

PRUTUL

*** REVISTĂ DE CULTURĂ * HUȘI ***

Serie nouă, Anul II (XI), Nr. 2 (50) / 2012 * Fondator Costin CLIT

SPONSORI:

Nicoleta Bordeianu – S.C. ECOLOC S.R.L.

Sergiu Marian

Colonel (r) Martin Cata

ISSN 1582 – 618X

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC

Prof. univ. dr. Mircea CIUBOTARU

Cercetător dr. Silviu VĂCARU

Cercetător dr. Cătălin TURLIUC

COLECTIVUL REDACȚIONAL:

Redactor șef: Costin CLIT

Redactor șef adjunct: Gheorghe GHERGHE

Tehnoredactor: Wylly HANGA

E-mail: costinclit@yahoo.com

CUPRINS

STUDII ȘI ARTICOLE

<i>Dovezi arheologice la Armășeni, com. Bunești-Averești, jud. Vaslui – Vicu Merlan</i>	5
<i>Ancheta directă și documentarea istorică – temelii ale cercetării toponimice – Mircea Ciubotaru</i>	11
<i>Preocupări deosebite din domeniul muzical ale Principelui Dimitrie Cantemir, compozitor și inventator – Lorin Cantemir, Gabriel Chiriac</i>	19
<i>Genealogii hușene (cu amintiri fălticenene) – Ștefan S. Gorovei</i>	29
<i>Mihail Manoilescu și neamul său. Rădăcini, înrudiri, ascensiune socială – Adrian Butnaru</i>	35
<i>Informații referitoare la „comori” din ținutul Fălciu (prima jumătate a secolului al XIX-lea) – Silviu Văcaru</i>	53
<i>Documente inedite privind schitul Dobrușa (II) – Costin Clit</i>	63
<i>Mănăstirea de maici Tabăra, jud. Orhei, în câteva documente din perioada interbelică – Ștefan Plugaru</i>	83
<i>Bisericile din satul Mircești, județul Vaslui – Costin Clit</i>	89
<i>Reactivarea Mănăstirii Grăjdeni – Gheorghe Gherghe</i>	157
<i>Gheorghe Ghibănescu în viața orașului Bârlad la anii tinereții – Ina Chirilă</i>	165

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

<i>Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, Schituri și chilii românești la Muntele Athos, partea I-II. Documente (1852-1943), București, 2008 – Florin Marinescu</i>	175
<i>Semnal editorial: Neculai Apostol, Gheorghe Gherghe, Fedești. Oameni și locuri, Iași, Editura Kolos, 2012, 258 p. – Costin Clit</i>	179
<i>Revista „Elanul” și editarea documentelor inedite – Costin Clit</i>	181

**DOVEZI ARHEOLOGICE LA ARMĂȘENI,
COM. BUNEȘTI-AVEREȘTI, JUD. VASLUI**

Vicu MERLAN

Săpăturile arheologice din acest sit arheologic, situate pe un promontoriu de peste 300 m înălțime, de pe dreapta râului Crasna, din sectorul mijlociu al acestuia, relevă existența unei comunități preistorice cu o civilizație înaintată. Astfel, cel mai vechi nivel descoperit aparține civilizației Precucuteni, faza a III-a (analogie cu cel de la Târpești, Tg. Frumos, Isaiia, Crețești ș.a.), fiind urmat, spre nivelul superior, de cel al culturii Cucuteni A3, geto-dacic și chiar contemporan. Nu departe de sit (la baza promontoriului), s-au descoperit resturi de civilizație medievală.

Săpăturile efectuate an de an, scot la zi noi elemente materiale și spirituale ce întregesc informațiile spirituale despre populațiile acelor timpuri.

Pentru a scoate la zi astfel de vestigii, am decopertat integral o nouă secțiune S7, pe direcția NV–SE, până la stratul de loess (nisipos) de la bază.

Rezultate:

Pentru a surprinde în totalitate vatra de foc descoperită în 2009, am trasat o nouă secțiune în prelungirea acesteia spre SE, cu $L = 15\text{ m}$, $l = 2\text{ m}$, paralel cu Ș4/2009.

Încă de la $-0,60\text{ m}$ s-au descoperit resturi de chirpici de la un perete de elevație a unei **locuințe precucuteniene (L4)**.

Chirpicul este răzleț, păstrând urme de pari și nuielă la partea inferioară și un strat subțire de fețuială de culoare cenușie, neted la partea superioară.

Pe ansamblu, chirpicul este de culoare cenușiu-cărmizie, cu miezul ars neuniform, uneori de culoare neagră.

La m3 a fost identificat un fragment de placă perforată de culoare cărmizie, cu grosimea de circa 6-8 cm, cu găurile cu $\Phi = 1,5\text{-}2\text{ cm}$. Perforarea este integrală. Alături de placă au mai fost descoperiți chirpici compacți de la un **cuptor de ars ceramică** cu ardere controlată, cu cameră de copt vasele și numeroase fragmente ceramice precucuteniene. Astfel de cuptoare de ars ceramică au mai fost identificate la Isaiia, la "Balta Popii", într-un nivel Precucuteni III, Bazga, la "Cetățuie", și Dolhești, "La Ulm", în nivelul culturii Cucuteni A3 și A-B. Ceramica descoperită în cuptor și alături este de calitate bună, de culoare cenușie și neagră, cu incizii liniare sau sferice, unele punctiforme, fiind descoperite la $-0,80\text{ m}$ – $-1,00\text{ m}$. Unele fragmente păstrează urme de pictură crudă roșie.

În partea central-vestică a locuinței a fost descoperită o nicovală prelucrată dintr-o gresie dură, de formă aproximativ dreptunghiulară, cu urme vizibile de prelucrare pe ea.

La limita de sud a locuinței precucuteniene (m4, -0,80 m) a fost descoperită și o râșniță confecționată dintr-o gresie dură, cvasipătrată, cu o albiere concavă de circa 2-3 cm. Dimensiuni: L = 20 cm, l = 18 cm, grosimea de 4-5 cm.

În carourile m6 – m7, pe latura de vest a secțiunii, a fost identificată o **vatră de foc** aproximativ dreptunghiulară. La partea superioară s-a decopertat un strat gros de chirpici ușor friabili, de culoare galben-cenușie, cu grosimi de circa 4-5 cm, iar sub acest strat urma un altul, dur, alcătuit din chirpici poligonali fețuiți. Primul strat provine de la lutuiala vetrei amenajate, iar celălalt de la nivelul inferior al vetrei, unde ardea combustibilul lemnos. Stratul de chirpici poligonali nu se prezenta pe un plan orizontal, ci pe unul bombat la centru și ușor arcuit spre laturi. Vatra de foc se întinde și în afara secțiunii Ș7, spre vest, fiind surprinsă în această secțiune în proporție de ¾. Sub vatră nu s-au identificat fragmente ceramice sau groapă menajeră, ca în alte cazuri.

Între m8 – m12 a fost surprinsă o **groapă precucuteniană** menajeră (G7), având în inventar: fragmente de chirpici masivi, cu urme de crengi groase, fragmente ceramice mari de la vase de provizii, de uz casnic, fragmente de vase de ritual, unele pictate, oase de diverse dimensiuni, un corn mare de Boss primigenius, de peste 30 de cm, fragmente de coarne de cerb, scoici de baltă de apă dulce, un minifalus, așchii de silex etc.

Are o formă aproximativ ovoidală la partea superioară, continuându-se ca un fund de sac. A fost surprinsă la -0,60 m, adâncindu-se până la -1,20 m.

Pe întreaga suprafață a secțiunii Ș7 au fost descoperite următoarele artefacte:

Plastică

- *Fragment statueta zoomorfa* din lut ars, de culoare cenușu-cărămizie, de calitate bună, spre foarte bună, descoperită la m3, -0,80 m. Se păstrează aproape integral, fără zona capului și trei picioare, desprinse din vechime. Dimensiuni: L = 6,5 cm, l = 2,5 cm, h = 3 cm;
- *fragment statueta antropomorfa*, probabil feminină, păstrată din zona genunchilor până la mijlocul trunchiului. A suferit un „accident” încă din primele faze de coacere, când încă era crudă, fiind vizibil pe partea stângă a coapsei o amprentă a altei statuete, care a rămas „încrustată” în această parte anatomică a statuietei, după coacere. Ca urmare, este neuniformă, fiind conturate mai vizibil picioarele de la coapse până la genunchi. Picioarul drept este ușor lungit ca urmare a „accidentului” de dinainte de coacere. Dimensiuni: L = 6,5 cm, l = 4 cm;
- *statueta feminină* de dimensiuni foarte mici, cu L = 3 cm, l (bazin) = 1,3 cm. Este de culoare cărămizie, din lut ars de calitate bună, spre mediocră. Printr-o ușoară presare la partea inferioară, înainte de coacere, a fost schițată o alungire a picioarelor până la nivelul genunchilor, realizându-se împreunarea acestora. Statueta prezintă o ușoară curbura (un unghi de aproximativ 45°) în zona superioară a coaselor, cu schițarea feselor printr-o linie incizată pe mijloc. Cea mai lătită zonă este cea a bazinului, ce avea ca

menire transmiterea mesajului-simbol al aspectului imanent al regenerării și fertilității universale și individuale;

- *fragment de statueta zoomorfă* (m7, -0,75 m), ce păstrează jumătate din trunchiul din spate și piciorul stâng. Este confecționată din lut ars de culoare cenușiu-negricioasă, de calitate bună. Dimensiuni: L = 3,5 cm, l = 1,2 cm, h = 2 cm;
- *fragment de picior de statueta* cu $\Phi = 1,2$ cm, l = 2,3 cm, descoperită la m11, fiind de culoare cărămidie;
- *fragment de statueta antropomorfă*, incizată (m7, -0,80 m), ce păstrează doar piciorul stâng, de la coapse până la genunchi, fiind de culoare cărămidie. Inciziile sunt dispuse în zig-zag. Dimensiuni: L = 3 cm, $\Phi = 0,8$ cm;
- *fragment de statueta feminină* (m6, -0,70 m), din lut ars de culoare cărămidie, ce se păstrează de la ombilic în sus. Umărul stâng este distrus din vechime. În zona sânilor sunt dispuse două găuri ce perforază statueta, găuri folosite la prins sfoara ce permitea folosirea acesteia ca podoabă sau amuletă. Atât pe față cât și pe spate, statueta prezintă incizii, ce se unesc în zona ombilicului, formând mai multe romburi (simboluri solare). Gâtul este prelung (1/3 din lungimea trunchiului), iar capul rotund, ce a fost presat la partea superioară spre în față, înainte de ardere, subțindu-se ușor această zonă, obținându-se astfel profilul unei fețe umane. Pe fundalul celor două urechiușe se văd două incizii adânci punctiforme, reprezentând ochii. Măinile sunt doar schițate ca o prelungire a umerilor. Dimensiuni: L = 4 cm, l (umeri) = 2,7 cm;
- *statueta zoomorfă* (m6, -0,70 m), cu un trunchi prelung de circa 5 cm, dar cu $\Phi = 1,8$ cm. Capul a fost “decapitat” din vechime, alături de picioarele din față și piciorul stâng din spate. Se păstrează parțial piciorul drept din spate și coada. Este schițat sexul masculin al animalului. Statueta este de calitate foarte bună, fiind arsă și transformată aproape în ceramic de tip teracotă, fiind de culoare cenușiu-cărămidie;
- *statueta zoomorfă* din lut ars de culoare galben-cenușie (m2, -0,80 m), cu capul “decapitat” din vechime. Păstrează toate picioarele și coada. Dimensiuni: L = 3,2 cm, l = 1,7 cm, h (cu picioare) = 2 cm;
- *statueta feminină* cu incizii (m8, -0,90 m), de culoare cărămidie, păstrând doar piciorul, drept de la bazin până la genunchi. Fesa este bine conturată, fiind incizată cu linii verticale;
- *fragment coadă de lingură*, ușor lățită pe lungime, din lut ars de culoare neagră-cenușie, cu lungimea de 6,5 cm, l = 1,2 cm, descoperită în groapa precucuteniană la -0,95 m;
- *falus miniatural* din lut ars, de tip “pioneză” (m7, -0,70 m), de culoare cenușie, cu suportul rotund, având ca dimensiune: $\Phi = 1$ cm, h = 0,8 cm.

Arme și unelte:

- *Fragment de gratoar*, pe capăt de lamă cu secțiunea triunghiulară, din silex de Prut de culoare neagră-cenușie. Partea activă este convexă, cu rețușe pronunțate, iar pe laturi sunt vizibile urme de uzură zimțate. Partea dorsală este marcată de o carenă, iar pe partea ventrală amprente de la unda de șoc din timpul percuției prin clivare. Dimensiuni: L = 3 cm, l = 2 cm;
- *fragment de lamă carenată*, cu urme de uzură lateral. La partea superioară, pe latura dreaptă prezintă o desprindere largă provocată de un „accident”. Poate fi vizibil talonul de percuție, fără însă a avea și bulb. În secțiune se prezintă triunghiulară. Dimensiuni: L = 3,5 cm, l = 1,8 cm;
- *fragment de lamă* de culoare alb-lăptoasă, cu accident petrogenetic la partea superioară, unde are depuneri subțiri de calcit. Prezintă o carenă pronunțată și un talon de percuție abia vizibil. Păstrează urme de retușare pe latura dreaptă, care sunt continuate și pe partea ventrală, pe un segment de lamă. Dimensiuni: L = 4,5 cm, l = 1,9 cm;
- *așchie* de culoare cenușie, fără rețușe sau urme de uzură. Păstrează urme de clivare de la desprinderea inițială, dar este vizibil lateral și un mic accident petrogenetic umplut cu calcit;
- *fragment de aşchie neregulat*, de culoare neagră, cu pigmentații albe. Nu are urme de rețușe sau uzură;
- *toporaș* confecționat dintr-o aşchie de lemn silicificat, care se pare că provine de la o desprindere lamelară dintr-un percutor, prin „clivare”. Prezintă urme de tocire la muchie, având tăișul distrus prin știrbire. Dimensiuni: L = 5 cm, l = 3 cm;
- *fragment de lamă* ușor carenată, cu secțiunea triunghiulară, de culoare neagră. Lateral prezintă urme de uzură și chiar mici rețușe. L = 2,5 cm, l = 1,4 cm;
- *fragment de lamă* de culoare alb-lăptoasă, cu pigmentații albe. Lateral prezintă urme de uzură, fiind triunghiulară în secțiune. L = 1,5 cm, l = 1 cm;
- *gratoar pe lamă*, (m10, -1,00 m) confecționat din silex de Prut calcinat. Are o carenă pronunțată, iar partea activă este ușor oblică, cu rețușe abrupte. Rețușele se continuă moderat spre latura stângă, până aproape de talon. Se păstrează talonul și bulbul de percuție. Dimensiuni: L = 4,5 cm, l = 1,6 cm, h = 1 cm;
- *așchie neregulată* de culoare galben-cenușiu, cu un accident petrogenetic concav, umplut cu calcit. Dimensiuni: L = 2,5 cm, l = 1,5 cm;
- *străpungător din corn de cerb*, șlefuit la vârf, descoperit în groapa G7 precucuteniană, la -0,98 m, având următoarele caracteristici: L = 17 cm, Φ (inserție) = 1,6 cm;
- *răzuitor din corn de cerb*, șlefuit la vârf, pe un plan lateral, nefiind fusoidal. Dimensiuni: L = 11 cm, l = 1,8 cm.
- Pe ansamblu, campania arheologică din anul 2012 de la Armășeni “Muncel”, a permis decopertarea integrală a unei secțiuni de 30 m², fiind

descoperite cu precădere materiale de factură Precucuteni, probabil din etapa III. Sub nivelul Cucuteni A3, a fost identificat nivelul precucutenian în care au apărut: o locuință aproximativ dreptunghiulară (L4), care se continuă și-n afara secțiunii spre vest, iar în interiorul acesteia un cuptor de ars ceramică, cu camere separate de ardere controlată prin intermediul unor placi perforate integral sau parțial. La câțiva metri spre sud, a apărut o vatră de foc rectangulară cu chirpic gros de câțiva cm, poligonal, având o suprafață de circa 1,2 m², care se continuă în afara secțiunii spre sud-vest. În partea central-sudică, de la -0,60 m până la -1,2 m s-a conturat o groapă menajeră cu material divers, în special osteologic, de factură precucuteniană.

Bibliografie:

Vicu Merlan, *Arme și unelte din silex și piatră din eneoliticul Moldovei dintre Carpați și Prut*, Editura Lumen, Iași, 2005; ediția II, 2008.

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Averești – Armășeni-Muncel*, CCA 2006, CCA 2007.

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Situl arheologic Armășeni-Muncel*, în „Prutul”, 27, 2008, p. 16.

Vicu Merlan, *Contribuții monografice asupra Depresiunii Hușilor*, Editura Lumen, Iași, 2008.

Vicu Merlan, *Noi descoperiri arheologice în situl arheologic Armășeni „Muncel”*, în „Lohanul”, 5, 2008, p. 2-3.

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Armășeni, comuna Bunești-Averești, jud. Vaslui*, 2008, CCA, 2009, 2010, 2011.

ANCHETA DIRECTĂ ȘI DOCUMENTAREA ISTORICĂ – TEMELII ALE CERCETĂRII TOPONIMICE

Mircea CIUBOTARU

Nu este cazul aici să insist asupra importanței documentare a toponimiei pentru cercetarea istorică, geografică sau lingvistică. De peste un secol, la noi, problemele specifice pentru fiecare domeniu de cunoaștere au fost evidențiate, știința etimologică a progresat, iar lexicografia toponimică a înregistrat realizări notabile. Există însă o posibilitate de investigație rămasă mult în urma altor preocupări, deși nu sunt impedimente majore pentru recuperarea întârzierilor. Este vorba de culegerea materialului toponimic prin anchete, fapt ce se observă cu pregnanță mai ales în cercetarea locală reflectată de monografiile de localități (sate și orașe) sau de comune publicate până în prezent. Câteva constatări mai generale se pot formula în privința acestui gen de lucrări. Mai întâi, nu toate cele concepute monografic au un capitol consacrat onomasticii, în general, și toponimiei, desigur. Apoi, adesea denumirile sunt înregistrate ca simplă listă alfabetică, fără localizarea obiectelor geografice, fără etimologii sau alte explicații și fără atestări ce ar trebui să reflecte cronologia relativă a procedului de denominație. Nu puține sunt cazurile în care explicațiile sunt greșite sau înlocuite cu legende și etimologii populare, aceasta fiind, evident, deficiența cea mai frapantă, în condițiile unor dificultăți relativ reduse ale interpretării toponimelor. O eroare foarte frecventă se produce prin indistinția între fenomenele lingvistice din planul lexical al limbii și cele din planul denominației toponimice, fapt ce conduce la considerarea unor toponime de tipul *Câmpul Lung* ca fiind de origine latină (!), iar a altora, precum *Pârâul Mare*, de origine dacică (!), așadar de o vechime considerabilă, fără a avea certitudinea continuității absolute a populației latinofone și apoi românești în proximitatea locurilor astfel desemnate. În cazul etimologiilor obscure, controversate chiar de specialiști, fără un rezultat cert, reproșul poate privi doar modul de prezentare a problemelor dificile și, eventual, opțiunea („părerea”) autorului pentru soluția cea mai puțin valabilă.

Un ultim aspect pe care îl evidențiez este limitarea multor autori de monografii la materialul oferit în urmă cu mai bine de un secol de dicționarele geografice județene intrate prin simplă însumare a informațiilor și realfabetizare a denumirilor în *Marele dicționar geografic al României* (MDGR), vol. I-V, 1898-1902, lucrare importantă, desigur, utilizată de toți topomimiștii, sursă principală pentru *Toponimia românească* (1963) a lui Iorgu Iordan, dar foarte sărăcăcioasă în raport cu numărul imens de toponime care ies la iveală în timpul anchetelor minuțioase în fiecare localitate. Astfel, dacă în MDGR se pot găsi doar cinci sau zece denumiri de pe teritoriul unui sat (numele așezării, al pârâului principal, al

unui deal, al unei păduri și alte câteva), experiența de teren indică posibilitatea înregistrării unui număr mult mai mare de toponime, între 40 și 100, în funcție de natura terenului, de mărimea moșiei și de ... insistența cercetătorului. Explicația acestei diferențe semnificative constă în faptul că vechile dicționare aveau în vedere doar realitățile fizico-geografice „importante”, obiectele mari, ușor vizibile și distincte în spațiul unei zone restrânse, în timp ce ancheta toponimică propriu-zisă, interesată de *toate numele*, nu consideră neimportante microtoponimele, care pot fi adesea revelatoare și surprinzătoare din perspectivă lingvistică, dar și istorică sau geografică. Astfel, toponimia mărunță conservă termeni arhaici sau sensuri învechite, cuvinte regionale, particularități fonetice locale și oferă prețioase indicii despre vechi proprietari de locuri, modificări ale spațiului și peisajului prin defrișări, schimbări de vetre de locuit, de culturi agricole, dispariții de iazuri, râmnice, fântâni, izvoare secate, drumuri cu trasee modificate și alte numeroase informații valoroase pentru reconstituirea cât mai fidelă a tabloului unei lumi dispărute și uitate. În cercetarea toponimică, o importanță specială o are localizarea exactă, cunoașterea mărimii și naturii unui anume obiect desemnat, în funcție de care se pot găsi motivații ale denumirii sau identifica polarizări și extensii toponimice. De asemenea, în anchetă se infirmă adesea numele greșite în surse scrise și se confirmă formele autentic populare ale denumirilor, în multe cazuri acestea fiind deformatе de variantele oficial-administrative, care impun, cu timpul, mai ales în categoria oiconimelor, forme îndepărtate de etimon și cu incertitudini de pronunție. Sunt notorii, în această privință, evoluțiile numelor de sate și moșii, de exemplu de la *Iurghiceni* la *Erbiceni* (Iași), de la *Sânta Maria* la *Santa Mare* (Botoșani), de la *Liuzii Călugării* la *Luizi Călugăra* (Bacău), de la *Știulbicani* la *Stulpicani* (Suceava), de la *Ialan* la *Elan* (Vaslui) și multe altele.

Din această perspectivă, apreciem ca o altă deficiență a cercetării locale comoditatea unor monografiști sau publiciști care se cantonează în considerații sterile și redundante prin insistența lor „patriotică”, națională și locală, cu care se reiau aceleași arhicunoscute discuții pentru a dovedi presupuse vechimi imemorale, statornicii de granit și continuități absolute ale locuirii de cel puțin două milenii în cine știe ce sătuc ce are doar două sau trei secole de existență confirmată documentar, în loc să pună în circulație un material toponimic inedit, ce se oferă din abundență prin anchete directe și stăruitoare.

Ilustrăm, în continuare, cu câteva exemple importanța cunoașterii *de visu* a locurilor cercetate și valoarea denumirilor consemnate în anchetele toponimice efectuate în bazinul superior al Bârladului, pentru explicarea unor toponime minore necunoscute din alte surse și inițial obscure. Astfel, numai fiindcă am localizat precis locul numit *Bobeica* pe șesul Bârladului și izlazul de pe coasta de deal din marginea de sud-est a satului Buhăiești, din comuna Vulturești, nu am căzut în capcana de a explica imediat denumirea prin entopicul *bobeică*, bine cunoscut pe valea Bârladului superior, iar cercetarea documentară a oferit posibilitatea motivării numelui ca toponim personal, memoria locală nereținând, după numai un secol, amintirea foștilor proprietari ai terenului, Mariei Bobeica și apoi fiul acesteia, Alexandru Bobeica, din preajma anului 1900.

În vechiul *Dicționar geografic al județului Vaslui*, din 1889, C. Chiriță a consemnat toponimul *Valea Haosului* din comuna Suhuleț, județul Vaslui. Iorgu Jordan, care nici nu a verificat autenticitatea numelui și nici nu putea cunoaște ce va fi desemnat cu precizie acest toponim, a oferit (în *Toponimia românească*, 1963, p. 513) o etimologie cu totul eronată și neașteptată la un lingvist, cunoscător al lexicului limbii române literare. Astfel, acesta a putut să creadă că, „în ciuda aparențelor”, apelativul *haos*, evident un neologism al literaturii culte, ar fi fost cunoscut și vorbirii populare din diverse regiuni și că înțelesul său ar fi acela de ‘zgomot mare, hărmălaie’, de unde s-ar deduce, pentru toponim, înțelesul figurat ‘prăpastie’, fiindcă locul respectiv este o vale. În realitate, constatată în anchetă, valea menționată nu este deloc adâncă, fapt care singur ar infirma motivarea presupusă a hidronimului ca desemnând o prăpastie, iar toponimele autentice sunt *Hăoașa* (vale) și *Hăoașul* (loc pe pârâu), care ne-au condus spre explicarea lor prin entopicul toponimizat *aoș/oaș*, termen geografic bine atestat în documentele medievale moldovenești, cu sensul ‘curătură (pentru fânaț)’.

Șarja sau *Sarja* a fost o gârlă, astăzi secată, pe șesul din stânga râului Bârlad, între satele Vulturești și Buhăiești, numele ei fiind atestat încă din anul 1669. Numai după ce am constatat cursul șerpuitor al gârlei, cu cinci sau șase meandre, am putut înțelege că denumirea este o metaforă toponimică, fiindcă termenul comun *sarjă*, învechit, de obicei la plural, cu înțelesul ‘cercel’, podoaă la ureche, are și un sens secundar, ‘linie șerpuită’.

Detalierea argumentelor și documentarea istorico-lingvistică pentru aceste trei exemple pot fi urmărite într-un text deja publicat¹. Tot cunoașterea exactă a locurilor desemnate prin sintagma prepozițională (*La*) *Abuz/Obuz* din perimetrul satelor Țibana, Urșița (comuna Mironeasa) și Bâcu din județul Iași a impus excluderea etimologiilor propuse de localnici, care invocau presupuse obuze care ar fi rămas sau ar fi explodat pe acolo în timpul ultimului război mondial. Fiindcă în locurile menționate se află sau se aflau puțuri largi, din beton, pentru captarea unor cantități mari de apă, necesare la adăparea turmelor de vite în câmp, este evident faptul că suntem în fața unor deformări populare ale termenului de origine turcească *havuz*, care a pătruns în uzul popular începând din primele decenii ale secolului al XX-lea, când proprietarii de moșii sau arendașii mari crescători de animale au amenajat astfel de surse de apă².

Editorii de documente istorice medievale se confruntă de un secol cu o problemă uneori dificilă și, în mai multe cazuri, chiar nesoluționată, anume identificarea, în *Indicii* de nume de locuri, a unor vechi așezări, în prezent dispărute, erorile privind fie confuzia satelor omonime, fie localizarea lor imprecisă sau chiar

¹ Vezi articolul *Lexic și onomastică în centrul Moldovei* (I), în volumul *Rezultate și perspective actuale ale lingvisticii românești și străine*, Lucrările Sesiunii de comunicări din cadrul „Zilelor Universității «Alexandru Ioan Cuza Iași»”, coordonator Luminița Hoartă-Cărăușu, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2007, p. 99–105.

² Pentru detalii istorico-lingvistice, vezi articolul *Lexic și onomastică în centrul Moldovei* (II), publicat în volumul *Români majoritari / Români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice*, îngrijit de Luminița Botoșineanu, Elena Dănilă, Cecilia Holban, Ofelia Ichim, Editura ALFA, Iași, 2007, p. 61–66.

greșită. Am semnalat și îndreptat astfel de greșeli cu diverse prilejuri oferite de apariția unor volume din seria DRH, A, Moldova, sau de alte lucrări auxiliare³. Uriașul material documentar prelucrat în *Tezaurul toponimic al României. Moldova. Volumul I. Repertoriul istoric al unităților administrativ-teritoriale (1772–1988)*, Partea 1 și Partea a 2-a, București, Editura Academiei Române, 1991 și 1992, este oferit ca un îndreptar azi indispensabil pentru monografiști, dar anchetele toponimice vor scoate la iveală multe date necunoscute ce pot contribui la localizarea cu mai mare precizie a unor moșii, siliști, pâraie și altor obiecte geografice desemnate de toponime istorice rămase cu definire aproximativă.

Nu mai puțin, explicarea corectă a denumirilor de locuri, adică stabilirea etimologiilor, care presupune nu numai analiza profesionistă a formei numelor, dar și motivarea actului denominativ, depinde în mare măsură de existența și cunoașterea documentelor ce pot oferi prețioase informații pentru datarea și împrejurările concrete ale atribuirii numelor de locuri. Îndeosebi, toponimia personală beneficiază de avantajul atestărilor stăpânilor sau fondatorilor de sate, ale proprietarilor de terenuri, de poieni, iazuri, trupuri de păduri etc., astfel încât datarea relativă, *post quem*, a apariției unor toponime are bune șanse de realizare. În plus, descoperirea celor mai vechi forme ale toponimelor, îndeosebi în documente originale, forme care conduc spre etimon, poate evita etimologiile greșite, ca acelea ce pornesc de la deformări actuale ale numelor inițiale, datorate atât unor fenomene specifice toponimiei (resemantizările, remotivările și atracțiile paronimice în uzul popular), cât și grafiilor eronate în surse geografice, cartografice sau administrative. În acest sens, este suficient aici exemplul satului Urșița, din comuna Mironeasa, județul Iași. Pornind de la această formă, care apare în desemnarea unui afluent al Stăvnicului în unele documente încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, dar care este impusă ca nume de sat prin indicatoarele și nomenclatoarele oficiale de localități din primele decenii ale secolului trecut, Ov. Densusianu includea toponimul *Urșița* între numele de locuri explicate ca nume feminine de animale (*Coarba, Lupa, Ursa* ș.a.)⁴. Preluând explicația, Iorgu Iordan credea și el că *Urșița* este tot un feminin în *-iță* (la fel cu *măgăriță*) de la *urs*⁵. În realitate, cele mai vechi atestări ale hidronimului *Ușița*, începând cu 1 iunie 1472⁶, ne trimit la un nume slav (probabil de origine baltică), cu sensul de ‘pârul frasinilor’⁷. Un afluent stîng al

³ *Toponime istorice în bazinul superior al Bârladului*, în „Anuarul Institutului de Istorie și de Arheologie «A.D.Xenopol»” (AIIAI), XVIII, 1981, p. 677–682; V. Chirica și M. Tanasachi, *Repertoriul arheologic al județului Iași*, în AIIAI, XXIII, 1986, p. 453–461 (*Addenda et corrigenda*, în probleme de toponimie); recenzie la Alexandru I. Gonța, *Documente privind istoria României. A. Moldova. Veacurile XIV–XVII (1384–1625). Indicele numelor de locuri*, București, Editura Academiei Române, 1990, în AIIIX, XXIX, 1992, p. 457–459.

⁴ *Urme vechi de limbă în toponimia românească*, în *Opere*, I, București, 1968, p. 468, nota 14.

⁵ *Toponimia românească*, București, Editura Academiei, 1963, p. 398.

⁶ DRH, A, II, p. 275, nr. 185.

⁷ S. Rospod, *Struktura i stratigrafija drevnerusskih toponimov*, în *Vostočno slyjanskaja onomastika*, Moscova, 1972, p. 67.

Nistrului, în Podolia, are același nume. Astfel de cazuri de etimologii propuse fără suport documentar istoric sunt numeroase.

De regulă, datele obținute din ancheta în teren și din sursele documentare se completează reciproc, cu bune rezultate pentru investigație, însă evidențiind uneori serioase dificultăți de interpretare a informațiilor obținute. Comunicăm aici două asemenea exemple.

A fost editate de curând două ispisoaace slavone originale, date 1569 (7077) iulie 26⁸ și 1572 (7081) decembrie 28⁹ și cunoscute anterior prin rezumate și traduceri românești. Actele întăreau niște vânzări din jumătate de sat și, respectiv, ale unui loc de prisacă și unei părți din altă jumătate de sat Tălpălăiești, pe Gârbovăț, mai sus de Onești. Un alt uric, din 1569 (7077), fără lună și zi, emis, probabil tot în 26 iulie, nu s-a păstrat în original, fiind cunoscut doar prin rezumatul său¹⁰. Actul întărea vânzarea unei jumătăți neprecizate a aceleiași moșii. Nu interesează aici nici vânzătorii și nici cumpărătorii, ci doar localizarea Tălpălăieștilor și Oneștilor, sate indicate pe pârâul Gârbovăț, afluent stâng al Bârladului lângă satul actual Băcești. Satele acestea mai sunt menționate și în 1616 septembrie –1617 aprilie (7125)¹¹, când se întăresc lui Dumitru Goia partea din jumătatea de sat Tălpălăiești și prisaca menționată, invocându-se uricul din 1572, apoi ele mai ies la iveală abia la începutul veacului al XIX-lea cu prilejul unor judecăți dintre răzeșii din partea de jos și cea de sus a moșiei Tălpălăiești, dar documentele nu au fost publicate. În această penurie de informație, satele au fost localizate de Alexandru Gonța, în *Indicele numelor de locuri* la DIR, A, cu datele minimale oferite de cele trei ispisoaace, așadar pe Gârbovăț, iar Tălpălăieștii au fost identificați cu satul actual Tălpălăi (sau Tălpălăiești) din comuna Poienari, județul Neamț, Oneștii fiind, evident, situați mai jos, fără alte repere. Această soluție a fost, evident, preluată și de editorul documentelor amintite. Gheorghe Burlacu localizează și el Oneștii la sud de Tălpălăi, undeva pe stânga pârâului Zimbrul (de fapt, Valcanul, care curge pe teritoriul satului Păncești)¹², așadar departe de Gârbovăț.

Examinarea atentă a informațiilor cuprinse în aceste ispisoaace evidențiază două incongruențe, anume că satul actual Tălpălăi nu este situat pe Gârbovăț, ci la vest, peste un deal, pe un afluent drept al Gârbovățului, numit *Pârâul Tălpălăi*¹³ sau, azi, *Pârâul Bălușești*, iar mai jos se află Patrichenii, așezare constituită pe

⁸ DRH, A, VI, editat de I. Caproșu, București, Editura Academiei Române, 2008, p. 682-685, nr. 414.

⁹ DRH, A, VII, editat de I. Caproșu, București, Editura Academiei Române, 2012, p. 30-33, nr. 34.

¹⁰¹⁰ *Ibidem*, VI, p. 685, nr. 415.

¹¹ *Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva istorică a Statului* (CDM), I, București, 1957, nr. 1669. Locurile de prisacă din hotarul Tălpălăieștilor sunt menționate și la 6 mai 1676: CDM, IV, nr. 37.

¹² Gheorghe Burlacu, *Contribuții la cunoașterea așezărilor omenesti din secolele XIV-XVIII din bazinul superior al Bârladului*, în „Memoria Antiquitatis” (Bacău), IX-XI, 1977-1979, p. 291-311.

¹³ Biblioteca Academiei Române, *Hărți*, nr. 2739 (anul 1912).

moșia Tălpălăilor, jumătatea de sus, după împrăștierea din anul 1864, așadar fără legătură cu Oneștii de la 1569 și 1572. Nici Bălușeștii, de la confluența celor două pâraie, având o istorie suficient documentată, nu pot fi Oneștii, dispăruți fără urme. Dar ancheta toponimică, efectuată în comunele Dagâța (iulie-august 1993) și Tansa (ianuarie-februarie 1994), a adus informații surprinzătoare, de natură să descrie o situație topografică incertă și să propună noi ipoteze privind evoluția așezărilor și moșiilor de pe valea Gârbovățului. Astfel, la vest de satul Tansa, un mic afluent pe stânga al Gârbovățului la Podul Dagâței (de cale ferată) curge prin Valea Oanei, al cărei nume a ajuns, prin aglutinarea sintagmei, în formele populare *Văleoanea*¹⁴ sau, semitautologic, *Gârla Văleoanii*¹⁵, confirmate și în ancheta noastră. În *Registrele agricole* ale comunei Tansa, din anii 1956 și 1959, găsim variantele *Valea Oanii* și (*În*) *Văleoane*. Este evident că sensul toponimului a devenit obscur, din care pricină unii informatori mai instruiți au tendința de a reface toponimul transparent *Valea Ioanii*. Recunoaștem imediat în aceste denumiri hidronimul *Gârla Oanii* care, în hotarnica moșiei Brudurești, făcută la 25 iulie 1706¹⁶, era în marginea de nord-vest a părții răzeșilor din această moșie, incluzând și teritoriul actual al satelor Tansa și Boatca, în timp ce partea de vest a Brudureștilor, atunci a logofătului Ioan Buhuș, cuprindea teritoriul satelor actuale Dagâța, Mănăstirea și Poienile, până la Cetatea Mare.

Tot în anchetă a apărut toponimul *Tălpălaia*¹⁷, desemnând o tarla de pe stânga pârâului Gârbovăț, la est de stația CFR Dagâța, pe coasta de vest a Dealului Viei, motiv pentru care locului i se spune și *Coasta Tălpălaia*. Aflat la nord de Valea Oanei, acest teren, care în hotarnica din 25 iulie 1706 se numea *Costișa Tălpălaia*, localizează fostul sat Tălpălăiești, aflat atunci în hotar cu Brudureștii. Fiind situat mai sus de Onești, urmează concluzia că acest vechi sat din veacul al XV-lea și al XVI-lea trebuie să fi fost așezat pe Valea Oanei. Corelația pare clară, dar apare dificultatea majoră de a explica existența satului actual Tălpălăi la 4 km vest de Tălpălaia. Examinând documentele litigiilor din 1817¹⁸ și 1837¹⁹ dintre răzeșii din partea de sus și partea de jos a moșiei Tălpălăiești, de pe Pârâul Tălpălăi, părți care apar în planul citat din anul 1912 (vezi nota 13) și constatând că răzeșii din partea de sus aveau uricul din 7077 (fără lună și zi), iar cei din partea de jos

¹⁴ *Noul atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Date despre informatori*, București, Editura Academiei Române, 1987, p. 201.

¹⁵ *Ibidem*, p. 200.

¹⁶ Arhivele Naționale București, *Achiziții Noi*, MMDCCV/11; rezumat în CDM, V, nr. 573.

¹⁷ Toponimul era comunicat în răspunsurile din anul 1893 pentru *Chestionarul despre tradițiunile istorice și antichitățile țărilor locuite de români*, de Nicolae Densușianu, aflate la Biblioteca Academiei Române, Ms. 4550, f. 145 r. De asemenea, îl găsim în decizia din 30 ianuarie 1919 de expropriere a moșiei Dagâța pentru împrăștierea efectuată începând din anul 1921: Arhivele Statului Neamț, *Tribunalul județului Roman*, dosar 39/1922, f. 235 r.

¹⁸ Arhivele Naționale Iași, Colecția *Litere*, K, condica 378, f. 5 v.–8 v. (carte de judecată a Divanului din 28 ianuarie 1817).

¹⁹ *Ibidem*, *Anaforale*, condica 29, f. 120 r.–121 v. (anafora a Divanului Domnesc din 30 noiembrie 1839).

arătau uricul din 7077 iulie 26, în timp ce ispisocul din 7081 se referea la a treia parte, cu loc de prisacă, din partea de sus, nu putem relaționa toponimele *Tălpălaia* și *Valea Oanei* de pe malul stâng al Gârbovățului decât dacă vom considera că vechea moșie Tălpălăiești se întindea, de la vest la est, din hotarul moșiei Păncești și până în Dealul Viei de la Tansa. Ar urma împrejurarea că Oneștii au dispărut probabil din veacul al XVI-lea, răzeșii regroupându-se în satul Tansa, atunci constituit, iar Tălpălăieștii au mai dăinuit multă vreme, căci la 30 iunie 1695 moșia era zălogită pentru o datorie de un Dumitrache²⁰. O importanță piedică apare însă la această reconstituire, anume că între satul actual Tălpălăiești și tarlaua Tălpălaia se interpune moșia satului Dagăța, format pe moșia veche Brudurești. Singura soluție pe care o întrezărim acum, pentru depășirea acestei mari dificultăți, este ipoteza formării moșiei Dagăța prin cumpărături din partea de sus a moșiei Tălpălăiești alipite la moșia Brudurești, de la sud de iazul actual din marginea satului Dagăța. Din păcate, până în prezent nu dispunem de documentele doveditoare pentru acest scenariu istoric, în care vechiul sat Tălpălăiești, de la Tălpălaia, dispare, iar o nouă vatră a locuitorilor răzeși mutați din siliștea veche se formează pe locul actualului sat Tălpălăi. Nu este exclus ca răzeșii de după 1800 să fi uitat de vatra lor de pe Gârbovăț și să fi revendicat, cu uricele păstrate de ei din veacul al XVII-lea, doar ceea ce mai stăpâneau din fosta moșie Tălpălăiești, adică partea despre apus. Oricum, acest exemplu este instructiv pentru complexitatea problemelor și exigențele actuale ale toponomasticii românești.

În fine, trebuie remarcată și vechimea acestor două sate de pe valea Gârbovățului, Oneștii fiind satul (siliștea) lui Oană Giuratul din vremea lui Alexandru cel Bun²¹, iar Tălpălăieștii au numele lui Vana (Oană) Talpalaiu, care a avut un uric de stăpânire de la același domn²².

²⁰ CDM, IV, nr. 1726.

²¹ Menționat ca bunic al fraților Petrea, Oană și Duma Brudur în 1469 februarie 9: DRH, A, II, p. 231, nr. 156.

²² Vana Talpalaiu era un străbunic al vânzătorilor jumătății din Tălpălăiești din anul 1569 iulie 26.

PREOCUPĂRI DEOSEBITE DIN DOMENIUL MUZICAL ALE PRINCEPULUI DIMITRIE CANTEMIR, COMPOZITOR ȘI INVENTATOR

Lorin CANTEMIR, Gabriel CHIRIAC

1. Introducere

Principele și domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir, este cunoscut ca o remarcabilă personalitate multilaterală, atestată de Academia din Berlin în 1714, care l-a onorat cu titlul de membru al acesteia, distincție acordată la propunerea marelui matematician german Leibniz.

În cunoașterea generală, Dimitrie Cantemir este perceput doar ca domnul Moldovei care a încercat să o scoată de sub influența otomană cu ajutorul țarului Petru cel Mare și să o introducă în zona creștinătății ortodoxe. Din păcate, acest lucru nu a reușit și, după bătălia de la Stănilești din iulie 1711, pe care armata ruso-moldovenească a pierdut-o, Dimitrie Cantemir a trebuit să se refugieze în Rusia, unde a și rămas până la moartea survenită la 21 august 1723.

De asemenea, el este cunoscut și ca scriitor, dintre operele sale cea mai renumită fiind *Descriptio Moldaviae*.

2. Dimitrie Cantemir, compozitor, interpret și inventator

Prea puțin cunoscută este latura sa de muzicolog, compozitor și interpret, alături de care se adaugă cea de inventator. Preocuparea și înclinațiile lui Dimitrie Cantemir pentru muzică sunt, cu siguranță, moștenite și dezvoltate în mediul familial. Astfel, izvoare de încredere susțin că domnul Constantin Cantemir, tatăl lui Dimitrie, cânta cu multă măiestrie la caval. Cât privește pe Dimitrie, acesta a avut preocupări muzicale încă din timpul tinereții petrecute în calitate de ostatic al sultanului. În perioada 1691-1693, sub îndrumarea ieromonahului Ieremia Cocavela, capătă cunoștințe despre muzica bizantină și gregoriană, iar în capitala Porții Otomane frecventează cursurile Academiei Patriarhiei Ortodoxe grecești sub îndrumarea lui Eiemani Ahmed și a lui Meletie.

În acest context, cunoaște principalele instrumente muzicale turcești, kemânce și tanburul, și învață să le folosească.

La confluența sistemelor europene și turcesc, ultimul era lipsit de o bază teoretică și de o metodă grafică de reprezentare și comunicare între dorințele compozitorului și înțelegerea lor de către interpret. În acest context, Dimitrie Cantemir elaborează un studiu teoretic asupra sunetelor din domeniul muzical turcesc. Se știe că în sistemul european, ca și în sistemul turcesc, intervalul dintre două sunete alăturate este tonul sau semitonul. În sistemul turcesc intervalul de ton

se împarte în 9 komme. Mai mult, Dimitrie Cantemir elaborează o scriere a melodiilor reprezentând sunetele muzicale cu ajutorul celor 33 de litere ale alfabetului arab. Toate aceste premise explică eforturile făcute de Dimitrie Cantemir pentru a concepe și realiza un instrument care să-i permită determinarea înălțimii sunetelor, ceea ce în limbajul actual înseamnă determinarea frecvenței caracteristice fiecărei note muzicale. În acest demers, el s-a folosit de cunoștințele științifice din acel moment. La acea perioadă singurele cercetări privind generarea și înălțimea sunetelor erau cele datorate lui Pitagora și discipolilor săi. Este vorba de „monocordul lui Pitagora”.

În cele ce urmează vom prezenta atât acest dispozitiv, precum și reproducerea descrierii lui Dimitrie Cantemir a ceea ce este cunoscut în literatură ca invenția unui instrument matematic cu ajutorul căruia se poate determina fără eroare intervalul sau intervalele dintre sunetele artificiale și naturale. Redăm în continuare textul lui Dimitrie Cantemir, text preluat din *Sistemul sau întocmirea religiei muhammedane*: „Iar la Moscova am inventat și un instrument matematic, pe care și prealuminata sa maiestate împărătească (Petru cel Mare, n.a.) a binevoit a-l vedea și n-a îngăduit să fie hulit (căci el însuși este foarte sîrguitor și priceput în muzica bisericească), în care arătăm locurile mecanice și matematice și intervalele tonurilor naturale, artificiale, simple, compuse, ale semitonurilor și altele, pînă la punctul numit de obicei indivizibil, cu care instrument pot fi arătate vizibil, fără eroare și fără nici un ajutor al coardei aplicate, ci numai prin compas locurile / de la care trebuie să provină tonurile pline și semitonurile”.

În diverse lucrări, unele de specialitate, altele mai puțin [1-3] se fac referiri la invenția lui Dimitrie Cantemir, care are ca obiect un instrument matematic prin care se pot determina înălțimea diverselor sunete, naturale sau artificiale, subiect care ne-a stîrnit interesul. Cercetarea bibliografică privind descrierea invenției a fost îngreunată de faptul că ea era descrisă într-o lucrare cu titlul *Sistemul sau întocmirea religiei muhammedane*, fără nicio legătură aparentă cu invenția lui D. Cantemir. Mai mult, Cantemir afirma că a realizat-o la Moscova, finalizând-o în al nouălea an de ședere, deci în 1720, când i-a fost prezentată țarului Petru cel Mare. Deci, o primă corecție pe care o facem se referă la anul finalizării invenției, 1720, și nu 1722, când a apărut cartea în care a fost descrisă invenția.

Desigur că descrierea invenției, dat fiind momentul considerat, nu seamănă cu descrierile actuale de invenții, care respectă reguli de redactare. Se poate constata cu ușurință că textul de prezentare al invenției nu o descrie, ci mai mult realizează o informare asupra ei. În consecință, autorii acestei lucrări vor încerca să aducă o serie de completări la descrierea lui Dimitrie Cantemir, completări în sensul actual de prezentare a unei descrieri de invenție.

3. Bazele fizico-matematice ale problemei

Faptul că o coardă metalică sau organică de o anumită lungime convenabilă dacă este întinsă și este scoasă din starea de repaus printr-un procedeu oarecare (ciupire, lovire, frecare aderentă) începe să vibreze, să oscileze de obicei într-un mediu gazos-aerian produce perturbarea acestuia, percepută de ureche sub forma

unui sunet mai mult sau mai puțin agreabil a fost observat întâmplător, probabil mai întâi de războinicii arcași.

Acest fapt nu a rămas fără urmări, suscitând atenția unor minți curioase și luminate. Printre acestea menționăm pe Pitagora din Samos (582-500 î.e.n), o mare personalitate și capacitate intelectuală antică recunoscută mai ales ca matematician, care a pus bazele înțelegerii lumii și a studiat numerele și relațiile dintre ele (relații de înșiruire, de rapoarte, de stări esențiale, naturale, imaginare, iraționale etc.). Interesul lui Pitagora pentru coarda vibrantă generatoare de sunete probabil că l-a motivat la studiul sistematic al acesteia și l-a determinat să construiască un dispozitiv numit ulterior „sonometru” sau monocord, care i-a permis, prin reglajul lungimii coardei și a tensiunii mecanice cu care era întinsă, să genereze diverse sunete, care puteau fi astfel studiate și analizate. Pitagora și colaboratorii săi și-au dat seama că, în succesiunea lor, sunetele muzicale se găsesc în rapoarte constante. Aceste rapoarte sunt fundamentale în muzică, pentru că ele creează relații între notele muzicale și fac ca notele-sunetele (înălțimea lor) să fie armonice ale unei aceleiași note, considerate ca bază-fundamentală. În acest context, rapoartele sunt $2/1$, $3/2$, $4/3$, $5/4$, $5/3$, $6/5$, până la $9/8$ etc.

Este important de precizat că la timpul lui Pitagora, ca și al lui Dimitrie Cantemir, nu exista nici noțiunea și nici știința undelor sonore sau noțiunea de perioadă de oscilație și frecvență a acesteia, care era doar intuită și denumită „înălțimea sunetului” (adică frecvența lui).

Astăzi se știe că urechea umană percepe sunetele cuprinse între 16 și 20000 de hertzi/Hz, interval care în domeniul muzical este împărțit în 9-10 octave, fiecare conținând sunetele *do, re, mi, fa, sol, la, si* și, din nou, *do* (mai sus cu o octavă față de primul și fiind față de acesta în raportul $2/1$). Astfel notele *do, re, mi* din octava a V-a sunt multipli ai aceluiași note aflate cu două octave mai jos, deci în octava a III-a fiind raportul:

$$do_5 = 4 \times do_3 ; \quad mi_5 = 5 \times mi_3 \text{ etc.}$$

Să mai precizăm că rapoartele dintre notele unei octave se păstrează în toate cele nouă octave care se utilizează curent în muzică. Aceste rapoarte au fost stabilite de Pitagora, care a propus și succesiunea notelor într-o gamă, precum și denumirea notelor: *DO* (de jos), *RE, MI, FA, SOL, LA, SI* și, din nou, *DO* (de sus). Toate aceste considerații, păstrate în civilizație peste 2500 de ani, s-au definit și s-au impus în urma experimentărilor făcute de Pitagora cu ajutorul aparatelor și dispozitivelor imaginate de marele matematician și filosof, dispozitive ale căror principiu și construcție se prezintă în figurile 1 și 2.

În Figura 1 este prezentat „monocordul”. Acesta este realizat dintr-o cutie de rezonanță din lemn (2) care este prevăzută cu două suporturi-distanțiere (3) pe care se sprijină coarda (1), ancorată la un capăt în mod fix de cutia de rezonanță, iar la celălalt capăt este înfășurată pe un cui conic care, prin rotația sa, permite tensionarea coardei. Cu ajutorul suportului glisant (4), prin deplasarea lui, se poate regla lungimea de oscilație a coardei notată cu l_x . Dispozitivul permite să se constate că o dată cu micșorarea lungimii de vibrație a coardei înălțimea sunetului (frecvenței) crește.

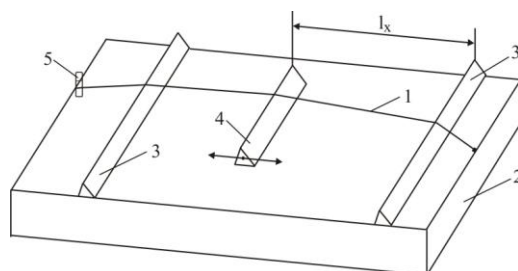

Fig. 1 Monocordul

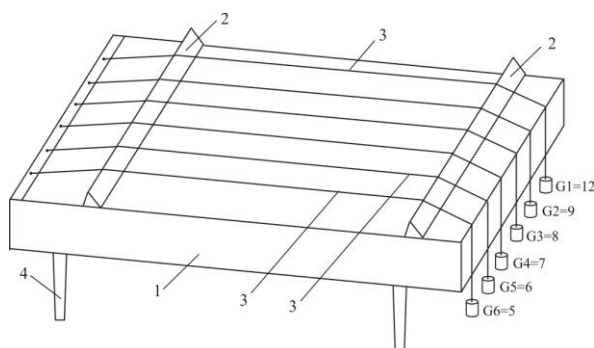

Fig. 2 Monocord diapazon

Dispozitivul nu permite însă cuantificarea valorii tensiunii de întindere a coardei. Pentru a se putea face acest lucru, Pitagora a imaginat un alt dispozitiv prezentat în figura 2, constituit de asemenea dintr-o cutie de rezonanță (1) pe suprafața căreia sunt dispuse două suporturi (2) pe care se sprijină șase coarde prinse rigid la un capăt iar la capătul opus fiind tensionate cu ajutorul unor greutăți de valori diferite, indicate de cifrele 12, 9, 8, 7, 6, 5.

Acest dispozitiv este cunoscut sub denumirea „monocord diapazon” care a permis să se determine influența tensiunii mecanice aplicată coardei asupra înălțimii sunetului, rezultând că odată cu creșterea valorii tensiunii mecanice crește și înălțimea-frecvența sunetului emis de coarda în vibrație. După mai bine de 2400 de ani, firma Queen&Co a realizat un dispozitiv prezentat în figura 3, care combină cele două dispozitive imaginate de Pitagora, folosind o singură coardă întinsă de un număr variabil de greutăți notate cu „G”.

În esență, Pitagora a descoperit că coardele a căror lungime se află în raporturi simple emit sunete cu intervale muzicale regulate între ele, octave, terțe, cvarte. Cu alte cuvinte, în succesiunea sunetelor muzicale intervin rapoarte constante care conțin numerele întregi 1, 2, 3, 4.

Trebuie să subliniem că acustica muzicală are la bază modul în care undele sonore se transformă în senzații percepute de receptorul uman, adică în senzații agreabile sau deranjante, neplăcute. Chiar fără multă teorie, matematică, fizică și fiziologie se știe că muzica se bazează pe o înălțuire armonică a sunetelor din domeniul audibil, care începe cu sunetul emis pe frecvența de 16 hertzi. Dacă vom considera un generator de sunete o coardă caracterizată printr-o anumită lungime care produce primul sunet *Do* perceptibil (de 16 Hz), deci considerând această

lungime egală cu „unitatea”, atunci pentru toate celelalte note mai înalte decât *Do* lungimile coardelor respective vor fi mai mici, dar întotdeauna determinate prin numere raționale exprimate sub formă de rapoarte de numere întregi. În acest context se definesc gamele, care reprezintă o scară, o succesiune de note-sunete cuprinse între două note ale unei octave de la extremitățile ei. Astfel, considerând lungimea coardei corespunzătoare notei cele de mai sus din octavă față de nota cea de mai jos, lungimea coardei care generează nota superioară a octavei trebuie să fie în raportul $\frac{1}{2}$ față de lungimea coardei care generează sunetul de la baza octavei, condiție valabilă pentru orice octavă! Octava conține 5 tonuri și 2 semitonuri, deci un total de 12 semitonuri. Intervalul de un ton desparte notele *do-re*, *re-mi*, *fa-sol*, *sol-la*, *la-si*, iar între notele *mi-fa* și *si-do* intervalul este de un semiton. Gama celor 12 semitonuri are suficiente posibilități ca să poată acoperi toate intervalele expresive cu erori tolerabile de aproximare.

Imaginarea de către Pitagora a monocordului precum și a monocordului-diapazon i-au permis să constate următoarele fenomene esențiale.

Când două coarde vibrează împreună se percep două sunete, unul mai înalt pentru coarda mai scurtă și unul mai grav pentru coarda lungă. Dacă lungimile celor două corzi sunt în raportul $\frac{1}{2}$, frecvențele (înălțimile sunetului) sunt în raportul $\frac{2}{1}$, deci în raport invers proporțional.

În același timp, experimentările făcute cu sonometrul–diapazon au arătat că dacă greutatea G_{12} este dublul greutății G_6 , coarda tensionată de G_6 produce un sunet cu o octavă mai jos. Pe baza celor de mai sus, Pitagora a conceput o gamă de sunete muzicale, intervalele dintre sunetele gamei fiind stabilite prin rapoarte de numere mai mici. Gama lui Pitagora, cea mai veche, conține 7 note aproximativ aceleași cu cele de la pian, dar cu valori puțin diferite ale rapoartelor. Mai jos prezentăm gama lui Pitagora cu rapoartele între înălțimea sunetelor muzicale, adică rapoarte între frecvențe. Din egalitățile de mai sus rezultă rapoartele între înălțimile sunetelor muzicale, care reprezintă o gamă.

Gama lui Pitagora

$Do = 1 \cdot Do$

$Re = \frac{9}{8} \cdot Do$

$Mi = \frac{81}{64} \cdot Do$

$Fa = \frac{4}{3} \cdot Do$

$Sol = \frac{3}{2} \cdot Do$

$La = \frac{27}{16} \cdot Do$

$Si = \frac{243}{128} \cdot Do$

$Do \text{ octavă} = 2 \cdot Do \text{ de jos}$

În figura 3 se prezintă realizarea firmei Queen & Co pe care o vom numi sonometru reglabil, realizat aproximativ în anul 1905. Astfel, pe două picioare evazate (7), este montată o cutie de rezonanță din lemn (2), care în partea superioară este prevăzută cu două suporturi fixe 1, între care este întinsă o coardă oscilantă (3). Aceasta este tensionată la un capăt printr-un scripete (6) și un număr reglabil de greutate (5), iar prin intermediul unui suport deplasabil (4), care glisează pe o baghetă (B), se poate deplasa pe două role (R).

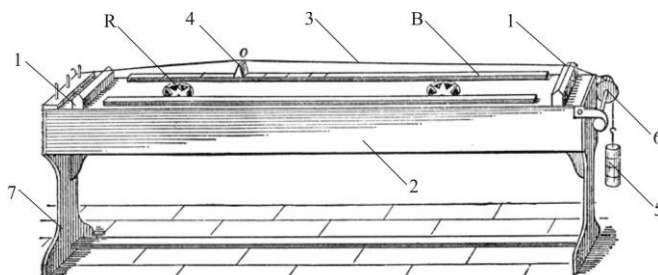

Fig. 3 Sonometru reglabil Queen & Co

Astăzi, la peste 2500 de ani de la cercetările lui Pitagora și după circa 300 de ani de la invenția lui Dimitrie Cantemir a instrumentului matematic cu ajutorul căruia se pot determina fără eroare intervalul sau intervalele dintre sunetele artificiale și naturale, este cunoscută relația matematică prin care se stabilește dependența frecvenței f în funcție de lungimea coardei l_x de tensiunea cu care este trasă coarda 3 și de masa unității de măsură a corzii, notată cu „ m ”.

$$f = \frac{n}{2 \cdot l} \cdot \sqrt{\frac{T}{m}}, \quad n = 1, 2, 3, \dots$$

Dintr-o analiză simplă a relației rezultă faptul că, dacă tensiunea în coardă este constantă, frecvența de oscilație depinde doar de lungimea corzii l și, invers, dacă l rămâne constant, frecvența corzii depinde de radicalul valorii de tensionare a corzii, ceea ce se dovedise experimental cu mulți ani înainte.

În figura 4 este reprezentat un generator de sunete, inclusiv cele considerate muzicale. El este constituit dintr-un suport de lemn (o cutie de rezonanță), care la extremități este prevăzută cu două suporturi de secțiune triunghiulară aflate la distanța l una față de alta. Peste aceste suporturi este întinsă o coardă vibrantă, care poate produce un sunet când este scoasă din starea de repaus, de exemplu prin lovirea cu un ciocănel, ca la pian. Sunetul produs îl vom considera fundamental și întotdeauna același dacă lungimea și forța de întindere a coardei rămâne constantă. În consecință, această lungime l va fi considerată de referință, dar și ca unitate de lungime la care se vor raporta toate celelalte lungimi utilizate pentru producerea altor sunete.

Din figura 4 se constată că între cele două suporturi de capăt se află un suport mai scurt și deplasabil, transversal pe lungimea coardei, care poate modifica lungimea de vibrație a coardei, lungime notată cu l_x și care produce unde transversale caracterizate prin ventre notate cu V și puncte notate P . Considerăm că aceste puncte sunt cele observate de către Dimitrie Cantemir în descrierea făcută prin expresia „până la punctul denumit de obicei indivizibil, cu care instrument pot fi arătate vizibil ...”, afirmație care este înțeleasă și explicată prin desenele de față. Faptul că D. Cantemir nu a menționat nimic de ventre se explică prin aceea că fie nu le-a observat (amplitudinea să nu fi fost evidentă), nu le-a înțeles sau nu a știut să le definească. De notat că D. Cantemir nu este cunoscut ca un experimentator de marcă.

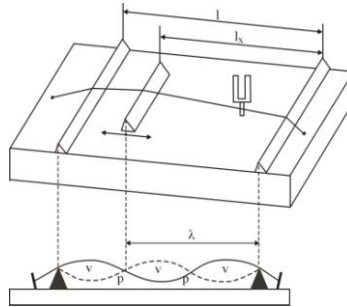

Fig. 4

Pentru a lămuri pe deplin problema „monocordului ca generator de sunete”, printre care și pe cele muzicale, vom apela la tabelul 1 în care s-a reprezentat pe o linie segmentată intervalul unei octave muzicale formată din 12 semitonuri, precum și intervalele dintre notele unei game, în speță gama „do major”. Mai sunt indicate valorile-rapoartele dintre lungimea variabilă – reglabilă a coardei generatoare de sunet, lungime notată l_x , și l lungimea coardei de referință, raport indicat pentru fiecare notă a gamei/a notelor unei game, precum și inversul acestor rapoarte, deci l/l_x , care reprezintă raportul înălțimilor sunetelor dintr-o gamă. Orientativ este indicată și valoarea lățimii sunetelor, prin ceea ce se numește astăzi frecvență măsurabilă în Hz.

Tabelul 1

T	T	T/2	T	T	T	T/2	
16	18	20,24	21,3	24	26,88	30,3	32
DO	RE	MI	FA	SOL	LA	SI	DO
G	D	E	F	G	A	H	C
1/1	8/9	64/81	3/4	2/3	16/27	128/243	1/2
1	0,88	0,79	0,75	0,66	0,59	0,52	0,5
1	1,125	1,265	1,335	1,5	1,68	1,89	2

Frecvența sau înălțimea sunetelor muzicale [Hz]

Raportul dintre lungimea coardei oscilante și lungimea coardei de referință l/l_x

Raportul dintre înălțimea sunetului de referință și sunetul coardei oscilante l_x/l

Din cele prezentate mai sus rezultă că un monocord de lungimea reglabilă în mod continuu, poate genera sunete de înălțime continuu variabilă, multe dintre acestea neperceptibile datorită așa-zisei sensibilități proprii fiecărui individ.

Astăzi, această sensibilitate este denumită „putere de rezoluție” sau capacitatea de a distinge modificarea valorii mărimii percepute, în cazul muzicii mărimea considerată fiind înălțimea sunetului, deci frecvența lui. Astfel, problema este de a ști cu cât trebuie să se modifice această frecvență ca să distingem alt sunet. Ca valoare medie, această modificare este percepută când mărimea variază în plus sau în minus cu 2%. Acest fapt explică de ce s-a stabilit un interval între notele muzicale astfel încât să fie în armonie dar și perfect distincte, perceptibile. Istoria consemnează că primul violonist care a cântat pe o singură coardă a fost marele Paganini.

4. Contextul istoric-creativ și ipoteze privind elaborarea, desăvârșirea și utilizarea invenției lui Dimitrie Cantemir

Începutul secolului al XVIII-lea poate fi considerat ca etapa pregătitoare a epocii mașinismului prin apariția de ateliere și manufacturi care își diversifică produsele și au dorit să beneficieze de pe urma inițiativei avute, solicitând un drept de proprietate oficial. În jurul anului 1236, în timpul lui Henric al III-lea, acesta a acordat unui oarecare Bena Fisu Columba dreptul de a fabrica îmbrăcăminte colorată pentru o perioadă de 15 ani. Abia în 1623 se vorbește oficial despre brevete și apare prima Lege pentru brevete “States of Monopolices”. Restul Europei, ca și Rusia țaristă, erau departe de această stare și conștientizare și nu știm dacă Dimitrie Cantemir era la curent cu situația din Anglia.

În afară de orice context, trebuie să acceptăm că D. Cantemir s-a născut cu pasiunea de cunoaștere și înțelegere. Cu o profundă și deosebită instruire umanistă, Dimitrie Cantemir a avut preocupări pentru fizică, materie și mișcarea ei. Nu se cunosc preocupări pentru matematică sau diverse dispozitive fizice, fiind cu atât mai surprinzătoare și de apreciat preocuparea pentru o invenție. Desigur, aceasta nu a venit instantaneu, fulgător, ci, ca în orice proces de creație, a fost nevoie de o anumită perioadă așa-zisă de incubație. Să subliniem că muzica a fost o preocupare și o pasiune moștenită de la tatăl lui, domnul Constantin Cantemir, care a fost un recunoscut interpret din caval.

Ajungând ostatic la Constantinopol, Dimitrie Cantemir a fost atras în mod deosebit de muzica și instrumentele muzicale turcești cărora le-a consacrat numeroase lucrări și studii de mare amploare, în paralel învățând să cânte din tanbur, un instrument foarte asemănător cu un monocord, prevăzut însă cu trei coarde.

Fig. 5. Tanbur

În principiu, tanburul este constituit dintr-o cutie de rezonanță asemănătoare unei tobițe, la care s-a atașat un gât mai lung prevăzut cu două coarde anterioare și o coardă posterioară, instrument cu posibilități asemănătoare unui pian.

Într-un anumit fel, tehnica utilizată pentru a cânta este asemănătoare cu cea utilizată la gitară, care utilizează degetele pentru a modifica lungimea coardei vibrante în sensul scurtării ei, deci în sensul obținerii unei note mai înalte. Probabil că astfel Dimitrie Cantemir a conștientizat faptul că între poziția degetelor cu care

se apasă coarda și coarda liberă există întotdeauna rapoarte de lungime. Autorii prezentului articol consideră că toate cele prezentate mai sus au constituit fondul generator al invenției denumite “sonometru”.

Față de erudiția și lucrările notabile redactate de D. Cantemir, modul în care savantul a prezentat propria invenție ne-a creat o mare dezamăgire, pentru următoarele motive: textul de prezentare al acesteia are 5 rânduri, total insuficiente pentru a fi descris și înțeles modul de realizare și utilizare. Mai mult, textul are formulări neexplicite, precum: „locuri mecanice și matematice”, „punct indivizibil”, „ci numai prin compas locurile/de la care trebuie să provină tonurile pline și semitonurile.”

Autorii au încercat să refacă descrierea și utilizarea acelui instrument de măsură, considerând că descrierea lui D. Cantemir avea rolul doar de a informa și de a împiedica reproducerea și utilizarea ei.

Pentru a avea o bază de apreciere acceptată de comunitatea științifică, vom considera definiția din Dicționarul Tehnic: „sonometru – aparat pentru determinarea frecvenței unui sunet. Determinarea se face prin compararea cu frecvența unui sunet de frecvență variabilă, obținut prin vibrația unei coarde de lungime sau tensiune reglabilă”. Vom reține în mod special precizarea *prin compararea*, care arată că trebuie să existe întotdeauna un element de referință.

În cazul invenției lui D. Cantemir, considerăm că elementul de referință era un monocord de lungime reglabilă, poate chiar o coardă de tambur sau alt instrument cu coarde și care folosea doar o coardă, care prin natura ei era făcută să producă un sunet luat ca referință. Prin modificarea lungimii acestei corzi se pot obține celelalte sunete ale unei game. Compasul lui D. Cantemir stabilea locul fizic în care trebuie scurtată coarda monocordului pentru a obține sunetul dorit. Este de considerat că locul matematic reprezintă indicația numerică de pe scală.

5. Concluzii

Utilizarea de către unii autori a denumirii de “sonometru” pentru invenția lui D. Cantemir este greșită, deoarece sonometrul este un aparat de măsură, în timp ce invenția folosește un monocord reglabil care modifică la dorința utilizatorului lungimea de vibrație a corzii care emite sunete muzicale, respectând o serie de rapoarte între lungimea coardei de referință și reducerea lungimii de vibrație a acesteia într-un raport cu valori determinate pentru fiecare notă muzicală. Acest raport este indicat pe o scală atașată unui compas (figura 6). Considerăm că această descriere-formulare lămurește incertitudinile și formulările neclare ale inventatorului.

Fig. 6 Compas cu scală

Denumirea de sonometru ar putea fi înlocuită cu aceea de “Monocord muzical reglabil” cu ajutorul unui compas cu scală atașată, cu alte cuvinte este o metodă și un instrument care generează sunetele muzicale dorite, căutate (tabel 1).

În tabelul 1 sunt prezentate intervalele muzicale determinate prin rapoarte între lungimile coardelor sau rapoartele între înălțimea sunetelor alăturate sau rapoartele frecvențelor.

Bibliografie

1. Dimitrie Cantemir, *Sistemul sau întocmirea religiei muhammedane*, Sanktpiterburh, 1722.
http://www.if.asm.md/biblioteca/Sistemul_si_intocmirea_religiei_muhammedane.pdf
2. Stefan Lemny, *Cantemireștii - Aventura europeană a unei familii princiare din secolul al XVIII-lea*, Editura Polirom, 2010.
3. Marcel Spinei, *Contribuții inedite cu privire la activitatea de muzician, compozitor, interpret, folclorist, teoretician al muzicii, muzicolog și pedagog*, în „Literatura și arta”, nr. 49 (3405), 9 decembrie 2010.
4. Dem. Urmă, *Acustica și muzica*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.
5. Lorin Cantemir, Costica Nituca, Maria Carcea, Valeriu Dulgheru, Nicoleta Ifimie, *Inițiere în creativitatea tehnică*, vol. I, Editura “Tehnica – Info”, Chișinău, 2008.
6. Ștefan Bălan, Nicolae Mihăilescu, *Istoria științei și tehnicii în România*, Editura Academiei RSR, 1985.
7. Viorel Cosma, *Muzicianul Dimitrie Cantemir în literatura europeană din secolele XVIII-XIX*, volumul 9 din *Studii de muzicologie*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RSR, 1973.
8. Acad. Andrei Eșanu, coordonator și redactor științific, *Dinastia Cantemireștilor, secolele XVII-XVIII*, Editura Știința, Chișinău, 2008.

GENEALOGII HUȘENE (CU AMINTIRI FĂLTICENENE)

Ștefan S. GOROVEI

O casă mare, solidă și impunătoare, pe temelie înaltă. Multe scări de urcat până la veranda cu geamlâc din față. În spate, un larg balcon deschis. O curte mare de jur-împrejur. Pentru copilul care eram în anii '50, această casă însemna penultimul popas pe care îl făceam, cu tatăl meu, în periplul urăturii din 31 ianuarie. Doctorul Vasile Dimitriu (1882–1963), o personalitate a Fălticeniilor, locuia acolo cu soția sa, *coana Clemansa*, și o parte a familiei. Fiul și cei doi gineri erau tot medici. Nu știu nimic despre prietenia care, în ciuda diferenței de vârstă, va fi fost între doctorul Dimitriu și tatăl meu. După arestarea tatei (1960), legătura s-a păstrat prin mijlocirea unei persoane fascinante, Virginia Popescu, sora lui Eugen Lovinescu; ea vizita des pe *coana Clemansa* și pe sora ei, doctorița Antoaneta Holban. Curiozitatea începătorului în ale cercetării genealogice a dus, o dată, la întrebarea dacă d-na Holban era rudă cu scriitorul Anton Holban, fiul unei surori a lui Eugen Lovinescu și a Virginiei Popescu. Răspunsul nu mi-a deschis drumul spre eventuale căutări ulterioare. Mai apoi, am început să mă întreb dacă va fi fiind vreo înrudire cu Holbăneștii „istorici”, căroră în 1929 le-a consacrat un amplu studiu preotul Constantin Bobulescu¹, sau măcar cu ceilalți Holbani fălticeni.

Au trecut ani, au trecut decenii. Virginia Popescu a murit în 1967, într-un cămin-spital din Gura Humorului; s-au stins, târziu, și *coana Clemansa* și sora ei, doctorița Antoaneta Holban, fără să fi ajuns a culege de la ele un minimum de informații genealogic. Mai acum câțiva ani, mă aflu la Fălticeni când s-a anunțat moartea Auricăi Mardare, una dintre fiicele doctorului Vasile Dimitriu. Am reîntâlnit, la catafalcul bătrânei doamne, pe cele două fiice ale ei, Felicia Ghibu² și

¹ C. Bobulescu, *Neamul Holbăneștilor cu al episcopului Gherasim Clipa Barbovschi (1796–1803–1826) și arhimandritul Sofronie Barbovschi predicatorul († 1850)*, în „Revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Chișinău”, XIX, 1929. V. și Eugen D. Neculau, *Sate pe Jijia de Sus*, ediție îngrijită de Marcel Lutic, II, *Boierii*, Iași, 2005, p. 177–192.

² Căsătorită cu chimistul Costin Ghibu, fiul doctorului Victor Ghibu și al Virginiei C. Stoicescu. Altă fiică a lui C. Stoicescu, Cecilia, a fost mama matematicianului Irinel Drăgan; o soră a soției acestuia a fost căsătorită cu istoricul ieșean Leon Șimanschi. O a treia dintre „fetele Stoicescu”, Leonia, a fost măritată întâi cu Laurențiu Sadoveanu, apoi cu magistratul Mircea Crivăț (m. 1978). Acesta din urmă, nepot de soră al Nataliei C. Romano (născută Hynek) – personaj evocat cu emoție de Eugen D. Neculau în scrierea sa (cf. *op. cit.*, p. 222–229) – a avut, dintr-o primă căsătorie, o fiică: Dana Crivăț (3 septembrie 1933 – 17 noiembrie 2012), măritată întâi cu actorul Radu Beligan, apoi cu dramaturgul Horia Lovinescu, vărul primar al lui Anton Holban. Nataliei C. Romano, vară a bunicii mele paterne, îi datorez inițierea în pasiunea pentru genealogie. Încrângăturile înrudirilor adună și

Monica Pavli³, cunoscute încă din copilărie. Și așa, din vorbă în vorbă, am reluat și vechile întrebări. A fost o surpriză frumoasă când d-na Pavli mi-a confirmat înrudirea bunicii sale, *coana Clemansa*, cu scriitorul Anton Holban (erau veri primari !) și mi-a spus că are chiar și o genealogie a familiei Holban.

A mai trecut un deceniu până când, în toamna lui 2012, d-na Monica Pavli, asistând la o ședință de comunicări a Filialei Iași a Comisiei de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române, mi-a încredințat o xerox copie a genealogiei despre care îmi vorbise. Este, de fapt, un „catastif” genealogic, o sobră înșirare de nume și date, fără descrieri și povestiri, tinzând spre precizia maximă cu un număr minim de cuvinte⁴. Manuscrisul a fost foarte îngrijit lucrat, pe la începutul anilor '50 (cele mai recente însemnări par a fi din 1955) și poartă urmele unor completări și îndreptări ulterioare, unele aparținând evident altor mâini. Autorul a inventariat 305 persoane din peste 130 de familii, notând pentru fiecare gradul înrudirii cu el și cu soția sa (părinți, bunici, unchi, mătuși, nepoți, veri primari, veri de gradul al doilea, nepoți de veri). Este o impresionantă *istorie familială* desfășurată pe parcursul a două secole. Metoda de expunere a materialului este foarte ingenioasă, dar neobișnuită pentru genealogiști, așa încât, în lipsa unui arbore genealogic, desfășurarea e greu de urmărit. Absența trimerelor încrucișate nu e suficient suplinită de indicii de nume care precede „catastiful”. Fiecare persoană înregistrată are un număr și în dreptul ei se află rubrici pentru a cuprinde următoarele informații: data și locul nașterii, numele părinților, frații și surorile, numele soțului (soției), data căsătoriei, numele copiilor, date despre viața persoanei, data morții. Este evident că autorul a făcut, mai întâi, o amplă documentare, materialul adunat inspirându-i metoda de lucru și construirea „catastifului” cu ceea ce a avut la îndemână; apoi, a purces la completarea rubricilor, continuând adunarea informațiilor pentru rudele tot mai îndepărtate. E ușor de bănuț că această muncă nu a putut fi dusă până la capăt, astfel încât un număr foarte mare de persoane figurează acolo doar cu numele lor. Dar cine este autorul acestui adevărat **monument genealogic** ?!

La nr. 225, se află un personaj în dreptul căruia se află cuvântul „Eu”: **Constantin Holban**, fiul lui Alexandru Holban și al Mariei Tăutu. Era născut la 22 august 1880 la Albești (Fălciu). Licențiat în litere, a fost profesor de limbă română și director al liceului din Huși, deputat de Fălciu în 1919 și 1922, inspector general al învățământului secundar în anii 1923–1938. La aceste sumare informații, autorul adaugă: „Autor de manuale didactice. Talent literar. Bun orator”⁵. S-a căsătorit în 1907 cu Felicia Linde (1884–1936), fiica farmacistului Anton Linde (mort la Buhuși în 1894) și a Feliciei Kohanovschi din Siret, cu care a avut doi băieți:

reunesc oamenii după alte criterii decât acelea pe care și le-ar propune (sau chiar dori) ei înșiși...

³ Căsătorită cu un urmaș al cunoscutei familii ieșene cu acest nume, descendentă din Spiridon Vela, adoptat de marele și bogatul neguțător Andrei Pavlu (Pavli).

⁴ Am prezentat acest însemnat document genealogic în ședința din 13 noiembrie 2012 a Filialei Iași a Comisiei de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Iași, cu tema *Familia mea – strămoșii noștri. Cercetări de istorie și genealogie familială*.

⁵ Personalitatea și activitatea lui Constantin Al. Holban sunt, fără îndoială, bine cunoscute specialiștilor în istoria Hușilor; nu acestea fac obiectul însemnărilor de față.

Miron Holban (n. 1908), profesor de limbă română, a fost căsătorit cu Zinaida (profesoară de istorie), fiica preotului Vasile Baltaga și a Olgăi Dobronravov⁶, și au avut o fată, Felicia; **Mircea Holban** (n. 1909) a studiat dreptul (dar a ajuns funcționar la I.T.B.) s-a căsătorit cu Elena Liteanu din Hârlău și se pare că nu a avut copii.

Ca începător al neamului – nr. 1 în „catastiful” genealogic ! – se află răzeșul **Holban** din Deleni (Fălciu), născut pe la 1750 și mort pe la 1820, tată a trei copii: **Apostol** (Apostu), **Ene**⁷ și **Anica** (măritată cu Ion Folescu⁸). Descendența lui Ene Holban e însemnată sumar, pentru doar două generații și fără niciun fel de precizări privind persoanele respective: a avut trei copii, **Spiridon Holban**, **Dănilă Holban** (copii: *Gheorghe*, *Ion* și *Ortansa*) și **Safta**, măritată cu Dobre Dobrescu (copii: Maria Motăș, Dobre Dobrescu, Ruxanda Miclescu, Chița Stoianovici, Ecaterina Râșcanu, Nuța Hagiu, Smaranda Popov, Tinca Pavlov și Ion Dobrescu). Bogat ilustrată este, în schimb, posteritatea lui Apostu Holban (c. 1790 – c. 1850), prin unicul său fiu, **Dumitru Holban** (c. 1815/1820 – c. 1880), despre care se notează că a fost blănar (cojocar), a avut atelier și prăvălii în Huși și a fost ctitor la biserica Sf. Gheorghe din acest oraș⁹. Se pare că a dobândit și un rang boieresc (clucer). S-a căsătorit cu **Marghioala Marole**, căreia autorul nu i-a putut identifica părinții. S-ar putea să fie fiica celui *Dumitrachi Marole*, stăpânul unei dughene la Huși, în 1833¹⁰. Marghioala Marole-Holban a avut un frate, *Simion Marole* (posteritate necunoscută) și patru surori, ai căror urmași sunt consemnați doar nominal: *Nasia* (căsătorită cu D. Ivanciu-Gheorghiu, apoi cu Gălușcă), *Smaranda* (căsătorită cu Alexa Chisacof), *Zoița* (căsătorită cu Ion Hotnog) și *Ecaterina* (căsătorită cu un Ianculescu).

Dintre toți cei șase copii ai lui [Dumitrachi ?] Marole (Marola, Marolă), prezintă un interes deosebit Marghioala Holban și Smaranda Chisacof. Aceasta din urmă a fost și ea mama a șase copii: *Toma Chisacof* (căsătorit cu Maria Andrian), *Petru Chisacof* (căsătorit cu o Ruxanda), *Dumitru Chisacof* (căsătorit cu Ecaterina Mârza), *Maria* (căsătorită întâi cu un Lopătaru, apoi cu căpitanul Rusu), *Ecaterina* (soția lui Neculai Manoliu Diacon) și *Tudora* (soția lui Ion Cojan). Posteritatea în linie masculină este consemnată numai la Dumitru Chisacof: un fiu, *Alexa Chisacof*, căsătorit cu Aneta, părinții a trei copii – *dr. Matei Chisacof*, *Sofia* și *Maria*. Acest nume de familie, cu evidentă rezonanță slavă, mi-a evocat imediat pe acela al d-nei Lia Brad-Chisacof, cunoscut cercetător la Institutul de Studii Sud-Est Europene. Informațiile din cronică genealogică a profesorului Constantin Al. Holban privesc – cum era de bănuie – chiar familia soțului d-sale; cercetările vor continua în această direcție, pentru completarea „catastifului”.

⁶ Sunt ramificațiile basarabene ale genealogiei Holbanilor. De altfel, Felicia Holban a murit și a fost îngropată la Chișinău, unde soțul ei îndeplinea funcții importante în învățământ.

⁷ Dughenele lui din Huși sunt menționate la 1833 – Costin Clit, *Documente hușene*, I, Iași, 2011, p. 130, nr. 143.

⁸ Membri ai familiei Folescu la Huși în 1835 – *ibidem*, p. 138, nr. 146.

⁹ Pentru care v. Costin Clit, *Biserica „Sf. Gheorghe” din Huși*, Bârlad, 2006 (nu am văzut această lucrare).

¹⁰ Costin Clit, *Documente hușene*, I, p. 132, nr. 143.

Sora Smarandei Chisacof, Marghioala Holban, a avut șapte copii: trei fete – *Zoița* (1847–1910), căsătorită întâi cu Ion Manoliu, apoi cu Nicolae Cornea; *Zamfira* (1850–1924), măritată cu preotul Hristodor Buzescu¹¹ și *Chira* (c. 1860–1932), măritată cu preotul Teodor Rășcanu – și patru băieți: *Haralamb*, *Petru* (despre care nu se dă nici un amănunt), *Alexandru* și *Gheorghe*.

Haralamb Holban (c. 1852–1909), căsătorit cu Elena Drăghici, a fost tatăl a șapte copii, toți născuți la Huși: *Margareta* (m. 1884); *Dimitrie* medic (m. 1947; căsătorit cu Alexandrina Artino; copii: Rodica Ciurea, profesoară; Radu Holban medic; Alexandrina Petrescu, medic); *Gheorghe* (fără nici un amănunt); ***Clemansa*** (n. 1895; căsătorită cu dr. Vasile Dimitriu: *coana Clemansa* !); *Maria* (n. 1896; căsătorită cu Ion Gh. Teodorescu¹²); ***Antoaneta*** (n. 1901; căsătorită cu C. Bularda: *doctorița Holban* !); *Cezarina* (n. 1905; căsătorită cu preotul Corneliu Zaharescu).

Alexandru Holban (1856–1916), învățător în Albești, a fost căsătorit de trei ori: cu Maria Tăutu, cu Dumitra Panaiteșcu (fără copii) și cu Vasilca Bejan-Budu. Din prima căsătorie a avut patru copii: *Elisabeta* (1877–1950; măritată întâi cu N. Anastasiu și apoi cu Gh. Testiban); **Constantin Holban**, autorul acestei cronici genealogice; **Dumitru** și **Loghin**, morți în pruncie; din a treia căsătorie a avut un singur fiu, **Neculai Holban** (n. 1895), ofițer superior.

În fine, **Gheorghe Holban** (c. 1853 – 1914), ofițer, a fost căsătorit întâi cu Ana Popov și apoi (1902) cu Antoaneta Lovinescu. Este tatăl scriitorului **Anton Holban** (1902–1937), născut la Huși, dar crescut la Fălticeni, unde a fost și este socotit ca un vlăstar al familiei Lovinescu¹³ și unde i-a fost adusă și cenușa.

*

Cronica Holbăneștilor de la Huși îndeamnă la mult mai multe observații și comentarii decât am putut prinde în aceste însemnări foarte sumare. Apar, în cuprinsul ei, ca rude ale autorului, persoane cunoscute – precum istoricul Constantin I. Andreescu (1904–1951) – sau familii cunoscute (Berea din Huși, înrudiți cu Juvara; Briese; Samarian ș. a.). Departate de a fi un simplu exercițiu genealogic, eventual reflex târziu al unor orgolii și frustrări într-un timp neprielnic sau amuzament al unui pensionar depășit de vremuri, lucrarea profesorului Constantin Al. Holban ridică în fața ochilor, cu sobrietate și cu detașare, o frescă emoționantă zugrăvită ca omagiu înaintașilor. Se vede că autorul prețuia cum se cuvine tot ceea ce datora acestor înaintași și mediului familial în care se formase și, evident, era mândru de strămoși și de rude. Grație muncii sale, avem la dispoziție o oglindă *nedeformantă* a unor realități care azi încep a fi uitate, dar care explică nașterea intelectualității românești moderne, ridicată din păturile cu stare ale lumii satelor, printr-o selecție naturală, destul de severă, implicând în primul rând munca, dar neocolind nici ceea ce numim, îndeobște, *strategiile matrimoniale*. Este de observat, în această cronică, diversitatea atât a profesiunilor, cât și a etniilor (sunt nume care țin de lumea polonă, germană, rusă, italiană). E vorba de realități ușor

¹¹ Autorul notează înrudirea acestui preot cu familia Rășcanu, din care proveneau generalii I. Rășcanu și C. Vasiliu-Rășcanu.

¹² Căsătorit întâia oară cu Otilia **Briese** (m. 1919), cu care a avut o fiică Victoria. Nu se precizează eventuala înrudire cu pictorul Otto Briese (1889–1963).

¹³ Cf. Eugen Dimitriu, *Lovineștii*, Iași, 2001, p. 73–84.

sezisabile și în alte cercetări de istorie familială¹⁴. De aceea cred, cu toată convingerea, că această direcție de cercetare – pentru care pledez în toate împrejurările¹⁵ – este una dintre cele mai rodnice pentru *istoria socială* și de la care putem aștepta rezultate dintre cele mai frumoase.

Nu știu dacă manuscrisul original se mai păstrează – ar fi frumos ca, în urma apariției prezentului text, să se anunțe că unul dintre membrii familiei Holban (existenți încă în Huși) sau dintre colaterali se află în posesia lui. El trebuie neapărat publicat, nu înainte, însă, de a se încerca dacă nu completarea materialului adunat de autor, cel puțin aducerea la zi a lucrării, prin însemnarea descendenților din ultimele generații *cu înrudirile lor*, adică după metoda folosită de la început de Constantin Al. Holban.

Nu pot găsi o mai bună încheiere a acestei scurte prezentări decât cuvintele cu care profesorul Aurelian Sacerdoțeanu a întâmpinat, acum șapte decenii, tipărirea unei asemenea lucrări de istorie familială: **„Dacă fiecare intelectual și-ar urmări strămoșii și ar face astfel de alcătuiri, am ajunge să avem alte păreri despre noi și altă răspundere morală față de neam”**.

¹⁴ V., de exemplu, Ernest Grințescu, *Scurt istoric al familiei noastre*, lucrare alcătuită în anii 1951–1967 și publicată de pr. Daniel Niță-Danielescu în „Revista de Istorie Socială”, XIII–XV (2008–2010), 2011, p. 421–442.

¹⁵ Cf. *Genealogie: istorie socială, istorie familială*, comunicare în ședința din 10 martie 2009 a Filialei Iași a Comisiei de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Iași.

Constantin Al. Holban – fotografie din 1938

MIHAIL MANOILESCU ȘI NEAMUL SĂU. RĂDĂCINI, ÎNRUDIRI, ASCENSIUNE SOCIALĂ*

Adrian BUTNARU

Dacă genealogiile familiilor boierești și domnești de la noi au privilegiul de a fi mai ușor de reconstituit, datorită surselor documentare mai numeroase, nu în aceeași situație se găsesc familiile de nivel social mai puțin înalt¹. Ioan Nădejde, în prefața la lucrarea *V. G. Morțun. Biografia lui, genealogia și albumul familiei* (1924), atrăgea atenția cu privire la „însemnătatea ce-ar avea studiile monografice despre genealogiile familiilor boierești de mâna a doua. Atari monografii ar putea învedera plastic ce este elita socială a unui popor, cum se formează, cum se păstrează și cum se înnoiește”². Într-o perioadă mai recentă, alți autori cu preocupări în domeniul genealogiei au afirmat că „una dintre direcțiile de cercetare ale genealogiștilor români ai prezentului și viitorului ar trebui să se îndrepte spre reconstituirea ascendenței și descendenței a numeroase personalități ale istoriei și culturii noastre. Avem nevoie de tabele ale strămoșilor (...), care să explice cultural și genetic formarea și evoluția personalităților din istoria noastră. Câte concluzii pentru istoria socială și culturală nu se pot trage și din urmărirea genealogică a descendenților unor figuri istorice”³.

În materialul de față, vom încerca să conturăm tabla descendenților din familia Manoilescu, care nu a fost de origine boierească, dar care s-a înrudit, în anumite momente ale evoluției sale, cu reprezentanți ai unor familii de seamă.

În *Memoriile* sale, Mihail Manoilescu, poate cel mai cunoscut membru al acestei familii, care s-a remarcat atât în mediul științific, cât și în cel politic, afirma următoarele: „Cel mai îndepărtat, dar și cel mai ilustru înaintaș al meu a fost logofătul Tăutu, atâtea decenii cel dintâi sfetnic al lui Ștefan cel Mare și al

* Comunicare susținută în ședința din 13 septembrie 2011 a Filialei Iași a Comisiei de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române și la al XVI-lea Congres Național de Studii Genealogice (Iași, 10-12 mai 2012).

¹ *Apud* Mircea Halunga, *Neamul Halunga din nordul Moldovei. Încercare de reconstituire genealogică*, în „Arhiva Genealogică”, VI (XI), 1999, nr. 1-4, p. 73.

² *Apud* Maria Magdalena Szekely, *Ioan Nădejde (1854 - 1928)*, în „Arhiva Genealogică”, VII (XII), 2000, nr. 1-4, p. 32.

³ Mihai Sorin Rădulescu, *Posteritatea lui Mihai Vodă Sturdza*, în „Arhiva Genealogică”, II (VII), 1995, nr. 3-4, p. 277. Paul Cernovodeanu sugera necesitatea stabilirii genealogiei pentru cei mai iluștri domni ai noștri, a personalităților din rândul elitelor intelectuale medievale, dar și moderne, din care s-ar putea alege figuri precum Argetoianu, Averescu, Maniu, Titulescu etc. Mai multor personalități aparținând diplomației, artei, științei, culturii, precum Nicolae Titulescu, Grigore Gafencu, Ion-Petru Culianu li s-au întocmit în ultimele decenii table ale ascendenților (Paul Cernovodeanu, *Importanța tabelor de ascendenți pentru genealogie și istorie*, în „Arhiva Genealogică”, I (VI), 1994, nr. 1-2, p. 157-158).

urmaşului său Bogdan. Un descendent al logofătului Tăutu, Ioniță Tăutu – frate cu străbunica mea Marghiolița Tăutu – este autorul *Constituției cărvunarilor* la 1821⁴. Bunicul mamei mele, clucerul Constantin Bădărău – fiul Marghioliței Tăutu și al vel serdarului Niculiță Bădărău – a fost deputat în Divanul ad-hoc al Moldovei în două rânduri: în 1857 și 1859 ca ales al boierilor mici din județul Iași. Deși fusese secretarul lui Vogoride, era unionist pasionat, ceea ce l-a făcut să-și cheltuiască toată averea în lupta pentru triumful cauzei Unirii.

Tatăl meu, care, deși absolvent, în 1876, al Academiei Militare, în fruntea promoției sale, a rămas toată viața numai institutor, a fost militant entuziast al Partidului Socialist, prieten cu Ion Nădejde și Constantin Mille.

În sfârșit, vărul mamei mele, avocatul și profesorul Alexandru Bădărău, «Vulturul Moldovei», a fost ministru de Justiție în 1904-1905 și apoi la Lucrări Publice, în 1912-1913, în guvernele conservatoare și era recunoscut ca cel mai dinamic și cel mai popular dintre toți colaboratorii politici ai lui Take Ionescu”⁵.

După cum se poate observa, marele om politic nu menționa nimic despre originile sale din partea tatălui. Mulți ani mai târziu, fiica sa, Natalia Manolescu-Dinu, în *Memoriile* sale, afirmă doar că tatăl „era coborâtor dintr-un neam de preoți veniți din Basarabia la începutul secolului al XVIII-lea și stabiliți ulterior în satul Fâstâci, de lângă Vaslui”⁶.

Unul dintre coautorii *Istoriei Hușilor*, publicată în anul 1995, în capitolul destinat personalităților care au avut legătură cu orașul, menționa într-o notă de subsol următoarele: „Se pare că Mihail Manolescu, născut la Tecuci, își trage obârșia tot din zona Hușilor, satul Duda” (județul Vaslui)⁷. Această afirmație, lipsită de alte precizări și fără a se indica sursa, m-a determinat să pornesc în verificarea ei, punctul de plecare constituindu-l doar faptul că, pentru finele secolului al XIX-lea și în prima parte a veacului următor, am identificat câțiva preoți și funcționari purtând numele Manolescu, în satul Epurenii (în prezent în comuna Duda-Epurenii), situat la nord de Huși, proprietate vreme de circa două veacuri și jumătate a boierilor din familia Iamandi.

Căutările au dat roade, astfel că a fost identificat la Huși, la unul din urmașii acestei familii din Epurenii, o tablă a descendenților, realizată pe la 1977 de subing.

⁴ Comisul Ionică Tăutu (1795-1830) și Stavarache Tăutu au fost frați, primul fiind cărvunar. Ascendental lor a fost Savin Tăutul, căsătorit cu Safta Săvineasa (Ștefan S. Gorovei, *Circulația „Herodotului” de la Coșula: explicații genealogice pentru un fenomen cultural*, în „Arhiva Genealogică”, V (X), 1998, nr. 3-4, p. 155, 165 și 166). Proiectul „Constituția cărvunarilor”, redactat de Ionică Tăutu, a fost primul care a pus problema egalității dintre protipendadă și boierimea secundară în ceea ce privește cărmuirea treburilor publice (Dan Pleșia, *Statutul boierimii și evoluția boierilor de la reforma lui Constantin Mavrocordat până la desființarea rangurilor și privilegiilor (1858)*, în „Arhiva Genealogică”, I (VI), 1994, nr. 3-4, p. 175).

⁵ Mihail Manolescu, *Memorii*, vol. I, ediție îngrijită, prefată, note și indice de Valeriu Dinu, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 19.

⁶ Natalia Manolescu-Dinu, *Memorii*, cuvânt înainte de Mihai Dinu, Editura Renașterea, 2007, p. 13.

⁷ *Istoria Hușilor*, colectiv redacțional format din Th. Codreanu (coord.), Vasile Calestru, Boris Gorceac, Avram D. Tudosie, Georgică Țoncu, Editura Porto-Franco, Galați, 1995, p. 252.

Mircea Manolescu și ing. Alexandru Cornel Manolescu, însoțită de un foarte scurt *Istoric*, scris tot pe atunci de către Constantin Topliceanu, din Cluj, descendent al familiei⁸. Conform ambelor documente, sursele pentru redactarea tablei descendenților le-au constituit înaintașii lor, care au făcut diferite notițe despre evoluția familiei, respectiv: ing. Eugen Manolescu în anul 1921, cu date provenind de la notarul Neculai Manolescu; învățătorul Dumitru Manolescu, tot în 1921, cu date de la preotul Constantin Manolescu; juristul Grigore Manolescu în 1923, cu date de la preotul Pavel Manolescu, completate până la anul 1967 și 1977 de Elena Manolescu și Natalia Dinu.

În urma coroborării datelor oferite de arborele amintit (din care provine menționarea anilor în care au trăit membrii familiei, dar fără a putea fi verificați), *Istoricul* și alte surse⁹, în special cele din situațiile bisericești și din fondurile de stare civilă ale comunei Epureni, din cea de-a doua parte a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, păstrate la Direcția Județeană Vaslui a Arhivelor Naționale, am putut contura următoarea evoluție genealogică a familiei Manolescu.

*

Potrivit tradiției păstrate la 1921 în familie, dintre strămoșii care trăiau pe la mijlocul secolului al XVIII-lea este cunoscut un anume Ioniță Rotaru, venit de peste Prut în jurul anului 1765, din localitatea Constantinovca, ținutul Cahul. După opinia altor membri ai familiei, exprimată la începutul secolului al XX-lea, de fapt numele era *Lemnar*, căsătorit cu Maria Constantinovca, împreună având un fiu, *Constantin*. Acesta ar fi luat-o de soție pe Mărioara, fiica lui Neculai Fântână și al Mariei, ambii din Epureni, ținutul Fălciu¹⁰.

Până aici, personajele amintite nu au putut fi verificate prin alte surse. Date documentate și verificate avem abia începând cu fiul celor doi, Constantin (despre care autorii arborelui spun, fără a indica un izvor clar, că ar fi trăit între anii 1769-1817), care a urmat cursurile seminarului de la Mănăstirea Neamțului și a devenit preot în Epureni, căsătorindu-se cu o Maria. La rândul lor, au avut trei fii: *Panaite*, *Manoil* și *Gheorghe Solescu* (1803-1866). Cel din urmă a absolvit Seminarul teologic din Huși, apoi s-a stabilit la Solești (împrumutând numele localității), unde a fost preot și a luat-o de soție pe Irina, cu care a avut doi copii: *Toma Solescu*

⁸ Această tablă a descendenților a fost identificată cu sprijinul domnului Liviu Pintilie, referent în cadrul Primăriei Duda-Epureni, județul Vaslui, căruia îi mulțumesc și pe această cale.

⁹ Spițele de neam trebuie utilizate doar în urma unei abordări critice și verificări minuțioase. O asemenea abordare „se vedește utilă chiar și atunci când spița este elaborată de un specialist. Cu atât mai mult ea devine obligatorie în cazul spițelor alcătuite de amatori, membri ai familiilor respective, bazate uneori în mare măsură pe amintiri și legende” (Zoe Diaconescu, *Note pe marginea unor spițe de neam*, în „Arhiva Genealogică”, I (VI), 1994, nr. 1-2, p. 317).

¹⁰ Constantin Topliceanu, *Istoricul familiei Manolescu*, manuscris, p. 2. Întâlnirea lui Constantin cu Mărioara Fântână ar fi avut loc cu prilejul bălciului anual organizat la Huși, din 14 septembrie.

(1838-1866¹¹), preot la Fâstâci, căsătorit cu Sultana, fără urmași; și *Ion Solescu*, călugăr la mănăstirea Cetățuia, din Iași, fără urmași¹².

Despre Panaite știm că a fost preot la Epureni, iar autorul *Istoricului* spune că ar fi trăit între anii 1794-1864. A fost însurat cu Hristina, ambii având doar o fată, căsătorită, însă după o altă nepoată familia s-a stins¹³. Existența lui Panaite ar putea fi confirmată și de faptul că, pe la 1960, preotul din Epureni, Zaharia Cireș, amintea că, în decursul timpului, a existat un „preot Panaiti”¹⁴. De asemenea, conform unui tablou statistic din anul 1849, la Epureni slujeau preoții Panaite Constandinov iconom, Manolachi Costandin și Ioan Sotnicul, alături de un diacon Costandin¹⁵. Și în anul 1858, satele Epureni și Cârța, proprietăți ale colonelului Nicolae Iamandi, erau slujite de preoții Panaite Constantinescu și Manolachi Constantinescu (cei doi frați menționați mai sus, fiii lui Constantin)¹⁶. Inclusiv în 1864 apare consemnat „erei Panaite sachelariu”¹⁷. În istoricul familiei se vorbește despre acest Panaite că ar fi fost un om învățat, autor de cărți de cult și morale, păstrate o perioadă în biblioteca Episcopiei Hușilor, după care au fost trimise în Basarabia¹⁸.

La rândul său, Manoil (1796-după 1879¹⁹), care a îmbrățișat tot cariera preotească, a fost căsătorit tot în Epureni, cu o fiică de țărani, Ruxanda. Și existența sa este confirmată de o însemnare bisericească din anul 1864, în care aflăm că în satul Epureni slujea „erei Manoil sîn preot Constantin”²⁰, aspect de natură să confirme datele înscrise în arborele menționat și în *Istoric*. Manoil, care a dat numele întregii familii – *Manoilescu* –, și nu tatăl său, a avut cinci copii: *Dimitrie* (1828-1872, psalt la Mitropolia din Iași, căsătorit cu Lucreția), *Gheorghe*, *Ecaterina* (1832-1878, probabil nemăritată), *Ștefan* și *Neculai* (1838-1869, preot la Vinețești,

¹¹ Anul decesului, conform Pr. Manoilescu, *Istoricul Mănăstirii Fâstâci*, în „Prutul”, an VI, nr. 1 (41), iunie 2006, p. 17.

¹² Constantin Topliceanu, *op. cit.*, p. 3.

¹³ *Ibidem*, p. 2.

¹⁴ Adrian Butnaru, *Epureni. Timpuri și oameni*, Editura Pim, Iași, 2010, p. 220.

¹⁵ Costin Clit, *O catagrafie ecleziastică din 1849 privitoare la ținutul Fălciu*, în „Lohanul”, anul IV, nr. 5 (15), decembrie 2010, p. 20.

¹⁶ Idem, *Un tablou statistic ecleziastic al județului Fălciu din 1858*, în „Prutul”, anul II, nr. 10 (19), decembrie 2002.

¹⁷ Direcția Județeană Vaslui a Arhivelor Naționale, *Starea civilă a comunei Duda – Epureni*, 1/1860 (în continuare vom cita DJVAN).

¹⁸ Constantin Topliceanu, *op. cit.*, p. 3.

¹⁹ Manoil trăia în acest ultim an, conform atât arborelui amintit; vezi și Costin Clit, *Catagrafia bisericii Adormirea Maicii Domnului, din satul Epureni, județul Fălciu (1879)*, în „Elanul”, nr. 48, februarie 2006, p. 19. De asemenea, acest an al morții nu poate fi luat în considerare deoarece în fondul *Starea civilă a comunei Duda-Epureni*, pentru anul 1879, nu figurează niciun Manoilescu la rubricile dedicate nașterilor, căsătoriilor sau deceselor (DJVAN, *Starea civilă a comunei Duda-Epureni*, 1/1879).

²⁰ *Ibidem*, 1/1860. În *Catagrafia satului Epureni*, la 1846, figurează ca preot la biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” și „Mihalachi sîn preutul Constantin” (Adrian Butnaru, *op. cit.*, p. 321).

județul Vaslui)²¹. Nu cunoaștem ca Dimitrie, Ecaterina și Neculai să fi avut urmași, însă Gheorghe Manoiilescu, preot la Fâstâci, numit de către descendenții săi și „patriarhul”, și Ștefan Manoiilescu, preot la Epurenii, au dat două ramuri importante.

I. Preotul Gheorghe Manoiilescu (1831-14 decembrie 1869²²) a deslușit tainele cărților bisericești de la unchiul său de la Epurenii, preotul Panaite, a urmat cursurile și a absolvit Seminarul teologic din Iași, apoi a fost timp de șapte ani diacon la Solești-Vaslui și preot la Târzii, județul Fălciu, după care, în toamna anului 1857, s-a stabilit la Fâstâci, slujind la mănăstire (foto 7) alături de vărul său, preotul Toma Solescu²³, și unde moare de holeră la 1869²⁴. Aici s-a căsătorit cu Maria Cordaș, cu care a avut șapte copii, dintre care într-o primă fază îi cunoaștem doar pe cinci dintre aceștia: *Dimitrie* (1857-1900), devenit învățător și căsătorit cu Zoia Dumitrescu (1858-1906); *Constantin* (1859-1899), profesor la Iași; *Hristache* (1862-1866); *Sofia* (1864-1878) și *Nistor* (1867-1936²⁵), preot, căsătorit cu Roza Gheorghiceanu, decedată în anul 1947 la Fâstâci. Ultimii trei nu au avut urmași.

Deoarece hârtia pe care se află arborele a fost ruptă, nu știm numele unui alt fiu al preotului Gheorghe de la Fâstâci, însă documentele îl indică pe *Pavel*²⁶ (foto 1-2, n. 4 august 1854²⁷ - † 7 februarie 1929), econom stavrofor, despre care se spune că ar fi păstorit circa 55 de ani la această biserică²⁸, căreia i-a realizat și un sinodic, fiind hirotonit la 6 ianuarie 1876, dar permutat la 4 august același an²⁹.

²¹ Într-o „listă de clericii ce au ieșit cu actele de hirotonie din Seminarul Central din Iași pe anul 1858 și 1859”, publicată în „Monitorul Oficial al Moldovei” în data de 23 octombrie 1859, figurează și „Manoiilescu Neculai, fiul preotului Manoii, din satul Epurenii, ținutul Fălciu”.

²² Data decesului, conform pr. Manoiilescu, *Istoricul Mănăstirii Fâstâci*, în „Prutul”, an VI, nr. 1 (41), iunie 2006, p. 17. De asemenea, în registrele de stare civilă ale comunei Cozmești se menționează că la data de 14 decembrie 1869 a decedat „Gheorghe Manoiilescu, în vârstă de 42 de ani, fiu al preotului Manoii și al Rucsandei Manoii” (DJVAN, *Starea civilă a comunei Delești (Cozmești)*, 2/1869, certificat de deces nr. 47).

²³ Pr. Manoiilescu, *Istoricul Mănăstirii Fâstâci*, p. 17. Două documente, din 8 august 1866 și 17 martie 1867 îl consemnează fie într-un sinet pentru 20 de galbeni, fie ca având pretenții la o moștenire de 35 de galbeni de la monahul Ghenadie Pruteanu, de la Vaslui (*Ibidem*, p. 16).

²⁴ Maria Popa, Doina Rotaru, *Mănăstirea Fâstâci din județul Vaslui, ctitorie a familiei Cehan-Racoviță*, în „Monumentul”, XII, partea a II-a, volum coordonat de Lucian-Valeriu Lefter, Aurica Ichim și Sorin Ifțimi, Editura „Doxologia”, Iași, 2011, p. 312.

²⁵ Conform datelor de pe crucea mormântului din cimitirul de la Fâstâci.

²⁶ Constantin Topliceanu, *op. cit.*, p. 5.

²⁷ În anul 1877, când s-a născut fiica sa, era consemnat ca având vârstă de 23 de ani, iar soția Zoia 20 de ani (DJVAN, *Starea civilă a comunei Cozmești*, dos. 1/1877, act de naștere nr. 36). Anul 1854 este indicat și de monumentul funerar al preotului Pavel Manoiilescu, din cimitirul Fâstâci.

²⁸ Este atestat ca preot la Fâstâci la 1879 (Costin Clit, *Un tablou eclesiastic inedit privind județul Vaslui la 1879*, în „Elanul”, nr. 37, martie 2005, p. 18), la 1880 (idem, *Preoți slujitori din județul Vaslui la 1880*, în „Elanul”, nr. 61, martie 2007, p. 14) și la 24 mai 1915 (DJVAN, *Episcopia Hușilor*, 2/1915, fila 42). Un nepot al său afirma că a slujit la biserica din Fâstâci 50 de ani (Pr. Manoiilescu, *Istoricul Mănăstirii Fâstâci*, în „Prutul”, an VI, nr. 1 (41), iunie 2006, p. 16).

²⁹ Costin Clit, *Un tablou eclesiastic inedit privind județul Vaslui la 1879*, p. 18.

Conform unor documente familiale, preotul Pavel Manoilescu „s-a născut în 4 august 1854, a învățat carte de la doi călugări de la mănăstirea Fâstâci: Nicanor și Deomid, trimiși de Mitropolia Iași la 1864 în surghiun. La 1865 (...) a trecut la școala publică din Vaslui, iar în 1868 la liceul din Iași; în 1872 a făcut seminarul la Socola”, pe care l-a terminat în 1873³⁰. În timpul cât a fost preot la Fâstâci, Pavel Manoilescu a efectuat reparații la biserică în anii 1898-1899, punându-i un nou acoperiș³¹, putându-se afirma că doar datorită lui s-a evitat intrarea în paragină a complexului bisericesc. A fost creatorul unei biblioteci a mănăstirii, păstrându-se până în zilele noastre întreaga colecție a revistei „Albina”, de la începutul secolului al XX-lea, sau periodice ale Bisericii Ortodoxe Române, aspecte demonstrate și de inventarele bunurilor și al cărților de cult vechi aflate în cadrul bisericii, realizate de Pavel Manoilescu atât în anul 1889³², cât și la 19 iunie 1894³³, iar un istoric al acesteia, intitulat *Biserica din Fâstâci-Vaslui*, l-a publicat în anul 1915 în revista „Albina”³⁴.

Pavel, decedat în 1929³⁵, a avut, în urma căsătoriei cu Zoia³⁶ (28 decembrie 1854-4 ianuarie 1910), mai mulți copii, probabil șapte, dintre care unii fără urmași, printre care: *Neculai* (23 august 1886-25 septembrie 1917³⁷), căsătorit cu Maria Alistar, ambii învățători la Negrești, județul Vaslui (împreună având-o pe Maria-Florica, ce a trăit doar patru ani); *Octav* (1881-1941), șef de gară la Iași, însurat cu Aglaia Macri (1891-1950); *Dimitrie* (1891-1973), inginer în București, căsătorit cu Paula Iovito, din Roșiori; *Mihai* (1893-1963), contabil în Piatra-Neamț, căsătorit cu Ecaterina Căciuleanu, educatoare; *Corneliu* (n. 1898), economist, stabilit la București, deținător al unei arhive a familiei ce a contribuit la crearea arborelui, căsătorit cu Stela Ghibănescu (1889-1974). Pavel Manoilescu a avut și o fată, pe nume *Natalia*, născută la data de 11 septembrie 1877³⁸, măritată cu preotul Ilie Miteșcu³⁹.

³⁰ Pr. Manoilescu, *Istoricul Mănăstirii Fâstâci*, p. 17.

³¹ În anul 1899, preotul Pavel Manoilescu afirma, într-o adresă către Episcopia Hușilor, că la repararea bisericii din Fâstâci și acoperirea turnului clopotniță au contribuit locuitorii cu suma de 423 de lei și Primăria Cozmești, cu suma de 200 de lei (DJVAN, *Episcopia Hușilor*, 1/1899, fila 9).

³² Maria Popa, Doina Rotaru, *op. cit.*, p. 295.

³³ Costin Clit, *Descrieri inedite ale bisericilor fostului județ Vaslui din anul 1894*, în „Elanul”, nr. 29, martie 2004, p. 10.

³⁴ Iconom P. Manoilescu, *Biserica din Fâstâci-Vaslui*, în „Albina”, XIX, 1915-1916, *apud* Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974, p. 296. În anii 1907-1908, pr. ec. Pavel Manoilescu raporta Episcopiei Hușilor că sinodicul, inventarul și arhiva bisericii erau în perfectă stare, iar biblioteca parohială era „una dintre cele mai bogate și mai frumoase din județ” (Maria Popa, Doina Rotaru, *op. cit.*, p. 295).

³⁵ Pr. Manoilescu, *Istoricul Mănăstirii Fâstâci*, p. 17.

³⁶ DJVAN, *Starea civilă a comunei Cozmești*, dos. 1/1877, act de naștere nr. 36.

³⁷ Conform monumentului funerar din cimitirul de la Fâstâci.

³⁸ DJVAN, *Starea civilă a comunei Cozmești*, dos. 1/1877, act de naștere nr. 36.

³⁹ Ștefan Miteșcu, *Familia preoților Miteșcu. Date monografice*, în Buletinul „Calea de lumină”, an IV, nr. 35, martie 1997, pe pagina de internet http://www.conexromcan.com/eglise/evocare_35_97.htm. Cei doi au avut trei copii: Camil

De asemenea, mai este consemnat un alt fiu al lui Pavel, pe nume *Constantin*, fost institutor la Vaslui⁴⁰, autor al *Geografiei județului Vaslui, lucrată pentru clasa a II-a primară urbană și divizia a II-a rurală*, publicată în două ediții (1911 și 1913)⁴¹.

Cel de-al VII-lea fiu al lui Gheorghe Manoilescu, de la Fâstâci, a fost preotul *Ioan*⁴² (foto 4). Acesta avut doi copii, respectiv: *Constantin*, preot la Mărășeni, județul Vaslui, și *Dumitru*, învățător stabilit la Iași. Cel din urmă a avut trei copii, dar cunoaștem doar numele unuia singur, respectiv subinginerul *Mircea Manoilescu*, din București⁴³.

Preotul Constantin Manoilescu (1877-1952), care furniza la 1921 date pentru realizarea arborelui, a activat la Mărășeni timp de 48 de ani (1899-1947)⁴⁴, însă a slujit, în același timp, și în parohia Telejna⁴⁵, în apropiere de Zăpodeni, județul Vaslui. De asemenea, din inițiativa sa a fost reclădită o nouă biserică la Mărășeni, cu hramul „Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir”, sfințită la data de 2 decembrie 1918. Tot datorită lui ni s-au păstrat informații despre ocuparea orașului Vaslui, în august 1944, în cadrul unor însemnări în paginile sinodicului bisericii menționate. Astfel, preotul consemna următoarele: „În ziua de marți, 22 august 1944, armatele rusești au rupt frontul de apărare de la sud-vest de Iași și au cuprins și județul Vaslui, iar pe la orele 4 după amiaza și-au făcut apariția pe șoseaua din dreptul satului Mărășeni cu tancuri cari le-au permis a susține luptele și a face mulți prizonieri români și germani (...)”⁴⁶.

În sinodicul menționat, între anii 1907 și 1947, preotul Constantin Manoilescu s-a oprit asupra fenomenelor climatice ieșite din comun (ierni extrem de grele, precum cele din anii 1908-1909, 1939-1940, seceta din 1946), sau asupra cutremurului din 1940, ori a evenimentelor triste din 1944. O altă condică, tot de la Mărășeni, cuprinde liste de cheltuieli și venituri ale preotului Manoilescu, începând

și Emil, ingineri, și Margareta, medic, aceasta decedând în octombrie 1996, la vârsta de 95 de ani (*Ibidem*).

⁴⁰ I. Găvănescu, *Istoria pedagogiei*, vol. II, București, 1903, p. 450.

⁴¹ *Bibliografia românească modernă (1831-1918)*, vol. III (L-Q), coordonator Gabriel Ștrempel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 184. A mai colaborat la scrierea lucrărilor *Cartea premiantului și a școlarului în vacanță* (Iași, 1898), *Conducătorul în viața practică a absolventului școlii primare* (Iași, 1898), *Manual de geografie pentru trebuința școlilor primare* (Bârlad, 1888).

⁴² Pe un sinodic al bisericii din Mărășeni, preotul Constantin Manoilescu semnează cu inițiala I (Lucian-Valeriu Lefter, *Însemnări în vreme de restriște*, în „Constelații ieșene”, anul II, nr. 4 (8), decembrie 2007, p. 36). De asemenea, la 1880, este menționat un preot I. Manoilescu la Bereasa, județul Vaslui (Costin Clit, *Preoți slujitori din județul Vaslui la 1880*, în „Elanul”, nr. 61, martie 2007, p. 15). Nu este exclus ca acesta să fie identic cu fiul lui Gheorghe Manoilescu.

⁴³ Constantin Topliceanu, *op. cit.*, p. 1.

⁴⁴ Conform paginii de internet <http://maraseni.sunphoto.ro>, on line la data de 12.04.2011.

⁴⁵ Lucian-Valeriu Lefter, *Zăpodenii*, vol. I, Institutul Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta”, Iași, 2004, p. 87. De asemenea, la 17 februarie 1916 apare ca preot la Telejna, comuna Telejna, și la Mărășeni, comuna Cântălărești, din județul Vaslui, pe două adrese către Episcopia Hușilor (DJVAN, *Episcopia Hușilor*, 2/1915, fila 49).

⁴⁶ Paul Zahariuc, *Evreii și Vasluiul*, în „Obiectiv”, ediția de Vaslui, nr. din 24.08.2010.

cu anul 1903; printre acestea găsim și însemnări despre iarna anului 1929, viscolul din 1932, inundația din vara anului 1934. De asemenea, aflăm știri despre catalogul „cărților existente în biblioteca mea, 3 septembrie 1905”, care însuma un număr de 160 de exemplare⁴⁷.

Octav, de mai sus, a avut, în urma căsătoriei sale cu Aglaia Macri, trei copii, din care două fete: *Aurora* (n. 1921), devenită avocat în Iași, măritată cu Grigore Sion (1904-1976), maior, ambii fără copii; *Anca* (n. 1925), contabil, căsătorită cu Vladimir Beiu (1914-1967); și un băiat, *Haralambie Manoilescu* (n. 1923), preot la Buhăiești și Vulturești, județul Vaslui⁴⁸, căsătorit cu Elena Magheru, cu care a avut doi copii, pe *Octav* (n. 1945), inginer la Roman, și pe *Corneliu* (n. 1947), profesor la Iași, însurat cu Elisabeta Grigore, profesoară, ultimii doi având doi copii: *Irina-Smaranda Manoilescu* (n. 1973) și *Ana-Maria Manoilescu* (n. 1975). Preotul Haralambie (foto 6) a activat prin anii 1947-1959 și la Fâstâci, când s-a preocupat de refacerea zidului de pe latura de vest ce înconjoară mănăstirea, dărâmat de cutremurul din 7/8 decembrie 1956 și a refăcut casele egumenești⁴⁹. În 1958, preotul a consolidat clopotnița cu bare de fier și a acoperit-o cu tablă, totodată fiind refăcute ornamentațiile exterioare⁵⁰.

La rândul său, Dimitrie Manoilescu, fiul preotului Gheorghe Manoilescu, de la Fâstâci, a avut, din căsătoria cu Zoia Dumitrescu, șapte copii, din care un băiat, mort foarte tânăr, și șase fete: *Lucreția* (1878-1944), căsătorită cu Țurcanu Constantin (1863-1929), tehnician din Vaslui, cu urmași în această familie (șapte copii); *Penelopa-Adela* (1880-1960), stabilită în București și măritată cu Mihai Motea (1861-1909), din Laza, cu urmași în familia Motea (patru copii); *Maria* († 1882); *Elena* (1884-1957), stabilită la Vaslui cu soțul Neculai Topliceanu (1878-1934), cu urmași în această familie (14 copii); *Ecaterina* (1885-1938), căsătorită la Dobrovăț cu Gheorghe Parfenie (1880-1935), șef de gară, cu șase urmași; *Virginia* (n. 1889), măritată de două ori, cu Ion Pruteanu (1887-1955), șef gară la București, și cu Mihai Frățilă, din Pașcani, tehnician, cu descendenți în ambele familii (doi copii).

Vom urmări în cele ce urmează pe urmașii lui Constantin Manoilescu (foto 8, unul dintre cei șapte copii ai preotului Gheorghe Manoilescu), profesor la Iași, caracterizat astfel de nepoata sa: „intelectual distins, cu vederi socialiste, potrivit stilului epocii și ateu declarat”. A murit în anul 1899, la Bivolari, pe malul Prutului, înecându-se în încercarea de a traversa apa⁵¹. Aceeași nepoată confirmă faptul că bunica Natalia Grigoreanu (1863-1918), soția (foto 9) lui Constantin, era descendentă din vechea familie Bădărău, „neam de boiernași cu înclinații intelectuale”⁵², și din familia Tăutu⁵³. Împreună, cei doi soți au avut cinci copii⁵⁴:

⁴⁷ Lucian-Valeriu Lefter, *Însemnări în vreme de restriște*, p. 35.

⁴⁸ Vasile Folescu, *Creștești. Istorie și actualitate*, Casa Editorială Demiurg, 2003, p. 392.

⁴⁹ Pe un *Apostol* (din 1916), păstrat în biblioteca mănăstirii Fâstâci, donat de un credincios la data de 26 septembrie 1948, acesta îl pomenește pe preotul Haralambie Manoilescu, cel care „deservește biserica cu mult zel și abnegație, unul dintre cei mai merituoiși și mai conștienți preoți pe care îi are Biserica Ortodoxă Română” (foto 5).

⁵⁰ Maria Popa, Doina Rotaru, *op. cit.*, p. 305.

⁵¹ Natalia Manoilescu-Dinu, *op. cit.*, p. 13.

⁵² *Ibidem*.

Lucia (1883-1953), profesoară în București și căsătorită cu magistratul Alexandru Costin (1881-1927); *Ion* (1883-1910); *Mircea* (1885-1952), inginer silvic⁵⁵; *Grigore* (foto 11); *Mihai Manoilescu* (1891-1950, foto 10).

Cel din urmă a fost profesor universitar la București, ministru de Externe și semnatar al Dictatului de la Viena în 1940, prin care a fost cedat Ardealul către Ungaria. A fost apreciat și remarcat de politicienii din perioada interbelică mai ales datorită calităților de bun orator, cu care convingea publicul. A murit în temnița de la Sighet la sfârșitul anului 1950 și a fost înhumat într-o groapă comună. Familia a fost înștiințată de moartea lui abia în anul 1958. A fost căsătorit cu Elena Vellan (1895-1967), care „a redactat și ea o foarte amănunțită viață a lui Mihail Manoilescu, în care pornește de la originea familiei și de la copilărie”⁵⁶. Din căsătoria celor doi din urmă s-au născut *Natalia-Ecaterina* (foto 12), născută în 1920, profesoară la București și căsătorită cu prof. univ. Valeriu Dinu (n. 1905), și *Alexandru-Mihai* Manoilescu (1923-1969), doctor în filozofie, căsătorit cu Veronica Ștefan.

Grigore Manoilescu (1898-1963), jurist și publicist, fratele lui Mihail⁵⁷, preocupat de stabilirea genealogiei familiei prin anul 1923⁵⁸, a fost căsătorit cu Lia Pușcariu (1907-1965), din București, de profesie filolog. Din această legătură s-au născut doi copii: *Lia-Maria*, moartă copil, și *Magdalena* (n. 1936), doctor în filologie, căsătorită, la rândul ei, cu Alexandru Vulpe, renumit arheolog, dar fără urmași.

Din partea mamei (adică soția lui Mihail Manoilescu), *Natalia-Ecaterina* Manoilescu făcea parte din familia boierului Alexandru Dimitrescu, din Muntenia. *Natalia-Ecaterina* a primit de mică educație la domiciliu cu cei mai buni profesori ai epocii. În anul 1945 a urmat cursurile Facultății de Teologie Ortodoxă din București și ale Facultății de Filosofie. Ulterior este admisă la doctorat, dar, din cauza prigoanei comuniste împotriva a tot ce putea fi considerat „element dușmănos”, a renunțat, pentru a se dedica familiei. La începutul anilor '50 a predat ca profesor suplinitor limba și literatura română, geografia, istoria, științele naturii la Liceul „Iulia Hașdeu” din București. Fiind fiica lui Mihail Manoilescu, considerat „dușman de clasă” al regimului comunist, a fost îndepărtată în urma unei deconspirări conduse de o activistă de partid. Aceasta motiva în ședința de excludere: „Ne-am dat seama de pericolul reprezentat de prezența în școală a *Nataliei Dinu* în momentul în care ni s-a relatat ce cursuri extraordinare ținea. O făcea înadins pentru a ascunde originea sa socială și a înșela vigilența organelor de partid”. Cea mai importantă lucrare a *Nataliei Manoilescu-Dinu* este volumul *Iisus*

⁵³ Gh. Ghibănescu, *Spîța neamului Bădărașu*, în „Ioan Neculce”, fascicula V, 1925, p. 247. Autorul preciza că a realizat spîța familiei Bădărașu, în care figurează Constantin Manoilescu și *Natalia Grigoreanu*, împreună cu fiii lor, printre care și Mihail Manoilescu, în baza spițelor realizate de Nicu Bădărașu în 1880 și Andrei Bădărașu în 1920 (*ibidem*).

⁵⁴ *Natalia Manoilescu-Dinu*, *op. cit.*, p. 13.

⁵⁵ Robert Păiușan, *Mihail Manoilescu, repere biobibliografice*, Editura ASE, București, 2005, p. 11.

⁵⁶ *Natalia Manoilescu-Dinu*, *op. cit.*, p. 12.

⁵⁷ Robert Păiușan, *op. cit.*, p. 11.

⁵⁸ Constantin Topliceanu, *op. cit.*, p. 1.

Hristos Mântuitorul în lumina Sfintelor Evanghelii, care a fost publicat post-mortem la Editura Bizantină⁵⁹.

Din căsătoria Nataliei cu Valeriu Dinu s-au născut, în 1939 *Anca-Elena*, iar în 1942 *Mihai*⁶⁰, profesor universitar în București, însurat cu Monica-Maria Hetea, fără copii. La rândul ei, Anca-Elena, dr. în filologie, a fost căsătorită, în anul 1960, cu profesorul universitar Dinu Giurescu (n. 1927), cunoscut istoric, împreună avându-i pe *Marina* (n. 1962) și pe *Ena-Simona* (n. 1964)⁶¹.

Din legătura celui alt fiu al lui Mihail Manoilescu, Alexandru, cu Veronica Ștefan, s-a născut, în 1947, *Călin-Ștefan*, de profesie arhitect.

Fără o identificare exactă, mai multe nume din cele prezentate se verifică cu alte informații, identificate într-un chestionar din anul 1947, comandat de către Episcopia Hușilor, din care aflăm că din Fâstâci erau originari mai mulți intelectuali: „I. Manoilescu – director la Banca Națională (mort), Gh. Manoilescu – învățător, Corneliu Manoilescu – director al Casei funcționarilor publici, D. Manoilescu – inspector, M. Manoilescu – inspector corporație, N. Manoilescu – învățător, mort, C. Manoilescu – funcționar la Ministerul Educației Naționale”⁶². De asemenea, din același chestionar mai aflăm că, la 1947, se găsea la Piatra-Neamț o teză de licență care trata istoricul bisericii din Fâstâci, redactată de către Ionel Manoilescu (1882-1938)⁶³, economist, funcționar superior în sistemul bancar, văr al politicianului Mihail Manoilescu⁶⁴.

II. Lucruri interesante putem afla și dacă urmărim descendența preotului Ștefan Manoilescu din Epureni. Astfel, la 1864 era consemnat „erei Manoil sân preot Constantin”⁶⁵, menționat și mai sus, care slujea alături de fiul său, preotul Ștefan Manoilescu (1835-1889)⁶⁶. Cel din urmă absolvise, în anul 1856, Seminarul teologic din Huși, care funcționa pe lângă Episcopie⁶⁷. Pe Ștefan îl regăsim și peste câțiva ani, în 1880, fiind ajutat atunci de cântăreții I. Dimitrescu și V. Dimitrescu⁶⁸. Fiind știutor de carte, își punea semnătura cu caractere chirilice și latine pe un act de împrumut din 14 aprilie 1879⁶⁹. În acest ultim an, la 16/28 mai, a realizat, împreună cu tatăl său, Manoil Constantinovici, o *Catagrafie* cu privire la „toate obiectele aflate în biserica” din Epureni, județul Fălciu⁷⁰.

⁵⁹ Marius Nedelcu, *O viață trăită prin renunțare, suferință, rugăciune și studiu: Natalia Manoilescu-Dinu, o femeie printre teologi*, în „Ziarul Lumina”, 8 martie 2011.

⁶⁰ Vezi și Natalia Manoilescu-Dinu, *op. cit.*, p. 5.

⁶¹ Dinu C. Giurescu, *De la Sovromconstrucții nr. 6 la Academia Română*, Editura Meronia, București, 2008, p. 246.

⁶² DJVAN, *Episcopia Hușilor*, 1/1947, fila 68.

⁶³ *Ibidem*, fila 67.

⁶⁴ Robert Păiușan, *op. cit.*, p. 12.

⁶⁵ DJVAN, *Starea civilă a comunei Duda-Epureni*, 1/1860.

⁶⁶ Conform arborelui genealogic.

⁶⁷ Cu atestatul nr. 78 din 5 iulie, conform unor documente păstrate la biserica din Duda.

⁶⁸ Costin Clit, *Slujitorii bisericilor din județul Fălciu la 1880*, în „Elanul”, nr. 61, martie 2007, p. 13.

⁶⁹ DJVAN, *Prefectura județului Fălciu*, 1/1879, f. 251.

⁷⁰ Costin Clit, *Catagrafia bisericii Adormirea Maicii Domnului, din satul Epureni, județul Fălciu (1879)*, în „Elanul”, nr. 48, februarie 2006, p. 19.

Preotul Ștefan Manoilescu a avut spirit gospodăresc, reflectat în reparațiile întreprinse în anul 1886 la biserica din Epurenii, înlocuind acoperișul de șindrilă cu tablă, a refăcut pereții și pictura de pe catapeteasmă cu zugravul Zamfir. Sfințirea a fost oficiată de către protoiereul Ioan Cojan la 17 august 1886, iar în același an a fost cumpărat un policantru nou de către col. N. Iamandi, proprietarul moșiei⁷¹. Autorul istoricului familiei afirma despre el că, după deces, ar fi fost îngropat la biserica din Epurenii, iar în septembrie 1976, nepotul său Dimitrie Vulpe, din Huși, împreună cu un alt descendent, Alexandru Topliceanu, din același oraș, nepot de frate, i-au găsit piatra de mormânt în spatele altarului. Alături au mai fost găsite două pietre, despre care cei în cauză au tras concluzia că ar fi ale tatălui și bunicului lui Ștefan, respectiv preoții Constantin și Manoil⁷².

În urma căsătoriei lui Ștefan Manoilescu cu Anica Eremia, din Bunești, ținutul Fălciu, s-au născut mai mulți copii: *Spiridon* (1860-1936⁷³), căsătorit cu Ecaterina Nazarie din Bârzești, el însuși cantor al bisericii din Epurenii⁷⁴, în timp ce epitropii bisericii, aleși de către enoriași, erau moșierul Costache N. Iamandi și Ion Butnărianu⁷⁵; *Gheorghe* (1862-1930⁷⁶), agronom stabilit la Huși și căsătorit cu Maria Buznea; *Elena* (1865-1948⁷⁷), căsătorită cu Vasile Vulpe⁷⁸; *Ruxanda* (1870-1893⁷⁹), căsătorită cu Tasache Blănaru, din Huși (decedați fără copii); *Maria* (1875-1956⁸⁰), căsătorită cu Gheorghe Pascal, din Huși⁸¹; *Neculai* (1877-1946).

La rândul său, cantorul Spiridon a avut două fete: *Elena* (1892-1972, căsătorită cu Ion Dumitrescu), *Sultana* (1893-1968, măritată cu un Băhnăreanu, din Tătărăni), și un fiu, *Petru* (1901-1974)⁸², absolvent al unei școli de cântăreți bisericești și numit într-o astfel de funcție la biserica din Epurenii, la data de 1

⁷¹ Preot Zaharia Cireș, *op. cit.*, p. 6.

⁷² Constantin Topliceanu, *op. cit.*, p. 4.

⁷³ Conform arborelui.

⁷⁴ Mădălin Țibichi, *Preoți slujitori din ținutul Fălciu la 1904*, în „Prutul”, anul VII, nr. 1 (43), martie 2008, p. 20; Într-un tabel al preoților din ținutul Fălciu, de la 1895, Spiridon Manoilescu figurează ca preot (Vicu Merlan, *Contribuții monografice asupra Depresiunii Hușilor*, Editura Lumen, Iași, 2008, p. 478).

⁷⁵ DJVAN, *Episcopia Hușilor*, 8/1896.

⁷⁶ Conform arborelui. Prin testamentul din 10 ianuarie 1915, Costache N. Iamandi, proprietar la Epurenii, județul Fălciu, fiul boierului Nicolae Iamandi, lăsa prin testament suma de 2.000 de lei unui membru al acestei familii, probabil Gheorghe de mai sus, pe care îl numește „George Manoilescu, din comuna Epurenii, care mi-a servit mai mulți ani ca administrator la moșie” (DJVAN, *Primăria orașului Huși*, dosar 9/1927, filele 2-3).

⁷⁷ Conform arborelui.

⁷⁸ Din această căsătorie au descins un număr de opt copii și 20 de nepoți (conform arborelui).

⁷⁹ Fără urmași (conform arborelui).

⁸⁰ Potrivit arborelui.

⁸¹ Au avut un număr de șase copii și 19 nepoți.

⁸² Costin Clit, *Partidul Național Popular din Huși*, în „Lohanul”, anul IV, nr. 1 (11), februarie 2010. În 1948, la Secția Presă și Tineret a acestei formațiuni politice, figurează și Petru Manoilescu.

ianuarie 1925⁸³, fiind căsătorit cu Maria Șerban, legătură din care s-au născut alți trei copii: *Constantin* (1927-1953), *Aneta* (n. 1929) și *Margareta* (n. 1932).

Dintr-un chestionar din anul 1947, comandat de către Episcopia Hușilor și completat de către preotul Zaharia Cireș din Epureni, aflăm despre Gh. Manolescu, „fiu de preot”, ce a donat casa sa „din vălătuci și bârne” pentru a deveni casă parohială⁸⁴. Fără a fi siguri, exprimăm posibilitatea ca acest Gheorghe să fi fost și primar al comunei Epureni la 1903⁸⁵ (foto 13). Împreună cu soția sa, a avut doar două fete, *Anica* (1890-1942), căsătorită cu Sandu Mardare, din Epureni, și *Eufrosina* (1892-1942), căsătorită cu Dumitru Mihordea (1880-1939), din Huși, ambele fete fiind prezentate în arborele familiei fără urmași.

Neculai Manolescu (foto 14-15), fiul preotului Ștefan, era, pe la 1938, notar la primăria din Epureni, cântăreț al bisericii⁸⁶ și probabil tot el este cel care figurează ca primar la Epureni, organizator, în data de 4 martie 1941, a unui plebiscit, ordonat de către șeful Guvernului, Ion Antonescu, pentru legitimarea măsurilor luate în țară împotriva legionarilor⁸⁷. Împreună cu soția sa, asistenta medicală Zamfira Dăscălescu (1876-1963), au avut doi copii. Primul a fost inginerul *Eugen* Manolescu (1901-1964), stabilit la București înainte de 1938 și însoțit cu Maria Popescu (n. 1909)⁸⁸, el având preocupări și în sensul consemnării arborelui genealogic al familiei⁸⁹. Probabil a făcut parte din mișcarea legionară condusă de către Corneliu Zelea Codreanu, pentru că în perioada studenției ieșene apare consemnat în cartea *Pentru legionari*, ca semnatar al unui angajament de onoare în cadrul *Asociației Studenților Creștini*, împreună cu alți 46 de membri, la 27 mai 1922. În angajamentul semnat se preciza: „Ne luăm un angajament comun ca, împrăștiindu-ne în toate colțurile țării, să ducem cu noi pretutindeni din focul care ne-a însuflit în vremurile tinereții și să aprindem în sufletele necăjite făclia adevărului, a dreptului de viață liberă a neamului nostru pe aceste meleaguri. A lupta, pe oriunde vom fi, pentru dreptatea noastră, pentru viața amenințată a neamului, socotim a fi cea dintâi a noastră datorie de onoare”⁹⁰. Eugen i-a avut pe *Violeta* (n. 1933), economist, stabilită la București, și pe *Alexandru* (n. 1937), inginer în același oraș, căsătorită cu biblioteconomista Felicia Diamandescu, din căsătoria căroră s-a născut *Adina-Oana* Manolescu (n. 1967).

⁸³ *Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938, 1939*, p. 80.

⁸⁴ DJVAN, *Episcopia Hușilor*, 1/1947, fila 303; *Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938*, p. 80.

⁸⁵ Adrian Butnaru, *op. cit.*, p. 259. Printre semnatarii de articole în ziarul „Tribuna Tutovei” la 1926 se număra și un Gh. Manolescu (Marian Bolum, *Aspecte ale vieții culturale după Marea Unire în Bârlad și județul Tutova*, în AMM, XXXI, vol. II, 2010, p. 116).

⁸⁶ Adrian Butnaru, *op. cit.*, p. 261.

⁸⁷ Costin Clit, *Plebiscitul din 2-5 martie 1941 organizat în județul Fălciu*, în „Lohanul”, anul IV, nr. 4 (14), octombrie 2010, p. 71.

⁸⁸ Conform arborelui; vezi și *Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938*, p. 80.

⁸⁹ Constantin Topliceanu, *op. cit.*, p. 1.

⁹⁰ Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*. Printre semnatori se mai numărau Corneliu Zelea Codreanu – Huși, N. Nădejde – Iași, Grigore Ghica – Iași, Ioan Blănar, str. Tabacari 35 – Huși, Constantin C. Zotta, str. Maior Teleman 13 – Huși, Iacob I. Filipescu – Fălciu, jud. Fălciu, Vasile Nicolau, str. Lascar Catargiu 61 – Huși, D. Poroșnicu, Grumezoaia, jud. Fălciu.

Al doilea copil al secretarului Neculai a fost preotul din Epureni, *Constantin Manoilescu* (foto 16, 1904-1934), căsătorit cu Aneta Pivniceru (1906-1942)⁹¹, cadru didactic la Școala Epureni în 1926⁹². Constantin Manoilescu s-a preocupat de înfrumusețarea bisericii, iar la 13 octombrie 1929, cu prilejul unui cerc cultural religios ținut în parohie, a vorbit despre *Rolul Bisericii în istoria neamului românesc*, prelegere la care au asistat peste 150 persoane⁹³. Apoi, în 3 mai 1931, cu ocazia unui cerc pastoral care avea loc în biserica de la Duda, preotul C. Manoilescu a predicat din nou⁹⁴.

Preotul Constantin Manoilescu a avut, din căsătoria cu Aneta Pivniceru, doi copii: colonelul *Valeriu* (n. 1926), stabilit la București și căsătorit cu Elena Meleghe (fără copii), și pe *Cecilia* (n. 1928), tehnician proiectant la Iași, căsătorită cu Vasile Georgescu, ambii avându-o pe *Gabriele Georgescu* (n. 1953), căsătorită cu Ion Mineață (n. 1953), din Iași.

*

Autorii tablei descendenților, printre care și Constantin Topliceanu, din Cluj, din care am selectat doar urmașii din familia Manoilescu, au întocmit și un extrem de scurt *Istoric* al familiei, în care afirmă că au urmărit descendența „după lucrări similare mai vechi”, fapt ce ar demonstra o deosebită grijă din partea membrilor familiei, din perioada interbelică, pentru cunoașterea înaintașilor. Sursele arborelui mai consemnau, la mijlocul secolului al XX-lea, că pentru identificarea tuturor descendenților au utilizat „arhive familiale” și au „dezgropat și cercetat pietre funerare ale familiei din cimitirul din satul Epureni”⁹⁵. De asemenea, în *Istoric* se mai precizează că tabla descendenților a fost făcută în anul 1977, iar „peste două decenii, dacă nu mai curând, arborele trebuie refăcut, pentru că s-a ajuns la generația a X-a și în curând va fi a XI-a, cu un număr de 596 de membri, care trebuie introduși în arbore”⁹⁶.

În urma analizei tablei descendenților, se poate observa că, de la finele secolului al XVIII-lea și până după cel de-al Doilea Război Mondial, în familie au fost circa 14 persoane care au îmbrățișat haina preoțească, în diferite localități, printre care Epureni, Fâstâci, Solești, Băleni și Vinețești din județul Vaslui, Cetățuia-Iași, la care se mai adaugă și trei cantori bisericești. Preoția a constituit o tradiție în familie, fiind preluată fie din tată în fiu, fie de la bunic la nepot, iar în cazul în care doi dintre fii au devenit concomitent preoți, unul dintre ei a plecat în altă localitate. De asemenea, și unele din fiicele acestor preoți s-au căsătorit tot cu slujitori ai sfintelor lăcașuri. Perpetuarea preoției în cadrul familiei presupunea și transmiterea fondului de carte veche și manuscrisă adunată de-a lungul generațiilor, cărți pe care se învăța cititul și cântarea bisericească.

Unii descendenți au îmbrățișat și alte meserii, precum profesori de școli primare sau universitare, juriști, economiști, ingineri, cadre militare sau funcționari, unii dintre ei fiind și autori de cărți.

⁹¹ Conform arborelui.

⁹² Adrian Butnaru, *op. cit.*, p. 241.

⁹³ DJVAN, *Episcopia Hușilor*, 8/1896.

⁹⁴ *Buletinul Episcopiei Hușilor*, anul VII, nr. 6, iunie 1931.

⁹⁵ Constantin Topliceanu, *op. cit.*, p. 4.

⁹⁶ *Ibidem*, p. 6.

După cum spuneam și mai sus, două ramuri importante din cadrul familiei au dat cei doi fii ai preotului Manoil Constantinovici: Ștefan Manoilescu, preot la Epureni, și Gheorghe Manoilescu, preot la Fâstâci, numit de către descendenții săi și „patriarhul”.

Neamul Manoilescu reprezintă un exemplu din sutele de „neamuri” care și-au lăsat amprenta în viața satului românesc. Relevarea unei linii neîntrerupte pe filieră bărbătească, a transmiterii de-a lungul mai multor generații a harului de preot, dascăl bisericesc, este revelator pentru tradiția perpetuată într-un sat românesc din Moldova⁹⁷.

Poate că această linie neîntreruptă de preoți, dascăli și cantori bisericești în această familie ar putea explica și faptul că Mihail Manoilescu a fost creștin fervent, pronunțându-se în scrierile sale pentru o ortodoxie activă și o biserică care să se implice în viața socială. În opinia sa, la baza oricărei societăți umane ar trebui să stea două elemente: religia și familia, iar în statul român modern nu ar trebui separată biserica de stat. În perioada mandatului său de subsecretar de stat la Finanțe, s-a remarcat tocmai prin măsuri în favoarea bisericii și a clerului⁹⁸.

⁹⁷ Paul Mihail, *Cărturari de țară din secolele XVII-XX: familia Mihail*, în „Arhiva Genealogică”, II (VII), 1995, nr. 3-4, p. 214.

⁹⁸ Adina Grigore, *Mihail Manoilescu et l'attitude envers l'orthodoxie et l'église*, în „Codrul Cosminului”, nr. 1, 2005, p. 119.

Inițial Lămurari-Rovin
venit pe la 1761 la Episcopul
Constanțian, Calin
= Miriorn, fiica lui Neculai Făstăcel și al
Mariei, sursă din Episcopul

Constanța
(1769-1817)?
preot la Episcopul
= Maria

Mareș Comanșanici
preot la Episcopul
1796 - după 1819
= Ruzdica

Georghe Solocan
(1805-1866)
preot la Solocul
= Iana

Toma
preot la Episcopul
(1819-1866)
= Solocan

Ian, preot la
Episcopul
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Marica
(1819-1866)
= Solocan

Foto 1
pr. P. Manoiilescu
la 1886

Foto 2
Econom stavrofor
Pavel Manoiilescu

Foto 3
Catavasier, 1908, cu o însemnare
a pr. Pavel Manoiilescu

Foto 4
pr. Ion Manoiilescu

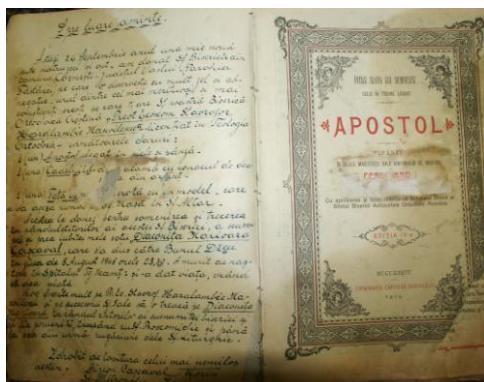

Foto 5
Apostol, cu o însemnare despre preotul
Haralambie Manoiilescu

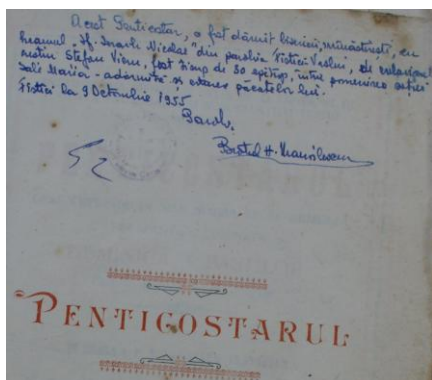

Foto 6
Însemnare a pr. Haralambie
Manoiilescu pe un Pentigostar

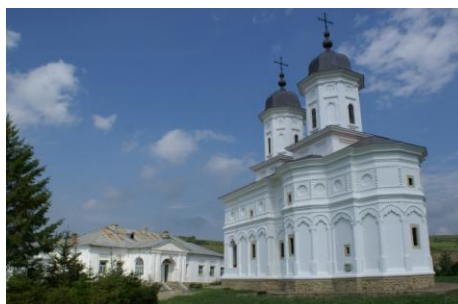

Foto 7
Mănăstirea Fâstâci

Foto 8
Institutor Constantin
Manoilescu

Foto 9
Natalia Grigoreanu, soția
instituturului Constantin
Manoilescu

Foto 10
Ministrul de externe
Mihail Manoilescu

Foto 11
Grigore Manoilescu

Foto 12
Natalia-Ecaterina
Manoilescu

Foto 13
Gh. Manoilescu, primar
la Epureni (1903)

Foto 14
Notarul Neculai
Manoilescu

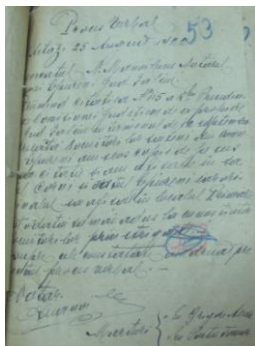

Foto 15
Însemnare a notarului N. Manoilescu

Foto 16
pr. Constantin
Manoilescu

Mormântul pr. Pavel Manoilescu - Fâstâci

Înmormântarea lui Grigore Manoilescu

INFORMAȚII REFERITOARE LA „COMORI” DIN ȚINUTUL FĂLCIU (PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA)

Silviu VĂCARU

Cercetările întreprinse de noi în arhive în ultima perioadă ne-au oferit posibilitatea de a găsi noi de informații referitoare la o serie de descoperiri întâmplătoare de obiecte în prima jumătate a secolului al XIX-lea¹. Având în vedere că nu toate știrile se referă la „comori” (termen utilizat în epocă pentru tezaurele monetare) ci și la diferite obiecte de fier, ceramică, ziduri, vetre de foc etc. considerăm că ele pot fi folosite de arheologi pentru viitoare investigații arheologice.

Din informațiile pe care le deținem până în momentul de față nu avem cunoștința de existența unor reglementări scrise în acest domeniu până în anul 1817, când a fost promulgat *Codul civil al Principatului Moldovei*, cunoscut mai ales sub denumirea de *Codul lui Calimah*². Nu excludem posibilitatea existenței unor „obiceiuri vechi” în împărțirea tezaurilor monetare, atunci când ele erau descoperite de mai multe persoane sau se afla de existența lor de stăpânul moșiei ori de instituțiile statului.

Prima încercare de a face un regulament pentru cercetări arheologice sistematice în vederea descoperirii și conservării unor „lucruri vechi, nedescoperite” aparține administrației ruse. Corespondența dintre generalul maior Mircovici și Divanul Împlinitor al Moldovei ne prezintă pas cu pas etapele apariției „povăuirilor pentru arhiologhiceștile lucruri în amândou prințapaturile”. Cernășev, generalul aghiotant al țarului Rusiei, îl înștiința pe Mircovici că „voia împărăteștii sale măriri esti ca cu aflare oștilor noastre pisti graniță să să folosască pământul după diosăbită socotință spre a să găsi lucruri din vechi nedescoperiti în părțile ci noi stăpânim”³. Pentru o mai bună cunoștere a trecutului Principatelor, Împărăteasca Academie a Rusiei delegă pe academicianul dr. Venelin din Petersburg⁴ să întreprindă o călătorie de studii în Moldova și Țara Românească pentru a face

¹ Pentru bibliografia de până acum a problemei, vezi Mihail Galan, *Cercetări arheologice în Țările române din anul 1830*, în „Arhiva”, an 40, nr. 3-4, 1934, p. 127-132, și Gh. Balica, *Informații arheologice în materiale documentare din Arhivele Statului de la Iași*, în „Revista Arhivelor”, an IV, nr. 2, 1963, p. 133-156.

² *Codul lui Calimah*, ediție critică coordonată de Andrei Rădulescu, București, 1958, p. 5.

³ Arhivele Naționale Iași, Colecția Litere, „Gh. Asachi”, dosar B/77, f. 2. Traducere.

⁴ Venelin s-a născut prin 1802 în Maramureș și purta numele de *Gheorghe Huță*. Face studii de filologie la Liov, pentru ca apoi să treacă în Rusia, unde ia numele de *Iuri Venelin*. Moare în 1839 (I. Minea, *Un vechiu cercetător al arhivelor noastre*, extras din „Revista Arhivelor”, III/1 (1936-1937), București, 1937, p. 1-3).

„descoperiri istorico-filologhicești”⁵. În același timp, în Moldova, la 2 mai 1830 generalul maior Mircovici, „având trebuință de a ști ci feli di așăzământuri urmează în această țară la întâmplari di a descoperi cineva comoară, adică câtă parti să cuvine în folosul aflătoriului și câtă parte să cuvine haznelii”, solicita Divanului să precizeze care erau dispozițiile legale în această privință⁶. Răspunsul vine la 10 mai, cu arătarea că „făcându-să cercetare hotărârii pravilelor atingătoare de comori s-au aflat în Condica politicească la pont al doile, cap. al 3-le § 529 că să legiuește comoara ce să va afla să împarte în trei părți deopotrivă, dintre care una ia stăpânirea, una stăpânul locului și una aflătoriul; precum și la § 530 dacă dar cineva va afla comoara în locul său însuși acela ia doi părți, una adecă ca un stăpân a locului și ceealaltă ca un afătoriu al comorii”⁷. În *Condica politicească*, care nu este altceva decât Codul lui Calimach tradus și tipărit în limba română, la § 527 se definea termenul de comoară în felul următor: „Dacă cele găsite vor fi bani sau alte lucruri de mult preț, adică de atâta vreme încât să nu fie prin puțință a să afla cel de mai înainte proprietar, atunci să socotește comoară”⁸. Legiuitorul mai hotăra că „dacă gășitorul nu va face de sineș îndată arătare pentru comoară, ci din întâmplare se va descoperi, atunce partea ce i să cuvine să se dea spre hrana sărmanilor, iară făcând arătare altul să i să dea aceluia (§ 531). Pentru a descuraja săpăturile neautorizate, se prevedea că dacă cineva, pentru a descoperi o comoară, întrebuița fapte necuviincioase („farmecele care să fac de oameni amăgitori spre înșelăciunea și spaima celor proști și lesni crezători”), el nu avea dreptul la partea care i se cuvine (§ 532). Lucrătorii care în timpul lucrului descopereau o comoară trebuiau să fie „mulțumiți de proprietarul locului”, iar dacă erau special plătiți pentru aflarea unei comori primeau doar banii cu care s-au tocmnit (§ 534)⁹.

La 2 august, Divanul Împlinitor al Moldovei este înștiințat de generalul Mircovici că din dorința țarului Nicolae I se organizează în Principate a trei comisii arheologice, din care una în Moldova, sub directa coordonare a purucinicului Singurov, din corpul inginerilor veniți cu armata rusă, și a unui boier moldovean cu oarecare pricepere în această direcție, iar în Țara Românească două. Divanul trebuia să asigure banii necesari pentru plata lucrătorilor, a „instrumentelor trebuincioasă”, precum și a personalului care coordona întreaga activitate de cercetare¹⁰. De asemenea, se cerea Divanului „ca nigreșit să însămnii un boeri ispetit întru aceasta la rânduita comisăe”¹¹.

⁵ Arhivele Naționale Iași, Colecția Litere, „Gh. Asachi”, dosar V/63, f. 2 (traducerea adresei înaintate de Mircovici în care se cerea să i se dea tot ajutorul pentru îndeplinirea misiunii date de țar). Divanul, la rândul său, porunea tuturor isprăvniciilor să acorde învățatului rus „tot feliul de agiutor spre săvârșire însărcinării pusă asupra sa” (Ibidem, f. 10). Mihail Galan, *op.cit.*, p. 129; Gh. Balica, *op. cit.*, p. 138.

⁶ Arhivele Naționale Iași, Colecția Litere, „Gh. Asachi”, dosar K/48, f. 2. (raportul Divanului către Mircovici din 10 mai 1830); vezi și originalul rusesc al adresei lui Mircovici către Divan din 2 mai 1830 (ibidem, f. 1).

⁷ Ibidem, f. 3.

⁸ *Condica Politicească*, Iași, 1833, p. 67; *Codul lui Calimach*, p. 248.

⁹ Ibidem, p. 68.

¹⁰ Arhivele Naționale Iași, Colecția Litere, „Gh. Asachi”, dosar B/77, f. 2.

¹¹ Ibidem.

Cu acest prilej se dau îndrumări scrise despre modul cum trebuie să funcționeze aceste comisii. Ele trebuiau să-și îndrepte atenția mai ales asupra locurilor știute din vechime ca având urme ale trecutului, cetăți, clădiri, holmuri etc. (§ 4), iar dacă se vor face descoperiri importante să nu se piardă timpul cu „scoatire copiilor după feliuri di vechi scrisori ce trebui numai să li să dizlegi ci zăc” (§ 5). Medalioanele, monedele și alte antichități aflate în posesia diferitelor persoane particulare, comisia era „datoari a să săli să li cumpere, adunând adivărați științi de locurile undi acele s-au găsat” (§ 7)¹².

Conform aceluiași dispoziții, comisia din Moldova trebuia să facă observații îndeosebi în orașul Galați, „undă pără acum să vād rupturi i descoperiri di vechi lucruri, și la ținuturile Neamțului și Romanului. În acest di pe urmă cu apropiieri de însuși Roman să află rămășiță de pretorului Angust” (§ 12)¹³.

Ca reprezentant al Moldovei în această comisie a fost numit spătarul Dimitrie Carp¹⁴. Divanul Împlinitor al Cnejei Moldovei îi trimitea spătarului, la 20 august 1830, o adresă prin care era informat că este propus să facă parte din comisie, deoarece recunoaște în el pe „acel boier care să fie ispitit în asămenea științi”¹⁵. Nu știm care erau cunoștințele sale în domeniul arheologiei sau istoriei pentru a fi recomandat într-o astfel de comisie, dar sigur știa limba rusă pentru a fi tălmăci. I se cerea ca în cel mai scurt timp să ia legătura cu Singurov, să facă formele necesare pentru a lua banii și să înceapă cât mai repede lucrul, deoarece avea la dispoziție doar două luni pentru a face cercetările.

În răspunsul său, din 26 august 1830, spătarul Dimitrie Carp este de acord să facă parte din comisie, dar informează că „eu am dat proșanie comitetului formarisirii oastei Moldaviei”¹⁶. În aceste condiții, trebuia să fie învoit din serviciul pe care îl avea.

Sameșul Vistieriei, care se ocupa de această comisie, scria pe raport: „Să i să facă poftitoari cerire acestui comitet pentru slobozire dum(nealui) Carp de a merge în împlinire aceștii slujbe nefiindu altul cu așa știință”¹⁷.

Spătarul face cercetări pe teren (nu știm unde), dar este destul de repede chemat la activitatea pe care o avea în cadrul Miliției pământenești. Este înlocuit de căminarul Costache Negruți (vezi docladul din 15 septembrie 1830)¹⁸. Se pare că acesta din urmă nu a mai plecat pe teren pentru a continua cercetările.

Rezultatele cercetărilor nu ne sunt cunoscute. Ambele comisii au lucrat sub directa coordonare a lui Pavel Kisseleff, care a creat o arhivă specială pentru păstrarea dosarelor administrației provizorii rusești în Principatele Moldovei și

¹² *Ibidem*, f. 4-5.

¹³ *Ibidem*, f. 5.

¹⁴ Sameșul Vistieriei scrie în rezoluția sa următoarele: „însămânându-să un boeri cu așa știință care după a me socotință trebui a să numi pe dum(nealui) Dumitrachi Carp, fiiul agăi lui Carp. Să i să trimată poroncă, iar dum(nealui) Singurov să-i dei banii”. (*Ibidem*, f. 1).

¹⁵ *Ibidem*, f. 3.

¹⁶ *Ibidem*, f. 8.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, f. 14.

Valahiei¹⁹. După toate probabilitățile documentele acestor comisii, împreună cu toată arhiva întocmită pe timpul ocupației rusești (1828-1834), în timpul Primului Război Mondial au fost evacuate în Rusia de unde nu s-au mai întors²⁰.

Tot în 1830 se înființa la Iași Cabinetul de istorie naturală și medicină, în statutele căruia se făcea mențiunea că toate colecțiile primite ca donație se vor reuni într-un muzeu deschis publicului, care trebuia să aibă și „un cabinet numismatic și arheologic”²¹.

Trei ani mai târziu, în Condica Politicească, se reglementează situația obiectelor descoperite întâmplător și anume: o parte aparține găsitului, o parte proprietarului terenului și a treia parte Vistieriei (Ministerului de Finanțe). Dacă cel care le găsește este una și aceeași persoană cu proprietarul locului atunci el ia două treimi. În condițiile în care găsitul nu declara descoperirea și se afla de existența ei, atunci comoara era confiscată, partea găsitului era dată pentru hrana săracilor, iar celelalte două treimi mergeau la Vistierie. Dacă lucrătorii erau angajați pentru o lucrare și în timpul executării ei găseau o comoară trebuiau să fie recompensați de proprietar, nu și cei care erau special angajați pentru găsirea unei comori și care erau remunerați doar pentru munca lor²².

Singura instituție care putea da aprobare pentru a se face săpături arheologice era Vistieria, ea fiind și beneficiara unei treimi din obiectele de preț descoperite.

O primă încercare sistematică de a strânge informații cu caracter istoric este făcută de Gheorghe Asachi, cel care în 1836 trimite către Isprăvnicii o circulară prin care le cere să răspundă dacă pe teritoriul localităților s-ar afla antichități.

Informațiile oferite de documentele din arhive se referă în primul rând la descoperirile întâmplătoare. Nu importanța istorică îi interesa pe cei ce căutau „comorile” ci valoarea intrinsecă a materialului din care erau alcătuite piesele descoperite. Se căutau doar monede și podoabe din metale prețioase. Celelalte obiecte erau de cele mai multe ori aruncate. În dorința de a găsi astfel de obiecte au fost devastate multe situri arheologice.

De obicei scoaterea la lumină a unei comori era tănuită de cei care aveau această șansă. Dar cum nu puteau să o valorifice fără a apela la negustori sau la zarafi ei riscau, de cele mai multe ori, să fie predați autorităților. Așa s-a întâmplat și cu un tezaur de aproape 900 de monede descoperit pe teritoriul satului Mușata. Rapoartele către Vistierie ne prezintă în detaliu toate momentele de la descoperire până la închiderea cazului.

A treia zi după Sfântul Gheorghe a anului 1838, doi băieți, Vasile și Neculai, pascând oile au văzut într-un „mal de răpă din sus di sat ce de curând să dărmase ... un oloiu stricat, rămas pi giunătați în acel mal și dintr-însul rupt, căzut cu bani în pâraul ce urmează pi supt acel mal”²³. Au strâns banii pe care au putut să-

¹⁹ Ibidem, dosar O/137, f. 2 și 8. Vezi întreaga corespondență dintre Mircovici Obșteasca Adunare referitoare la dosarele create de administrația rusă care trebuiau inventariate și trimise la București (Ibidem, f. 1-9).

²⁰ Mihail Galan, *op. cit.*, p. 131-132.

²¹ Apud, Gh. Balica, *op. cit.*, p. 138.

²² Ibidem, p. 137-138.

²³ Arhivele Naționale Iași, Isprăvnicia Fălciu, tr. 627, op. 689, dosar 93, f. 1.

i adune de prin noroi, după care s-au dus acasă și au spus părinților cele întâmplate. Apoi, cu toții s-au întors și au mai recuperat și alte monede. După câteva zile unul dintre părinți, ducându-se la Huși i-a cerut negustorului Petre Dobre să-i schimbe trei monede „cu totul străine”. Negustorul înțelegând că acești bani sunt găsiți se adresează autorităților. Ispravnicul împreună cu fostul comisar Gheorghe Aurică se deplasează la fața locului împreună cu împetricinații, au găsit oala în care fuseseră depozitate monedele, iar prin „cercările ci înadinsu s-au făcutu chiar la locul acela s-au mai găsit puțini în glodul pâraului”²⁴. Se constata că sunt opt monede de aur, iar de argint un număr neprecizat. Câte un exemplar din fiecare monedă se trimitea Vistieriei, restul se păstra la sămeșie pentru a fi expediați cu aprobările necesare. În raport se menționa și faptul că „s-au mai săpat însă și în mal undi au fost ulcioru dar nu s-au mai găsit nimică”²⁵.

Cu toate că toate monedele au fost rididicate și predate sămeșiei, părinții celor doi copii au fost arestați²⁶, bănuindu-se probabil că ar mai ține bani ascunși.

La rândul ei, Vistieria trimitea poruncă, sub semnătura ministrului finanțelor Iordache Ghica, Isprăvniceii Vaslui pentru ca „o a trie parte din fieștecare feliu a monedilor găstate să-s(ă) deie gășătorilor și o a tria parte să-s(ă) deie dum(nea)lui proprietariului pomenitii moșii, iar o a triia parte să-s(ă) trimată la Vistierie potrivit cu glăsuire așezământului și totodată să-s(ă) iai cvitanție”²⁷.

Vestea acestei descoperiri a ajuns și la Departamentul Treburilor din Lăuntru, mai ales că părinții copiilor fuseseră arestați pentru tăinuire. Departamentul constata că aceștia nu sunt vinovați și cerea Isprăvniceii Fălciu să-i elibereze din arest deoarece „în zădar se țin”. De asemenea se porunceca ca banii descoperiți să fie trimiși cât mai repede la Vistierie, pentru ca apoi să se dea gășitorilor patrtea ce li se cuvine²⁸.

Inventarul trimis Vistieriei este următorul: „bucăți 440 mici no. 1, 103 mai măricior no. 2, 22 în colțuri no. 3, 23 no. 4, 229 mari no. 5, 53 tij mari cu osăbiri la scriituri, 1 galbin cari s-au și trimis”, în total 871 de monede²⁹. Fiind atât de sumar întocmit nu credem că se mai poate afla din ce monede a fost constituit.

În final, în cancelaria Isprăvniceii Fălciu, părinții celor doi copii primeau a treia parte din cele 871 monede. Pentru „știință” primitorii își puneau degetele, iar pentru întărire era pusă pecetea satului³⁰.

În aceeași zi proprietarul moșiei Iancu Iamandi primea din partea isprăvniceii „o a triia parte din opt sute șaptizăci și una bucăți monadă vechi și anumi din fieștecare fel a monedelor gășate pi moșia me Mușata din acest ținut di cătră doi băieți anumi Vasile și Neculaiu”³¹.

²⁴ Ibidem, f. 3.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Idem, Vistieria Moldovei, dosar 308/1838, f. 22.

²⁷ Idem, Isprăvnicia Fălciu, tr. 627, op. 689, dosar 93, f. 3.

²⁸ Ibidem, f. 9.

²⁹ Ibidem, f. 12.

³⁰ Ibidem, f. 4.

³¹ Idem, Vistieria Moldovei, dosar 308/1838, f. 6.

În acest fel, un tezaur de mare valoare istorică, dar și a valorii în sine se diviza în trei părți³², fiecare dintre posesori valorificându-l după necesități. Astfel se pierdea pentru totdeauna unul dintre cele mai mari tezaure monetare descoperite pe teritoriul Moldovei.

Nu la fel de norocoși au fost doi locuitori din satul Văscani, acuzați de un vecin că ar fi găsit o comoară pe malul unei râpi numită Bamuș. Și aici se pot reconstitui cu destulă ușurință toate măsurile luate de autorități pentru aflarea adevărului. Costea Dima și ipodiaconul Grigore Costea fuseseră văzuți de soția lui Ștefan Râșcanu săpând ziua într-un mal, iar acesta presupunând că ei ar fi descoperit o comoară se duce și informează isprăvnicia despre cele aflate³³. La rândul ei isprăvnicia, cu acordul Vistieriei începe să întreprindă cercetări „asupra tuturor mișcărilor numitelor feță ce sânt supt pripus, luând aminte dacă nu cumva din acele s-ar dizveli vreun sămn că s-ar fi găsit ceva de cătră dânșii la acel loc”. La fața locului se găsește o ulică goală, dovadă că cei doi locuitori săpaseră acolo.

Învinuiți sunt cercetați fiecare în parte. Ștefan Cerchez declară în fața anchetatorilor că au săpat „să caute piatră pentru facerea unei fântâni precum tot atunce și mai înainte din alte locuri au scos piatră”³⁴. După aceea nu mai știe ce au făcut ceilalți doi. La rândul său, Coste Dima, arată că a căutat piatră în via lui și negăsind, „diiacnul Grigori s-au abătut în râpa lui Balmuș ca-s(ă) încerce de nu cumva să găsaști și acolo piatră și Cerchezu (dând) de câtiva ori cu sapa în mal au strigat și pe dumnealui acolo arătându-le că au dat de o gură propus a fi comoară de undi luându bucați de arsură au venit în sat și au arătat pe la unii și alții și mai mult nu știu, decât în următorul au auzit de la unie și alți că ar fi săpat la locul acela (pentru) comoară”³⁵. Pentru a fi forțați să spună adevărul sunt arestați, dar negăsindu-se nimic care să-i învinuiască după trei zile sunt eliberați „supt chezașia sâtenilor dându-să în știința privighitoriului ca să fii asupra lor cu luare aminte”³⁶.

Cu toate că nu s-au găsit asupra lor „vii dovezi”, ispravnicul considera că „locul este destul de prepus” ca să fi ascuns o comoară.

De multe ori delațiunile nu se confirmau sau nu puteau fi dovedite ca fiind adevărate cu toate că autoritățile foloseau toate mijloacele, inclusiv bătaia și arestul pentru a afla adevărul. Astfel, un Ioniță, chetrar din Bârlad, se adresa isprăvniceii „în pricina alcăturii ce ar fi avut cu osăbite feți de la acel ținut de a găsi o iarbă numită a fiarelor, spre a descuie o lacată de la un beciu pe care l-ar fi știind un dascalu Costachi State din sat Micleşti, ținutul Fălciului, care acel beciu ar fi plin cu balerci de bani”³⁷. El considera „că după răceala ci o vedi di la o samă di vreme încoace între alcătuitoarii lui, i-au dat de prepus că cielanți i-au luat banii”. Solicita „împărtașire din banii de la dânșii, din acii din beci”³⁸. Nu avem nici o informație că

³² A treia parte era trimisă către Vistieria Moldovei la 29 mai 1838 (Ibidem, f. 9).

³³ Idem, Isprăvnicia Fălciu, tr. 627, op. 689, dosar 977, f. 5.

³⁴ Ibidem, f. 4.

³⁵ Ibidem, f. 1, 6.

³⁶ Ibidem, f. 9.

³⁷ Adresa Vistieriei către Isprăvnicia Fălciului din 14 august 1837 (Ibidem, dosar 290, f. 1).

³⁸ Vezi copia de pe raportul Isprăvniceii Tutova din 5 august 1837 (Ibidem, f. 2)

în acel beci s-ar fi găsit bani, dar documentele ne arată că și după un an de zile pârații erau chemați la isprăvnicie pentru a da declarații³⁹.

Un proces în care au fost implicate mai multe persoane care erau „supt prepus că au mistuit o balecuță ca de opt ocă cu bani de argint, legată cu cercuri de fier și cătrănuită, ce au găsit-o unul din aceștie triimiși aice și anume Ioan Săndulache din târgul Huși, la satul Podolenii, lângă un pârauțu. Și de acolo luând-o ar fi îngropat-o la o vie a babii Catrini, tot din acel târgu, la o hrubă în cramă”⁴⁰. Arestate fiind pentru tănuire⁴¹ acestea dau declarații în care nu contestă existența balecuții, dar spun că nu au conștiință de cine a furat-o⁴². Nu știm cât de reală este informația despre această comoară, atâta timp cât la anchetă unul dintre martori spune că întrebându-l pe Ioan Săndulachi, cel care găsisse baleca cu bani, câte monede are spune că nu i-a numărat⁴³. După două luni de la arestarea suspecților Secretariatul de Stat solicită Agiei să le dea drumul deoarece nu erau probe care să-i încredințeze de tănuire a banilor. În același timp Isprăvnicia Fălciu era atenționată să fie atentă cu cei eliberați „priveghind cu stăruință urmările lor spre a să pute desluși adivărul ci ar fi acum tăgăduit”⁴⁴.

În tradiția populară, acolo unde se vedea o flacăară arzând deasupra pământului, se considera că este o comoară. Astfel de flăcări vedea vătaful de pe moșia Sălceni, a spătarului Iordachi Iamandi, care cerea Vistieriei să i se dea voie să facă săpături pentru a descoperi o comoară⁴⁵ pe care nu o va găsi niciodată.

Iordache Ghica, ministrul de finanțe scria, la 6 iulie 1839, Isprăvnicii Fălciu că a fost informat de către spătarul Grigori Razu, stăpânul moșiei Cordăreni, că pe moșia sa ar exista un loc unde se bănuiește că ar exista o comoară. Spătarul solicita aprobarea Vistieriei pentru a începe să facă săpături cu oameni plătiți de el. Primind acordul din partea forurilor abilitate Grigori Razu împreună cu ispravnicul ținutului și cu lucrătorii se deplasează la locul dinainte stabilit unde sperau să descopere o comoară. Tot ceea ce găseau bani sau alte lucruri trebuiau dați „supt păstrari isprăvnicii pecetlindu-si atât cu pecetea isprăvnicii cât și cu a dum(i)s(ale) spat(a)r(ului) Rizu, iar di va fi niscavai monedă vechi numărându-si și făcându-si și listă lămuritoare de soiul lor să să raportuiască Visterii”⁴⁶. După toate încercările făcute în trei locuri nu s-a găsit nici „măcar loc de prepus de comoară”⁴⁷.

³⁹ La 16 aprilie 1838 Isprăvnicia Tutova trimitea o adresă către Isprăvnicia Fălciu pentru a-l trimite pe dascălul Costache pentru „o de iznoavă cercetare” (Ibidem, f. 10)

⁴⁰ Idem, Vistieria Moldovei, dosar 307/1838, f. 14

⁴¹ Arestații „prepuși că au mistuit o balercuță ca de opt ocă cu bani de argint” erau trimiși, la 10 martie 1838, cu un comvoi către închisoarea din Iași (Idem, Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 441, f. 1). Interogatoriile luate arestaților în care povestesc despre „comoară” (ibidem, f. 3-17).

⁴² Vistieria Moldovei, dosar 307/1838, f. 1-6. Vezi și interogatoriul luat lui Gheorghe Rusu, din Huși, la 19 martie 1838 (ibidem, f. 42).

⁴³ Ibidem. După anchetă Ion Săndulachi moare în închisoare (Idem, Isprăvnicia Fălciu, tr. 627, op. 689, dosar 292, f. 13).

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Idem, Vistieria Moldovei, dosar 9/1834, f. 1, 2.

⁴⁶ Idem, Isprăvnicia Fălciu, tr. 627, op. 689, dosar 93, f. 19.

⁴⁷ Idem, Vistieria Moldovei, dosar 353/1839, f. 2.

Dorința de a descoperi comori era atât de mare încât uneori se făceau săpături fără aprobarea Vistieriei. Chiar dacă nu este din ținutul Fălciu, un caz deosebit ne-a atras atenția. El putea avea însă loc oriunde în Moldova. Pe moșia Fântâna Mare din ținutul Suceava, în apropierea malului râului Moldova, păzitorii luncii au descoperit două locuri săpate, de necunoscuți. Isprăvnicia fiind informată de acesta poruncește să se pună păzitori care să-i prindă pe cei care vor veni să săpate acolo. „Și într-o noapte arătându-să cinci oameni călări înarmați au descălecat la ace săpătură și vrând a săpa iarăși, un grădinaru ci era mai cu apropiere di acel loc tocmit spre pază au șuerat și acei descălicați încălicând îndată au început a sudui di cruce și s-au luat după șuer împușcând și grădinaru ascunzându-să ei au mers împregiurul luncii căutându-l. Și acolo fiind o casă cu apropiere din cele înadins împușcături a lor asupra acei casă din luncă s-au aprins și au ars casa pără în pământ”⁴⁸. După aceste întâmplări cei cinci s-au făcut nevăzuți. Ispravnicul se deplasează la fața locului unde vede săpăturile și casa arsă, dând ordin să se astupe gropile și să se pună străjeri acolo. Nu avem informații despre ce s-a întâmplat mai departe, dar faptul în sine ne-a reținut atenția pentru modul cum se comportau căutătorii de comori.

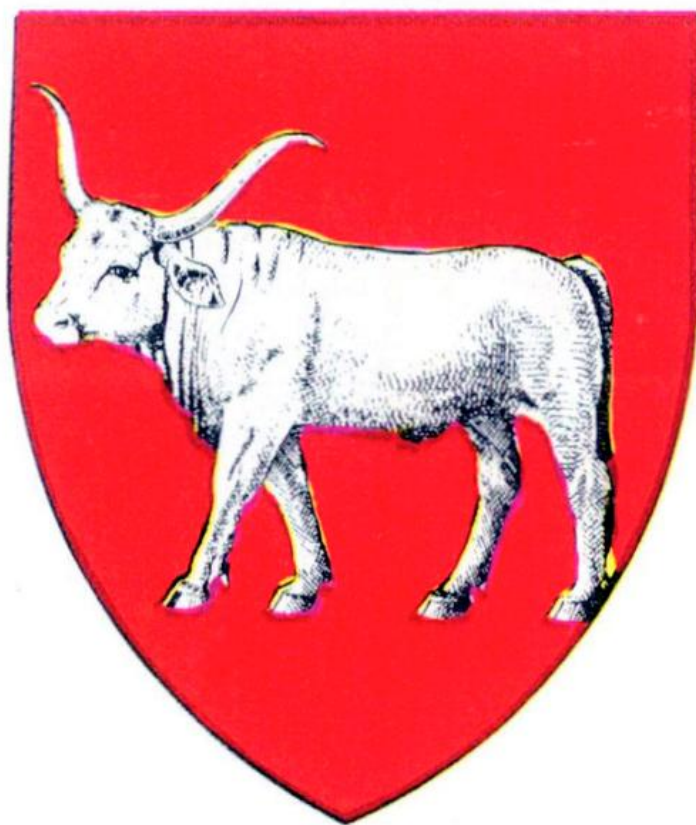
Un alt caz ciudat în care sunt implicate mai multor persoane pentru tăinuirea unei comori a fost acela din vara anului 1834 din satul Epureni, ținutul Fălciu. Citind depozițiile martorilor aflăm multe informații despre modul cum s-a desfășurat ancheta, dar și contextul acestei descoperiri fabuloase dacă ne-am lua după spusele unor martori. În mărturii se vorbește despre o țigancă vrăjitoare, de focul văzut de unul dintre participanții la săparea comorii și de facerea unei cruci pe acel loc, de o piatră mare pusă „deasupra ulciorului a căruie gură era făcută ca o pălărie”⁴⁹, de punerea banilor într-un sac de lână albă și de faptul că era atât de greu încât a fost ridicat și pus pe umerii unuia dintre căutători de două persoane. Pentru că nimeni nu vroia să spună unde este comoara la sediul isprăvniceiei sunt supuși la munci, o parte din cei supuși anchetei de frică fug din localitate, sunt prinși și puși în „butuci” și în „fiere”, evadează din odaia cancelariei isprăvniceiei pentru a fi din nou arestați. Nu știm dacă a fost în adevăr descoperită o comoară sau a fost doar o acuză nefondată, dar cei împlicinuți, după patru luni de bătăi și schingiuri în închisoare, jură la Mitropolie că nu știu nimic de comoară, iar în urma jalbelor date către domn sunt eliberați⁵⁰. Viața familiilor lor este puternic afectată de această întâmplare. Rudele se împumută cu bani de la negustori pentru a plăti datoriile ce le-au făcut pentru eliberarea lor, pierd produsele câmpului deoarece nu a avut cine să le lucreze, iar soția unuia dintre ei este fugărită din sat de oamenii stăpânului moșiei. Întregul dosar este o adevărată pagină de istorie socială și a mentalităților din satul moldovenesc din acel timp.

⁴⁸ Raportul Isprăvniceiei Suceava din 25 august 1830 către Vistieria Moldovei (Idem, Colecția Litere „Gh. Asachi”, dosar K/48, f. 17).

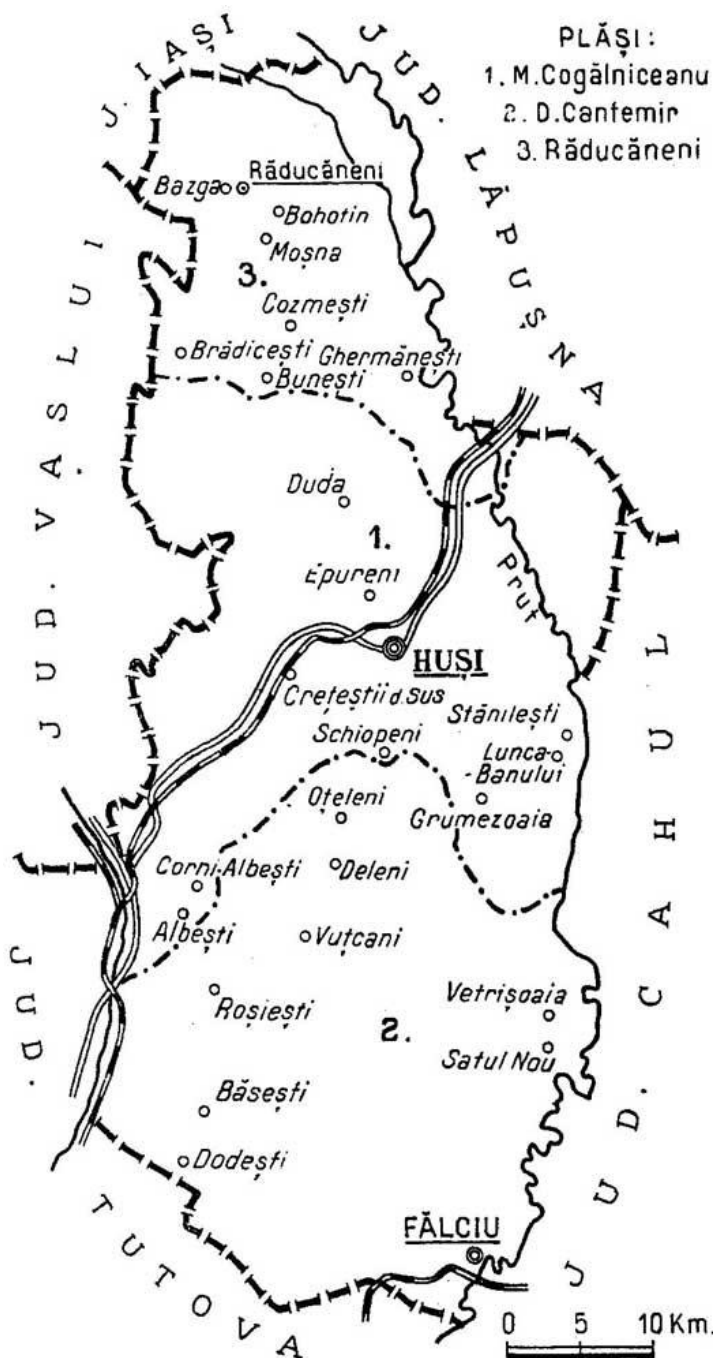
⁴⁹ Idem, Vistieria Moldovei, dosar 20/1834, f. 87.

⁵⁰ În rezoluția pe jalba trimisă domnului de tatăl unuia dintre acuzați se face următoare mențiune: „Dumnealui logofătului din lăuntru. Pe fiul jăluitoriului să-s(ă) sloboadă îndată din închisoare, iar pretențiile ce va fi având asupra pârâtului să le pornească prin drumul giudecătoriei” (Ibidem, f. 92).

În încheiere considerăm că informațiile oferite de documente pot fi folosite pentru istoria cercetărilor arheologice din România, pentru valorificarea unor obiecte de patrimoniu descoperite în veacul trecut pentru care nu avem știință de unde provin sau în proiectarea unor viitoare cercetări. Cartografierea locurilor unde au fost semnalate informații cu caracter arheologic în secolul al XIX-lea credem că oferă posibilitatea cercetătorilor să aibă o bază de date (fie ea pentru moment chiar și nesigură), care, coroborată cu descoperirile ulterioare să ne dea o imagine mai clară a siturilor arheologice din Moldova. Așa vom putea înțelege mai bine mecanismul transmiterii orale a unor informații de primă mână referitoare la posibile locuri de interes arheologic. Memoria colectivă este o memorie pe câteva generații, după care ea se diluiază până se pierde. Dacă documentul a prins ceva din această memorie adunci putem să credem că în zona aceea este ceva ce a atras atenția colectivității la un moment dat.

Stema ținutului Fălciu

Harta județului Fălciu

DOCUMENTE INEDITE PRIVIND SCHITUL DOBRUȘA (II)

Costin CLIT

*

*

*

Antim, arhimandrit și egumen monastirii Pobrota, adeverim printr-această scrisoare a noastră ci dăm la mâna lui Chiril ieromonah și la toți părinții, că la ținutul Sorociei având monastirea Probota o moșie, anume Dobrușa, fiind că pi această moșie să află un sfânt schit, hramul Sfântului Ierarh Nicolai, care schit iaste făcut de frații și părinții ce să află acolo adunaț(i), și m-am învoit cu soborul acesta ce să află cu lăcuința ca de optzeci de frați, pentru (em)baticul moși(e)i Dobrușa să dei pi tot anul la sfânta monastire Probota câte optzeci de lei pe an și cu această tocmeală să șadă părinții nesupărați niciodinioară cât le va fi lăcuința, dar și părinții ori ce vor aduna și vor face mișcătoare și nemișcătoare să fie toate a schitului. Și după această așazare să aibă a să urma atât în viața mea cât va fi la Probota, cât și la alți frați egumeni ce vor fi după mine să aibă a să urma nesupărându-i mai mult. Dar și părinții să aibă a pomeni pe părintele nostru patriarhu la sfintele slujbe, cum și pi părinții egumeni de la monastirea Probota, ce vor fi în urma noastră, și banii de mai sus scriș(i) pi fieștecăre an să aibă ai dala Sfântul Gheorghie, iară mai mult să nu fie supărați. Pentru această așazare s-au făcut două scrisori, una la mâna soborului ce o dăm și alta ci ne-au dat-o părinții la sfânta monastire Probota, puind și pecete.

Anul 1804 martie 30 zile.

Antim arhimandrit a Probotei

Această așazari ce au făcut-o monastirea P(r)obota cu soborul părinților de la schitul Dobrușa, fiind cuprinzătoare amânduror părților și viind și de față înaintea noastră făcând cerire ca spre mai bună statornicie, fiind cu mulțămirea atât atât a monastirii, cum și a soborului de la numitul schit, să încredinț(e)ază și cu a noastre iscălituri.

Drept aceia spre încredințare(a) așăzământului acestuia și după cerirea ce au făcut să adiverești și cu a noastre iscălituri.

1804 april(ie) 4 zile

Veniamin mitropolit Moldavi(e)i.

Costachi Ghica, vel logofăt.

Costachi Baloș, logofăt.

Iordachi Canta, logofăt.

Iancu Raz, vel logofăt.

Mihai Sturza, logofăt.

Costachi Grecianu, logofăt.

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 34-34v.

Scrisorile moși(e)i Șerbeștii de la ținut(ul) Iașii a sfintei monastiri Dobrușa.
Anul 1835 octomvrie în 8 zile

*
* *

Din luminată poronca prea înălțat domnului nostru măriia sa Alecsandru Constantin Vo(ie)vod, fiind noi rânduiți prin luminată carte gospod că să facim cercetare unii moșii, anume Șerbeștii de la acest ținut al Sorociei, a dum(i)sale Gheorghie Sturza vel logofăt, de cini să stăpânești această moșie și cu ce scrisori și dovez(i), și noi din poroncă am mers la fața locului la numita moșie Șerbeștii, ci iaste pe Soloneț, care se află acum la stăpânirea lui Andronachi Hărtie mazil, și am strâns și oameni streini, anume pi Dumitru vornicul din satul Ciutiuleștii, i pi Ioan Cazacul de acolo, i pi Agache Huzunul de acolo, i pi Costantin Chirtoacă de acolo, și Dumitrașcu Bărgan din satul Răceștii, fiind de fați și Andronachi Hărtie, și după poroncă am întrbat pi Andronachi Hărtie cu ce numi stăpânești această moșie și el au răspuns că o stăpânești cu nume de Grumezești, zicând că strămoșii lor ar fi fost doi frați și le-ar fi avut împărțite amândouă săliștile, iară scrisori n-au arătat, și iarăș l-am întrebat pentru cealaltă săliște a strămoșului său cum cum să chiamă, și el au răspuns că nu știe. Deci fiind și oamenii aceștie de sus arătați au mărturisit că acele două moșii ci le arată Hărtie, Gurmezăștii, sânt luate în hotarul moșiilor domnești ci s-au luat de măriia sa Constantin Vo(i)evod Moruz(i), iară aceasta iaste osăbită moșie de acele, și să caută Șerbești, iară de numiții arătațimai sus oameni doi, anume Constantin Chirtoacă și Dumitrașcu Bărgan, au mărturisit că mai (i)nainte acești Șerbești să stăpâneau de un Andrei Grăjdean, iară după moartea Grăjdeanului au stăpânit acest Andronachi Hărtie, și după ce s-au luat acești Grumezești în hotarul domnesc au numit Hărtie pi această moșie Șerbeștii, Grumezești, și așa stăpânești moșia Șerbeștii în locul celor luate în hotarul domnesc, și după cercetare(a) ci am făcut moși(e)i aceștie, am făcut și de la noi această mărturie de cercetare în care ne-am iscălit, puindu-să vade și lui Andronachi Hărtie în doauă săptămâni să să afle la Iaș(i).

(Vă)le(a)t 1784 iunie 2

Gavriil Vartic

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 41v- 42.

*
* *

Adecă eu Andronachi Hărtie și Alecei Hărtie, mazili de la ținutul Sorocăi, adevărim cu această scrisoare a noastră la cinstită mâna dumnesale Gheorghie

Sturza vel logofăt, precum ca să să știe că noi având la ținut(ul) Sorocăi o moșie anume Grumezeștii, care ni să tragi noauă de pi neamul nostru, de pi surorile Grumezii Armașuoai, și alătura cu moșia noastră pi din gios despre Răut fiind o moșie care am apucat că să chiamă Stolnicenii și să hotărăști pe din gios cu Pohribenii, moșia dum(i)sale vornic(ului) Iordachi Cantacuzino. Am stăpânit-o noi cătăva vreme tot la un loc cu moșia noastră Grumezeștii, socotind cum că ar fi tot o moșie, iară am luat-o într-acest an, trăgând dum(nea)lui vel logofăt în stăpânirea dumisale această moșie ce s-au numit Stolnicenii cu numile de Șărbești după scrisorile dum(i)sale cu întreg hotarul ei, și noi sânguri cunoscând cum că este osăbită moșie de a noastră găsindu-să cu(m) pi moșia noastră, asăminea și pi aceasta săliște veche cu țințirim de biserică, și găsindu-să și pietri hotari vechi despărțitoare între moșia noastră Grumezeștii, și între moșia aceasta Șărbeștii, ci s-au numit Stolnicenii, ne-am luat nădejdea că nu-i a noastră moșia și am cunoscut că fără dreptate am stăpânit și cu toate că știam noi că nu-i moșia a noastră, după ce dum(nea)lui vel logofăt(ul) ne-au adus aminte la Iaș(i) cu o carte gospod de sorocca să răspundem ci știință avem noi pentru moșia aceasta, am vrut noi deodată ca să tăgăduim știința care o avem pentru moșia aceasta, dar apoi temându-ne de cartea de blăstăm, am arătat adivărul că noi cu moșia aceasta Șărbeștii nici o treabă nu avem și am dat dumnesale vel logofăt(ului) această scrisoare a noastră, că de astăzi înainte despre partea noastră și a neamului nostru să stăpâniască dum(nea)lui moșia aceasta cu bună pace; Și să-și facă dumnealui și întărituri domnești și oricând s-ar scula ciniva din neamul nostru cu vr(e)o pricină asupra aceștii moșii Șărbeștii cu orici feliu de arătare se nu li să ție în samă fiind că știm cu adevărat că noi și tot neamul nostru nici o drept(ate) nu avem să tragim moșia aceasta și celor ce s-ar scula noi să avem a le răspunde încât ni vom afla cu viața, și unii ca aceia de ar și avea ca să tragă de la noi niscăi părți de moșie, noi să-i avem ai mulțami și ai odihni cu cei vom putea învoi, iară în moșia aceasta să nu să amesteci, ce dum(nea)lui vel logofăt(ul) să și-o stăpânească despre noi și despre tot neamul nostru cu bună pace; dând dumisale această scrisoare cu iscăliturile noastre.

Anul 1784 Iunie 28 zile

Andronachi Hărtie adiverez.

Și eu Alecsei Hărtie adiverez și am pus degitul.

Viind și înaintea noastră numiții mazili, Andronachi și Alecsei Hărtieștii și întocma mărturim precum și în scrisoarea lor arată cum că moșia Șărbeștii nu iaste a lor nici au ei treabă cu dânsa sau alții din neamul (lor), și cât au stăpânit-o ei acea stăpânire fără dreptate au avut-o, fiind osăbită moșia Șărbeștii de cătră moșia lor Grumezeștii, având și săliște osăbită cu țințirim de biserică veche, și că de s-ar scula vr(e)odată, ori ei, ori alții din neamul lor cu vr(e)o pricină asupra Șărbeștiilor să nu li să ție în samă. Spre încredințare am adiverit i cu iscăliturile noastre .

Anul 1784 Iunie 28 zile

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 42- 43.

*

*

*

Din luminată poruncă prea înălțatului domnului nostru măria sa Alexandru Constandin Vo(i)evod, fiind rânduit să mergu la o moșie, anume Șerbeștii care acum să numești Stolnicenii, la ținutul Sorocii, pi Soloneț, a dum(i)sale Gheorghie Sturza vel logofăt, și fiind că numita moșie s-ar fi împresurând despre migieșii împrejurași, au cerut ca să să îndreptez împresurarea moși(e)i, poruncindu-mi-să să mergu la starea numitii moșii și după ce voi strânge megieșii și împregiurașii, fiind fați și vechilul dum(i)sale vel logofăt(ului) să cercetez cu amăruntul să aflu și să dovedescu drepte hotarările cele vechi a marginilor moși(e)i aceștii și aflându-le pe unde oi cunoaște că iaste vreo împresurare moși(e)i Șerbeștilor să o îndreptez, și pe unde a fi trebuința să o stălesc și cu pietri hotară, după care să dau la mâna vechilului dum(i)sale vel logofăt(ului) și mărturie hotarnică pre largu în sămne și stânjini.

Deci, mergând eu la la numita moșie Șerbeștii, am strânsu megieși, anume pi Andronachi Hărtie mazil, și pe Gavriil Vătav, vechil pe moșia Ciutiulești i moșia Pohribeni a dum(i)sale acelui Costachi Ghica, și Filip Dobândă, țăran din satul Pravilile a lui Gheorghie Carpu, vechil pi moșia Pravilile a lui Gheorghie Carpu, și fiind fați și vechilul dum(i)sale vel logofăt(ului) am făcut cercetare moși(e)i Șerbeștilor din giur împregiur. Lungul ei mergi cu un capăt la amiază și cu un capăt la miazinoapte, în lungu despre apus să hotărăști cu moșia Grumezeștii a lui Andronachi Hărtie, iară margine(a) în lungu despre răsărit să hotărăști cu moșia Pohribenii a dum(i)sale acelui Costachi Ghica, cum și capătul despre amiază să hotărăști cu moșia Ciutiuleștii, iară a dum(i)sale acelui Costachi Ghica, iar capătul despre miazinoapte să hotărăști cu moșia Pravilile a lui Gheorghie Carpu, la care Gavriil Vătav ne-au dus și la patru pietri hotară, care pietri despartu în lungu Pohribenii de moșia Șerbeștii, din care pietri una iaste în capul moși(e)i unde să înfundezi cu capătul despre amiază în moșia Ciutiuleștii, și dintr-acea piatră nu mai trec Pohribenii, cum și Șerbeștii, și moșia Ciutiuleștii, lungul ei mergi p(r)in capătul acestor moșii, Pohribenii, Șerbeștii i Grumezeștii, care aceste moșii să su(i)e tot într-un chip p(r)in zările dealului Solonețului în prăvalul despre Soloneț, și acolo lovăscu cu capitile în co(a)stile moși(e)i Ciutiuleștii. Ne-am arătat și Andronachi Hărtie margine(a) despre moșie lui Grumezeștii, unde s-au găsit și patru pietri hotară vechi, care despart în lungu moșia Șerbeștii de moșia Grumezeștii până la un loc unde ne-au arătat Filip Dobândă vechilul lui Carpu că până la acel loc mergi moșia Șerbeștii, iară de la locul acela purcedi moșia Pravilile a lui Carpu după învoiala ce au făcut Grigoraș Hărtie cu Gheorghie Carpu; Au cerut la vechilul lui Carpu ca să scoată scrisori, el au dat samă că scrisorile sântla feciorii lui Carpu la ținutul Sucevii, am întrebat pe Andronachi Hărtie de știe el ceva de ace(a) învoială ce au făcut-o tatăl său cu Carpu și ci pricină au fost de au făcut tatăl său învoială cu moșia streină. El au arătat că această moșie Șerbeștii pi acele vremi era la stăpânirea lor mistuite cu nume de Grumezești și de Stolniceni și au scos de au arătat și ace(a) învoială de la Gheorghie Carpu făr(ă) de vele(a)t, în care scrisoare arată Carpu că având el o moșia Pravilile la ținutul Sorocii, pi apa Răutului, care moșie să lovești cu capul în coastile moși(e)i Grumezeștii a lui Grigoraș Hărtie, și după multă pricină ci au avut cu Grigoraș Hărtie pârându-să că cu moșia că cu moșia Grumezeștii îi scurteazi un cornu de loc de moșia sa Pravilile, și pe urmă prin mijlocire(a) unui Andrei căpitan s-au învoit amândoi, nici el să să

întindă până undi era gândul, nici Hărtie să năvălească până unde socotie el, ci s-au aşăzat dintru un hotar din zarea Soloneţului despre apus de hotarul lui Noor, a moşi(e)i Pohribenilor drep(t) în sus pi muchie asupra Rădoai, şi piste o vâlcea ce să su(i)e din Bărsana, unde au pus sămnu; Şi au mai arătat şi alte semne p(r)in capul moşi(e)i Grumezeştilor, ne-au arătat Andronachi Hărtie până la care locuri stăpânea ei această moşie Şerbeştii şi până unde era pricina cu Carpu, şi după arătarea lui am găsit şi pietrile faţe în rândul acelor patru pietre ci ni-au arătat Hărtie că despart Şerbeştii de Grumezeşti. Am mai găsit trei pietri tot în lungu şi tot drept înprotiva celoralte pietri, şi aceste hotară sânt într-acea bucată de loc ci o cuprinsăsi Carpu, cum să văd în hartă. Am mai găsit şi în capătul moşiei patru pietri, din care una iaste pus(ă) fund înpotriva acestor trei pietri ci mergu drept pe marginea moşi(e)i Şerbeştii, una iaste la mijloc şi caută drept înapoi la acea din cornu, iară una ci s-au găsit scoasă iară la mijlocul capătului au mărturisit cu sufletul lui un Miron, nepot Pleşii, din satul Lunga, că el ştie şi pi acea piatră pusă şi cu alta tot în rând cu celelalte 2-uă pietri şi pe mărturisirea lui am îngropat-o, iară în locul unde s-au socotit că au fost ne-au mai arătat Andronachi Hărtie că au mai fost o piatră şi colţul moşi(e)i Pohribenii şi căutându-o n-am putut-o să o găsim, ori că au scos-o şi au luat-o de acolo, ori fiind că iaste ciulucul mare nu s-au putut nimeri, fără numai s-au mai găsit o piatră lepădată înpotriva cornului moşiei la care iarăş(i) au mărturisit Miron, nepot Pleşii, şi cu Ene, fecior vornicului Muntean, din satul Lunga, cum că ei au zis că Gheorghie Carpu mergând acolo cu ȝiganii lui ar fi scos multe pietri hotară de la multe locuri şi le-au dus de le-au aruncat în apa Răutului, iară despre coastile moşi(e)i Pohribenilor nu s-au găsit pietri vechi, fără numai pietrile care au dat samă Gavriil Vătavu, că s-au hotărât Pohribenii înaintea moscalilor. Şi fiind pricină la această bucată de loc ce să cunoaşte a fi înpresurată de Carpu, am făcut hartă din toată starea moşiei Şerbeştii, şi după pietrile ci merg rând, una după alta, şi să arată în hartă şi măsura în stânjini din piatră în piatră şi s-au pus şi zi de soroc lui Filip Dobândă din satul Pravilile vechilu(l) lui Carpu ca ori el, ori feciorii lui Gheorghie Carpu, de au ceva a răspunde pentru acea bucată de loc cu scrisori ci vor avea la Sfântul Dimitrie să să afle la divan să să giudeci cu dum(nea)lui vel logofăt.

Şi după cercetarea ce am făcut moşiei din giur înpregiur cum să arată mai sus, am făcut funie de 30 stânjini, şi stânjinul de 50 palme, şi am mersu la cornul moşiei despre răsărit în capătul despre amiazizi la o piatră a Pohribenilor a dum(i)sale acelui Costache Ghica, unde lovescu Pohribenii cu capul în moşia Ciutiuleştii, iară a dumisale acelui Costachi, în zările dealului Soloneţului, de la întâia piatră a Pohribenilor, şi în vale de un stânokin s-au pus 2-uă pietre hotar colţul moşiei Şerbeştii, una caută capul moşiei Şerbeştii, şi alătura cu moşia Ciutiuleştii, iară una caută spre miazinoapte în lungu după pietrili moşiei Pohribenilor, şi dintr-aceste 2-uă pietri am purces cu măsura drept la vale spre miazinoapte despre Soloneţ şi alătura coastă cu moşie Pohribenii a dum(i)sale lui Costache Ghica, şi tot drept în vale şi pisti drumul cel mare într-u(n) piscu din gios de un iaz vechiu la o piatră hotar a Pohribenilor unde desparte Pohribenii de Şerbeşti s-au aflat 907, de acolo alătura pe supt iaz pi din gios şi piste Soloneţ şi la deal alătura cu hărtopul despre răsărit şi tot la deal piste culmea la un hotar a Pohribenilor care desparte Pohribenii de Şerbeştii, care din această piatră arată scrisoarea lui Carpu cea di învoială cu Grigoraş Hărtie şi s-au aflat 772 stânjini din

piatra aceasta la vale spre miazinoapte și tot alături cu co(a)sta cu moșia Pohribeni p(r)in niști vâlceni la vale și piste valea Bârsana, apoi pi un piscu la deal ci mergi p(r)in mijlocul unui hotar în muchea hârtopului lângă o arie vechi înprotiva p(i)etrilor ci vin din sus despre apus, am pus 2-uă pietri colțul moși(e)i Șerbeștilor, și o piatră caută înapoi p(r)in pietrili pe unde disparte Pohribenii de Șerbești, iară una disparte p(r)in capul moși(e)i Șerbeștii de moșie Pravilile a lui Carpu, care caută spre apus înprotiva pietrilor celor vechi, și s-au aflat 520 stânj(ini), iară pisti tot fac tot lungul moși(e)i Șerbeștilor margine(a) despre Hribeni 2282 stânj(ini) din 1762 stânj(ini), pi unde să arată învoiala lui Carpu și 520 stânj(ini) p(r)in pietrile ce să arată că s-au făcut fund; și dintr-acesti pietri din colțul despre răsărit am întorsu cu măsura p(r)in capătul despre miazinoapte, drept spre apus și pi din sus de vale(a) Bârsana piste un piscu la vale și piste o vale adâncă ci vine despre Răut și dă în valea Bârsana, apoi drept la deal și alătura cu moșie Pravilile a lui Carpu pi din sus de niști arii vechi, unde au arătat Andronachi Hârtie că au mai fost o piatră hotar vechi și nu s-au găsit. De acolo tot înainte spre apus pi podiș, apoi la vale pi costișă și pi un drum și piste o vale ci vine despre Răut și cade în Bârsana și drept la deal pi podiș deasupra unde unde s-au găsit piatră hotar vechi, fiind care desparte capul moși(e)i Șerbeștii de moșie Pravilile a lui Carpu și s-au aflat 820 stânjini, de acolo drept înainte pi din sus de vale(a) Bârsana pi dâmburilile ce să pogoară la vale(a) Bârsana și tot alături despre miazănoapte cu vale(a) Bârsana spre apus pân(ă) la o piatră ce s-au găsit scoasă și mutată de la locul ei, care piatră după mărturisirea acelu Miron, nepot Pleșii, s-au pus iar la loc cum să arată mai sus, și s-au aflat 200 stânj(ini) . De acolo tot drept spre apus și tot pi din sus de valea Bârsana cam pi costiși pi deasupra unui hârtop lângă valea Bârsana în o piatră hotar vechi, ci este fundu, care poprești hotarâle și desparte moșie Șerbeștii de moșia Grumezești, și s-au aflat 480 stânj(eni), iară piste tot 1500 stânj(eni) tot capul moși(e)i despre miazinoapte despre moșia Pravilile a lui Carpu, dintr-acea piatră vechi ce iaste colțul despre apus am întors cu măsura înapoi coastile moși(e)i despre apus din hotar drept la vale p(r)in hârtop și piste valea Bârsana spre amiazizi, și la deal pi la o piatră hotar vechi cam în costiși, și s-au aflat 325 stânj(ini), de acolo tot drept înainte spre amiazizi și cam pi costiși la o arie vechi ci să numești aria Oului, la o piatră ce s-au găsit acolo, și prin mărturisirea lui Miron, nepot Pleșii, s-au pus iară la loc, s-au aflat 320 stânj(eni), de acolo tot drept înainte spre amiazizi asupra dealului și cam pi costiși pi la o piatră hotar vechi unde s-au aflat 390 stânjini, de acolo înainte până la locul unde era învoiala lui Carpu cu Hârtie s-au aflat 50 stânj(ini), de acolo tot drept spre amiazizi piste o vâlce(a) la deal la o piatră hotar vechi s-au aflat 210 stânj(ini), de acolo tot drept înainte și tot alături cu moșie Grumezeștii a lui Andronachi Hârtie p(r)in culmea dealului la o piatră hotar vechi a Șerbeștilor s-au aflat 120 stânj(ini), de acolo piste culmea dealului la vale și tot spre amiazizi asupra Solonețului până la o piatră hotar vechi s-au aflat 240 stânj(ini). De acolo tot la vale și alături cu moșie Grumezeștii piste dâmb în vale lân(g)ă drumul cel mare s-au aflat 230 stânj(eni), unde s-au pus piatră hotar lângă drum din sus, de acolo piste drumul cel mare spre amiazizi și piste valea Solonețului și la deal asupra dealului celui mare cam pi o vâlcea până la mijlocul costișii într-o vâlce(a) la o piatră hotar vechi s-au aflat 570 stânj(ini), de acolo tot drept la deal asupra dealului Solonețului până în margine(a) dealului celui mari, și tot alături cu Grumezeștii,

moșia lui Andronachi Hărtie, și în deal în culme s-au pus 2 p(i)etre colțul moși(e)i, unde desparte o piatră în lungul moși(e)i Șerbeștii de moșie Grumezeștii a lui Hărtie și o piatră desparte de moșie Ciutiuleștii spre răsărit și s-au aflat 570 stănj(ini), iară piste tot fac 3025 stănj(ini) tot lungul marginii moși(e)i despre moșie Grumezeștii, de acolo am întors cu măsura spre răsărit capătul moșii despre amiazizi dintre aceste 2 p(i)etri ci s-au pus colțu drept spre răsărit culmea în pravalul despre Soloneț și tot alături cu coastili moși(e)i Ciutiuleștii până la o piatră ci s-au pus fund, care disparte până la colțul moși(e)i Șerbeștii, și alături cu moșie Ciutiuleștii, și s-au aflat 315 stănj(ini), de acolo tot înainte spre răsărit și culmea în paravalul despre Soloneț și tot alături cu moșia Ciutiuleștii a dum(i)sale acelui Costachi Ghica, până la 2 p(i)etri colțul moși(e)i Șerbeștii despre Pohribeni, de unde am început întâi cu măsura, și s-au aflat 315 stănj(ini), iară piste tot fac 630 stănj(ini) tot capătul moși(e)i despre amiazizi. Am măsurat și curmezișul pi 2 locuri, am purces dintr-u(n) hotar a moșiei Pohribenilor din culmea dealului, din care hotar au fost învoiala lui Carp cu Hărtie, și tot culmea dealului spre apus până piste o vâlce(a) ci mergi în valea Bărsana unde s-au arătat Andronachi Hărtie că au fost învoiala lui Carp cu tatăl lui Grigoraș Hărtie, și s-au aflat 1080 stănj(ini), am mai măsurat curmezișul pi valea Solonețului dintr-u(n) hotar ci iaste a Pohribenilor într-u(n) piscu lângă drumul cel maredin jos de iaz, și tot pi vale în sus pi matca Solonețului până la o piatră hotar ci s-au pus acolo lângă drum de la deal care desparte moșia Șerbeștii de moșia Grumezeștii, și s-au aflat tot curmezișul 870 stănj(ini). Și așa în măsurii și cu pietri hotară în sâmnii și în stânjini că s-au închiet tot hotarul moși(e)i Șerbeștii a dum(i)sale Gheorghie Sturza vel logofăt.

Anul 1784 avgust 2 zile

Dumitrașcu Săcară vornic de paortă.

Andronache Hărtie. Care moșie Grumezești este a mea și la toată cercetarea ci s-au făcut moșiei Șerbești a dum(i)sale vel logofăt, cum și la toate măsurile din jurînprejur am fost tot față.

Eu Miron, nepot Pleșii, din satul Lunga mărturisăsc pentru hotarile ci era(u) scoasă și s-au pus la loc cum să arată mai sus.

Eu Istrat(e) aproad am fost fați la toată cercetarea și măsurile aceștii moșii Șerbeștii.

Dumitrașcu Săcară vornic de poartă.

Palma cu care s-au făcut stănjinul ci s-au măsurat moșia aceasta.

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 43 – 47v.

*

*

*

Cu mila lui D(u)mnezeu Noi Alexandru Moruz Vo(i)evod al Moldovei. Totdeauna domnii și oblăduitorii, carii de la D(u)mnezeu sânt orânduți stăpânitori și povățuitori de noroade, nu numai au datorie a purta de grijă și a să sili spre întemeierea și buna stare țărilor, ci încă a lua aminte pururea și pentru cei ce se află

slujind domniilor sale și țării cu dreptate și cu credințe, pe fieștecare să-i ajute cu domneasca sa milă după cum să cade. Drept aceia dar domniia mea încă următori arătându-ne la toate acele(a)ș(i) cuviincioasă, spre împlinirea celor ce să cade din partea domneștii noastre datorii cu ata(...) aminte și pentru al nostru cinstit și credincios bo(i)eri dumnealui Gheorghe Sturza vel logofăt, că osăbit de slujbile ce au făcut mai înainte altor luminați domni, cum și țării, acum slujind și domni(e)i mele și țării, iarăș(i) cu dreptate și cu credințe, socotit-am domnie mea, și afară de alte ale noastre domneștii mele, cu care s-au căzut a fi cuprinsu, mai miluitu-l-am domnie mea și cu o moșie, anume Șerbeștii, ce să numește acum Stolnicenii, din ținutul Sorocăi, pi Solonești, care moșie fără dreptate să stăpânisă mai înainte câțava vreme de niște mazili din ținutul Sorocii, anume Andronache Hârtie i Alexei Hârtie, supt numele unii moșii a lor, anume Grumezăștii, tot de acolo, pe care moșie având dumnealui vel logofăt pretas că ar fi a a dumnisale di pe neamul bo(i)erilor Sturzăști. La veleatul 1784 iunie 28, din poronca domni(e)i sale Alecsandru Constandin Vo(i)evod, au făcut cercetare pentru această moșie și s-au și hotărât de vornicul de poartă și însuș acei mazili au dat din bună voia lor zapis cu iscăliturile lor precum că nu este moșia lor. Apoi după ce dumnialui vel logofăt și-au făcut cercetare scrisorilor și s-au încredințat că nu iaste moșia aceasta a neamului dumnilor sale, au spus domni(e)i mele arătându-ne și zapisul ci i-au dat acei mazili, fiind din (vă)le(a)t 1784 iunie 28, iscălit cu mâna lor, încredințat și cu iscăliturile dumnilor sale, Stefan Sturza, biv vel logofăt, fiind vel vornic, Lascarache Roset, biv vel vornic, fiind vel vornic, Dăpontă, vel vornic, prin care arată că având ei la ținutul Sorocăi o moșie, anume Grumezeștii ce li să tragi de pi neamul lor de pi surorile Grumezii armașului, și alătura cu moșiile lor pe din jos despre Răut, care au apucat ei că să chieama Stolnicenii, ce să hotărăște pi din gios cu Pohribenii, moșia dum(i)sale vornicului Iordachi Cantacuzino, pe care o stăpânisă ei câțava vreme tot la un loc cu moșia lor Grumezăștii, socotind cum că ar fi tot o moșie, și atuncea într-acel an trăgând dumnealui vel logofăt să ia în stăpânire(a) dumnisale această moșie ci s-au numit Stolniceanii cu nume de Șărbești, cu întreg hotarul ei. Și ei singuri cunoscând cum că iaste osăbită moșia de a lor găsindu-să cum pi a lor asăminea și pi aceasta săliște vechi cu țințirim de biserică și pietre hotară vechi despărțitoare între moșia lor Grumizeștii și între moșia aceasta Șărbeștii, ce s-au numit Stolnicenii, ș(i)-au luat nădejdea că nu este a lor, cunoscând că fără de dreptate au stăpânit-o.

Și cu toate că știe ei că nu iaste a lor moșia după ce au fost chemați la Iaș(i) cu cartea Gospod de soroc, că să răspundă ce știință au ei pentru moșia aceasta, au vrut ei deodată să tăgăduiască știința care o avea(u) pentru moșia aceasta. Dar apoi temându-să de cartea de blăstăm au arătat adivărul că ei cu moșia nici o treabă nu au și că despre partea lor și a neamului lor, să stăpânească dum(nea)lui vel logofăt moșia aceasta cu bună pace, făcându-și și întărituri domnești, și oricând s-ar scula cineva din neamul lor cu vreo pricină asupra aceștii moșii Șerbeștii cu orici fel de arătari să nu li să ție în samă, fiind că știu cu adivărat că ei și tot neamul lor nici o dreptate nu au să tragă moșia aceasta, și (...) s-ar scula ei să aibă a le răspunde încât să vor afla cu viață și unii ca acie de ar și avea ca să tragă de la dânșii niscăi părți de moșie, ei să aibă ai mulțami și ai odihni cu cei vor putea învoi, iară în moșia aceasta să nu să amestece.

Apoi ne-au arătat și mărturie hotarnică , fiind din (vă)le(a)t 1784 avgust 2, iscălită de Dumitrașcu Săcară, vornicul de poartă, și de Andronachi Hărtie, și de alți înpregiuraș(i), în care scrie că după ce din poronca domni(e)i sale Alecsandru Constandin Vo(i)evod, au mers la moșia Șărbeștii, au strânsu megieși, anume pe Andronachi Hărtie, mazil, i pe Gavriil Vătah, vechil pe moșia Ciutulești și moșie Pohribeni a dumnesale hat(manului) Costachi Ghica, și pi Filoti Dobândă din satul Prăvalile a lui Gheorghie Carpu, și făcând cercetare moși(e)i Șerbeștii din giurînpregiur, lungul ei mergi cu un capăt la miazăzi și cu un capătla miazănoapte, și lungul ei despre apus să hotărăște cu moșie Grumezeștii și a lui Andronahi Hărtie, iară marginea în lungu despre răsărit, să hotărăște cu moșia Pohribenii a dum(i)sale hat(manului) Costachi Ghica, cum și capătul despre amiazăzi să hotărăște cu moșia Ciutuleștii, iară capătul dispre miazănoapte să hotărăște cu moșia Pravilile a lui Gheorghie Carpu, la care Gavriil Vătah i-au dus și la patru pietre hotară, care pietre dispart în lung Pohribenii de moșia Șerbeștii. Din care pietre una iaste în ca(pă)tu moși(e)i unde să înfundeasi capătul despre amiazăzi în moșia Ciutiuleștii, din care pîiatră nu mai trec Pohribenii, și moșia Șerbeștii, și moșia Ciutiuleștii, lungul ei merge p(r)in capitile acestor moșii, Pohribenii, Șerbeștii i Grumezeștii. Care aceste moșii să suie tot întrun chip până în zările dealului Solonețului în prăvalulul despre Soloneți, și acolo lovești capitile în coastile moși(e)i Ciutiuleștii. Au arătat și Andronachi Hărtie margine(a) despre moșia lui, Grumezeștii, unde s-au găsit și patru pietre hotară vechi care despart în lungu moșia Șerbeștii de moșia lui Grumezești, până la un loc unde i-au arătat Filip Dobândă, vechilul lui Gheorghie Carpu, că până la acel loc merge moșia Șerbeștii, iară de la locul acela purcede moșia Pravilile a lui Gheorghie Carpu, după învoiala ce au făcut Grigoraș Hărtie cu Gheorghie Carpu, și cerând la vechilul lui Carpu să scoată scrisori, el au dat samă că scrisorile sânt la ficiorii lui Carpu la Suceavă. Au întrebat și pe Andronachi Hărtie de știe el ceva de acea învoială ci au făcut-o tatăl său cu Carpu și ce pricină au fost de i-au făcut tatăl său învoială cu moșia streină, și el i-au arătat că această moșie Șerbeștii pe acele vremi era la stăpânire(a) lor mistuită, cu nume de Grumezești și Stolniceni, scoțind de au arătat și acea învoială de la Gheorghe Carpu, fără de vele(a)t , în care scrisoare arată Carpu că având el o moșie Pravilile la ținutul Sorociei, pe apa Răutului, care moșie să lovești cu capul în coastili moși(e)i Grumezeștii, a lui Grigoraș Hărtie, și după multă pricină ce au avut cu Grigoraș Hărtie, părăndui-să că cu moșia Grumezeștii îi scurteazi un corn de loc din moșia sa Pravilile, și pe urmă prin mijlocirea unui Onofrei capitanul s-au învoit amândoi, nici el să să întindă până unde îi era gândul, nici Hărtie să năvălească până unde socotea el, și s-au așezat dintr-un hotar din zare(a) Solonețului dispre apus din hotarul lui Noor a moși(e)i Pohribenilor drept în sus la multe asupra Rădoii și peste o vâlcea ce să suie din Bărsana, unde au pus sămnu, mai arătând și alte sămne p(r)in capul moși(e)i Grumezeștilor, Andronachi Hărtie până la care locuri stăpânea(u) ei această moșie Șerbeștii, și până unde era pricina cu Carpu. Și după arătarealui au găsit și pietrile față în rândul acelor patru pietre, ce i-au arătat Hărtie că despart Șerbeștii de Grumezești, și au mai găsit încă trei pietre tot în lungu și tot dreptu înprotiva celorlalte pietre, și aceste hotară sânt într-acea bucată de loc ce o cuprinsăsi Carpu. Mai arată că au mai găsit și în capătul moși(e)i patru pietre, din care una iaste puse fund înprotiva acestor șapte pietre ci merg în rând pi marginea

moși(e)i Șerbeștii, una iaste la mijloc și caută drept înapoi la cea din corn, iară una ce s-au găsit scoasă iară la mijlocul capătului au mărturisit cu sufletul lui un om, anume Miron, nepot Pleșii, din satul Lunga, că el știe și pe acea piază puse, și căuta tot în rându cu celelalte două pietre, și pe mărturisirea lui au îngropat-o iară la locul unde s-au socotit că au fost. Au mai arătat Andronache Hărtie că au mai fost o piază și în colțul moși(e)i despre Pohribeni, și căutându-o n-au putut să o găs(e)ască, ori că au scos-o de acolo, ori fiind că iaste Ciarlucul mare, nu s-au putut nimeri, fără numai sau mai găsit o piază lepădată înprotiva cornului moși(e)i, la care iarăș(i) au mărturisit Miron, nepot Pleșii, și cu Ene, feciorul vornicelului Munteanu, din satul Lunga, cum că ei au auzit că Gheorghie Carpu, mergând acolo cu țigani lui ar fi scos multe pietre hotară de la multe locuri și le-au dus de le-au aruncat în apa Răutului. Iară dispre coastile moși(e)i Pohribenilor nu s-au găsit pietri vechi fără numai pietrele care au dat samă Gavriil Vătah că s-au hotărât Pohribenii înaintea moscalilor. Și fiind pricină la această bucată de loc ce s-au cunoscut a fi împresurată de Carpu, arată că au făcut hartă de toată starea moși(e)i Șerbeștii, și după pietrele ce mergu în rând una după alta, care le-au arătat în hartă, și măsura în stânjini din piază în piază, au pus și zi de soroc lui Filip Dobândă din satul Pravilile, vechilu(l) lui Carp, ca ori el, ori ficiorii lui Gheorghie Carpu, de au ceva a răspunde pentru acea bucată de loc, cu scrisori ce vor avea la Sfete Dimitrie să vie la divan, să să judeci cu dumnealui vel logofăt. Și după cercetarea ce au făcut moși(e)i din giur înpregiur, precum să arată mai sus, au făcut funie de treizeci stânjini și stâjinul de opt palme, și au mers la cornul moși(e)i despre răsărit, în capătul despre amiazăzi la o piază a Pohribenilor, a dumnesale hat(manului) Costachi Ghica, unde lovăsc Pohribenii cu capul în moșia Ciutiuleștii, iar a dum(i)sale hat(manului) Costachi Ghica în zările dealului Solonețului. De la această piază a Pohribenilor de la vale de un stâjin au pus pietri hotară colțul Șerbeștilor, una caută p(r)in capul moși(e)i Șerbeștii și alătura cu moșia Ciutiulești, iară una caută spre miazănoapte în lungu după pietri moși(e)i Pohribenilor. Și dintr-aceste pietri au purces cu măsura drept la vale spre miazănoapte și spre Soloneț și alătura coaste cu moșia Pohribenii, a dumisale hatmanului Costache Ghica, și tot drept la vale și peste drumul cel mare într-un piscu din gios de un iaz vechiu, la o piază hotar a Pohribenilor, unde desparte Pohribenii de Șerbești, s-au aflat 97 stânjini. De acolo alătura pi supt iaz pe din gios și peste Soloneț și la deal piste culme la un hotar a Pohribenilor, care desparte Pohribenii de Șerbești, și de la această piază arată scrisoarea lui Carpu cea de învoială cu Grigoraș Hărtie și s-au aflat 772 stânjini, din piatra aceasta la vale spre miazănoapte alătura coaste cu moșia Pohribenii prin niște vâlceni la vale și peste valea Bărsana, apoi pi un piscu la deal ci mergi p(r)in mijlocul unui hărtop în muche(a) hărtopului lângă o arie veche înprotiva pietrilor ci vin din sus despre apus au 2 pietri co(l)ț moși(e)i Șerbeștii, și o piază caută înapoi p(r)in pietrele pe unde despart Pohribenii de Șerbești, iară una desparte p(r)in capul moși(e)i Șerbeștii, de moșia Pravilile a lui Carpu care caută spre apus înprotiva pietrilor celor vechi, și s-au aflat 520 stânjini. Iară piste tot fac lungul moși(e)i Șerbeștii marginea dispre Pohribeni 2282 stânj(ini), însă 1762 stânjini până unde să arată învoiala lui Carpu și 520 stă(n)j(ini) până în pietrele ci să arată că s-au făcut fund. Și dintr-aceste pietri din capul despre răsărit au întorsu cu măsura p(r)in capătul despre miazănoapte dreptu spre apus și unde sus de vale(a)

Bărsana piste un pisc la vale și piste o vale adâncă ci vine despre Răut și dă în valea Bărsana, apoi dreptu la deal și alătura cu moșia Pravilile a lui Carpu, pi din sus de niște arii vechi, unde au arătat Andrunachi Hărtie, că au mai fost o piatră hotar vechi și nu s-au găsit. De acolo înainte spre apus pi podiș, apoi la vale pi costișe și piste un drum, și piste o vale ci vine despre Răut și cade în Bărsana, și drept la deal până în podiș deasupra, unde s-au găsit piazra hotar vechi fundu, care din partea capului moșiei Șerbeștii de moșia Pravilile a lui Carpu, și s-au aflat 72 stânj(ini). De acolo tot drept înainte pi din sus de valea Bărsana, p(r)in Dăibureli ci să pogoră la vale Bărsana și tot alătura despre miazănoapte cu vale(a) Bărsana, spre apus, până la o piazră ci s-au găsit scoasă și mutată de la locul ei, care piatră după mărturisire(a) acelu Miron, nepot Pleșii, s-au pus iară la loc cum să arată mai sus, și s-au aflat 200 stânjeni. De acolo tot dreptu spre apus și tot pi din sus de vale(a) Bărsana cam pi costiși, până deasupra unui hârtop, lângă valea Bărsana, la o piatră hotar vechi ci iaste fundu, care poprește hotarul ce despart(e) moșia Șerbeștii de moșia Grumezești, și s-au aflat 480 stânj(ini), iară piste tot fac 1500 stânj(ini) tot capătul moși(e)i despre miazănoapte, despre moșia Pravilile a lui Carpu. Dintr-acea piatră vechi ci iaste colțu despre apus au întorsu cu măsura înapoi coastile moși(e)i despre apus, din hotar dreptu la vale p(r)in hârtop și piste vale(a) Bărsana spre amiazăzi, și la deal până la o piatră hotar vechi cam în costiși, și s-au aflat 825 stânjini. De acolo tot drept înainte spre amiazăzi și cam pi costiși la o arie vechi, ce să numești aria Oului, la o piatră ci s-au găsit scoasă, și prin mărturisirea lui Miron, nepotul Pleșii s-au pus iară la loc, s-au aflat 820 stânj(ini). De acolo înainte până la locul unde era un hotar vechi unde s-au măsurat 807 stânjini, de acolo înainte până la locul unde era învoiala lui Carpu cu Hărtie, s-au aflat 600 stânj(ini), de acolo tot dreptu spre amiazăzi, piste o vâlce(a) la deal la o piatră hotar vechi, s-au aflat 210 stânjini, de acolo tot drept înainte și tot alătura(a) cu moșie Grumezeștii a lui Andronachi Hărtie până în culmea dealului la o piatră hotar vechi a Șerbeștilor, s-au aflat 120 stânj(ini), de acolo peste culmea dealului la vale și tot spre amiazăzi asupra Solonețului, până la o piatră hotar vechi, s-au aflat 200 stânj(ini), de acolo tot la vale și alătura(a) cu moșia Grumezeștii, piste dâmbu în vale lângă drumul cel mari, s-au aflat 230 stânj(ini), unde s-au pus piatră hotar lângă drum din sus. De acolo piste drumul cel mari spre amiazăzi și piste valea Solonețului, și la deal asupra dealului celui mare, cam pi o vâlcea până la mijlocul costișii întru o vâlcea la o piatră hotar vechi, s-au aflat 570 stânj(ini), de acolo tot drept la deal asupra dealului Solonețului până în marginea dealului celui mare și tot alătura cu Grumezeștii, moșia lui Andronachi Hărtie, și în deal în culme s-au pus două pietri colțu(l) moși(e)i, unde desparte în lungu moșia Șerbeștii de moșia Grumezeștii a lui Hărtie, și o piatră desparte p(r)in capăt de moșia Ciutiuleștii spre răsărit, și s-au aflat 570 stânjeni, iară piste tot fac 3025 stânj(ini) tot lungul marginii moși(e)i despre moșia Grumezeștii. De acolo s-au întors cu măsura spre răsărit capătul moși(e)i despre amiazăzi, dintr-aceste 2 pietre ce s-au pus colțul drept spre răsărit culmea în pravalul despre Solonețu și tot alătura cu coastili moși(e)i Ciutiuleștii până la o piatră ci s-au pus fundu, care desparte p(r)in capul moși(e)i Șerbeștii, și alătura(a) cu moșia Ciutiulești, și s-au aflat 315 stânj(ini). De acolo tot înainte spre răsărit și culmea în pravalul despre Soloneț, și tot alătura(a) cu moșia Ciutiulești a dumisale hat(man)ului Costachi Ghica până la două pietri colțul moși(e)i Șerbeștii despre

Pohribeni, de unde au început întâi cu măsura și s-au aflat 315 stânj(ini), iară piste tot fac 630 stânjini tot capul moși(e)i despre amiazăzi. Au măsurat și curmezișul pi două locuri, purcegând dintr-un hotar a moși(e)i Pohribenilor din culmea dealului, din hotar ce au fost învoiala lui Carpu cu Hărtie și tot culmea dealului spre apus până piste o vâlcea ci mergi în valea Bărsana, unde au arătat Andronachi Hărtie că au fost învoiala lui Carpu că tatăl său Grigoraș Hărtie, și s-au aflat 1080 stânjini. Au mai măsurat și curmezișul pi valea Solonețului, dintr-un hotar ci iaste a Pohribenilor întru un piscu lângă drumul cel mari din gios de iaz, și tot valea în sus pi matca Solonețului până la o piatră hotar ci au pus-o atuncea lângă drum de la deal, care desparte moșia Șerbești de moșia Grumezești, și s-au aflat tot curmezișul 870 stânj(ini). Și așa cu aceste măsuri i pietri hotară în semne și în stâjnii arată că s-au înch(e)iat tot hotarul aceștii moșii Șerbești.

Deci, dar după ce moșia aceasta Șerbești s-au văzut că nu are pi nime(ni) alții stăpân(i) și după ce s-au luat pi sama domniască, apoi pe urmă domnia mea binevoind ne-am milostivit și am dat-o danie și miluire dumnesale vel logofăt(ului), precum s-au arătat mai sus, pe care moșie de acum înainte să aibă a o stăpâni în veci cu bună pace, întru toate sămnilor și hotarâle ei cele vechi după cum arată mărturie hotarnică, atâta dumnealui, giupâneasa, fii(i) și neam de neamul dumnesale, ca pe a dumnesale dreaptă moșie, și hrisovul acesta a domni(e)i mele să fii(e) dumnesale vel logofăt(ului) de danie și de miluire pi numita moșie de sus numită, statornic neclintită și nerușuit nici odinioară, care hrisov s-au întărit cu a noastră domnească iscălitur(ă) și pecete. Poftim domnia mea și pe alți luminaț(i) domni pe care sfântul D(u)mnezeu va orându-i în urma noastră la domnia aceștii țări, ori din neamul nostru, sau dintr-alt neam, ca să nu superi această miluire după cum nici noi n-am supărat miluirile altor luminaț(i) domni, ci mai vârtos să întărească și să miluiască pentru a domniilor sale cinste și vecinică pomenire. Scrisu-s-au hrisovul acesta la scaunul domni(e)i mele în orașul Iașii întru cea dintâi domnie a noastră la Moldavia în anul al 2 lea.

Anii 1786 septemv(rie)

L.P.

Constandin vel logofăt Crotah

S-au trecut la condica Divanului. Andrei biv izbaș condicari.

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 35- 41.

*

*

*

Mihai Sturza vel vornic adiverez cu această scrisoare a mea la mâna dumnesale Toma Cozma biv vel medelniceri, precum să știe că la ținut(ul) Sorocii, pi apa Solonețului, având eu o moșie anume Șerbești, sat întreg, hotărâtă și stălpită, care moșie o am luat cu schimbătură de la răposatul vărul meu Gheorghie Sturza biv vel logofăt, și să hotărâști pe despre apus cu moșia Grumezești a lui Andronachi Hărtie mazil, și despre răsărit cu moșia Pohribeni a dum(i)sale hat(manului) Costachi Ghica, și despre amiazizi cu moșia Ciutiulești, iarăș(i) a

dumnesale hat(manului) Costachi Ghica; iară despre miazinoapte să hotărăști cu moșia Pravilile a lui Gheorghie Carp, după cum pre larg să arată prin scrisorile ei, ci le-am luat de schimbu de la răposatul vărul meu logofăt(ul) Gheorghie Sturza, care moșie nefiindu-mi de trebuință la acel loc fiindu-mi și cu mergire depărtare de casa mea; Pentru aceasta socotindu-mă m-am așăzat și m-am învoit cu dumnealui medelniceriu(l) Toma Cozma de am făcut schimbu, adică dat-am eu dum(i)sale moșia aceasta Șerbeștii, sat întreg, dinpreună și cu toate scrisorile ce am avut, anume o hotarnică în sâmnne și în stânjini iscălită de Dumitrașcu Săcară, vornic de poartă, din (vă)le(a)t 1784 avgust 2 zile, dinpreună și cu hartă de stare(a) moși(e)i, i o mărturie a lui Gavriil Vartic din (vă)le(a)t 1784 iunie 2 zile, i un zapis a lui Andronachi Hărtie mazil, iarăș(i) din (vă)le(a)t 1784 iunie 28 zile, și un hrisov de danie și de întăritură iarăș(i) în sâmnni și în stânjini a domnului Alexandru Ioan Mavrocordat vo(i)evod din (vă)le(a)t 1786 septemv(rie). Și dumnialui încă mi-au dat mie o moșie, anume jumătate de sat de Băscăceni, parte(a) din gios, ci iaste la ținut(ul) Dorohoiului, pi apa Prutului, partea din gios, iară cu scrisori ci au avut, cu care schimbu priimindu-ne și mulțămindu-ne și o parte și alta. Pentru aceasta am dat eu dumnesale această scrisoare cu care de acum înainte să aibă atât dumnealui medelniceriu(l) cât și fii(i) dum(i)sale a stăpâni moșia aceasta Șerbeștii în bună pace și fără de nici o supărare despre nimenea, că a dum(i)sale dreaptă moșie în veci din hotar în hotar după scrisori; Iară când vreo pricină asupra vreunui hotar despre înpregiuraș(i) ca să să strămuteze din locurile ci sânt pusă, adică ori să să îngustezi moșia, ori să-i mai scurtezi din vreo măsură a ei, eu să aibu a răspunde orișicui ar fi, dumnealui să nu băgubească¹ cât de puțină moșie, ori că după vreme de să va întâmpla ca să iasă moșia aceasta cu vreo pricină și prin judecată să să înstreinezi de la mâna dumnesale, atunce iarăș(i) eu să fiu îndatorat a răspunde dum(i)sale cu moșia depotrivă în loc. Iară pentru scrisoarea de schimbătură moși(e)i aceștia ci mi-au dat răposatul vărul meu Gheorghie Sturza logofăt cu iscălitura sa nu o am dat dumnesale medelniceri(ului) ci au rămas toată la mâna mea, fiind că printr-acea scrisoare să mai cuprind și alte părți de moșie de alte locuri ce le am iar cu schimbătură luate tot de la răposatul logofăt, dar mă apuc că orișicând va avea trebuință dumnialui medelniceriu(l) și de ace(a) scrisoare spre îndreptarea pricinii ce va fi să aibă a o scoate, și spre adivernința am dat dum(i)sale această scrisoare cu iscălitura mea și a altor cinstite obraze, și asămine(a) scrisoare încredințată am luat și eu de la dumnealui medelniceriu(l) Toma Cozma.

Anul 1790 iunie

Înaintea noastră venind atât dumnealui vornicul Mihai Sturza, cât și dumnialui Toma Cozma biv vel medelnicer, au arătat că schimbu(l) acesta s-au făcut cu bună primire de îmbe părțile, deci s-au adevărit zapisul acesta cu ale noastre iscălituri.

Anu 1790 iul(i)e 26 zile

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 48-49.

¹ Păgubească.

*
* *

Din cinstită porunca divanului a cneji(e)i Moldavi(e)i prin cerire(a) ci au făcut cinstit dumnealui Mihai Sturza, vel vornic de aprozi, arătând că la ținutul Sorociei, pi apa Solonețului, are o moșie, anume Șerbeștii care moșie i s-ar fi înpresurând la un capăt de cătră moșia Prajilile, a logofătului Vasilie Timul ot vist(ierie), fiind că în anii trecuți s-au făcut hotărâtură moșiei aceștia Șerbeștilor de Dumitrașcu Săcară, vornicul de poartă, și logofătul Vasile Timuș, nu să țină cu acea hotărâtură, ci zice că au intrat la ace(a) hotărâtură cu moșia Șerbești cu o bucată de loc în moșia sa Prajila, și dumnealui vornicul încă din știința ci au luat pentru moșia aceia ceri să mai ei o bucată de loc din locul ci stăpânești Timuș. Și pentru neînvoieli s-au rânduit acum ca di iznoavă să să facă cercetare la fața locului pi linie unde fiind față logofătul Vasile Timuș și logofătul Dumitrașcu diiacul de divan, rânduit fiind de divan la această cercetare din partea logofătului Vasile Timuș, cum și Dumitrașcu Meleghe, vechil fiind din partea dum(i)sale vornicului Mihai Sturza, și după cercetarea ci au făcut moșiilor p(r)inprejur am făcut și măsură moși(e)i Prajilile a logofătului Timuș din giur înpregiur, iară pi moșia Șerbeștii n-am mai măsurat-o acum fiind măsurată mai înainte cu hotarnică și alătura cu moșia aceasta Șerbeștii este moșia Pohribenii a dum(i)sale hat(manului) Costache Ghica, cum și altă moșie Albeștii a logofătului Vasile Timuș, ci să încep aceste moșii tot de la un loc cu Șerbeștii și mergu coasta și moșiile aceste mergu mai înainte; Iară pi moșia Șerbeștii nu o lasă logofătul să meargă tot de o potrivă cu moșia dum(i)sale hatmanu(lui), ci o scurtează cu o bucată de loc ci o avea supt nume de Pravile, și dumnealui vornicul încă ceri să meargă moșia dum(i)sale întocma(i) cu a dum(i)sale hat(manului), fiind alătura(a). Și să începi de la un loc, și iară la un loc ceri să să oprească, și neprimind logofătul Vasile Timuș ca să meargă moșie Șerbești de o potrivă cu moșie dum(i)sale hat(manului) am făcut hartă asămine cu stare(a) locului, atât moșiilor cu pricina, cum și moșiilor ci sânt fără pricină care să megieșesc prinprejurul moșiilor aceste cu pricina, măsurând și altă moșie ci sânt p(r)inprejur, care după hartă au rămas de la divan să li să de(a) hotărâre după cum va fi dreptul și am dat această mărturie de cercetare la mâna vechilu(lu)i dumnesale vel, împreună cu hartă de stare(a) moșiilor și cu măsurile moșiilor în stânjini, în care mărturie și hartă am iscălit.

Anul 1790 iulie 26

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 49-50.

*
* *

Cătră cinstit dumnealui hat(manul) Ilie Catargiu, isprav(nicul) de ținut(ul) Sorocii și Ștefan Bogza, și cătră Costantin Perjul vornic de poartă!

Fiind că cinstit dumnealui Mihail Sturza, vornicul de aproz(i), le-au arătat la divan cum că la acest ținut a(l) Sorocii are o moșie, anumi Șerbeștii, cari până la o vreme s-ar fi stăpânit în pace după drepte hotarăle ei cele vechi fără de nici o împresurare de cătră nimenea, iară de la o vreme încoace s-ar fi împresurând moșia aceasta a dumnesale despre o moșie, anume Prajilile a lui Vasile Timuș ot sat, cuprinzându-să o bucată de loc din Șerbești supt nume de Prajile și pentru aceasta au cerut dumnealui vornicul ca să îndreptezi împresurarea moși(e)i. Deci fiind că prin osăbită carte a divanului s-au rânduit hotarnici spre îndreptarea pricinilor de împresurari, ci și Vasile Timuș au jăluit că ar fi având despre moșia aceasta Șerbeștii, așijderea și despre altă moșie, anume Grumezeștii, a unui Andronachi Hârtie cu neamul său, iată chemându-ne împreună cu rânduiții acești pomeniți hotarnici, să rândui(e)ște și din mazilii acelu ținut pe care va fi om cu înțelegere ca să meargă la starea moși(e)i împreună, unde acolo să află dus de față fieștecăre cu dovezile lor, atât vechilului dum(i)sale vornicului i Vasile Timuș sau vechilul său, cum și acel Andronachi Hârtie cu ai săi, să faceți foarte cu amăruntul cercetare după scrisori și alte dovezi încredințate ci vor fi de amândouă părțile, ca să aflați și să dovediți cele drepte și adivărate hotară a fieștecăruia moșii, după care de veți cunoaște că să face vreo împresurare moșiei aceștia Șerbeștii despre moșia lui Vasile Timuș sau despre care moșie, să o scoateți de supt toată împresurare(a); Și pe unde a fi trebuința să o stâlpiți și cu pietri hotară, și după alegerea și hotărătura ci veți faci să dați vechilului dum(i)sale vornicului și mărturie hotarnică pre larg în sâmnne și în stânjini, iscălită și de toți cei ce să vor întâmpla acolo la hotărătura, ca fiind alegerea cu primire(a) tuturor, dumnealui vornicul să-și stăpânească moșia fără de nici o supărare, iară de nu să va odihni vreo parte cu alegirea ci veți faci, atuncea cu pietre hotară să nu stâlpiți, ci după cercetarea ci veți face la partea ci să va căde(a) să dați mărturie pre larg și deosăbit să faciți și hartă curată de starea moșiilor cu arătare(a) sumii stânjinilor a fieștecăria moșii în lung și în curmeziș, la care să arătați și locul împresurării de când și până unde iaste, și despre cine să faci acea împresurare și cu zi de soroc să vii la divan, ca de aicea după cum va fi cu dreptu să hotărască.

Anul 1790

Viind înaintea noastră cu această scrisoare de schimb și încredințanu-ne că iaste cu după priimire despre amândouă părțile, s-au adevărit și cu a noastră iscălitură .

Anul 1813 decemv(rie) 22 zile
Veniamin mitropolit Moldavi(e)i

*
* *

Catrina Cozma băneasă, soție răposatului banului Toma Cozma, prin acest zapis adiverez că răposatul boeriul meu prin diata sa lăsând supt a mea epitropie două moșii în stânga Prutului, anume Modvalul, ci iaste în ținut(ul) Orheiului, pi apa Botnii, ca să se de(a) schitului Dobrușa, ci iaste zidită de răposatul, și Șerbeștii, ci iaste în ținut(ul) Sorocii, pi Soloneț, ca să dea nepoților dum(i)sale de fiică, fiilor dum(i)sale vornicului Dimitrie Ralet. Și fiind că moșia Șerbeștii iaste mai cu apropiere de schitul Dobrușa, că fiind moșia fără sat iaste mai folositoare pentru schit ca să poată ține vite pe dânsa; După cerire(a) și rugămintea părinților, sfătuindu-mă și cu dumnealui vornicul Dimitrie Ralet, tatăl clironomilor moși(e)i Șerbeștii, cu primire(a) și a dumnisale, ne-am alcătuit cu părinții de la schit și am făcut schimb, adică în locul moși(e)i Modvalului s-au dat schitului moșie Șerbeștii de la ținut(ul) Sorocii și moșie Modvalul de la ținut(ul) Orheiului, ci au fost lăsată schitului, s-au luat în locul Șerbeștilor, ca să de(a) nepoților răposatului, adică fiilor dumnesale vornicului Ralet și într-acestaș(i) chip alcătuindu-să schimbu(l) cu primire din toate părțile, s-au făcut și scrisori din partea mea către schitul și din partea schitului către mine adiveritoare de alcătuirea schitului care are să urmezi di acum nestrămutat.

În Iași la anul 1813 la luna decem(brie) în 10 zile.

L(oc) P(ecete)

Ecaterina Cozma băneasă adeverez.

Dimitrie Ralet vornic.

Pohtindu-mă dumneaei mătușa Ecaterina ca să o iscălesc neștiind a scrie pre mine mai jos iscălitul Gheorghie Balș.

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 51-51v.

*
* *

Prin jaloaba ci au dat către cinstitul întâiul departament, sfinția sa părintele Iosaf, egumen(ul) sfintei monastiri Dobrușa, cu arătare că la moșie Șerbeștii, din ținut(ul) Sorocăi, ci iaste a monastirii, ar fi lipsind unili din aceli adivărate hotară, făcând cerire ca să îndreptezi sămnile și să pu(i)e la loc hotărăle precum au fost, pe (...) care au adus cătră mine și cătră a lor, Stefan Ghica, ingineri, harta cinstiții ecspidiții giudecătorii departamentului întâi, din trecutul an 1814 septemv(rie) 20 zile, cu no. 2017, în care ni să poruncești să mergim la numita moșie unde față să fie atât jăluitorul egumen, cum și migieșii înpregiuraș(i) cu scrisori ci vor ave(a), să cercetăm și precum vom dovedi adivărul de nu va fi pricină să punem și pietri hotară pi unde va ceri trebuința să dăm și mărturie hotarnică arătătoare, iară când va naște pricină despre vreo parte, pietri hotară să nu punem, ci

cu mărturie și hartă de starea locului, să-i sorocim să meargă la departament după vremea lucrului, cum pre larg să arată în carte(a) de poruncă, după care carte de poruncă părră acum n-am putut mergi, aflându-să împreună cu ingineriul la alte hotărâhuri. Iară acum numai eu, împreună cu părintele ieromonahul Vitalie, rânduind vechil din partea sfinți(e)i sale, am mers la moșia Șerbeștii, ci este pi vale(a) și apa Solonețului, în ținut(ul) Sorocii, care moșie la margine(a) despre apus, cum și la capul despre amiazăzi, mi-au arătat vechilul că n-au nici o pricină despre megieși, fiind că stau pietrele hotară precum au fost, ci numai la margine(a) moșiei despre răsărit ci să hotărăști cu moșie Pohribenii a dum(i)sale logofătului Costachi Ghica, au cerut să să mai îndesască hotarale fiind rari și pe unde or fi lipsă să să pu(i)e pi la colțurile unde au fost și capul moșiei despre miazănoapte, și despre moșia Prajila a dumnesale nameșinului Gheorghie Meleliu încă au cerut să să pu(i)e hotarale pi unde lipsesc și să mai îndesăsc, numai la aceste 2 locuri au cerșut vechilul să i să facă îndreptari moșiei. Unde am chemat pe dumnealui Gheorghie Melelie, stăpânul moșiei Prajila, și pi Constantin Zisul, orândătari moșiei Pohribenii și a altor moșii de p(r)inprejur, și zapisul² au trimis pi un Anton din Ciumiulești, carele de mult este pus vechil de dum(nea)lui logofătul Costachi Ghica spre paza și cercarea hotarilor la moșiile de pi aice. Și după ce au venit la fața locului acești chemați am cerșut părintelui vechil să-mi arate scrisorile cu cari ceri să i să facă îndreptare moșie(i) aceștie Șerbeștii, și numitul vechil au scos de mi-au arătat aceste scrisori.

Întâi. O hotarnică de la un Dumitrașcul Săcară, ci au fost vornicde poartă, din anul 1784 avgust 2 zile, în care scrie că din porunca domnului Alexandru Constandin V(oi)e vod, fiind rânduind să hotărăscă moșie Șerbeștii, care să nume(a) Stolniceni, la ținut(ul) Sorocii, pi Soloneț, a dum(i)sale Gheorghie Sturza, vel logofăt, care mergând la fața locului arată că au făcut cercetare moșiei aceștia p(r)inprejur și au hotărât-o cu pietri hotară și măsuri cu sămnile locului de la un hotar la altul, făcând și hartă de starea moșiei, cum pre larg să arată în hotarnică.

Al doilea. Un hrisov de la domnul Alexandru Ioan Vo(i)evod din anul 1786 septemv(rie), de danie și miluire, răposatului Gheorghie Sturza, fiind vel lo(go)făt, pi tot hotarul moși(e)i Șerbeștii, ci s-au numit și Stolnicenii, pi Soloneț, la ținut(ul) Sorocii, cuprinzători după măsurile ci s-au făcut și pietrele hotară ce s-au pus cu sămnile locului întăritori hotarnice(i) de sus, cum pri larg hrisovul arată.

Și după ce acești de sus chieați au auzit cartea de poruncă a hotărâtului și măsurile moși(e)i aceștii Șerbeștii în stânjini, cu pietrele hotară ci au pus și cum le-au găsit vechi, și cu sămnile locului ci să cuprind în hotarnică și în hrisovul de sus arătat, întâi Anton din Ciutiulești au zis că despre moșia Pohribenii la care el iaste vechil pentru paza hotarelor n-are pricină despre moșia Șerbeștii, fiind fați hotarale arătate în scrisori, asăminea și vechilul mănăstirii au arătat că la margine(a) moși(e)i Șerbeștii despre Pohribeni n-au pricină, cumsânt hotarali fați, numai au cerut să să mai îndesască de la un hotar păr(ă) la altul și cu alte hotară, fiind rari celi mai de mult pusă hotară, și nefiind pricină despre marginea aceasta am făcut stângen de opt palme după măsura palmii ci s-au văzut pusă în hotarnica vornicului Săcară și cu lanțul de zeci stânjeni.

² Zisul.

Și așa am mers cu toții la colțul moși(e)i despre răsărit în capul despre amiazăzi în zarea dealului Solonețul la trei pietri hotară vechi chiotoari moși(e)i Șerbeștii și Pohribenii despre moșia Ciutiuleștii, tot a dum(i)sale logofătului Costachi Ghica; și dintr-această chiotoare am început cu măsura precum să arată în jos: Adecă.

Stânjeni	
130	Din chiotoarea de sus arătată am mesu cu măsura pe lungu drept la vale spre miazănoapte și spre Soloneț alături(a) cu moșie Pohribenii și în coasta dealului unde s-au adunat suma stânjinelor am pus piatră în linie hotarâlor vechi.
400	Din hotarul de sus tot înainte pi lungu la vale alături(a) cu Pohribenii și în podișul dealului unde au pus iară piatră hotar, tot în linie hotarâlor vechi.
470	Din hotarul de sus tot înainte pe lungu la vale alături(a) cu Pohribenii pân(ă) la o piatră hotar vechi deasupra matcii Solonețului, din jos de capul unui iazu vechi ci iaste pi locul Șerbeștilor.
100	Din hotarul de sus să pleacă linie în stânga și tot înainte pi lungu alături(a) cu Pohribenii la vale pi șusul Solonețului pi de la vale de iazul vechi pâr(ă) în matca Solonețului.
130	Din matca Solonețului tot înainte pi lungu alături(a) cu Pohribenii peste drum la deal și în coasta despre răsărit a unui hârtop unde am pus piatră hotar în linie hotarului vechi.
431	Din hotarul de sus tot înainte pi lungu alături(a) cu Pohribenii la deal tot pi ace(a) coastă a hârtopului, apoi piste matca hârtopului pi coasta despre apus pân(ă) în zarea hârtopului, unde am pus iară piatră hotar tot în linie hotarului vechi.
103	Din hotarul de sus tot înainte în lungu alături(a) cu Pohribenii pâr(ă) la o piatră hotar vechi ci iaste în podișul dealului despre valea Bărsana.

Pără aice(a) s-au mai îndesit cu alte noauă hotară ci s-au pus în linie celor vechi hotară ci s-au găsit precum să arată mai sus. Iară de aicea pără piste valea Bărsana, unde au fost pusă chiotoarea Șerbeștilor despre Pohribeni, Bahrinești și Prajilă, iaste după hotarnică loc de 520 stânjini, care pietri hotară de la această chiotoare sânt lipsite de mulți ani. Și Anton din Ciutiulești făcând arătare că acea chiotoare ar fi fost pusă în margine(a) de sus a unui loc de arii(e), ci s-au numit arie Munteanului, închipuind locul, însă nu să potrivești starea acelu loc arătat de Anton cu sămnile locului ci să cuprind în hotarnica Șerbeștilor, cum de la hotarul de sus hotarnica Șerbeștilor arată că au mersu la vale pi niște vâlcele, și piste valea Bărsana, apoi pi un piscu la deal ci mergi pi mijlocul unui hârtop în muchea hârtopului lângă o arie vechi, acolo au pus 2 pietri hotară chioto(a)ri Șerbeștilor despre Pohribeni și despre moșia Prajila. Și din chioto(a)ri arată că au întorsu cu măsura spre apus piste un pisc la vale alături(a) cu moșie Prajila, care piscul arătat de Anton nici cu un chip nu să potrivești cu sămnile hotarnicii nici pără unde arată că au fost chioto(a)ri și nici de la chioto(a)re înainte, că unde Anton arată că au fost

chioto(a)ri de acolo mergi locul la vale, iară nu treci piste piscu precum să arată în hotarnică; Unde la acest loc au fost și dumnealui poleșcicul Gheorghie Melelie, stăpânul moșiei Prajila, cum și Apostol, posăsorul moșiei Bahrineștii, tij a dum(i)sale logofătului Costachi Ghica, care posăsor nici cu un chip n-au primit a să pune chioto(a)ri Șerbeștilor la locul ci să înțelegi că o arată hotarnică, zicând că pi moșie Pohribestii iaste mai vechi hotarnică și că va înștiința pe dumnealui logofătul Ghica să-ș(i) trim(e)ată vechil cu scrisorile la fața locului, și atuncea după puterea scrisorilor să puie și chioto(a)re(a) de aice(a) unde să va socoti a fi cu dreptul. Și dintr-această pricină chioto(a)ri aicea n-am pus, ci după sămnile locului ci să cuprind în hotarnica Șărbeștilor, am făcut numai sămne gropi în pământ pără vor veni scrisorile Pohribenilor, măcar că nu-i mai mult loc de pricină la această chioto(a)ri decât 30 stânjeni în curmeziș. Apoi de la chioto(a)rea aceasta capul moși(e)i Șerbeștii să hotărăște cu moșia Prajila, a dum(i)sale Gheorghie Melelie, unde după hotarnica Șerbeștilor o piatră hotar iaste lipsită și după poruncă vrând să pu(i)e atât acel lipsit hotar, cât și alte hotară să să mai îndes(e)ască, la care dum(nea)lui Gheorghie Melelie n-au primit, zicând că are pricină de giudecată cu monastirea Dobrușa, pentru capul Șerbeștilor că ar fi înpresurând pe moșie sa Prajila, pentru care înpresurare are mărturie de cercetare făcută la fața locului și hartă inginerească de stările moșiilor Prajila, Bahrinești i Șerbeștii și Pohribenii și Albeștii, ce sânt p(r)inprejuru, în care să arată și pricina înpresurării despre moșia Șerbești, apucându-să că va mergil la cinstitul întâiul departament cu dovezile ce mai ci are, dinpreună cu vechilul monastirii Dobrușa, și cum de la departament li să va hotărî atuncea s-or pune și pietrile hotară pi unde s-a căde(a), și din pricina aceasta pietri hotară acum n-am pus nici la partea aceasta ci numai după măsurile și sămnile locului, ci să cuprind în hotarnic. Și hrisovul Șerbeștilor pi acele cuprinsă sămne și pietri hotară ci sânt am mai făcut numai sămne gropi în pământ ca să le fie știut stăpânilor pără când să vor judeca și după pietrile hotară pi unde am pus și cercetare locuril(o)r de pricină ci am făcut precum să arată mai sus, am dat această mărturie la mâna părinților călugări.

Anul 1816, luna iunie în 12 zile, în Șerbești.

Dimitrie Melelie vornic de poartă.

D.A.N.I.C., Fond Manuscrise, 1360, f. 51v-54v.

СКРІСОГНѢ МОШІЕ ДОБРАША

Пе каре моше се афле ши мѣнестирѣ.

Апѣа сирисоаре алей пѣтрѣ вѣ: оуриі ех нѣ
ваніе кѣ сѣити мѣнестирѣ поарата.

Анѣмѣ пѣтрѣа, ши аї фѣолаї, ши аї сѣитѣ-
лей Іхѣ. Пѣста, یش рѣлѣ сѣитѣнѣаї мѣв.
Анѣаї Анѣаї, ши мѣнестирѣаї нѣрѣ Інѣ
хѣ. Іѣ пѣтрѣ вѣ: кѣ мѣа аї Анѣаї. Дѣт
пѣнѣаїаї мѣнѣаїаї. фѣаїт фѣаїаї кѣ
аїаї оуриі аї нѣтрѣ, пѣтрѣаї кѣаїаї сѣитѣнѣаї
еш до кѣаїаї, сѣаї сѣитѣнѣаї нѣрѣ Іхѣ аїаї. пѣ
нѣаї аїаї аїаїаї. Дѣаїаї мѣ фѣаїаї аїаї аїаї. кѣ а-
фѣаїаїаї аїаїаї, ши аїаїаїаї Іѣаїаї. ши
аїаїаїаї фѣаїаїаїаї Інѣаїаї: кѣаїаїаї фѣаїаї
сѣаї-

MĂNĂSTIREA DE MAICI TABĂRA, JUD. ORHEI, ÎN CÂTEVA DOCUMENTE DIN PERIOADA INTERBELICĂ

Ștefan PLUGARU

Tabăra este una din mănăstirile aflate în Moldova pruto-nistreană, cu dată de întemeiere și ctitori controversați. După unele surse, ea a fost întemeiată la 1784 de către boierul Gheorghe Russo; după altele, de vătaful acestuia, Darie Carp, în anul 1779. A funcționat ca mănăstire de călugări până în anul 1815, când, din ordinul mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, aici au fost aduse călugărițele de la un schit desființat din același județ Orhei, care purta hramul „Fântâna Doamnei”¹. În perioada interbelică s-a aflat sub ascultarea Exarhatului Mănăstirilor din cadrul Mitropoliei Basarabiei.

Redăm, în continuare, un tablou despre economia mănăstirii către 1 ianuarie 1929, cât și alte documente care reflectă diverse aspecte din viața mănăstirii.

Tablou despre economia mănăstirii Tabăra, jud. Orhei către 1 ianuarie 1929.

A. Cantitatea pământului:

Arabil: 44 hectare, 839 metri pătrați

De case (de gospodărie): 10 ha, 6734 m.p.

Pădure: 79 ha, 1879 m.p.

Vii: 4 ha, 1879 m.p.

Total: 138 hectare, 3.752 m.p.².

B.1. Ce anume moșii a avut mănăstirea și din câte hectare se compunea fiecare moșie:

1. Cobâlca, 113 desetine³, 1200 st. p.

2. Ghetlova, 21 des. pădure

3. Văprova 87 des., 572 st.p.

4. Gulboca⁴ 22 des., 475 st.p. arabil

2. Care anume moșii au acte de proprietate și care n-au:

Toate moșiile au acte.

3. Cât pământ lucrează mănăstirea și ce folos a avut ea în anul despre care se face dare de seamă?

¹ Visarion Puiu, *Mănăstirile din Basarabia*, în „Revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești”, vol. XI, Chișinău, 1919, p. 79.

² Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare ANRM), fond 1135, inventar 1, dosar 74, fila 33 și următoarele.

³ Desetina reprezintă o unitate de măsură agrară rusească, folosită și la români, egală cu 1,09 hectare.

⁴ Am transcris numele localităților așa cum le-am întâlnit în textul original.

44 ha, 0839 metri pătrați pământ arabil, seamănă pe el grâu, porumb și tot ce trebuie pentru gospodărie și produsele să consumă cu stăreția.

4. Ce pământuri sunt expropriate. Care anume pământ și din care moșie?

90 ha teren arabil. Suprafața situată în vechile hotare în porțiunea Cobâlcea și restul din porțiunea Vaprova cu începere de la nord spre sud până la cota mănăstirei 36 ha. Embaticuri în porțiunile Vaprova și Cobâlca. Totalul pământului expropriat 123 ha, 7.800 m.p. teren arabil și 1 ha 2.200 m.p. sub drumuri publice fără plată.

5. Cu ce preț?

Cu 750 (lei) ha teren arabil

6. Câți bani are de primit mănăstirea pe pământul expropriat?

92,835 (lei) pentru întreaga expropriere.

7. Câtă pădure s-a expropriat, cu ce preț și câți bani are de primit mănăstirea?

Pădurea nu s-a expropriat.

C. 1. Are mănăstirea case, mori, prăvălii și alt ceva, din care proprietăți mănăstirea are vreun folos și cum sunt dobândite de mănăstire, prin jertvă sau prin cumpărare? Are una casă în Chișinău și una în comuna Tabăra, din care cea din Chișinău este dobândită prin jertvă iar cea din com. Tabăra e zidită de mănăstire.

2. Care case, prăvălii se dau în arendă?

Toate se dau în arendă.

3. Cui?

Casa din Chișinău lui Theodor Mititel iar casa din com. Tabăra lui Pincuș Glusevițchii.

4. Pe cât timp?

Cea din Chișinău pe un an iar cea din comuna Tabăra pe doi ani.

5. Cu ce preț?

Casa din Chișinău cu șapte mii (7.000) lei anual, iar cea din com. Tabăra cu trei mii (3.000) lei anual.

6. La ce timp trebuie să se plătească banii pe arendă?

În două rate.

7. Cu ce contract s-au dat în arendă?

Casele amândouă, și cea din Chișinău și cea din com. Tabăra au contracturi casnice.

8. Câți bani s-au primit de pe arendă?

Total s-au primit 4.514 (lei).

9. Arendașul plătește banii regulat, ori are datorie și dacă are, cât anume?

Arendașii caselor plătesc regulat.

Stareța,

Monahia Aglaida⁵

Membrele Consiliului Economic:

Casiera, monahia Leonida

Blagocina, monahia Margareta

⁵ Stareța monahia Aglaida Bolgar era originară din mireni, cu numele de Vasilisa Bolgar. A fost dată în mănăstire de la vârsta de 6 ani. Absolventă a școlii primare din mănăstirea Vărzărești. A primit călugăria în anul 1920 în m-rea Vărzărești. Prin adresa no. 8826 e numită ca stareță la mănăstirea Tabăra (ANRM, fond 1135, inventar 1, dosar 74, fila 36).

Listă pentru bisericile mănăstirii Tabăra, jud. Orhei, pe anul 1929

1. Mănăstirea are două biserici: a) biserica de vară zidită de piatră, cu clopotniță din piatră, acoperită cu tablă de fier, vâpsită verde. E zidită în anul 1828⁶, înaltă și s-a făcut iconostas nou în anul 1919. În anul 1913 s-a făcut pridvor de sticlă cu banii adunați de la binefăcătorii și iubitorii de biserică, s-a reparat în anul 1901.

2. Prestol în biserică unul, în cinstea „Adormirea Maicii Domnului”.

3. Sf. Vase și veșminte sunt destule.

4. b. Altă biserică de iarnă de piatră, zidită în anul 1859 de binefăcători⁷, reparată în anul 1907 cu adăugirea cafasului, e acoperită cu tablă de fier, precum și stăreția de care se ține biserica. A fost reparată în anul 1920, vâpsită și văruiată, în anul 1926 iarăși reparată și legată cu vergi de fier pe cinci locuri.

5. Prestolul unul în numele „Sf. Treimi”.

6. Pe lângă stăreție este bucătărie de piatră, cu două camere acoperite cu tablă de fier.

7. Casă pentru surori ascultătoare, zidită în anul 1922 și acoperită cu șindrilă.

8. Pământ are mănăstirea acum 50 ha arabil, 14 ha conacul mănăstirii și 7 ha vie și livezi după hotărârea comisiunii de expropriere și pădure, 75 ha care nu s-a expropriat.

9. Arhondaricul cu trei camere făcut de nule și acoperit cu șindrilă.

10. La odaia mănăstirii se află grapa, două sarae șoproane acoperite cu stuf și lipite cu lut.

11. Monahiile salariu nu primesc și să hrănesc cu lucrul său⁸; trăiesc în chilii deosebite, proprietatea lor⁹.

⁶ Cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” (Visarion Puiu, *lucr. cit.*, p. 79.)

⁷ În lucrarea lui Visarion Puiu, biserica cu hramul „Sf. Treime” se menționează că a fost zidită în anul 1857, fiind ridicată pe locul alteia mai veche, desființată între timp și construită în anul 1810. (*Ibidem*).

⁸ Călugărițele făceau chete din banii strânși de ele pentru donații către diverse asociații sau inițiative civice după cum reiese din următorul raport cu nr. 74 din 26 noiembrie 1928: „Prea Cuvioase Părinte Exarh, Subsemnata Stareță Mănăstirii Tabăra, Monahia Aglaida, am onoare cu smerenie a Vă prezenta chetele cu suma de lei una sută (100) prin mandat poștal. Chetele anumite: pentru mormintele eroilor – 5; pentru copii sugaci – 5, pentru Societatea Principele Mircea – 3, pentru biserica Mărgineni – 4, pentru mănăstirea Tismana – 5, pentru Societatea Femeilor Ortodoxe Române – 3, pentru Sf. Mir – 5, pentru Institutul Biblic – 4, pentru Azilul Covalgi – 4, pentru Orfelinat – 10, pentru Frățimea Seminarului – 5, pentru basarabeni din străinătate – 10, pentru profilaxia tuberculozei – 4, pentru misionari – 5, pentru Frățimea Nașterii lui Hristos – 5, pentru moldoveni transnistreni – 4, pentru ocrotirea orfanilor din războiu – 10, pentru bulgari și greci – 5, pentru aviație – 4” (ANRM, fond 1135, inventar 1, dosar 74, fila 2).

⁹ Relevant în acest sens este un document pe care îl redăm: „Proces verbal No. 6, Subsemnatele, membrele Soborului Sf. Mănăstiri Tabăra, adunându-ne azi la 20 martie sub președinția Maicii Starețe Aglaida, am discutat chestiunea despre vânzarea a unei chilii a sorei Glicheria Gorgan, și am hotărât să se vândă această chilie sorei Axenia Repede. Din vânzarea acestei chilii s-a hotărât să se jertfească m-rei din ambele părți patru mii lei

12. Una casă în Chișinău, mitocul care e de nule, lipit cu lut și acoperit cu șindrilă, cu trei camere.

13. Două case în comuna Tabăra de nule lipite cu lut și acoperite cu stuf. Se arendează anual, una cu prețul una mie cinci sute (1.500) lei, cealaltă cu prețul una mie (1.000) lei.

14. Cele mai apropiate mănăstiri sunt Țigănești de 6 Km și monastirea Curchi de 8 kilometri.

15. Inventarul averii monastirii și bisericilor întocmit în anul 1925 de comisia rânduită de stăpânirea Eparhială se păstrează în stare bună

16. Cărțile de venituri și cheltueli se păstrează în arhiva mănăstirii.

17. Formularele de serviciu și formularele averii monastirii se păstrează în arhiva monastirii.

18. În monastirea Tabăra sunt 71 monahii și 42 surori cu ucaz.

*

143

1929, iunie 1

Înalt prea Sfințite Stăpâne,

Am onoare a vă supune la cunoștință că verificând gestiunea pe anul 1928 a Sf. Mănăstiri Tabăra și bugetul pe anul 1929 am constatat următoarele:

Anul financiar e încheiat cu lei 153.291 – la venituri și lei 152.221 la cheltueli – aproape atât cât s-a prevăzut – rămânând excedent către 1 ianuarie 1929 lei 999.

Totuși situația economică a Mănăstirii e foarte grea. Veniturile mai de seamă sunt cele de la ateliere – lei 22.900 – și din vânzarea chiliilor - lei 42.300 – alte venituri nu s-au realizat deloc, ca cele 53.000 lei prevăzute de la condica de milă cu care nu s-a umblat în vederea anului secetos; Maica Stareță a fost nevoită chiar să facă împrumuturi în sumă totală de lei 41.600 pentru acoperirea nevoilor urgente. La cheltuieli nu s-a trecut simțitor peste prevederile bugetare, ba chiar unele nu s-au făcut deloc, nu s-au cheltuit cei 50.000 lei prevăzuți pentru reparația bisericei pentru că nu s-a umblat cu condica de milă. În schimb însă s-a cheltuit peste prevederile bugetare 44.000 lei pentru cumpărarea cailor și boilor, fără a se cere prealabila aprobare a Autorităților Eparhiale. Din suma împrumutată s-a restituit 34.300 lei, rămânând pe anul 1929 datoria în suma de lei 9.600.

La alcătuirea bugetului pe anul în curs s-au luat în vedere toate veniturile posibile de așteptat și după aceste prevederi la venituri – s-au repartizat la cheltueli sumele respective după necesitățile mai urgente. S-a prevăzut la venituri și cheltueli și suma de lei 50.000 ce se poate aduna cu condica de milă pentru reparația bisericei de iarnă. Astfel bugetul a fost echilibrat cu lei 150.000 – la venituri și cheltueli și starea materială a Mănăstirii ar putea să fie mai bună, întrucât Mănăstirii i s-au lăsat 75 ha de pădure și cota cuvenită de 50 ha de pământ arabil, însă în împrejurările de față e greu de așteptat acest lucru dat fiind raporturile rele

(4.000). Drept care am încheiat prezentul proces verbal spre a fi supus Înalt Prea Asfințitului Mitropolit Gurie spre aprobare”. Semnau stareța mănăstirii, monahia Aglaida, și membrele soborului, monahiile Leonida, Margareta, Munefa, Merofia și Veronica (ANMR; fond 1135, inventar 1, dosar 74, fila 24).

în cari Maica Stareță se află cu Părintele Paroh și cu maicele ce se tulbură pe chestia calendarului.

Și pentru a schimba radical situația tristă și atmosfera grea de azi a Mănăstirii este necesară atât desființare parohiei din această Mănăstire cât și măsurile drastice ce trebuie de luat împotriva unor maici, cari continuă a tulbura spiritele pe chestia calendarului îndreptat.

Exarh,

Ieromonah (ss) indescifrabil

*

Consiliu Eparhial al Arhiepiscopiei Chișinăului

Secția economică

1929, luna iunie, ziua 17

Nr. 8.260

Prea cuvioase părinte,

La raportul p.c. voastre Nr. 143 a.c. vă pune în vedere că I.P.S. Mitropolit Gurie, a binevoit a da următoarea rezoluție: „Se aprobă relațiile între stareță și paroh să se îmbunătățească. Ni se va refera cum se exploatează cele 50 ha pământ arabil și pădurea. Monahiile și surorile trebuie să lucreze câte ceva în folosul mănăstirii și a obștiei¹⁰”.

P.c. sale,

P.c. exarh al m-rilor din Arhiepiscopia Chișinăului¹¹.

*

România

Consiliul Eparhial a Arhiepiscopiei Chișinăului

Secția Economică

Nr. 8230

1928, August 29

Prea cucernice părinte,

În legătură cu raportul p.c. voastre Nr. 5 prin prezenta vi se comunică că în ziua de 27 august 1928 am eliberat o condică de milă sub Nr. 8164 pentru adunarea ofrandelor necesare la reparația bisericii din mănăstirea Tabăra pe numele monahiei Paisia Lugovaia din m-rea Vărzărești și sorei Musia Ciorbă din m-rea Tabăra pe termen de 6 (șase) luni .(....).

Pentru cheltuiala sumei de lei 79.620 adunați cu condica de milă Nr. 8619 se dă cuvenita descărcare.

Consilier,

(ss) indescifrabil

P.c. sale

P.c. Exarh al m-relor din Arhiepiscopia Chișinăului¹².

Secretar,

(ss) Const. N. Tomescu

¹⁰ În cadrul mănăstirii, monahiile au lucrat în cadrul unor ateliere de țesut covoare, din vânzarea cărora se înregistrau venituri pentru mănăstire. Astfel, în exercițiul bugetar 1928-1929 s-au înregistrat vânzări în valoare de 22.900 lei (ANRM, fond 1135, inventar 1, dosar 74, fila 30). După desființarea mănăstirii în anul 1960, călugărițele au fost duse să lucreze în fabrici de covoare sovietice din R.S.S.M.

¹¹ *Ibidem*, fila 65.

¹² *Ibidem*, fila 11.

Mănăstirea Tabăra

Cimitirul soldaților români din Tabăra

BISERICILE DIN SATUL MIRCEȘTI, JUDEȚUL VASLUI¹

Costin CLIT

Satul Mircești – Repere istorice²

În lucrarea regretatului Ștefan C. Ciudin, *Monografia comunei Tăcuta*, apărută în 1980, probabil din cauza cerințelor timpului și ingerințelor cadrelor de partid, lipsesc aproape cu desăvârșire informațiile despre viața religioasă din spațiul cercetat. Încercăm pe această cale să punem în discuție evoluția celor două lăcașe bisericești din satul Mircești, comuna Tăcuta, județul Vaslui.

Regiunea Codăești este dominată de dealurile Repedea-Bârnova, îndreptate spre SE, despărțite prin Vasluiet, cu ai săi afluenți, Dobrovăț și Cuțicna (Cuțitna, Cuțigna). Cuțitna are aluviuni începând din dreptul satului Cujba până la confluența cu Dobrovățul, „*ce are loc la Codăești, adică pe o lungime de 12 km*”³. În regiunea dealurilor Ruleni și Tufești-Mircești întâlnim patru orizonturi sarmatice, interesante fiind argilele cu Congerii de la Reditu Galian. „*În fața Mirceștilor, în dealul Goian se află o molasă nisip cu fosile sarmatice: Cardium Fittoni d' Orb. Mactra podolica EICHW. Cerithium disjunctum Sow. Melanopsis Andrusowi Brus, Hydrobia ventrosa MONTF*”⁴.

Satul Mircești este situat în fundul unei văi, între două dealuri paralele, anume Șurănești și Ciomagul, „*pe un teren denivelat și cu multe hățișuri*”. Satul este străbătut de pârâul Recea. În partea de vest povârnișurile sunt de natură cleioasă, impropriei culturii, dominate de arbuști sălbatici, platoul de nord și est, precum și cel de vest, este de natură humos, unde se cultivă cerealele, dealul estic și o parte din cel de nord este calcaros, proprie cultivării viței de vie⁵. Prima așezare a satului Mircești a fost pe colina Gruui, pe lângă care trecea pârâul Cuțigna

¹ Pentru elaborarea articolului de față ne-am bucurat de sprijinul familiei Dumitru (decedat în 2012) și Elena Hriscu, ginerului lor Gelu Aramă, căsătorit cu Mioara Hriscu, gazde primitoare de a cărei ospitalitate am beneficiat, fostului elev Mădălin Daniel Țibichi, care ne-a semnalat zestrea documentară și preotului Sorin Vână, parohul parohiei Tăcuta.

² Vezi și Costin Clit, *Bisericile din satul Mircești (I). Evoluția satului în secolele XV-XVIII*, în „Monitorul de Vaslui”, nr. 2899 (4880), din 26 februarie 2013, p. 11.

³ R. Sevastos, *Descrierea geologică a regiunii Codăești și Răducăneni din Moldova de Nord*, în „Anuarul Institutului Geologic al României”, vol II, București, 1909, p. 150.

⁴ *Ibidem*, p. 168.

⁵ George Ioan Lahovari, General C.I. Brătianu, Grigore G. Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, vol. IV, București, Stab. Grafic J. V. Socecu, 1901, p. 349.

(Cuțitna), mutat pe locul numit Siliște din cauza incursiunilor otomane și tătărăști, apoi în fundătura numită Anălogul Codrului de Sus⁶.

Prima atestare a satului Mircești este din 18 ianuarie 1490 când Ștefan cel Mare (1457-1504) întărește dreapta lor ocină, către „*Mărina și Fedca, ficele lui Mircea Ciucescul și pe Romașco și surorile lui, Neaga și Ulca, fii(i) lui Danciul Ciucescul, și pe Drăguș și surorile lui, Banița și Armeanca, fiii Marei*”, anume satele de pe Cuțitna, Mirceștii, Dănceștii și Pășcanii. „*Însă să fie Mărinii și Fedcăi satul Mirceștii, iar lui Romașco și surorilor lui, Neaga și Ulca, să le fie satul Dănceștii, iar lui Toader și lui Pașco și lui Lie și surorii lor Ilca să le fie satul Pășcanii, iar lui Drăguș și surorilor lui, Banița și Armeanca, să le fie ...*”. „*Iar hotarul acestor sate mai sus scrise să le fie din toate părțile după vechile hotare, pe unde au folosit din veac. / Iar privilegiul cel vechi pe care l-au avut ei pe aceste sate mai sus scrise dela bunicul nostru, Alexandru voevod, a ars cum am știut și noi și boierii noștri*”⁷. Despre Mircea și Danciul Ciucescul se crede că sunt urmașii unui Ciuciu sosit din Ardeal din perioada descălecatului și ar fi găsit satul întemeiat. Satul Mircești a fost așezat inițial pe colina Gruî, pe lângă care trece pârâul Cuțigna, în apropierea drumului ce leagă satele Codăești și Tăcuta, apoi mutat pe locul numit Siliște, dincolo de pădurea de sălcii a Goianului, din cauza incursiunilor tătărăști, și de aici în fundătura Anălogul Codrului de Sus, în mijlocul codrului, satul fiind străbătut de pârâul Recea. La 1732 Mirceștii sunt atestați documentar „*pe apa Cuțitnii*”. Când s-a mutat satul?

Satele Dăncești și Pășcani au dispărut în negura timpului, însă informații despre ele se mai păstrează în documentele medievale. La 4 aprilie 1688 Tănasăi și Apostol, nepoții Peicului din Dăncești, căzând „*la o nevoi și neavându noi nici o nădejde*” au beneficiat de ajutorul lui Ion Racoviță, paharnicul al doilea, care le-a oferit 12 lei bătuți, pentru care i-au dat toată parte lor ce se va alege din „*sat din Dăncești, cu vatră de saat, cu vad de moar(ă), cu țarini, cu fânaț cu pomeț, cu loc de prisaac(ă) și cu tot vinitul acelui loc ce va fi*”⁸.

La 7 august 1709 domnul Mihai Racoviță dă și întărește lui Iordachi Ruset biv vel vornicul Țării de Jos stăpânirea pe „*săliște Dănceștii și Pășcanii și Glodenii, cari sânt pe apa Cuțitnei la ținutul Vasluiului*”, care s-au aflat în stăpânirea socrului său Neculai Racoviță, fost mare logofăt, și a paharnicului Ion Racoviță, fiul celui din urmă. Siliștea Dăncești măsoară 170 pământuri, Pășcani 118 pământuri și Glodeni 94 pământuri (20 de pași pământul). Hotarul Dănceștilor se afla „*din sus dispre Mircești*” și semnul hotar a fost pus „*din gios de moara Zahariei vătavul*”, din deal de drum. Documentul atestă toponime precum fundătura Dolhăi, poiana Clepoaia, valea Mirceștilor, costișa și vârful Holmului, drumul Mirceștilor⁹.

⁶ Prof. Dr. Dorinel Ichim, *Biserici din lemn din eparhia Hușilor Județul Vaslui*, Tipărită cu binecuvântarea P.S. Ioachim Vasluiuanul Episcopul Hușilor, Editată de Episcopia Hușilor, Huși, 2001, p.157.

⁷ *D.I.R.*, Veacul XV, A. Moldova, vol. II (1476-1500), București, Editura Academiei Române, 1954, p.122-123, nr. 115; *D.R.H.*, A. Moldova, vol. III (1487-1504), p.119-120, nr. 63.

⁸ Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade*, VIII, p. 230-231, nr. CLXXVI.

⁹ *Ibidem*, p. 189-192, nr. CXLVI.

La rândul său, satul Mircești este atestat în numeroase documente medievale. Într-un act de vânzare, datat cu probabilitate în 1 martie 1623, prin care Gavril, Todosie și Maria vând lui Petrea Cehan partea lor „*ce să va alege de în sat de Romă<ne>ști*”, apar ca martori Bogonosie paharnic din Gârcina, Petre hânsar și Marco hânsar din Ferești și Glegorie din Mircești. Actul este scris de popa Vasilie¹⁰. Glegorie din Mircești apare și într-un zăpis de tocmeală prin care Petre Cehan cumpără părți din Românești de la nepoții Hreapciului și de la I. Telejnoi, cu nouă taleri și cinci boi¹¹.

În satul Mircești, în casa lui Loghin, este emis la 6 aprilie 1624 actul prin care Constantin, fiul Mădălinii, și Boția, fiul Pribei, vând lui Todică și fiului său Mirăuț, a lor „*dreaptă ocină și moșie di sat din Șurineșt(i), ce s(e) va alege din partea Dutceștilor, a treia parte, den partea din gios, și din câmpu și din pomete, și din vatra satului și cu tot venitul ce s(e) va alege*”. Între martori sunt însemnați: popa Măteiu, Pântea și Zberea din Mircești, Pătrașco și Fremul din Dănești, Dumitru Burnar din din Măjești și Dămian din Scânteia¹².

La 24 martie 1635, din satul Codăești, Istratie și Lazor din Glodeni, popa Măteiu și Pântea din Mircești, Tilie și Răzmiriță din Codăești, dau mărturie că Ionașco Cehan și soția sa Nastasiia, au cumpărat de la Ileana, Acsinia, Mica și Măriica, nepoatele lui Purcel postelnicul, a lor „*direaptă ocină și moșie ce au avut în sat în Dușești, partea Tudorii, toată, și a lui Ionașco, tij toată, și giumătate de parte a lui Pătrașcu*”¹³. În zăpisul din 4 aprilie 1635, redactat la Glodeni, prin care Zaharia, fiul lui Bilțu, nepotul lui Pășcan, vinde partea sa din satul Pășcani, situat pe Cuțitna, ținutul Vaslui, „*parte den gios*”, cu loc de prisacă, vad de moară, cu tot venitul, lui Istratie din Glodeni, apar ca martori Lazor și Rusul din Glodeni, Pătrașco (Pătrașco Peicul), Ionașcu și Frimul din Dănești (poate Dănești), Ciobăniță și Loghin din Mircești¹⁴.

Zăpisul de tocmeală din 22 mai <1637> prin care Pinteada adevărește datoria față de „*Ionașco vornicul cu triizeci și doi de galbini pentru partea Tudoriei din Codăești*”, pentru care datorie și pentru două ploboace de miere și-a pus ocina zălog, este scris înaintea vistiernicului Buhuș, uricarului Dumitru, egumenului de la mănăstirea Golia, călugărului Ursu de la Dobrovăț, a lui Costandin Cehan și Loghin din Mircești¹⁵.

Domnul Vasile Lupu hotărăște în urma judecății din 20 mai 1638 dintre fostul vornic Dumitru, Vasile Purcel și Loghin din Mircești, ca ultimul amintit să-l despăgubească pe cei dintâi pentru niște cheltuieli „*pentru ocina de la Codăești, care cheltuială ci s-au pârât el de față mai denainte vreme*”. „*Deci Vasile Purcel*

¹⁰ D.R.H., A. Moldova, vol. XVIII, p. 24, nr. 19; vezi și documentul din 1 martie 1623 în *Ibidem*, p. 26-27, nr. 20; Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade (Ferești, Vaslui). Studiu și documente*, vol. XVI, Institutul de Arte Grafice, 1926, p. 42-43, nr. LXIII.

¹¹ Gheorghe Ghibănescu, *op. cit.*, p. 36, nr. LV (document nedatat).

¹² Idem, *Surete și izvoade*, VIII, p. 265-266, nr. 192; Gheorghe Ghibănescu, *op. cit.*, p. 94-95, nr. LXXIV, D.I.R., A. Moldova, XVII, vol. V, p. 284, nr. 371; D.I.R., Veacul XVII, A. Moldova, vol. V (1621-1625), p. 284, nr. 371.

¹³ D.R.H., A. Moldova, vol. XXIII, p. 74-75, nr. 67.

¹⁴ *Ibidem*, p. 105, nr. 83.

¹⁵ D.R.H., A. Moldova, vol. XXIV, p. 102-103, nr. 105.

au luat cu cartea domniei mele și cu sluga domniei mele cu Vasile spătărelul din Todirești niște vite de boi, pentru ace cheltuială, de la Loghin, și le-au bibiuluit Vasile de Todirești și cu Vasile Buznău drept 23 de zloți”. După depunerea feriei de către Dumitru vornicul și Vasile Purcel domnul a fixat „zî lui Loghin din partea domniei mele, din maiu 20 în 2 săptămâni, să-și plătească vitele. De nu le va plăti, să hie peitoare, căci au arătat în poarta domniei mele carte de la Vasilie și de la Balan și alți oameni, cum au împărțit acea cheltuială în trii părți”¹⁶.

La 24 decembrie 1662 Eustratie Dabija (19 / 29 septembrie 1661-11 / 21 septembrie 1665) întărește vel logofătului Racoviță Cehan cumpărăturile făcute în satele Românești, Țigănești, Fâstâci și Strâmtura pe 116 lei și trei danii, de la Vasile, Duca și Ionașco, feciorii Lucăi Clapei, nepoții lui Hărman, din satul Românești. Gorie și soția sa Chilichia, „fata Țigancei de nime nevoiți nici asupriți ce de a lor bună voe au vândut a lor dreaptă ocină și moșie toată partea lor ce să va aleage partia Mirceștilor, iarăși dintracelași sat Româneștii la același ținut din vatra satului și din câmpu și din apă și din pădure și cu loc de fânaț și din tot locul cu tot venitul dumisale boiarinului nostru Răcoviț Cehan, marele logofăt dreptu optu spră zeace lei bătuți, și au plătit dumnealui toți bani deplin bani gata întru mâinile lor, pre zapis ce neau arătat”¹⁷.

Solomon Farcaș armașul și soția sa Ghinia, fata lui Loghin din Mircești, Nacul și soția sa Anița, fata aceluiași Loghin, vând marelui logofăt Racoviță Cehan prin zapisul din 14 ianuarie 1664, două părți dintr-un bătrân din satul Românești, ținutul Vaslui, anume părțile lui Loghin și ale surorii sale Mărica, în vatra satului, cu pământuri în țarină, cu loc de fânaț și cu tot venitul, din tot hotarul¹⁸.

Documentele medievale atestă o serie de martori, cum ar fi Ciobăniță din Mircești la 20 iulie 1639¹⁹, Ionașcu Ciobăniță la 17 iulie 1640²⁰, popa Mătei la 10 august 1641²¹, Ciobăniță din Mircești la 11 august 1641²², Iftimie din Mircești la 28 martie 1664²³, Gligorie Tufeș din Dăncești, Iftimie, Vasilie Clapa din Mircești la 1666-1667²⁴, Hilie din la 16 iunie 1676²⁵, postelnicul Stratulat, Zaharia „curtean de cămar ot Mircești” la 4 aprilie 1688²⁶, ușurul Dumitrașco, Stratulat, Zaharia, Postolache, „curteni de cămară ot Mircești” la 24 aprilie 1692²⁷, Postolachi, Zaharia la 22 ianuarie 1693²⁸, Stratulat, Postolache, Zaharia la 8 octombrie 1698²⁹,

¹⁶ *Ibidem*, p. 352, nr. 359.

¹⁷ Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade*, XVI, p. 86-89, nr. CXXI.

¹⁸ Nicolae Chipurici, Tudor Rățoi, *Colecția Dr. Constantin I. Istrati (1429-1945). Inventar arhivistic*, București, 1988, p. 81, nr. 163; Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade*, XVI, p. 89-90, nr. CXXII.

¹⁹ *D.R.H.*, A. Moldova, vol. XXV, p. 196, nr. 186.

²⁰ *Ibidem*, p. 407, nr. 399.

²¹ *D.R.H.*, A. Moldova, vol. XXVI, p. 173, nr. 191.

²² *Ibidem*, p. 174, nr. 193; p. 174-175, nr. 194.

²³ Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade*, VIII, p. 106, nr. LXXXIV.

²⁴ *Ibidem*, p. 228-229, nr. CLXXXIII.

²⁵ *Ibidem*, p. 123, nr. XCV.

²⁶ *Ibidem*, p. 230-231, nr. CLXXXVI.

²⁷ *Ibidem*, p. 141, nr. CXII.

²⁸ *Ibidem*, p. 147, nr. CXVII.

²⁹ *Ibidem*, p. 155, nr. CXXXVI.

Tănasă călugărul, fiul Peicului din Dăncești, fratele său Toader, Frimul, Cocul sin Popa Dumitrașco, Ștefan Robul sin Duca, toți din Dăncești, Toader și Goian din Mircești la 7 august 1709³⁰, Goian și Mihălachie Zaharie din Mircești, ultimul a scris actul, la 20 august 1750³¹.

Domnul Gheorghe Duca prin cartea domnească din 29 aprilie 1682 scrie lui Ion vtori spătar, lui Iftodie din Focșăști și Stratulat din Mircești, să aleagă părțile de ocină ce are Maria Androniceasa, nepoata Agafiei, în Șurinești³².

Postolache din Mircești vinde la 22 mai 1691 lui Iordache Ruset mare vistiernic partea sa de moșie cu 12 pământuri pe Crasna, ținutul Fălciu, alături cu hotarul Stroestilor³³.

Punem în evidență și trei documente inedite din 24 februarie 1717, 20 februarie 1718, 30 decembrie 1732, păstrate la Direcția Județeană a Arhivelor Naționale din Iași.

La 24 februarie 1717, Goian căpitanul de Mircești și soția sa Mărința, vând preotului Apostol de Pribești „10 pământuri din Mircești, car<e> este la ținutul Vasluiului, pe apa Cuținii”³⁴.

La 20 februarie 1718, Apostol feciorul lui Gligorie de Mircești dăruiește a sa „diriaptă ocină și moșie un loc de o prisacă din pădurea de la sat din Mirciaști, de la ținutul Vasluiului, de pe apa Cuținii, unde am socotit cu toți frații miei. Și locul prisăcii iaste după obicei prin pregiurul prisăcii cât poate zvârli omul cu toporul din săciul prisăcii în toate părți în laturi, atâta s-au socotit să fie. Deci, acel loc de prisacă precum scriem mai sus l-am dat eu danie dumisali giupânului Costantin agăi snă Angeluș, din parte<a> mea ce mi să vine din moșia de la Mirciaști, făr<ă> de alți frați, ca să-i fie dumisal<e> de la mine diriaptă ocină și moșie și danie, și dumn<e>alui să-ș<i> deșchiză acel loc precum îi va plăcia dumisali, și să aibă a-ș<i> face și ispisoc g<ospo>d di întăritur<ă> de pre acest zapis al meu, ca să-i fie moșia în viaci”³⁵.

La 30 decembrie 1732, Iordache sin Zaharia ot Mircești vinde preotului Apostol ot Pribești „16 pământur<i>, precu înblă pământuril<e> di moșii, din sat din Mircești, ces la ținutul Vasluiului, pe apa Cuținii, din parte<a> lui Farcaș, care ace<a> parte au fost cumpărat tat<ăl> meu din bătrânul lui Login. Deci și iau am vândut molitfii sali preutului Apostului aceste 16 pământuri cu tot vinitul ce s-ar alege pe aceli 16 pământur<i>, cu pomet, cu locu de fân, și vad de moar<ă>, și din pădur<e> cât s-a alege pi aceli 16 pământur<i>”³⁶.

³⁰ *Ibidem*, p. 192.

³¹ *Ibidem*, p. 194-195, nr. CXLIX.

³² *Ibidem*, p. 128, nr. XCIX.

³³ D.J.A.N.V., Colecția A. Ursăcescu, 30; *Tezaur arhivistic vasluian Catalog de documente (1399-1877)*, Catalog de documente întocmit de: Grigore Găneț, Costică – Ioan Gârneață, București, 1986, p. 55, nr. 119; Costin Clit, *Documente din fondurile Direcției Județene a Arhivelor Naționale Vaslui*, (I), în „Lohanul”, Huși, nr. 1(21), p. 33-34, nr. 19; Idem, *Documente hușene*, vol. II, Iași, Editura PIM, 2013, p.62-63, nr. 26.

³⁴ D.J.A.N.I., Documente, 173 / 9.

³⁵ D.J.A.N.I., Documente, 173 / 12.

³⁶ D.J.A.N.I., Documente, 173 / 21.

Gheorghe vornicul din Mircești se judeca la 22 ianuarie 1742 cu Toader Miron, pentru stricăciunile de la un stog de fân cauzate de porci, așa cum reiese din cartea de judecată din această dată³⁷. La 25 august 1742, se „*scrie ispravnicului de Vashui să scadă pe oamenii din Mircești de birul unui sătean înecat*”³⁸.

Într-un contract de arendare din 1914 întâlnim toponime precum: „la Paie”, „la siliște”, „șesul mare”³⁹.

Documentele cercetate pentru elaborarea acestui studiu oferă informații privitoare la evoluția demografică, pe care trebuie să le privim cu circumspecție.

Anul		Familii	Suflete
1852	Mircești Răzăși	85	-
1852	Mircești Bântășăști	36	-
1858	Mircești	98	-
1878	Mircești	120	-
8 februarie 1896	Parohia Mircești (Mircești și Reditu)	228	860
12 iunie 1896	Mircești	125	425
12 iunie 1896	Reditu	96	395
13 februarie 1901	Parohia Mircești (Mircești și Reditu)	219	766
1903	Parohia Mircești (Mircești și Reditu)	250	880
1921	Parohia Mircești (Mircești și Reditu)	250	1250
1927	Parohia Mircești (Mircești și Reditu)	242	-
1928	Parohia Mircești (Mircești și Reditu)		1200
1929	Parohia Mircești (Mircești și Reditu)	250	1300
1935	Mircești	114	-
1936	Mircești	124	-
3 aprilie 1941	Mircești	131	-
1954	Mircești	120	-

³⁷ *Condica lui Constantin Mavrocordat*, vol. I, Ediție de Corneliu Istrati, Iași, 1985, p. 98, nr. 1250.

³⁸ *Ibidem*, p. 244, nr. 2851.

³⁹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 639.

Biserica cu hramul „Sfinții Voievozi” din satul Mircești⁴⁰

Potrivit tradiției consemnată de istoricul Gheorghe Ghibănescu, biserica veche era răzeșească „mutată de răzeși cu lemnărie cu tot din seliștea veche” în racla Viișoara. Gheorghe Ghibănescu a identificat în podul clopotniței un pomelnic triptic „de lemn, colbăit, mucegăit”, descifrat cu mare greutate. Pomelnicul aparținea familiei Racoviță, așa cum reieșea din coloana a doua, unde sunt însemnați Iftodie Cehan și soția sa Tofana, Neculai Racoviță și Maria, Ioan și Maria⁴¹. Gheorghe Ghibănescu după cercetarea actelor casei Păncescu din Dracseni în 1912 se deplasează în satul Mircești⁴². Fixează vechimea pomelnicului racovițesc pentru anul 1665, triptic alcătuit din opt coloane pe cele trei laturi de lemn, cea din stânga cu două coloane, cea din mijloc cu patru coloane și cea din dreapta cu două coloane⁴³.

Amplasată inițial pe colina „Grui”, situată în capătul de nord al barajului, va fi strămutată la „Siliște”, apoi reconstruită pe dealul Huciului⁴⁴.

Potrivit publicațiilor editate de Episcopia Hușilor în perioada interbelică dar și a inscripției care se păstrează și astăzi deasupra ușii, biserica cu hramul „Sfinții Voievozi”, fost schit de călugări și ar fi datând de la 1532. Redăm în continuare inscripția: „Anul 1864 Septemvrie: Boită cu cheltuiala comună de epitropii: Ion Spiridon, Patrache Savuc. Facerea bisericii vechi din 1532”⁴⁵. Preotul M. Agapi nota în sinodicul bisericii: „Biserica din satul Mircești este fondată la începutul ei de câțiva călugări, ca pentru un schit. Ea este făcută din lemn pe temelie de piatră de la 1532 și este permutată până acum din două locuri și mai reparată din starea cea proastă în care se afla, încât acum este într-o stare mediocră. Această reparație a sfintei biserici s-au făcut în anul 1870, din îndemnul și cu cheltuiala obștei satului”⁴⁶.

Un popa Măteiu din Mircești este atestat documentar la 6 aprilie 1624⁴⁷.

La 7 august 1709, printre martori apare Tănăsă călugărul, nepotul Peicului din Dăncești⁴⁸.

⁴⁰ Vezi și Costin Clit, *Bisericile din satul Mircești (II). Biserica cu hramul <<Sfinții Voievozi>> din satul Mircești*, în „Monitorul de Vaslui”, nr. 2904 (4885), din 5 martie 2013, p. 6-7.

⁴¹ Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade (Documente slavo-române)*, Iași, Tipografia „Dacia” P. & D. Iliescu, 1913, vol. VIII, p. I-II; Idem, *Două zile de vacanță*, în „Opinia”, Iași, din 4 august 1912; Vezi și Ion N. Oprea, *Vaslui Itinerarii Locuri-oameni-fapte (De la legendă și publicistică la istoria locurilor)*, vol. II, Iași, Editura PIM, 2010, p. 109.

⁴² Idem, *Două zile de vacanță*, în „Opinia”, Iași, din 4 august 1912, Vezi și Ion N. Oprea, *op.cit.*, p. 109.

⁴³ Idem, *Surete și izvoade*, XVI, p. 114-115.

⁴⁴ Prof. Dr. Dorinel Ichim, *Biserică din lemn din eparhia Hușilor Județul Vaslui*, p. 158.

⁴⁵ Gheorghe Ghibănescu, *Două zile de vacanță*, în „Opinia”, Iași, din 4 august 1912; „Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938”, Tipografia și Librăria George Cerchez, 1938, p.187; Ion N. Oprea, *op.cit.*, p. 109.

⁴⁶ „Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938”, p. 187.

⁴⁷ D.R.H., A. Moldova, vol. XVIII, p. 265-266, nr. 192.

⁴⁸ Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade*, VIII, p. 191, nr. CXLVI.

La 24 februarie 1717, Goian căpitanul de Mircești și soția sa Mărința, vând zece pământuri din Mircești preotului Apostol de Pribești. Printre martori apare și Ion zet călugărului Tănăsie⁴⁹.

Se păstrează o descriere a bisericii din 12 iunie 1894: „Biserică de lemn veche, pe temelie de piatră, în stare proastă, după frontispiciu este fundată la anul 1532 de câțiva călugări ca pentru un schitișor, și tot reparându-se din timp în timp de către urmași, cu modul acesta a ajuns până la 1864, când atunci mai reparându-se iarăși, tot au mai ținut până acum când au ajuns în starea ce s-a zis mai sus, adică rea”. „Biserica este fără turle cu o clopotniță de lemn lipită de ea”⁵⁰.

Într-un chestionar din 1921, preotul Ioan Bogos aprecia construirea bisericii la 1532 de „cătră răzășii vechi ale căror nume nu se găsesc”⁵¹.

Unele surse ne indică construirea bisericii între 1532 și 1534, precum și reparațiile din 1864 și 1894⁵².

În cataografia realizată la 31 octombrie 1879, preotul Mihail Agapi constată: „Biserica este de lemn, pardosită cu scânduri și acoperită cu șindilă, cu un clopot mic”⁵³.

Preotul Mihail Agapi aduce la cunoștința protoieriei județului Vaslui la 8 iunie 1894: „Biserica catedrală de la această parohie Mircești cu patronul Sf. Voievozi devenind de după timpuri într-o stare proastă, încât cere trebuința neapărat a se pune în reparație, părțile pe unde trebuie a se repara sunt: temelie de jos, acoperământul și podul sau bolta bagdadie care s-au slăbit de tot, pietrele de la temelie au (i)eșit de la locurile lor, lemnele au rămas departe unele de altele, podul și acoperământul sunt sparte și înegrite de vechime, așa că to(a)te elementele naturii (i)și găsesc refugiul în aproape deteriorata no(a)stră biserică, frigul, căldura și ploaia mai cu samă, pătrund cu mare ușurință și fără nici o rezistență prin tot corpul bisericii; iar când vin încă și viscoalele apoi atunci cineva poate spune movilele de omăt care se cărăbănesc afară din biserică, astfel că creștinii stau cu nemulțumire la rugăciuni. Vă rugăm dară, Onor. Părinte protoiereu, ca să ne acordați onorabila Sf. Voastre binecuvântare spre a se face reparație acestei biserici, suntem puși în poziție a începe cât de curând, a (...) materialul necesar la asămine lucrare, fiind că biserica dispune însăși de mijloace și numai atâta întârziere vom face, până ce vom obține mult dorită de noi onorabila învoire și blagoslovenie a Sf(inții)lor Voastre într-o asemenea lucrare”⁵⁴.

Într-un inventar din 12 iunie 1894 se notează: „Una biserică de lemn veche, pe temelie de piatră, în stare proastă, după frontispiciu ea este foderată la anul 1532 de câțiva călugări ca pentru un schitișor și tot reparându-se din timp în timp de către urmași, cu modul acesta au ajuns până la 1864, când atunci mai reparându-se de către poporâni ei, tot au mai ținut până acum, când a ajuns în starea ce s-a

⁴⁹ D.J.A.N.I., Documente, 173 / 9.

⁵⁰ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 1 / 1880, f. 164; Vezi și Costin Clit, *Descrieri inedite ale bisericilor fostului județ Vaslui din 1894*, în „Elanul” Giurcani, nr. 32, septembrie 2004, p. 10.

⁵¹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 2 / 1910-1930, f. 126-131v.

⁵² „Anuar”, Administrațiunea Cassei Bisericii, 1909, p. 440.

⁵³ A.E.H., F.E.H., dosar 22 / 1879, f. 286.

⁵⁴ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 1 / 1880, f. 146.

zis mai sus, rea. Biserica este fără turle, cu clopotniță de lemn lipită lângă ea. Biserica are ca proprietate a sa 20 prăjini, loc cu livadă împrejurul ei. Ograda bisericii este îngrădită cu gard de nuiele. Asemenea mai are una falce pământ arabil dat danii fără testament de un poporean al ei răposatul Dl. Ion Spiridon, acest pământ nnu se stăpânește de cler, ci merge în folosul bisericii”⁵⁵.

Biserica „are planul în formă de navă, altarul dreptunghiular pe trei laturi, decroșat și pronaosul în unghi drept. Pe latura de sud, la o dată ulterioară, s-a construit un pridvor cu o clopotniță deasupra. Locașul are pereții exteriori acoperiți cu scândură șipcuită la încheieturi și acoperișul din tablă muchită. Peste temelia din piatră de râu, transformată ulterior în soclu, s-au așezat tâlpoaie încheiate „în clești”. Pe acestea s-au așezat cununile de bârne orizontale, încheiate de asemenea „în clești”. Acoperișul a suportat mai multe reparații de-a lungul timpului. Inițial, biserica a fost acoperită cu stuf, ceea ce reprezintă o raritate la locașurile de cult. Ultima dată biserica a fost acoperită cu șindrilă adusă din orașul Roman, astăzi fiind acoperită cu tablă galvanizată”⁵⁶.

La 12 iunie 1894 deținea 20 de prăjini loc cu livadă în jurul bisericii. Ograda era îngrădită cu gard din nuiele. Deține și o falce de pământ dăruită de Ion Spiridon, răposat la acea dată. Profitul obținut din pământ era folosit de biserică⁵⁷.

Din 1884 datează o listă a debitorilor față de biserica Sfinții Voievozi și se cere achitarea debitelor către epitropie pentru a se confecționa catapeteasma bisericii în valoare de 1800 de lei⁵⁸.

La 19 iunie 1894 iconomul I. Barbu, protoiereul județului Vaslui, se adresa epitropilor parohiei Mircești, pentru a le transmite binecuvântarea ierarhului de la Huși: „Am onoare a Ve face cunoscut că Pre(a) s(f)ințitul Episcopu Eparhiot cu ordinul N. 642 au dat voie și binecuvântare pentru facerea reparațiilor necesare Bisericii parohiale Sf(in)ții Voevozi din ace(a) parohie, urmând ca D(omniile) Voastre să Ve conformați cu art. 30 din regulamentul Epitropilor Bisericești față de primăria locală. Iară după terminarea reparației Veți face mai întâi cunoscut, cerând iarăși vo(i)e și binecuvântare pentru redeschiderea ei”⁵⁹. Preotul paroh și epitropii raportau la 1 noiembrie 1894 protoierului finalizarea lucrărilor de reparație⁶⁰. Din 1894 se păstrează chitanțe cu sumele cheltuite pentru achiziționarea materialului necesar și lucrările de construcție: 259 lei și 50 de bani pentru construirea temeliei și a acoperișului bisericii⁶¹, 183,40 lei pentru materialul lemnos, grinzi, șindrilă și tavane (29 iunie 1894)⁶². La 16 august 1894 sunt cumpărate 28000 de bucăți de șindrilă⁶³. Reparațiile au început în iunie 1896. Prin ordinul protoierului de Vaslui din 16 noiembrie 1896 s-a reînceput serviciul divin

⁵⁵ A.E.H., F.E.H., dosar 17 / 1894, f. 456.

⁵⁶ Prof. Dr. Dorinel Ichim, *op. cit.*, p. 160.

⁵⁷ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 1 / 1880, f. 164.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 6.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 100.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 158.

⁶¹ *Ibidem*, f. 42.

⁶² *Ibidem*, f. 45.

⁶³ *Ibidem*, f. 54.

în biserică⁶⁴. La 10 decembrie 1894 se face plata pentru transportul materialului de la Iași pentru reparația bisericii din vara anului 1894⁶⁵.

Preotul Mihail Agapi solicită la 31 iulie 1896 învoirea pentru vopsirea interioară și exterioară a pereților și bolților⁶⁶, operații care s-au „săvârșit deplin” până la 6 octombrie 1896⁶⁷.

Ministerul Cultelor aprobă la 7 septembrie 1906 pictarea din nou a catapetesmei bisericii „Sfinții Voievozi” din Mircești, fără ca preotul Ioan Bogos să fi cerut binecuvântarea episcopului de Huși⁶⁸. Preotul Ioan Bogos se adresa la 10 decembrie 1907 protoiereului de Vaslui: „*a venit pictorul și a îndreptat greșeala făcută la Icoana Sf. Voievozi, iară la ușile Împărătești n-au putut face nimic, rugându-vă a veni și a face recepția*”⁶⁹. Iconostasul bisericii a fost executat în cursul anului 1908⁷⁰, an în care preotul Ioan Bogos a fost pedepsit cu luarea salariului pentru o lună de zile din cauza confecționării din nou a catapetesmei de către Nicolae Dimitriu din Iași⁷¹. Procesul-verbal încheiat la 31 ianuarie 1908 consemnează biserica cu hramul „Sfinții Voievozi”, comuna Tăcuta, parohia Mircești, „*durată de lemn, în stare bună și înzestrată cu mobilierul necesar*”. „*Sinodicul în stare rea*”. „*Clopotele și clopotnița în stare bună*”.

Servește ca biserică parohială până la 8 martie 1920, când este transformată în biserică de cimitir⁷². Conform chestionarului din 1921 starea bisericii era mijlocie⁷³.

Preotul Ioan Bogos exprima protoieriei la 22 iunie 1930 dorința acoperirii bisericii cu tablă albă în condițiile existenței materialului necesar⁷⁴.

Din 29 mai 1932 datează înțelegerea încheiată cu maistrul Gheorghe Coslobachi (?) pentru repararea bisericii – temeliile, prispa, ridicarea în cumpănă la pridvor, confecționarea de obloane la clopotniță, lucrări în valoare de 2050 de lei⁷⁵.

Biserica „Sfinții Voievozi” a fost grav avariata de cutremurul din 9 / 10 noiembrie 1940. La 21 noiembrie 1951 membrii consiliului parohial din Mircești, adunați în biserică, discută debitele către episcopie și decid repararea bisericii, ce amenința cu ruina și necesita reparații urgente și radicale. Consiliul parohial era format din Constantin Furnică, Constantin C. Hriscu, Gheorghe Harnea, Gheorghe Perju Săvuc, Neculai Baciuc, Necula Aniței II și Gheorghe Nastasă. Se intervine pe lângă Episcopia Romanului și Hușilor⁷⁶.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 201.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 62.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 210.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 215.

⁶⁸ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 19.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 72.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 99.

⁷¹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 2 / 1910-1930*, f. 548.

⁷² *Ibidem*, f. 96.

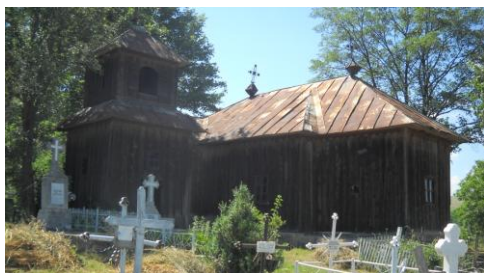
⁷³ *Ibidem*, f. 126-131v.

⁷⁴ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 6 / 1930 -1940*, f. 66.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 60.

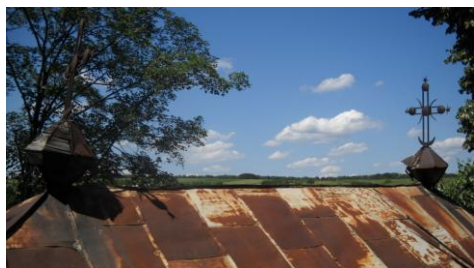
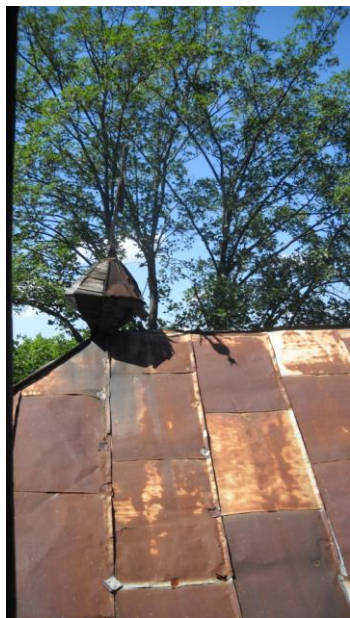
⁷⁶ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 4 / 1951*, f. 215.

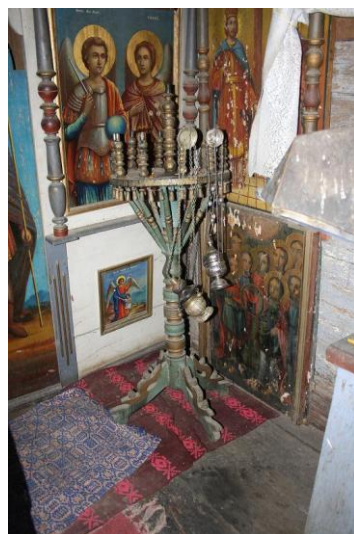
Redăm și inventarul cărților de cult existent la 12 iunie 1894: *Molitvenic vechi* (lipsește frontispiciul), *Apostol* (1756), *Penticostar* (1756), *Evanghelie* (1799), *Octoih mare* (1811, Karlovitz, editat de Ștefan Strtimirovici), *Octoih mare* (1821), *Psaltire mare* (1824), *Orologiu mare* (1831), *Liturghie* (1835, Sibiu), *Liturghie* (1845), *12 Minei* (1846), *Evanghelie* (1858), *Te Deum* (1879), *Triod nou* (1891)⁷⁷.

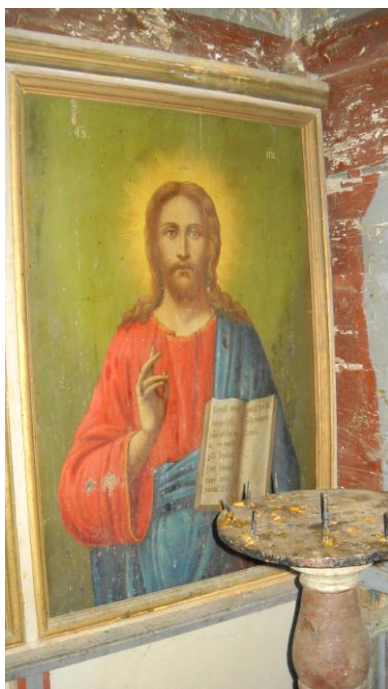

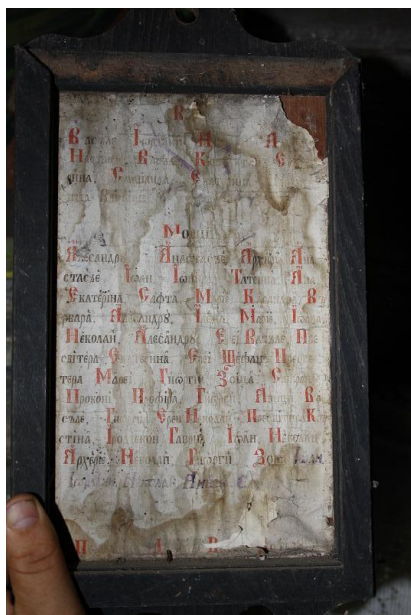
⁷⁷ A.E.H., F.E.H., dosar 17 / 1894, f. 456; Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 1 / 1880, f. 164v.

Biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Mircești⁷⁸

La 5 februarie 1894, Catinca Lărgianu, fiica lui Vasile Stegariu, cu consimțământul soțului său Alicsandru, face o donație „văzând că D-lui Constantin Păncescu, în vederi că în satul Mircești se simte necesitate a se construi o biserică, întrucât acea vechi este aproape a se anula din cauza vechimii și pentru a îndeplini cu ajutorul a tot puternicului cerescu aciastă dorință D-lui Păncescu s-au decis a construi o biserică în satul cu spesele D-sali proprii, precum și cu ajutorul altor buni creștini, în sfânta noastră religie ortodoxă a răsăritului, cari s-ar închipui și ar da concursul lor pentru terminarea acestui sfânt lăcașu”. Face danie 20 de prăjini domnești în vatra satului Mircești, „pi capătul trupului de pământ numit *Nalcica Pușului*”, moștenire de la părinții săi Vasile și Mărioara Stegaru, cu condiția de a fi recunoscută în rândurile ctitorilor. Pe acest loc va fi ridicată biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena”⁷⁹. Lucrările de construcție ale noii biserici au început în 1894, cu binecuvântarea episcopului Silvestru Bălănescu.

Atunci când istoricul Gheorghe Ghibănescu vizita satul Mircești, în 1912 „se clădea biserică nouă; și tânărul Păncescu dornic de a îndeplini voința răposatului său tată era tocmai la socotelile cărților bisericești”⁸⁰.

Biserica a fost sfințită la 7 iunie 1915. Într-un chestionar din 1920 se precizează anul fondării, cărămida ca material de construcție, forma dreptunghiulară și ctitorii: Constantin, Gheorghe, Tudor (Teodor), Elena, Melania și Ecaterina (decedați), Dimitrie și Maria (vii), existența a 12 străni mari, o strană arhierească, 40 de icoane la tâmplă și în biserică cu care a fost înzestrată biserica la 1896, diverse obiecte de cult din 1814, pomelnicul ctitorilor, două clopote, unul mare și unul mic din 1912⁸¹. Printre „ispovediții” din 1879 și 1880 se numără și Costachi Păncescul⁸², căsătorit cu Amalia, cu care a avut doi copii: Dimitrie și Lucica.

Ceaușul Gheorghe Bărghele și Sandu Păncescu sunt orânduți prin porunca ispravnicilor ținutului Vaslui din 20 august 1789 se cerceteze pricina dintre diaconul Miron, nepotul lui Postolachi, Apostol Stamate și Iacob, vărul lui, cu neamurile lor, pe de o parte, și Rățul cu neamurile sale, pentru părți de moșie în Crăești (fost Drăgușeni)⁸³. Postelnicul Ioniță Păncescu este atestat la 27 octombrie 1820⁸⁴, 7 mai 1826⁸⁵, 10 iulie 1826⁸⁶ și 3 aprilie 1828⁸⁷.

⁷⁸ Vezi și Costin Clit, *Bisericile din satul Mircești (III). Biserica cu hramul <<>Sfinții Împărați Constantin și Elena> din satul Mircești*, în „Monitorul de Vaslui”, nr. 2910 (4891), din 13 martie 2013, p. 4.

⁷⁹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 1 / 1894*.

⁸⁰ Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. VIII, p. II.

⁸¹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 2 / 1910-1930*, f. 89-90v.

⁸² *Ibidem*, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 477, 478, 479v.

⁸³ Nicolae Chipurici, Tudor Rățoi, *Colecția Dr. Constantin I. Istrati (1429-1945). Inventar arhivistic*, București, 1988, p.110, nr. 298.

⁸⁴ Costin Clit, *Mănăstirea Rafaila*, Bârlad, Editura Sfera, 2007, p. 199.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 201.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 202.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 206.

Ileana, sora vornicului de poartă Lupu Bantaș, s-a căsătorit în 1832 cu Toader Păncescu, care primește 10 pământuri (aproximativ 30 de fălci)⁸⁸.

Lista de comercianți și industriași din orașul și județul Vaslui pentru cei care au dreptul de a fi alegători la camera de comerț și industria pe anul 1899-1900, atestă pentru comuna Mircești pe Cost. Botezatu, Cost. Păncescu, Gheorghe Păncescu, Vasile Gh. Scutariu și Vasile Bresneac, iar pentru comuna Tăcuta pe Haralamb Morariu, Cost. Poenariu, Vasile Cosma și Th. I. Moloman⁸⁹.

Căminul cultural din satul Mircești purta numele lui Costachi Păncescu, director la 14 mai 1945 fiind Dumitru Anițăi.

La 15 aprilie 1916, Dimitrie C. Păncescu trimite din satul Dracseni preotului din Mircești inventarul „bisericii cu hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena, din satul Mircești, județul Vaslui, începută la 1894 de Costache Păncescu și terminată, înzestrată și sfințită în ziua de 7 Iunie 1915, de mine”⁹⁰. La 5 mai 1916 preotul Ioan Bogos confirmă primirea inventarului amintit. În același timp Dimitrie C. Păncescu transmite „pomelnicul Dreptcredincioșilor care au dăruit diferite obiecte și au contribuit cu ceva la sfințirea acestei Biserici”⁹¹. Printre cei 64 de ostași din parohia Mircești participanți la campania militară din 1913 în Bulgaria se numără Dimitrie C. Păncescu (necăsătorit) și Alexandru Manțu⁹².

Din 1935 datează donația ctitorului Dimitrie C. Păncescu ce constă într-un teren pentru construirea casei parohiale, așa cum reiese din adresa cu nr. 8126, trimisă de Episcopia Hușilor preotului paroh și pe care o redăm în continuare: „Onor. Minister al Cultelor și Artelor prin adresa nr. 17520 / 938, ne face cunoscut că pentru perfectarea donațiunii făcute acelei biserici de către dl. D. C. Păncescu, constând din un teren pe care să se construiască casa parohială, să înaintăm actul de proprietate și certificatul de sarcini pentru acel imobil”⁹³. În 1935 au început lucrările de construcție ale casei parohiale, nefinalizate până la 16 septembrie 1945 din cauza războiului. Casa parohială nu s-a mai construit, însă terenul se păstrează și astăzi.

Din 1920, biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Mircești devine parohială, așa cum reiese din adresa trimisă episcopiei de către protoiereul Constantin A. Ullea: „Conform ord. Sf. Episcopii N°238 a. C. Vă fac cunoscut că prin Înaltul Decret Regal Nr. 746 din 24 Februar(ie), Maiestatea sa Regele a binevoit a încuviința ca biserica cu hramul Sf. Împărați Constantin și Elena, zidită de răposatul Constant. și Elena Păncescu și donată de fiul său D-trie C. Păncescu, proprietarul moșiei Mircești, să fie pe viitor biserică parohială, în locul bisericii actuale parohiale cu hramul Sf. Voievozi, care va rămânea biserică la cimitir”⁹⁴. La 1921 parohia Mircești era formată din satele Mircești și Rediu Galian.

⁸⁸ Gheorghe Ghibănescu, *Două zile de vacanță*, în „Opinia”, Iași, din 4 august 1912; p. 109.

⁸⁹ „Monitorul oficial”, nr. 210, din 17 / 29 decembrie 1899, p. 7227.

⁹⁰ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 1 / 1894*.

⁹¹ *Ibidem*.

⁹² *Ibidem*, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 511.

⁹³ *Ibidem*, *dosar 6 / 1930-1940*, f. 82.

⁹⁴ *Ibidem*, *dosar 2 / 1910-1930*, f. 90.

Redăm descrierea bisericii realizată de către Dimitrie C. Păncescu în inventarul din 10 iulie 1915. „Biserica este clădită din cărămidă, pe temelie de piatră, are bolțile de lemn și este acoperită cu tablă. Intrarea se face prin trei scări de piatră și apoi prin o ușă de brad în două canaturi, cu închizătorile ei complete, prin care intri într-un mic antret, unde se află cele două marmore comemorative, una a zidirii bisericii și alta a sfințirii și terminării bisericii. Din acest antret intri printr-o ușă la fel cu cea dintâi în pridvorul bisericii, care are o fereastră cu cercevele duble și cu oberlict și gratii, cu toate închizătorile complete. Ambele uși au deasupra și câte un oberlict cu trei geamuri. În biserică este sus un cafas de lemn și patru ferești duble, în două canaturi, cu oberlichte, gratii și toate ferăriile complete. Altarul este zidit în semicerc și are o fereastră la fel cu cele din biserică, deasemenea are închizători cu două uși mici de lemn la Sfânta Proscomidie, precum și un dulap în perete, cu o poliță, care are ușile la fel cu cele de la Sfânta Proscomidie; ambele uși au broască cu cheie. Sfânta catapeteasmă este susținută de grinzii de brad și legături în fier. În mijlocul Altarului se află Sfânta Masă de zid și deasupra o frumoasă lespede de piatră. Pe jos toată biserica este dușumită cu dușamele de brad, având câte o treaptă la străni și Sfânta Catapeteasmă. Din pridvor te sui pe o scară în spirală la clopotniță, unde pe două șine de fier, care se reazemă pe zidul bisericii, este încheiat din lemn de brad și stejar stratul clopotelor, legat în fier. Cele patru ferești de la clopotniță au fiecare câte un oblon de lemn, cu un cârlig pentru încheiat, legate în fier. Sălița de jos de deasupra clopotniței este despărțită de cafas prin o ușă de lemn, în două canaturi, cu toate ferăriile complete. Toate dușumelile, cât și ușile și ferestrele sânt oloite. Toți pereții din interior sânt oloși și pictați cu diferite icoane, de asemenea și boltite. Pictura este făcută de pictorul bisericii C.V. Gheorghiu din Vaslui. Biserica are trei cruci: una la intrare, una la clopotniță și una la Sfântul Altar. De asemenea de jur împrejur are streșine și uluce din tablă. De jur împrejur, pe distanța de un metru, are trotuar de piatră sfărmată și nisip. / În partea dreaptă a bisericii, înconjurat cu un mic grilaj de brad, cu o porțiță, se află un monument cu cruce, de piatră de Șcheia și cu o placă comemorativă de marmură, ridicat de Ctitorul Bisericii, Costachi Păncescu. / Puțin mai la dreapta, înconjurat la fel ca și monumentul, se află cavoul familiei Păncescu. Intrarea se face prin două uși grele de fier și apoi pe trepte te scobori într-o sală lungăreață, boltită, cu piatră și pereții tot de piatră cioplită. În pereți se află ocnite pentru morți, din care cele două din stânga conțin rămășițele Ctitorilor Gheorghe Păncescu și Costache Păncescu, după cum se vede pe plăcile de marmură, puse deasupra. / La cele patru colțuri ale grilajului de la cavou se află plantați patru brazi și în interior sânt răsaduri de flor. / Locul din jurul bisericii are o suprafață de 36 (treizecișișase) de arii și este înconjurat dinspre vecinătățile locurilor sătenilor cu garduri de nuiel și spini, iar la drum cu zaplaz de jaluzele de brad și dulap, cu furci de stejar, cu o poartă în două părți și o porțiță, legate în fier, cu închizătorile lor complete. Întreg zaplazu este oloit și boit ”.

Și astăzi se păstrează monumentul ridicat de Costachi Păncescu, născut în 1837, decedat anterior anului 1915, mormântul ctitorilor, un tablou în care sunt reprezentați ctitorii, realizat probabil în 1898 de către pictorul L. Panasinschi, care a pictat și câteva icoane.

Biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Mircești a fost „*greu amenințată*” de cutremurul din 9 / 10 noiembrie 1940, necesitând o reparație solidă pentru a „*nu se dărâma complet*”. La 19 mai 1945 locuitorii satului Mircești convocați de preotul Alexandru Stamatî discută problema reparării bisericii cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, formându-se și comitetul de reparație, din care fac parte preotul paroh în calitate de președinte, Vasile Manea (casier), Constantin Hrișcu, Th. Alexandru Lărgeanu, învățătorul Dumitru Aniței (membri), ultimul dându-și demisia pentru că în comitet „*au fost vârate persoane străine de acest sat, care au parvenit de prin timpul războiului, persoane care au făcut atâta rău acestui sat, încât a se mai aduce aminte, înseamnă a ne face sânge rău*”.

Gheorghe Năstase face danie la 15 aprilie 1947 un lot de pământ în suprafață de 20 de prăjini, loc arabil.

În adresa trimisă Ministerului în 1947 locuitorii din Mircești arătau: „*Suntem loviți de secetă și îndurăm foametea și alte lipsuri însă ca buni fii ai Sfintei Biserici ținem de datori de a îngriji de lăcașul lui Dumnezeu*”. Locuitorii au colectat suma de un milion de lei, însă „*a mai face apel la locuitorii altor sate, e de prisos, întrucât se cunoaște că noi Moldovenii murim de foame și nimeni nu ne poate da vreun ajutor*”. Se cere Ministerului acordarea unui ajutor financiar din cele create pentru repararea bisericilor sărace și dărâmate din țară. Autoritățile comuniste erau mai interesate de consolidarea dictaturii de sorginte ateo-sovietică, decât de păstrarea patrimoniului religios și cultural. Impunerea cartelelor era mai importantă. Preotul girant Alexandru Stamatî cerea intervenția protoiereului de Vaslui la 15 februarie 1949 de a i se elibera o cartelă „*pentru a mă putea aproviziona cu alimentele necesare, din cooperativa „Tăcuta”, a cărui membru era*”.

În 1949 biblioteca parohiei număra 69 de titluri, multe dintre ele astăzi pierdute.

Protoiereul de Codăești Gheorghe Pârțac comunică preotului Constantin Roiu la 17 septembrie 1951 ordinul Sfintei Mitropolii cu nr. 8099 / 1951 prin care „*a aprobat închiderea bisericii din Mircești și începerea lucrărilor de reparație, care se vor face pe bază de deviz, respectând toate formele legale*”⁹⁵. Comitetul de reparație și consiliul parohial erau formate la 31 octombrie 1951 din: pr. Constantin Roiu, Vasile Butnaru, Alexandru Peptu, C. Cozlaschi, Dumitru Tudurachi, Ioan Luca, Alexandru Bahu, C. Hriscu, Dumitru Anița (învățător), Costache C. Hriscu, Gheorghe Harnea, Neculai Anița, Petre Șoldan, Dumitru Alexandru și Alexandru T. Lărgianu⁹⁶.

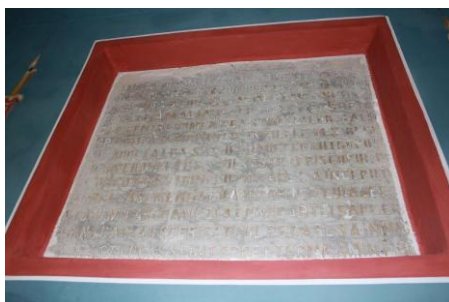
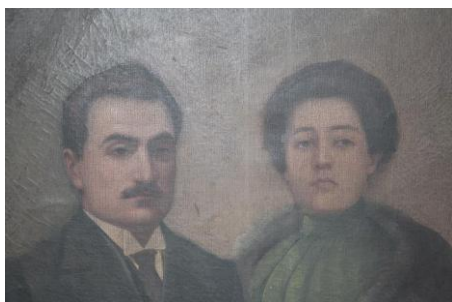
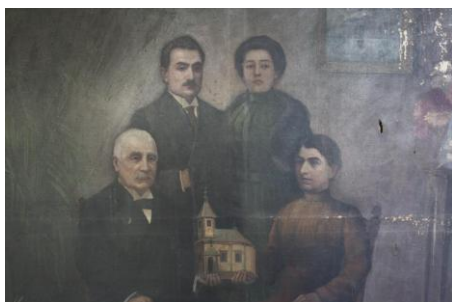
Procesul verbal din 29 iunie 1951 atestă întrunirea adunării parohiale în biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Mircești, raionul Codăești, Regiunea a III-a Iași, pentru a hotărî reparația lăcașului religios, unde participă maistrul Vasile Neculăiță, originar din Iași, cu cartea de meșter nr. 3538, împreună cu Gheorghe Măgurariu. S-a stabilit planul de reparații: ancorarea bisericii în fier de jur împrejur, ancorarea turnului în două locuri, desfacerea bolților din jurul ferestrelor și zidirea lor, înlăturarea vechii tencuieli și înlocuirea ei,

⁹⁵ *Ibidem*, dosar 4 / 1951, f. 154.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 150-151.

înlocuirea cărămizilor vechi, înlăturarea tencuielii de pe plafon, vopsirea acoperișului, văruirea. Materialele și transportul lor erau asigurate de meșteri, iar transportul nisipului de către locuitorii satului. Devizul estimativ face referire la 300000 de lei, 500 kg de grâu și 1000 kg. de porumb⁹⁷. Recepționarea lucrărilor de reparație ale bisericii sunt realizate 15 aprilie 1952 de către Gheorghe Pârțac, protoiereul raionului Codăești, însoțit de preotul C. Roiu, C. Zmeu, delegatul tehnic, și meșterul Vasile Neculăiță⁹⁸. A fost sfințită la 21 mai 1952.

Biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Mircești a fost reparată în 2011 și pictată în cursul anului 2012. Începutul lucrărilor de reparație datează din 28 mai 2011 (partea de lemn a acoperișului, învelită în totalitate cu tablă albă și reparații interioare și exterioare).

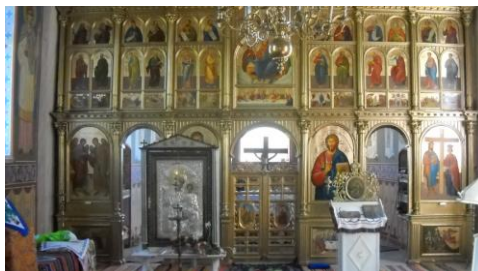
⁹⁷ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 2 / 1910-1930*, f. 156-156v.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 196.

Danii

La 23 februarie 1896, Pavel Agăchescu și Ileana dăruiesc o dveră de adamască pentru ușile împărătești, un levicer de casă, iar Enache Chepu și Smaranda dăruiesc un levicer nou de lână de așternut lângă Sfântul Pristol⁹⁹.

Donatori din anul 1951

Constantin Roiu (1000 lei), Neculai Moga (500 lei), Petre P. Popa (500 lei), Vasile Butnariu II (500 lei), Grigore I. Popa (500 lei), Frăsina I. Marin (300 lei), Ghe. Cozloschi (1000 lei), Constantin Gh. Huțuțui (500 lei), Constantin I. Huțuțui (500 lei), Dumitru Șoldan (500 lei), Neculai A. Popa (500 lei), Ion Hriscu (500 lei), Constantin Iftene (1000 lei), Gh. N. Sirețeanu (500 lei), Vasile Manea (500 lei), Vasile Șoldan (500 lei), Ion Mogaș (1000 lei), Ion Tăbușcă (500 lei), Frăsina Gh. Tăbușcă (500 lei), Gheorghe Buliga (500 lei), Adam Gh. Ciobotariu (500 lei), Neculai Anița I (1000 lei), Dumitru N. Anița (500 lei), Eleonora Emil Baci (1000 lei), Gheorghe N. Agape (1000 lei), Gh. Gh. Moga (500 lei), Alicandru Bobu (500 lei), Neculai Tabușcă (1000 lei), Gh. Perju Săvuc (500 lei), Constantin Hriscu (1000 lei), Vasile N. Lărgeanu (500 lei), Constantin Tăbușcă (500 lei), Elena P. Popa (500 lei), Ghe. Hornea (400 lei), Gh. Gh. Lărgeanu (500 lei), Alex. Peptu (500 lei), Ion Luca (500 lei), Gh. Tudorache (300 lei), Perju Săvuc (1000 lei), Vasile Luca (500 lei), Elena M. Păduraru (500 lei), Vasile Manea (500 lei), Alix. T. Lărgeanu (1000 lei), Catinca Gh. Ardarie (500 lei), Profira N. Ardarie (600 lei), Dumitru Peptu (500 lei), preotul Constantin Roiu (500 lei), petre P. Popa (500 lei), Grigore Alius (500 lei), Constantin E. Baci (500 lei), Vasile N. Lărgeanu (500 lei), Const. Hriscu (1000 lei), N.A. Popoi (500 lei), Const. Peptu (500 lei), Constantin P. Popa (500 lei), Dochiță Gr. Costin (500 lei), Elena Gh. Tabușcă (500 lei), Constantin Zamfirache (500 lei), Alixandru Butnariu (500 lei).

Preoții slujitori¹⁰⁰

Popa Măteiu, atestat la 6 aprilie 1624¹⁰¹ și la 24 martie 1635¹⁰². Apare ca martor și la 13 mai 1635¹⁰³. Vasile Lupu poruncește la 10 iulie 1640 căpitanului Mihalcea, lui Vasilii Burnii și lui Isac să împartă în trei satele Nuorești, Cricești, Ruseni, și Poiana Cârnelui, în urma jalbei făcute domniei de „Gavril și Vasile, nepoții lui Călmățui, și popa Matei din Mircești pe Gavril și pe Ion și pe pre

⁹⁹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 1 / 1880*, f. 177.

¹⁰⁰ Vezi și Costin Clit, *Bisericele din satul Mircești (IV). Preoții slujitori ai bisericilor din satul Mircești*, în „Monitorul de Vaslui”, nr. 2914 (4895), din 19 martie 2013, p. 11. Menționez că în ediția tipărită articolul apare sub semnătura autorului, dar în ediția Online este sub semnătura jurnalistului Adrian Arnăutu. Deontologia profesională a jurnalistului amintit lasă astfel mult de dorit.

Vezi <http://www.monitoruldevaslui.ro/2013/03/preotii-slujitori-ai-bisericilor-din-satul-mircesti.html>

¹⁰¹ D.R.H., A. Moldova, vol. XXIII, p. 265-266, nr. 192.

¹⁰² D.R.H., A. Moldova, vol. XXIII, p.74 - 75, nr. 67.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 153-154, nr. 115.

Ionașcu”¹⁰⁴. La 17 iulie 1640 popa Măteiu din Mircești, „nepotul Bălei” mărturisește cum a împărțit cu Gavril, precum și cu Ion și frații lui, Ionașco, Grigorașco și Toader, nepoții Todorii, și Vasile și Gavril, nepoții Vărvarei, satele „Criceștii, și Nuorești, și Ruseni și Poiana Cârnelui. / Și s-au venit lui Gavril și cu frații lui, și lui Ionașco și cu frații lor, și lui Ion și frații săi satu întreg Criceștii, cu tot venitul. Și i s-au venit și lui Vasile și cu frații săi și lui Gavril și cu frații săi, nepoții Vărvarei(i), sat(ul) întreg Nuoreștii cu tot venitul. Și s-au venit popii, lui Măteiu, cu frații săi, satul Rusenii și cu vad de moară și cu Poiana Cârnelui”¹⁰⁵.

Popa Matei din Mircești vinde lui Grigorie fost postelnic, ureadnic de Botoșani, cu 70 galbeni ungurești, „dreapta sa ocină și dedină, a patra parte din satul Ruseni și, de asemenea, a patra parte din satul Nuorești, cu fânețe în Poiana Cârnelui, și jumătate dintr-o moară gata din Ruseni, tot în ținutul Vaslui, <pe> pârâul ..., și de asemenea cu vaduri de moară în amândouă satele și din tot venitul”. Domnul Vasile Lupu îi întărește lui Grigorie fost postelnic, la 12 august 1640 o parte din satul Micleşti, care se numește Berindești, pe Vasluiet, cumpărată de la Nicolai, fiul lui Ștefan Drăguș, părți din satele Ruseni și Nuorești, și jumătate de moară din Ruseni, cumpărate de la popa Mătei din Mircești.¹⁰⁶ Popa Mătei din Mircești apare ca martor la 10 august 1641¹⁰⁷.

Prin zăpissul din 11 august 1641, popa Matei din Mircești, fiul lui Cernea, mărturisește că a vândut postelnicului Grigore a sa dreaptă moșie Ruseni cu 160 galbeni. „Și i-am dat satul întreg și cu giunățate de vad de moră și moră gata și a patra parte din [po]iana Cârnelui și codru, din locul Șerbeștilor, în gios, până <în> mijlocul luncei, și pe șes, pre unde au fost Vasluiul cel bătrân. / Aceste moșii au fost amestecate a patru moșe, anu<me>: Tudora, și Vărvara și Solomiia și Bălă. Deci s-au împărțit toți(i) nepoții acelor moșe, ce scrie mai sus. Și s-au vinit în partea Bălei acest sat, ce scrie mai sus, anume Rusianii, cu tot venitul, ca să știe”¹⁰⁸. Popa Mătei era cunoscător de carte, scriind acte, precum cel din 11 august 1641¹⁰⁹.

Prin zăpissul din 29 noiembrie 1698 Postolachi, fiul preotului Vasăli din Mircești și Vasile, fiul lui Ardarie, nepotul Comănescului, vând lui Iordachie Ruset vel vistiernic 26 de pământuri din Șurinești, ținutul Vasluiului, cu un leu bătut pământul „cu vatra satului, cu țarin cu poeni, cu dumbrav. cu fânețe. cu pomeți, cu locuri de prisăci, cu vad de moară în valia Surăneștilor, care parte mie lui Postolachie îmi iaste danie de la Măriia fata Comănescului și lui Vasile Ardarie îmi iaste moșie driaptă de pe moșu meu Comănescul”¹¹⁰.

La 1772 slujeau doi călugări¹¹¹. În 1809 sunt atestați Alexandru Tănjălă, Alexandru și Vasile Donțu¹¹².

¹⁰⁴ D.R.H., A. Moldova, vol. XXV, p. 400-401, nr. 392.

¹⁰⁵ Ibidem, p. 406-407, nr. 399.

¹⁰⁶ Ibidem, p. 427, nr. 419.

¹⁰⁷ D.R.H., A. Moldova, vol. XXVI, p. 173, nr. 191.

¹⁰⁸ Ibidem, p. 174, nr. 193.

¹⁰⁹ Ibidem, p. 174-175, nr. 194.

¹¹⁰ Gheorghe Ghibănescu, *Surete și izvoade*, VIII, p. 159-160, nr. CXXX.

¹¹¹ Prof. Dr. Dorinel Ichim, *op. cit.*, p. 158.

¹¹² „Arhivele Basarabiei”, 1931, p. 201; Prof. Dr. Dorinel Ichim, *op. cit.*, p. 158-159.

Catagrafia din 1820 nu înregistrează nici un preot, în schimb sunt atestați cinci dascăli¹¹³. Încercăm să redăm o listă a slujitorilor bisericii în continuare.

Pr. Mantu.

Pr. Iordachi (1832-1846)¹¹⁴.

Preoții Anastasie, Alexandru Bobul și Adam Ardari, atestați în 1852.

La 1858-1859 biserica Sfinții Voievozi din satul Mircești Răzăși (este amintit și Mircești Bântășăști, proprietatea lui Gheorghe Bantaș), format din 225 poporâni, era deservită de **preoții Ioan Bălăuță, Alexandru Bobu, Adam Ardare**, dascălii Ioan Puiu și Vasile Teslariu¹¹⁵. Preoții Alexandru și Adam funcționau și în 1860¹¹⁶.

Preotul Mihail Agapi (1863- ?)

În 1889 biserica cu hramul Sfinții Voievozi din Mircești era slujită de preotul Mihalachi Agapi, care căuta în același timp și de biserica cu hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena din satul Rediul lui Burchi (astăzi Rediu Galian), format din 80 de familii, cu biserica ruinată, unde era ajutat de către cântărețul bisericesc Constantin Onu¹¹⁷.

Protoieria județului Vaslui aduce la cunoștința preotului Mihail Agapi la 29 aprilie 1889 binecuvântarea episcopiei obținută de preotul Th. Chiriac din Tăcuta pentru a se permuta de aici și însărcinarea preotului din Mircești de a se îngriji de enoriașii din Tăcuta până la desemnarea unui preot¹¹⁸.

La 28 martie 1894, este decretat preot paroh¹¹⁹. În august 1894, Michael Gravor din București a primit 5 lei și 35 de bani pentru confecționarea sigiliului parohiei Mircești și a accesoriilor aferente¹²⁰. Parohia înființată la 1894 cuprindea satele Mircești și Rediu Galian. Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Rediu, situat la Sud de Mircești, era construită din lemn, pe temelie de piatră, acoperită cu șindrilă, cu o turlă, cu o clopotniță lipită de ea, reparată la 1887 de către Dimitrie Galian, ctitorul ei, aflată în stare bună la 1894, deținea 20 de prăjini cu livadă în jurul bisericii și opt fâlcii de pământ (două fâlcii suhat, două fânaț și patru teren arabil). Dintre cărțile de cult existente la această biserică la 1894 amintim: „Chiricodromion” (1711!), „Minei” (1786), „Apostol” (1794), „Evanghelie” (1794), „Triod” (1800), „Penticostar” (1800), „Psaltire mare” (1835), „Orologiu mare” (1835), „Liturghier” (1845, 1868)¹²¹. Dimitrie Galian (decedat în 1914) va ridica în satul Rediu în 1896 biserica cu hramul „Sfântul Dimitrie”, din cărămidă, în plan dreptunghiular, cu o inscripție în piatră a ctitorilor (Dimitrie, Petru, Ecaterina), cu pridvor și fereastră, cu stâlpi, cu 12 strane și o strană

¹¹³ D.J.A.N.I., Fond Visteria Moldovei, dosar 5 / 1820, f. 206-208v.

¹¹⁴ „Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938”, Huși, 1938, p. 187.

¹¹⁵ Costin Clit, *Un tablou ecleziastic inedit privind județele Tutova, Covurlui și Vaslui din Eparhia Hușilor, de la 1858-1859*, în „Cronica Episcopiei Hușilor”, IX, 2003, p. 823.

¹¹⁶ „Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938”, Huși, 1938, p. 187.

¹¹⁷ Costin Clit, *Tablouri ecleziastice inedite privind bisericile din ținutul istoric al Vasluiului de la 1875 și 1878*, în „Elanul”, Giurcani, nr. 34, decembrie 2004, p. 7, nr. 71.

¹¹⁸ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 5 / 1940-1952, f. 323.

¹¹⁹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 1 / 1880, f. 122.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 36.

¹²¹ *Ibidem*, f. 165v.

arhierescă, 36 de icoane la tâmplă și în biserică, obiecte de cult din 1914, cărți de slujbă din 1915 și pomelnicul vechi al ctitorilor (potrivit unui chestionar din 1921)¹²². Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Rediu a fost construită din bârne la 1802 de Ilie și Elena Zmău, Gh. Popovici și Gh. Onu¹²³.

Protoiereul I. Barbu îl înștiința pe preotul Mihail Agapi la 29 martie 1896 despre dispensarea de căutarea de cele religioase a locuitorilor din Rediu, fiind înlocuit cu preotul Neculai Patrașcu din Codăești¹²⁴.

Iconomul I. Barbu, protoiereul de Vaslui, solicită informații la 18 noiembrie 1897 preotului Mihail Agapi despre demisia sa din postul de paroh de la Mircești sau din treapta preoției¹²⁵. La 8 decembrie 1897, preotul Mihail Agapi anunță episcopiei Hușilor demisia sa din postul de preot paroh al parohiei Mircești începând cu 1 decembrie 1897¹²⁶, aprobată la 1 februarie 1898¹²⁷.

Sama bisericii din Mircești este predată de preotul Mihail Agapi către preotul interimar Ioan Bogos la 18 februarie 1898¹²⁸. În 1903 trăia¹²⁹. Preotul Ioan Bogos îl amintește la 19 martie 1926 pe fostul preot și duhovnic al parohiei Mircești Mihail Agapi, care nu mai putea mărturisi pe enoriași din cauza surzeniei¹³⁰. A murit la 20 decembrie 1931, la venerabila vârstă de 87 de ani¹³¹.

Preotul Ioan Bogos (31 decembrie 1898 sau 1 ianuarie 1899- noiembrie 1935).

Preotul Ioan Bogos, născut la 29 august 1858 în satul Chițoc, absolvent a patru clase seminariale, căsătorit la 20 ianuarie 1879 cu Elena C. Alicsandru, este hirotonisit diacon la 19 iulie 1879, apoi preot de episcopul Calinic Dima, la 29 iulie 1879, pe seama bisericii cu hramul „Sfinții Împărați” din satul Rediul Galian, comuna Mircești, de unde se transferă la biserica „Sfântul Gheorghe” din satul Tăcuta (desemnat la 9 septembrie 1889), iar de aici la Mircești¹³², însărcinat ca interimar în aprilie 1898, iar ca titular la 1 ianuarie 1899¹³³. La 30 decembrie 1889 a fost transferat din comuna Mircești la biserica filială din Rediu. Devine duhovnic (29 aprilie 1926), sachelar (18 iunie 1915 și iconom (26 aprilie 1926)¹³⁴. În adresa trimisă Episcopiei Hușilor la 20 ianuarie 1934, preotul Ioan Bogos afirma: „La

¹²² *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 80-81v.

¹²³ „Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938”, p.194; Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 2 / 1910-1930, f. 583 (Se pare că Ilie Zmău a fost proprietarul moșiei).

¹²⁴ *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 309.

¹²⁵ *Ibidem*, f. 230.

¹²⁶ *Ibidem*, f. 271 și 274.

¹²⁷ *Ibidem*, f. 439.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 433.

¹²⁹ *Ibidem*, f. 762.

¹³⁰ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 406.

¹³¹ „Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938”, Huși, 1938, p. 187.

¹³² Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 5 / 1940-1952, f. 492; *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 79v; *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 328; *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 696. Vezi și Costin Clit, *Un chestionar inedit despre bisericile din ținutul istoric al Vasluiului*, Bârlad, Editura Sfera, 2004, p. 55.

¹³³ „Anuar”, Administrațiunea Cassei Bisericii, 1909, p. 440; Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 1 / 1880, f. 431.

¹³⁴ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 548.

acest sat servesc la Altarul Domnului din anul 1879 și mi-am dat toată osteneala pentru a conduce cu bine turma lui Hristos”.

Din 29 mai 1904 datează actul justificativ pentru suma de 430 de lei primiți de la epitropia bisericii filiale din Reditu, pentru un Sfânt Chivot, Sfintele Vase, o cadelnită de argint de China și un rând de veșminte¹³⁵.

Protoiereul de Vaslui C. A. Ullea scria la 16 martie 1907 preotului Ioan Bogos: „*Văzându-se în câteva județe din țară, sătenii amăgiți și îndemnați pe cale de răzvrătire ca să făptuiască grave neorânduiri, prin care s-a tulburat ordinea și siguranța publică, onor(atul) Guvern al țării a luat de urgență toate măsurile necesare pentru stingerea cât mai grabnică a asemenea tentative neobișnuită la poporul românesc*”. Ministerul de Culte în înțelegere cu Episcopia Hușilor „*au pregătit un patriotic manifest către preoți și învățători, cerând ca păstorii sufletești cu învățătorii țăranilor lucrând energic să facă a înceta lupta dintre frați*”¹³⁶.

Epitropia este informată la 22 iunie 1910 despre acordarea binecuvântării chiriareale pentru acoperirea cu tablă a bisericii Sfinții Împărați Constantin și Elena din Reditu¹³⁷. La 27 aprilie 1914, s-a sfințit biserica din Reditu de către episcopul Nicodem Munteanu¹³⁸. Decesul cântărețului bisericesc Ion Popa Spiridon, din satul Reditu, comuna Codăești, survine la 19 iunie 1916¹³⁹. În mai 1917 este repartizat la biserica din Reditu un preot refugiat, iar în octombrie 1917 este numit un călugăr. Preotul Ioan Bogos își exprimă nemulțumirea față de salariul mic¹⁴⁰. Ieromonahul Ghedeon Donata a fost desărcinat de căutarea satului Reditu la 1 martie 1918, plecând la metania sa¹⁴¹. Localul bisericii din Reditu Galian se afla la 31 iulie 1918 în stare proastă și necesita reparații exterioare¹⁴². Protoieria cere preotului Ion Bogos la 26 septembrie 1930 „*să luați urgente măsuri ca să strângeți fondurile necesare pentru repararea bisericii din Reditu Galian*”¹⁴³.

Se păstrează textul conferinței preotului Ioan Bogos, susținută în localul școlii din satul Scânteia, comuna Bodești¹⁴⁴.

I. Ștefănescu, primarul comunei Tăcuta, îl invită în 13 septembrie 1914 la sediul primăriei pe preotul Ioan Bogos, în vederea constituirii unui subcomitet pentru ajutorarea familiilor mobilizaților și concentraților, sub numele „Familia”¹⁴⁵.

Nu a fost mobilizat în război¹⁴⁶. Preotului Ion Bogos i se cere de protoierie la 13 septembrie 1914 suplinirea învățătorilor concentrați în armată¹⁴⁷. Clopotele bisericilor din parohia Mircești bat în ziua înmormântării regelui Carol I (1866-

¹³⁵ *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 952.

¹³⁶ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 117.

¹³⁷ *Ibidem*, f. 294.

¹³⁸ *Ibidem*, f. 633, 644..

¹³⁹ *Ibidem*, f. 715.

¹⁴⁰ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 43-44; 47.

¹⁴¹ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 746.

¹⁴² *Ibidem*, f. 766.

¹⁴³ *Ibidem*, dosar 6 / 1930 -1940, f. 48.

¹⁴⁴ *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 908-908v.

¹⁴⁵ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 652.

¹⁴⁶ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 77.

¹⁴⁷ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 654.

1914), iar la 6 octombrie 1914 se oficiază serviciul religios pentru „*odihna sufletului M.S. Regelui Carol I*”¹⁴⁸. Din parohia Mircești au fost mobilizați 111 bărbați pentru a participa la Marele Război, a căror listă se păstrează¹⁴⁹. Face parte din comitetul însărcinat cu distribuirea ajutoarelor familiilor celor concentrați în armată, împărțite la 29 mai 1916¹⁵⁰.

Din 29 martie 1917 sosește în Mircești Batalionul III¹⁵¹. În anii 1916 și 1917 în satul Mircești au staționat opt companii de refugiați și două spitale mobile de coalescenți, dintre care 45 au decedat și au fost înmormântați în cimitirul de aici¹⁵². S-a constatat la 3 iunie 1918 existența a 50 de morminte ale soldaților morți din spitalele mobile din Mircești și Rediu¹⁵³.

Preotul Ioan Bogos obține la 9 august 1921 aprobarea pentru executarea reparațiilor necesare bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Rediu în condițiile existenței fondurilor financiare¹⁵⁴.

Preotul Strătuleu (?) confirmă primirea sumei de 10 lei de la preotul Ion Bogos pentru biserica din centrul târgușorului Murgeni¹⁵⁵.

Parohul Ion Bogos transmite episcopiei Hușilor la 8 iulie 1921 lista de subscripție cu suma de 378 de lei „*pentru clădirea Seminarului Teologic din Huși*”¹⁵⁶, confirmată la 30 iunie 1921 de comitetul școlar al Seminarului (președinte G. Vântu, secretar, pr. I. Negoită)¹⁵⁷. La 4 iunie 1923 înaintează protoieriei suma de 500 de lei pentru „*restaurarea bisericii cu hramul Sf. Nicolae din Huși*”¹⁵⁸.

Din 7 martie 1923 datează apelul epitropiei bisericii cu hramul Sfântul Nicolae din orașul Huși, construită între 1834 – 1836 de Zaharia și Ruxanda Sotir și alți miluitori. În cursul timpului nu s-au făcut decât mici și neînsemnate reparații, biserica deteriorându-se. În 1923 era necesară repararea bisericii, obținându-se aprobarea Episcopiei Hușilor și a Ministerului pentru un nr. de 50000 cărămizi „*care sub formă de obol, să le putem împărți la acei dintre bunii creștini care vor binevoi să ne ajute, ca să putem restaura această biserică*” (cinci lei cărămida). Epitropia bisericii era formată din economul Ieremia Hagi, paroh și protoiereu de Fălciu, Ion Zelea Codreanu, profesor și fost deputat, Ion Vasilescu, vicepreședintele comisiei interimare a comunei urbane Huși¹⁵⁹.

La 28 septembrie 1923 cere intervenția protoiereului de Vaslui pe lângă Episcopia Hușilor pentru a se da învoirea începerii reparațiilor bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Mircești¹⁶⁰.

¹⁴⁸ *Ibidem*, f. 658, 662.

¹⁴⁹ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 112v.

¹⁵⁰ *Ibidem*, f. 13.

¹⁵¹ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 690.

¹⁵² *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 112.

¹⁵³ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 760.

¹⁵⁴ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 262.

¹⁵⁵ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 624.

¹⁵⁶ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 120.

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 158.

¹⁵⁸ *Ibidem*, f. 260.

¹⁵⁹ *Ibidem*, f. 276.

¹⁶⁰ *Ibidem*, f. 263.

La 30 septembrie 1926 este trimis parohului jurnalul episcopului Iacov Antonovici, din care cităm: „Având în vedere nenorocirea ce a venit asupra măhălalei din partea de răsărit a orașului Huși prin arderea a peste 52 locuințe și a gospodăriilor respective, precum și distrugerea prin foc a numeroase case din satul Râșești, din jud. Fălciu, întâmplată nu demult”, se dispune efectuarea de colecte din toată toate bisericile din Eparhie începând cu 17 octombrie 1929, iar banii strânși să fie trimiși la Episcopie¹⁶¹.

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române, Filiala Cluj, mulțumește preotului Ion Bogos pentru suma de 773 de lei trimisă „pentru fondul împodobirii catedralei noastre”¹⁶².

La 10 iunie 1924 raportează lipsa adventiștilor și evangheliștilor din parohia Mircești „până în prezent și cred că nici nu vor fi”¹⁶³. Pentru cele 50 de familii care țineau de stilul vechi din satul Rediu preotul Ioan Bogos cere episcopului „binecuvântarea că acești capi de familii care nu-și cunosc rostul vieții lor să nu le fac nici un serviciu religios, căci numai astfel se vor stârpi cei necredincioși”¹⁶⁴.

Odată cu înființarea Patriarhiei Ortodoxe Române primește la 28 noiembrie 1925 tabloul primului patriarh al României, Miron Cristea, pentru al așeza în tinda biserici¹⁶⁵.

În 1927 se adunau banii necesari construcției casei parohiale¹⁶⁶.

Din 4 aprilie 1927 s-a aprobat proiectul de delimitare a noilor circumscripții pentru protoierii din eparhie. Parohia Mircești este inclusă în circumscripția I-a din județul Vaslui¹⁶⁷. Îl întâlnim în tabloul preoților din eparhia Hușilor, împărțiți pe serii pentru conferințele generale din 17-21 septembrie 1928¹⁶⁸.

Monahul Gavril Popa instiga în 1930 locuitorii din satul Rediu Galian, filială a parohiei Mircești, în scopul venirii sale ca preot¹⁶⁹. Enoriașii din Rediu Galian erau nemulțumiți la 15 ianuarie de ieromonahul Gavril Popa¹⁷⁰. Biserica Sfântul Dimitrie din Rediu avea nevoie de reparații interioare și exterioare la 18 septembrie 1930¹⁷¹.

Prin hotărârea Adunării eparhiale din 10 iunie 1933 s-a înființat din nou parohia Rădiu Galian¹⁷².

Este atestat la 10 februarie 1932¹⁷³, în 1934¹⁷⁴. Este pensionat la 1 iulie 1935¹⁷⁵. Biserica deținea 11 ha. de pământ¹⁷⁶. Îl întâlnim în decembrie 1937 ca preot

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 454.

¹⁶² *Ibidem*, f. 693.

¹⁶³ *Ibidem*, f. 303.

¹⁶⁴ *Ibidem*, f. 544.

¹⁶⁵ *Ibidem*, f. 399.

¹⁶⁶ *Ibidem*, dosar 6 / 1930 -1940, f. 79.

¹⁶⁷ „Buletinul Episcopiei Hușilor”, Anul III, nr. 5, mai 1927, p. 42.

¹⁶⁸ *Ibidem*, Anul V (IV), nr. nr. 17-18, din 1-15 septembrie 1928, p. 170.

¹⁶⁹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 6 / 1930 -1940, f. 67.

¹⁷⁰ *Ibidem*, f. 101.

¹⁷¹ *Ibidem*, f. 68.

¹⁷² „Cronica Hușilor”, Anul I, martie 1934, p.71; *Ibidem*, Anul I, nr. 4, p. 3.

¹⁷³ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 6 / 1930 -1940, f. 83.

¹⁷⁴ *Ibidem*, f. 175

pensionar ajutător la Mircești, alături de pr. Constantin Popescu¹⁷⁷, dar și în 1938¹⁷⁸. A fost înmormântat în cimitirul bisericii din Rediu¹⁷⁹.

Constantin Popescu (iulie 1935-1 mai 1939).

Născut la 8 februarie 1903, a fost numit la 1 decembrie 1935¹⁸⁰ în parohia Mircești, este transferat la 1 mai 1939 la Bâcu. A studiat timp de doi ani teologia¹⁸¹. Unele surse ne indică transferarea la Bâcu începând cu 1 aprilie 1939. Parohia este vacantă, deține 7,5 ha pământ de cultură și casa parohială era în construcție¹⁸².

Dimitrie Leon (1939¹⁸³-1942). Atestat în 1940 ca preot paroh la Mircești¹⁸⁴, apoi la 1 aprilie 1941, 17 februarie 1942, 17 aprilie 1942, 9 mai 1942¹⁸⁵.

La 1 martie 1941, protopopiatul Vaslui este împărțit în două, parohia Mircești fiind inclusă în circumscripția Vasluiului de Jos¹⁸⁶.

Protoieria Vaslui transmite în 1941 preotului paroh următoarea telegramă: *„Duminică 21 Iulie a.c., veți oficia un Tedeum de mulțumire pentru izbânda armatei, că a ocupat Bucovina și Basarabia, în prezența autorităților civile și militare și ținând predică oficială”*¹⁸⁷.

La 3 aprilie 1941 parohia posedă 7,5 ha pământ¹⁸⁸.

Preot I. Barbu, atestat în 1943¹⁸⁹, demisionat la 1 septembrie 1946¹⁹⁰.

Preot I. Ștefănașche, atestat în 1943¹⁹¹.

Preot Alexandru Stamatin (Stamate) vine de la Soci-Bocni, județul Bălți¹⁹², preot utilizat, este atestat la 7 august 1942¹⁹³, 13 mai 1946¹⁹⁴. Figurează în tabloul de preoți încadrați în Eparhia Hușilor de la sfârșitul anului 1946. Este încadrat probabil începând cu 1 septembrie 1946, data demisiei preotului D. Barbu¹⁹⁵. A fost preot paroh al parohiei Soci Bacani (!), județul Bălți (Basarabia), a lucrat în serviciul bisericii 40 de ani (la 30 decembrie 1945, a deschis și condus școli pentru luminarea poporului din Basarabia, considerând că *„primele școli au*

¹⁷⁵ „Cronica Hușilor”, Anul II, nr. 6, p. 223.

¹⁷⁶ *Ibidem*, Anul II, nr. 6, p. 226.

¹⁷⁷ *Ibidem*, Anul IV, nr. 12, decembrie 1937, p. 445.

¹⁷⁸ „Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938”, Huși, 1938, p. 187.

¹⁷⁹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 4 / 1951*, f. 213.

¹⁸⁰ Apare din iulie 1935 la Mircești; „Cronica Hușilor”, Anul II, nr. 7, iulie 1935, p. 262.

¹⁸¹ A.E.H., F.E.H., *dosar 1 / 1947*; Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*, f.56.

¹⁸² „Cronica Hușilor”, Anul VI, nr. 4, aprilie 1939, p. 207.

¹⁸³ *Ibidem*, Anul VI, nr. 6, iunie 1939, p. 323.

¹⁸⁴ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 5.

¹⁸⁵ *Ibidem*, f. 29, 32, 140, 162.

¹⁸⁶ *Ibidem*, f. 90; „Cronica Hușilor”, Anul VIII, nr. 3, martie 1941, p. 29.

¹⁸⁷ *Ibidem*, f. 118.

¹⁸⁸ *Ibidem*, f. 56.

¹⁸⁹ „Cronica Hușilor”, Anul X, nr. 2, februarie 1943, p. 30.

¹⁹⁰ *Ibidem*, Anul XIII, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1946, p. 33.

¹⁹¹ *Ibidem*, Anul X, nr. 2, februarie 1943, p. 30.

¹⁹² *Ibidem*, Anul XII, nr. 1-8, ianuarie-august 1945, p. 71.

¹⁹³ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 139.

¹⁹⁴ *Ibidem*, *dosar 4 / 1951*, f. 208.

¹⁹⁵ „Cronica Hușilor”, Anul XIII, nr. 9-12, septembrie-decembrie 1946, p. 32.

fost fiicele bisericii”. A construit și reparat biserici în Basarabia, a fost președinte de Cămin cultural, confesor militar la Brigada 21 Sculeni (Grăniceri) timp de patru ani, a predat religia în școli, a fost judecător spiritual, preot utilizat în parohia Sălcioara, județul Râmnicu Sărat. Avere și locuința i-au rămas în Basarabia, ocupată de sovietici. La 30 decembrie 1945 cere intervenția episcopiei pe lângă Minister în vederea încadrării sale la parohia Mircești¹⁹⁶. Este atestat documentar ca preot paroh la Mircești la 30 august 1947, 31 ianuarie 1948, 31 martie 1948¹⁹⁷.

Preot Constantin Fligler (1946-1947)

S-a născut la 21 iunie 1922 în comuna Negrești. În 1946 a absolvit Seminarul teologic, gradul al II-lea. Este hirotonit la 23 decembrie 1946 pe seama parohiei Mircești, de unde este transferat la Tatomirești, apoi la Portari și Frenciugi¹⁹⁸.

Preot C. Roiu solicită la 15 ianuarie 1951 protoiereului de Codăești instalarea și luarea în primire oficială a bisericii din Rediu Galian unde își efectua serviciul din 10 octombrie 1950¹⁹⁹. La 25 septembrie 1950, satul Mircești, comuna Tăcuta, făcea parte din parohia Rediu. Preotul C. Roiu, originar din satul Tăcuta, nepotul preotului Ioan Bogos, solicită la 25 septembrie 1950 postul de preot paroh titular la parohia Rediu Galian²⁰⁰. Este atestat documentar la 16 noiembrie 1952²⁰¹, 6 martie 1953²⁰².

În biserica din sat este citit la 22 aprilie 1951 „*Apelul pentru un Pact al Păcii*” dat de patriarhul Iustinian²⁰³.

Preotul Ștefan D. Grigoriu din comuna Băcești, raionul Negrești, a fost repartizat la 9 noiembrie 1954 la parohia Rediu Galian și Mircești, raionul Codăești, fiind întâlnit și în ianuarie 1955²⁰⁴.

Preotul Petru Petre

Preotul P. Coman

Preotul Florin Chitic (atestat în 1985)²⁰⁵.

Preotul Octavian

Preotul Iulian (a slujit trei-patru luni)

Preotul Sorin Vână (din 2010, și astăzi)

¹⁹⁶ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 185.

¹⁹⁷ *Ibidem*, f. 229-230, 243.

¹⁹⁸ Arhiva Bisericii din Frenciugi, *dosar 141 / 1967*.

¹⁹⁹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 4 / 1951*, f. 140.

²⁰⁰ *Ibidem*, *dosar 4 / 1951*, f. 213.

²⁰¹ *Ibidem*, f. 220.

²⁰² *Ibidem*, f. 197.

²⁰³ *Ibidem*, f. 145.

²⁰⁴ *Ibidem*, f. 203 și 208.

²⁰⁵ „Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic”, 1, 1985, p. 151.

Cântăreții bisericești

Catagrafia din 1820 consemnează prezența a cinci dascăli: Luca Dascălul, Manolachi sin Iani Blănar, Iancul sin popa Vasile, Iordachi Diaconu, Iordachi sin preotul Gavril²⁰⁶.

Gheorghe Ardare, atestat în 1858²⁰⁷, 1878²⁰⁸, rânduit din nou la 3 decembrie 1869²⁰⁹.

Vasile Teslariu (atestat în 1858²¹⁰, 1878²¹¹, 1885²¹², aprilie 1894)²¹³.

Costachi Teslariu, născut la 15 mai 1873, absolvent a patru clase rurale, urmând cursurile Școlii de cântăreți bisericești timp de un an de zile²¹⁴, (atestat în

²⁰⁶ D.J.A.N.I., Fond Vistieria Moldovei, dosar 5 / 1820 , f. 206-208V.

²⁰⁷ Costin Clit, *Un tablou ecleziastic inedit privind județele Tutova, Covurlui și Vaslui din Eparhia Hușilor, de la 1858-1859*, în „Cronica Episcopiei Hușilor”, IX, 2003, p. 823.

²⁰⁸ Idem, *Tablouri ecleziastice inedite privind bisericile din ținutul istoric al Vasluiului de la 1875 și 1878*, în „Elanul”, Giurcani, nr. 34, decembrie 2004, p. 7, nr. 71.

²⁰⁹ Arhiva Episcopiei Hușilor, Fond Episcopia Hușilor, dosar 30 / 1870, f. 2v-3, pachet 43.

²¹⁰ Costin Clit, *Un tablou ecleziastic inedit privind județele Tutova, Covurlui și Vaslui din Eparhia Hușilor, de la 1858-1859*, p. 823.

²¹¹ Costin Clit, *Tablouri ecleziastice inedite privind bisericile din ținutul istoric al Vasluiului de la 1875 și 1878*, în „Elanul”, Giurcani, nr. 34, decembrie 2004, p. 7, nr. 71.

²¹² Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 3 / 1887-1940.

²¹³ *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 118.

octombrie 1894²¹⁵, la 12 octombrie 1897 survine intervenția pentru renumirea sa, deoarece era dispărut de la servicii din aprilie 1897²¹⁶, numit în servicii la 14 aprilie 1898, recomandat la 2 februarie 1898, confirmat la 1 aprilie 1898, destituit la 1 ianuarie 1901²¹⁷, atestat la 27 aprilie 1901²¹⁸, atestat la 28 iulie 1902²¹⁹.

Panaite Chira (decedat în 12 decembrie 1894).

Postul de cântăreț bisericesc devenit vacant prin decesul lui Panaite Chira, de la biserica „Sfinții Împărați” din cătunul Rediu, este propus la 22 decembrie 1894 lui Ștefan Șoldan²²⁰.

Ștefan Șoldan, născut la 31 iulie 1877 în Mircești, absolvent a patru clase rurale, urmează cursurile Școlii de cântăreți bisericești din Iași timp de un an de zile, va fi numit la 18 ianuarie 1895²²¹, este pus în disponibilitate în ianuarie 1897, redevine cântăreț la Mircești în anul 1898²²², decedat la 23 mai 1929²²³. La 26 august 1916 este mobilizat în armată²²⁴, în Regimentul de Pontonieri, Compania a V-a, fiind demobilizat în mai 1918²²⁵.

La 3 februarie 1898 este recomandat cântăreț Ștefanachi Șoldan (Ștefan), care mai ocupase acest post în anii anteriori, confirmat la 1 aprilie 1898²²⁶. A murit la 23 mai 1929²²⁷, în locul său fiind recomandat spre confirmare Ion I. Alecsandru, care urmasese cursurile Seminarului din Huși timp de un an de zile²²⁸.

Ștefan Sevuc, atestat la 8 februarie 1896²²⁹, 21 ianuarie 1897²³⁰. A fost căsătorit cu Despina Gherghieș²³¹.

Ion Mihoci, numit în iunie 1897, atestat în octombrie 1897²³², dat dispărut din biserică și comună din iunie 1898²³³. La 1 februarie 1898 este permutat la biserica din satul Rediu²³⁴.

Ioan Popa, absolvent a patru clase rurale, este recomandat la 16 septembrie 1903 de preotul Ion Bogos²³⁵ numit cântăreț în octombrie 1903, îl întâlnim și la 12 februarie 1913²³⁶.

²¹⁴ *Ibidem*, f. 696.

²¹⁵ *Ibidem*, f. 151.

²¹⁶ *Ibidem*, f. 337, 341

²¹⁷ *Ibidem*, f. 697.

²¹⁸ *Ibidem*, f. 423, 433, 607-608.

²¹⁹ *Ibidem*, f. 970.

²²⁰ *Ibidem*, f. 86, 150.

²²¹ *Ibidem*, f. 696.

²²² *Ibidem*, f. 266; *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 492.

²²³ „Buletinul Episcopiei Hușilor”, Anul VI, nr. 8, din 1 august 1929, p.121.

²²⁴ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 5 / 1940-1952, f. 723.

²²⁵ *Ibidem*, f. 758; *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 77.

²²⁶ *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 423, 433.

²²⁷ „Buletinul Episcopiei Hușilor”, Anul VI, Nr. 8, din 1 august 1929, p. 121.

²²⁸ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 2 / 1910-1930, f. 693.

²²⁹ *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 175.

²³⁰ *Ibidem*, f. 402.

²³¹ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 79.

²³² *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 341, 350.

²³³ *Ibidem*, f. 410.

²³⁴ *Ibidem*, f. 441.

Gheorghe Secetă, confirmat cântăreț la 1 ianuarie 1902 în locul lui Costachi Teslariu²³⁷.

Ștefan Moga, recomandat în calitate de cântăreț la 17 februarie 1902²³⁸, deservea se pare din 1910²³⁹, întâlnit la 12 decembrie 1920²⁴⁰. A fost mobilizat în război la Regimentul 65 până în 1917, apoi la Divizia 5 Vânători cu care a participat la luptele de la Mărășești²⁴¹. Funcționa la 7 mai 1928²⁴². Ștefan Moga este atestat în 1942 și 1947²⁴³.

Ion Moșuleț, din parohia Șorănești este repartizat la Mircești în 21 februarie 1916²⁴⁴.

Petru Săcetă, propus cântăreț de preotul paroh la 8 august 1918²⁴⁵.

Ioan Alexandrescu, numit la 15 iunie 1929²⁴⁶.

C. Cogean (15 septembrie 1934-1 noiembrie 1934), transferat din parohia Dumești I la Mircești începând cu 15 septembrie 1934²⁴⁷, destituit la 1 noiembrie 1934²⁴⁸.

N. Ardare, atestat în 1942.

C. Crâșmaru, numit în 1948, atestat și la 5 iulie 1954²⁴⁹.

Vasile I. Blănaru. La 3 noiembrie 1950 este transmisă protoieriei Codăești cererea sa de a funcționa în calitate de cântăreț bisericesc extrabugetar²⁵⁰, cerut la 6 decembrie 1950²⁵¹.

C. Blănaru (1952)²⁵².

Gheorghiță C. Hriscu (din 2005 și în iunie 2013).

Paraclisieri

Neculai Blănaru, atestat la 20 martie 1941²⁵³.

²³⁵ *Ibidem*, f. 676, 683.

²³⁶ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 492.

²³⁷ *Ibidem*, dosar 1 / 1880, f. 980.

²³⁸ *Ibidem*, f. 960

²³⁹ Costin Clit, *Un chestionar inedit despre bisericile din ținutul istoric al Vasluiului*, p. 55.

²⁴⁰ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 2 / 1910-1930, f. 68.

²⁴¹ *Ibidem*, f. 77.

²⁴² *Ibidem*, f. 552.

²⁴³ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 256-257.

²⁴⁴ *Ibidem*, f. 722.

²⁴⁵ *Ibidem*, f. 764-765.

²⁴⁶ „Buletinul Episcopiei Hușilor”, Anul VI, nr. 9, din 1 septembrie 1929, p.138; Costin Clit, *Un chestionar inedit despre bisericile din ținutul istoric al Vasluiului*, p. 55.

²⁴⁷ „Cronica Hușilor”, Anul I, nr. 7, septembrie 1934, p. 47.

²⁴⁸ *Ibidem*, Anul I, nr.9, noiembrie 1934, p. 30.

²⁴⁹ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 4 / 1951, f. 201.

²⁵⁰ *Ibidem*, dosar 1 / 1951, f. 143.

²⁵¹ *Ibidem*, dosar 4 / 1951, f. 216.

²⁵² *Ibidem*, dosar 1 / 1880-1905, f. 50.

²⁵³ *Ibidem*, dosar 1 / 1951, f. 1.

Epitropi

Constantin Moga, mort în 1864.

Petrache Sevucu, cu carte de epitrop din 2 iunie 1864²⁵⁴.

Constantin Stamati (20 aprilie 1894²⁵⁵-decembrie 1895, când a decedat)²⁵⁶.

Ștefan Săvuc (20 decembrie 1895²⁵⁷-decedat în 1907) și **Constantin Furnică** (din martie 1894), atestați în 1906²⁵⁸.

La 1 mai 1894 primarul A. M. Lărgeanu recomandă ca epitrop din partea guvernului pe Constantin Furnică la bisericile din Mircești și Rediu²⁵⁹.

Gheorghe Moga și **Dumitru Alicesandru** (atestați în 1909²⁶⁰, 6 martie 1912²⁶¹). La 6 martie 1909 a fost confirmat ca epitrop Dumitru C. Alecsandru, numit din 25 ianuarie 1909²⁶², iar Gheorghe C. Moga deține această calitate între 1 aprilie 1909 și 1 aprilie 1914²⁶³.

Neculai Ghe. Lărgeanu (atestat în 1914, mai 1915)²⁶⁴ și **Gheorghe C. Russu** (1 aprilie 1914 – 1 aprilie 1919)²⁶⁵.

Gheorghe Rusu și Neculai Lărgeanu, atestați în 1921²⁶⁶.

Petrache Popa și Gh. Pantelimon (1 aprilie 1924 – 1927)²⁶⁷.

Gheorghe Pruteanu și Gheorghe Pavăl (ianuarie 1927 - ?)

Neculai Aniței (atestat la 30 decembrie 1932)²⁶⁸.

Al. T. Lărgeanu și Petrache Popa, atestați la 1 iunie 1942²⁶⁹.

Alexandru T. Lărgeanu și Gheorghe Hornea, numiți la 26 ianuarie 1947²⁷⁰.

Constantin Furnică, epitrop casier, atestat în anii 1947 și 1948.

Consilieri

27 februarie 1927 – Gheorghe Zbornea, Neculai Lărgeanu, Gheorghe Moga, Gheorghe Luca, Ioan Huțuțui și Gheorghe Tabușcă²⁷¹.

²⁵⁴ *Arhiva Episcopiei Hușilor*, Fond Episcopia Hușilor, *dosar 102 / 1864*, f. 5.

²⁵⁵ *Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești*, *dosar 1 / 1880*, f. 35, 86.

²⁵⁶ *Ibidem*, f. 171.

²⁵⁷ *Ibidem*, f. 171.

²⁵⁸ *Ibidem*, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 41.

²⁵⁹ *Ibidem*, *dosar 1 / 1880*.

²⁶⁰ *Ibidem*, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 217.

²⁶¹ *Ibidem*, f. 34.

²⁶² *Ibidem*, f. 242, 409.

²⁶³ *Ibidem*, f. 247.

²⁶⁴ *Ibidem*, f. 613, 640.

²⁶⁵ *Ibidem*, f. 635.

²⁶⁶ *Ibidem*, *dosar 2 / 1910-1930*, f. 126-131v.

²⁶⁷ *Ibidem*, f. 330-331.

²⁶⁸ *Ibidem*, *dosar 6 / 1930 -1940*, f. 57.

²⁶⁹ *Ibidem*, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 57.

²⁷⁰ *Ibidem*, f. 403.

23 ianuarie 1928- Gheorghe Pavăl, Gheorghe Zbornea, Gheorghe Tabușcă, Gheorghe Moga și Gheorghe Luca²⁷².

1 iunie 1942- Gh. Hornea, Nec. Baci, Cost. Furnică, Ion Bobu, Ion Tudurache și Al. Butnaru²⁷³.

26 ianuarie 1947- Constantin Hriscu, Ioan Tudorache, Alexandru Popa, Ioan Gh. Bobu, Constantin Const. Hriscu, Const. Furnică, Constantin Huțuțui, Alexandru Bn²⁷⁴.

Material auxiliar²⁷⁵

Protoierei de Vaslui

1880 – Iconomul C. Focșa.

1884 – Iconomul Nicolae Vereanu.

1889, Iunie 1890, 1891, 1894, 1897 – Iconom I. Barbu.

Protoierei de Codăești

22 aprilie 1951- pr. Gh. Pârțac, a cărui activitate a încetat la 1 noiembrie 1952.

1 noiembrie 1952 – pr. Vasile Ulea de la parohia Valea Rea, își începe activitatea de protoiereu.

Primari ai comunei Mircești

3 iulie 1894 – A. M. Lărgeanu, ajutat de consilierii V. Zeru, Constantin Popa, Constantin Cotruță.

14 octombrie 1896 – A.M.Lărgeanu; Consilieri: Vasile Zeru, Neculai Ardare, Ștefan Sevucu, Constantin Furnică, Constantin Păncescu, Ion Crama.

1897 – A.M. Lărgeanu.

1900 – A.M.Lărgeanu.

15 mai 1946 – Dumitru Tudurachi, ajutor de primar al satului Mircești, comuna Tăcuta.

Învățători din Mircești

Constantin Gh. Roiu, atestat la 4 iulie 1947, avea un fiu Ioan, născut la 7 iulie 1935.

Gheorghe Popa, atestat în 1947.

²⁷¹ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 586.

²⁷² *Ibidem*, f. 544.

²⁷³ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 57.

²⁷⁴ *Ibidem*, f. 403.

²⁷⁵ Documentele care se păstrează în arhiva bisericii oferă informații complementare cu ajutorul cărora se pot întregi studiile referitoare la diversele instituții din satul Mircești, Episcopia Hușilor și județul Vaslui. Ne propunem să facem câteva trimiteri laconice în acest sens, punând în evidență informațiile neutilizate în studiul nostru.

Ioan Ursan, atestat în 1947.

Dimitrie N. Anița, atestat în 1947.

Dimitrie Pieptu, avocat, atestat în 1947.

Tipografii

La 17 mai 1894 este atestată tipografia Constantin G. Onceanu din Vaslui, fondată în 1889 și reînnoită în 1893.

Asociații

Asociația „Păstorul” din Vaslui a fost înființată de preoți pentru apărarea intereselor, fiind considerată la 1 august 1922 de către economul C.A.Ullea o pepinieră pentru cultivarea și cimentarea legăturilor sufletești între membrii ei. Asociația va conlucra la ridicarea stării culturale și religioase mor ale. Președintele asociației era preotul C.A.Ullea, iar secretar preotul V.I. Popa²⁷⁶.

Societatea pe acțiuni „Viața creștină” din Vaslui a luat ființă la 1 aprilie 1927, având ca scop înființarea unei fabrici de lumânări²⁷⁷. Este atestată și la 29 aprilie 1931²⁷⁸.

Căminul Cultural „Costache Păncescu”, din Mircești, avea ca director la 23 mai 1947 pe Dumitru Aniței²⁷⁹.

ANEXĂ

- 1691 (7199) mai 22. – *Zapis prin care Postolache din Mircești vinde lui Iordache <Ruset> mare vistiernic partea sa de moșie cu 12 pământuri pe Crasna, ținutul Fălciu, alături cu hotarul Stroeștilor.*

Adecă eu Postolachi, den sat den Mircești, scriu și mărturisescu cu acestu adevărat zapis al meu, de nime silit, nici asuprit, ci de a mea bun<ă> voe, am vândut dere<a>ptă ocin<ă> și moșie a mea, care am făcut sc<h>imbătură cu văru<l> meu, cu Chighiaci căpitanul, și aceasta moșie este în ținutul Fălciului, pe Crasna, alături cu hotarul Stroeștilor pe din gios. Aceasta moșie o am vândutu-o dumisal<e> marelui vistiernic Iordachie, ca să fie dumisal<e> ocin<ă> și moșie dere<a>ptă neclătită în veci, dumisal<e>, și giupânesii dumisal<e>, și copiilor dumisal<e>, și nepoților dumilor sal<e>. Și moșie aceasta om vândutu-o cu tot locul și tot venitul, cu 12 pământuri în țarin<ă>, și cu loc de priseci, și cu pomeți. Și acestu zapis s-eu făcut denaintea dumilorsal<e> boerilor celor mari și denaintea răzășilor, anume căpitanul Chighiaci, și a lui Tănase Bosie, și a lui Postolachi Coșăscului ot Crasna, și Zahari<a> de Mircești, și a mulți oameni bun<i> megiași dupe înpregiur. Și eu Postolachie pentru credința am pus și iscălitura mea ca să știe.

Let 7199 maiu 22

²⁷⁶ Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, dosar 2 / 1910-1930, f. 239.

²⁷⁷ *Ibidem*, dosar 2 / 1910-1930, f. 483.

²⁷⁸ *Ibidem*, dosar 6 / 1930 -1940, f. 16.

²⁷⁹ *Ibidem*, dosar 5 / 1940-1952, f. 1.

<ss> Tudosie Dubău log<o>făt.
 <ss> Vasile Costache vel vornic.
 <ss> Postol<a>che C<...>.
 <ss> Lupu Bogdan hatman.
 <ss>
 Chighiaci căpitan, Tănase Bosie
 Tudor călug<ărul> martor.
 <ss> Postolachie Coșăscul.
 <ss> Zaharie ot Mircești iscal.

D.J.A.N.V., Colecția A. Ursăcescu, 30, Original, difolio, filigran, rupt la îndoituri, 3
 amprente digitale.

EDIȚII: *Tezaur arhivistic vasluian Catalog de documente (1399-1877)*, Catalog de
 documente întocmit de Grigore Găneț, Costică-Ioan Gârneață, București, 1986, p.
 55, nr. 119; Costin Clit, *Documente* (I), în „Lohanul”, nr. 1(21), p. 33-34, nr. 19;
 Idem, *Documente hușene*, vol. II, Iași, Editura PIM, 2013, p. 62-63, nr. 26.

- 1717 <7225> februarie 24. – *Goian căpitanul de Mircești vinde preotului Apostol
 de Pribești 10 pământuri din Mircești, ținutul Vasluiului, pe apa Cuțițnii drept 10
 lei bătuți.*

† Adecă eu Goian căpitanul de Mircești și cu soțu meu Mărința, făcut-am zapisul
 meu la mâna preutului Apostol de Pribești precum i-am vândut m<o>litvii sali 10
 pământuri din Mircești, car<e> este la ținutul Vasluiului, pe apa Cuțițnii, l-am
 vândut m<o>l<i>tvii sal<e> dreptu zeci lei bătuți, și m<i>-au făcut făcutu plata
 deplin întru mânuli meli, pentru aceia ca s<ă> fie m<o>l<i>tvii sali dr<e>aptă ocini
 și moșie. Și la această tocmală s-au făcut denainte<a> lui dumisali vornicului
 Toader de Pribești, și denainte<a> lui Ștefan Grecului o<t> tam, și denainte<a> lui
 Ion zet călugărului Tănase, și denainte<a> lui Sandului snă Mircii. Car<e> aceste
 zece pământur<i> m<i>-au fostu cunpărătur<i> de la Mărie, fata lui Dănăilă,
 nepoata Guțului din Mircești, și aceste pământur<i> sintu din bătrânul lui Hărman.
 Și pentru credința m<i>-am pus și degetul, i-am datu și zapisul cel vechi în
 cunpărătur în mâna preutului.

Ot P<...> 7225 fev<ruarie> 24

Goian căpitan.
 Sandul snă Mirci martor.
 Neculai sin Parfeni.
 Și Miron.
 <...> răzeș.
 Mihalachi sin Zaharii.
 Și Ștefan Fuga.
 † Dumitrașco Zgere răzeș.
 Iordachi sin Zaharii ot Mircești.
 † Ion zet călugărul Tănase.
 <ss>

- 1718 <7226> februarie 20. – *Apostol feciorul lui Gligorie de Mircești dăruiește un loc de prisacă din sat din Mircești, ținutul Vasluiului, lui Constantin agăi și „locul prisăcii iaste după obicei prin pregiurul prisăcii cât poate zvârli omul cu toporul din săciul prisăcii în toate părțile în laturi”.*

Adecă eu Apostol, ficiorul lui Gligorie de Mirciaști, scriem și mărturisăscu cu acestu adevărat zapis al mieu, precum să s<e> știe că de nim<eni> silit nici asuprit, ce de a mea bună voia am dat și am dăruit dintr-a mea diriaptă ocină și moșie un loc de o prisacă din pădurea de la sat din Mirciaști, de la ținutul Vasluiului, de pe apa Cuțitnii, unde am socotit cu toți frații miei. Și locul prisăcii iaste după obicei prin pregiurul prisăcii cât poate zvârli omul cu toporul din săciul prisăcii în toate părțile în laturi, atâta s-au socotit să fie. Deci, acel loc de prisacă precum scriem mai sus l-am dat eu danie dumisali giupânului Costantin agăi snă Angeluț, din parte<a> mea ce mi să vine din moșia de la Mirciaști, făr<ă> de alți frați, ca să-i fie dumisal<e> de la mine diriaptă ocină și moșie și danie, și dumn<e>alui să-ș<i> deschiză acel loc precum îi va plăcia dumisali, și să aibă a-ș<i> face și ispisoc g<ospo>d di întăritur<ă> de pre acest zapis al mieu, ca să-i fie moșia în viaci. Și pentru mai mare credința mi-am pus și degetul împreun<ă> cu alți boiar<i> și oameni buni, carii s-au tâmplat la această danie și s-au iscălit mai gios. Și eu Axintie uricariul am scris acest zapis cu zisa lui Apostul ca să s<e> știe.

U Ias <vă>l<ea>t 7226 fev<ruarie> 20

† Apostol snă Gligor<ie> ot Mirceaști.

<ss>

<ss>

<ss>

<ss> Dimitrașco

- 1732 <7241> decembrie 30. – *Iordache sin Zaharia ot Mircești vinde preotului Apostol ot Pribești zece pământuri din sat din Mircești, la ținutul Vasluiului.*

† Adică eu Iordachi sni Zaharii ot Mircești, făcut-am zapisul meu la mâna preutului Apostului ot Pribești, precum am vândut eu 16 pământur<i>, precu înblă pământuril<e> di moșii, din sat din Mircești, ces la ținutul Vasluiului, pe apa Cuțitnii, din parte<a> lui Farcaș, care ace<a> parte au fost cumpărat tat<ăl> meu din bătrânul lui Login. Deci și iau am vândut molitfii sali preutului Apostului aceste 16 pământuri cu tot vinitul ce s-ar alege pe aceli 16 pământur<i>, cu pomet, cu locu de fân, și vad de moar<ă>, și din pădur<e> cât s-a alege pi aceli 16 pământur<i>.

Acest<ea> am vândut de nim<eni> silit, nici asuprit, ci d<e> a me<a> bun<ă> voe
am vândut moliftii sal<e> ca s<ă> îi fii driaptă ocin<ă> și moșii în veci, și ficiorilor
molitfii sal<e>, și s<ă> aibă a-ș da și ispisoc G<ospo>d pi acest zapis. Și când s-au
făcut acest zapis s-au tâmplat mulți oameni<i> bun<i> ce s-au iscălit mai jos, ci noi
văzându tocmala între dânșii, și făcându plat<ă> deplin am și iscălit ca s<ă> fii de
credință.

<Vă>l<ea>t 7241 dec<embrie> 30

Pământuri <...>

† Iordachi și Zaharie

<ss>

Eu Sandul mart<or>

Toder sni Mihandar mar<tor>.â

Toder Blănar

Costantin Joimir

Andonii martur

Și eu <...> am scris zăpisul.

D.J.A.N.I., Documente, 173 / 21, Original.

- 1820. – *Catagrafia locuitorilor din Mircești.*

Satul Mircești răzășăscu

11 bej(ena)r(i) dați în bir di la cifert(ul) al 4^{le(a)} și cifert(ul) al doile(a)

Ioan Rus crășmar

Ilie Cimpoiășu

Sărghii Țurhelu cu ficior(ul) său Ghiorghee holteiu

Lupul Răruțu

Lupu (...) Ciurianu

Ilie Botezat

Hriscu Rus

Ioanu Pădurar sau Pușcaș

Iacob Rus

Maștei Papuc

Ioan Aancuții

6 bej(ena)ri supuși la vornic(ul) di poartă Lupul Bantăș după cartia visteri(e)i di mai
înainte, însă:

Ioanu Anichitoai(e)

Gheorghe Rus

Petrea Rus crășmaru

Sămioanu Ciobanu

Acsănte Rus ve(...)teu

Gavril Bej(ena)r crășmaru

3 liudi din numărul rufeșil(o)r cari sântu în tablă osăbit condeiu, însă:

Ioanu Șărbănu

Lupul Papucdin rănduiala neguțătoriască
 Neculai zăt Sterea
 17 slugi bo(i)erești fără biru, însă:
 3 a dumis(ale) vor(ni)c(u)lui Alecul Canta
 Ioniță Coce
 Enachi Coce
 Iordachi Achirilei
 1 a dumis(ale) vor(ni)cului Iordachi Roset, însă:
 Ioanu Bostanu
 2 a dumis(ale) sard(a)rului Dumitrachi Vasiliu, însă:
 Ioniță Scânteianu sau Țurcanu
 Tanasăi zăt Ioniță Scânteianu
 1 a dumis(ale) cam(ina)r(ului) Gheorghe Dascălu, însă:
 Filipu Rotariul
 2 a dumis(ale)spat(a)r(ului) Arghiri Cuza, însă:
 Dima și Dimitrache sin Ene Blănariul, holtei.
 1 a dumis(ale) spat(a)r(ului) Iordache Becșănescu, însă:
 Ioniți sin Toader Radu
 3 a dumis(ale) Cost(an)d(in) Istrati, însă:
 Toader sin Diaconu Costanu
 Ioanu sin Ioniță Caldari
 Sandu Ilie zăt Tudorache
 1 a dumis(ale) hat(manului) Cost(an)d(in) Palade, însă:
 Ioanu Tarnițe
 2 a dumis(ale) comis(ului) Alecu Roset, însă:
 Alecsandru Tudorache
 Ioniță sãn Antohii brat lui Pavălu
 1 a dumis(ale) med. Cost(an)d(in) Balș, însă:
 Grigori Cozmii
 15 liudi ce s-au găsât fără biru, însă:
 Ioanu Cacățolu
 Mihaiu Buzatul
 Ioanu Rusu crășmar
 Vasăle negustoraș
 Petre crășmaru
 Vasăle Rusu cu un ficior al său, anumi Ioan holt(ei)
 Grigoraș sin Andrunache Pletea, ficior de dărăban agiescu
 Sărghii Țurcan cu Gheorghe sin lui
 Mihaiu Strugaru
 Vasăle Moraru ot moara Zberăi
 Vasăle crășmaru ot crășma Baciului
 Ioniță Ciofu
 Pavălu Sărbu
 Vasăle și Dumitru burlaci sin Safta Rusca
 Flore Moraru cu ficiorul său Zaharia
 5 liudi oameni nevolnici niputincioși și săraci, (i)ertați fiind din bresle:

Ifrim Caldari
 Ioniță Bărdăcai
 Ionu Bărdăcai
 Acsănte Morar
 Ioan zăt Trăsnia Botezat
 2 post(elni)cei cu cărți Go(s)pod
 4 Cruci ruptași
 1 Ruptă a Vestirii
 9 copii din casă, însă
 Gheorghe Săvucu
 Vasăle Pruteanu
 Ioanu Murgescu
 Dumitru Frimu
 Grigoraș zăt Frimu
 Dumitru Papuc
 Miahî Papuc ot Ră(...)
 Vasăle Spat(a)r sau Picioroagă
 Andriiu Berihoi
 2 darabane agiești, însă:
 Andrunachi Pletia
 Mihonu Potropăscu
 8 săimeni hătmănești
 Neculaiu Picioragă
 Cost(an)d(in) Iane
 Pintilii Mărzac
 Sămionu Chișleagu sau Zăru
 Ioanu Andrunache
 Pavălu Picioragă
 Toader Pușcaș
 Ioniță Moșnițe
 3 fustași di harim, însă:
 Ioanu Antohii sau Zaharnianu
 Vasăle Zaharnianu
 Dumitru Zaharnianu
 1 Roș agiesc, însă:
 Chirila Antonu
 Preoți, însă:
 5 dascăli, însă:
 Luca Dascălu
 Manolachi sin Iani Blănar
 Iancul sin popa Vasăle
 Iordachi cari să numești Diiaconu
 Iordachi sin preot(u)l Gavril
1 Isacu jăd(o)v sudet chesaro crăesc
 92

Alijveriș satului cu căraușie și cu livezi, au locu di hrană și păduri.

- 1884 septembrie 26. – *Iconomul Nicolae Vereanu, protoiereul județului Vaslui se adresează preotului Mihail Agapie pentru a completa „Chestionarul lingvistic” necesar elaborării dicționarului etimologic de către B.P.Hasdeu, care se angajase în acest sens în fața Academiei Române la 4 aprilie 1884.*

România
Protoieria Județului
Vaslui
Nº 1932

1884 Septembrie 26

Cucernice Părinte !

În urmarea ofiției D(omnu)lui Ministru Cultelor Nº 7599, alăturat de aceasta comunic Cucerniciei Tale un exemplar din programa întocmită de Academia Română, pentru adunarea datelor privitoare la limba Română în scopu de a se compune „Marele etimologic Român” și pentru ca această programă să aibă urmări cât mai bogate în material lingvistic necesar, cu severitate ești invitat, pentru a-ți da toate silințele, spre a întocmi răspunsuri bune la întrebările din programă. Răspunsurile în această chestiune le va adresa Dlui B. P. Hașdeu, Membru al Academiei în București, care este însărcinat cu compunerea Marelui Etimologic al Academiei Române, raportând și protoieriei de urmare.

Protoiereu <ss> N. Vereanu Iconom

Cucerniciei Sale
Preotului Mihail Agapie

Arhiva Bisericii din satul Mircești, dosar 1 / 1880, f. 2, Original.

- 1886 decembrie 15. – *N. Vereanu cere preotului de Mircești să pomenească pe noul episcop al Hușilor, Silvestru Bălănescu.*

România
Protoieria Județului
Vaslui
1886 decembrie 15

Cucernice Părinte!

Prea Sântia Sa Arhiereul Silvestru este ales Episcop al Eparhiei Hușilor, în locul Prea Sântitului Calinic, care s-a demisionat.

Subscrisul, făcându-vă cunoscut ace(a)sta, Ve invit Cucernice Părinte, ca la toate sântele rugăciuni să pomeniți numele Prea Sântitului Episcop Silvestru. Veți oficia și cuvenitul Te Deum.

Cucerniciei Sale
Parohului M. Agapi – Mircești

Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*.

- 1894 februarie 1894. – *Catinca Lărgeanu dăruiește locul pe care va fi construită biserica Sfinții Împărați Constantin și Elena.*

Donațiune

Subsemnata, prin punerea degetului, neștiind carte, Catinca Lărgeanu, născută Vasile Stegariu, cu consimțământul și a soțului meu Alicsandru Manta Lărgianu, văzând că Dlui Constantin Păncescu, în vedere că în satul Mircești se simte necesitate a se construi o biserică, întrucât acea veche este aproape a se anula din cauza vechimii și pentru a îndeplini cu ajutorul a tot puternicului cerescu această dorință, Dlui Păncescu s-au decis a construi o biserică în satul cu spesile Dsale proprii, precum și cu ajutorul altor buni creștini în sfânta noastră religie ortodoxă a răsăritului, care s-ar închipui și ar da concursul lor pentru terminarea acestui sfânt locaș. Având în vedere că eu nu am din nenorocire copii legitimi, moștenitor al averii mele, În urma înțelegerii urmate între mine și soțul meu, dorind a fi și noi prenumerați între ctitorii fondatori al acestui sfânt locașu, cu liber consimțământ, donez pentru eternitate în facerea și proprietatea bisericii ce este a se construi, 20 (douăzeci) prăjini domnești pământ ci eu am în vatra satului Mircești pe capătul trupului de pământ Vâlcica Puțului, după stăpânirea și îngrăditura de față, care prăjini le am moștenire de la răposatul meu părinte Vasile și Mărioara Stegariu, fără a cere de la Dlui Păncescu altă despăgubire bănească, decât a fi recunoscut alături cu Dsa între ctitorii fondatori al acestui sfânt locaș – și dar pe baza donațiunii de față Dlui Constantin Păncescu va fi în drept a construe pe arătatele 20 (douăzeci) prăjini pământ biserica ci cu ajutorul cerescu au proiectat a face cu mijloacele sale pecuniare și altor miluitori și buni credincioși creștini.

Eu Constantin Păncescu, cu ajutorul părintelui cerescu, dorind a construi o biserică pe contul meu și altor miluitori creștini, o biserică în satul Mircești, și neavând pe moșia mea un loc mai convenabil pentru ridicarea unui sfânt monument religios de rugăciune, am recurs la Dna Catinca Lărgianu, născută Stegariu, și la soțul Dsale, Dlui Alicsandru Manta Lărgianu, ami vinde locul ce Dlor posedă în vatra satului Mircești anume arătat mai sus. În urma cărei propuneri de cumpărare acelu loc Dlor dorind alătura cu mine a lua parte la fundarea acestui Sfânt locașu, ambii am consimțământ cu libera voință a hărăzi arătatul loc pentru a se construi pe el Sfânta Biserică fără de (...) despăgubire, decât să fie Dlor și părinții cu și străbunii recunoscuți de principali ctitori la fundarea Bisericii, astfel ca în numele părintelui ceresc Tatăl, mulțemind din inimă Dlor Alicsandru M. Lărgianu și consoarta sa Catinca, pentru ofranda făcută în folosul Bisericii și cu o vie mulțumire, primesc a fi alătura cu mine și cu alți miluitori recunoscută de fundatoare și ctitoare la acest Sfânt locaș.

Aceste subscribe de toate părțile s-au făcut dublu exemplar, din care unul pe timbrul legal, care se va păstra de Dlu Păncescu, iar altul pe hârtie liberă, păstrându-se de Dlui Alicsandru M. Lărgianu.

Făcut la comuna Mircești astăzi,

1894 februar(ie) 5

Catinca Alica. M. Lărg(a)nu

<ss> C. Păncescu

Cu consimțământul meu ca soț, s-au făcut această donațiune de către consoarta me(a) Catinca, născută Stegariu.

<ss> A.M.Lărgianu

Am fost față când Dna Catinca Alicsandru M. Lărgianu, precum și soțul Dsale, au subscris donație prezentă din libera voință și cu liber consimțământul, ce întărim cu punerea degetului, neștiind carte, și cel al doile(a) cu proprie sa semnătură, știind carte, și adevărim de măturii.

<ss> P. Agăchescu.

<ss> V. Zeru.

Eu Costachi Cotruță.

Eu Costantin Popa.

<ss> N. Ardare.

Costantin M. Popa.

Eu Gheorghe Săcită.

Arhiva Bisericii din satul Mircești, dosar 6 / 1894, Original.

- 1894 aprilie. – *Preotul Mihail Agapi este invitat să participe la conferința pastorală a episcopului de Huși în biserica Precista din Vaslui.*

România

1894 aprilie

Protoieria Jud. Vaslui

N. 588

C. S. Preotului

Mihail Agapi

Com. Mircești

Joi, 28 a curente, urmează a se ține de Prea Sf. Episcop respectiv, o conferință pastorală în orașul Vaslui.

Din ordinal Prea Sf. Sale N° 434, sunteți invitat ca în această zi, ora 10 dim. să fiți prezent în biserica Precista din Vaslui pentru scopul menționat.

Protoiereu <ss> I. Barbu Iconom

Arhiva Bisericii din satul Mircești, dosar 1 / 1880, f. 116, Original.

- 1897 decembrie 8. – *Demisia preotului Mihail Agapi din postul de preot paroh al parohiei Mircești.*

1897 decembrie 8
La Pre(a) Sf. Episcop al Eparhiei Hușilor

Subsemnatul Preot Mihail Agapi, servitor la Parohia Mircești, din comuna Mircești, plasa Crasna, județul Vaslui, smerit adduce înaintea Pre(a) Sf. V. dimisiunea subsemnatului, formăluită după legea timbrului, de (...) din postul de preot paroh al Parohiei Mircești, cu data de la unu Decembrie, anul curent, pe care cu multă umilință Ve rog a se Ve milostiviți a primi și a mă cunoaște demisionat cu data aceasta din alăturata dimisiune.

Sunt cu cel mai profund respect Pre(a) sântite stăpâne al Preasânției V. pre plecat supus și smerit servitor.

Paroh <ss> M. Agapi

Arhiva Bisericii din satul Mircești, *dosar 1 / 1880*, f. 271; respectiv 274, Concept.

- 1911 iunie 11. – *Preotul Ion Bogos solicit plata salariului restant.*

(Județu)l Vaslui
(Comun)a Tăcuta
(Satul) Mircești
1911 Iunie 1

Dlui Ministru Cultelor și Instrucțiunei Publice. Administrația Casei Bisericii

Subsemnatul Ion Bogos din zisa Comună și Parohie, cu cel mai profund respect ve rog Domnule Ministru de a-mi elibera salariul cuvinut mie pe Trimestrul lui Iulie și octombrie pe anul espirat 1910, pentru a achita și Eu plata de unde m-am împrumutat în timpul când n-am primit salariul.

Primiți, ve rog Domnule Ministru, cu respect asigurarea osebitei mele considerațiuni.

Paroh <ss> Ion Bogos

- 1912 februarie 20. – *Preotul de Mircești este informat despre alegerea episcopului Nicdem în scaunul eparhiei Hușilor.*

România
Protoieria Jud(țului) Vaslui
N. 206

1912 Febr(uarie) 20

Cucernice Părinte

Am onoare a Vă face cunoscut că în ziua de 18 a curentei Marele Colegiu electoral a ales pe Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul Nicodim Băcăoanu ca Episcop al Eparhiei Hușilor, invitându-Vă să pomeniți numele Prea Sfinției Sale la sfintele rugăciuni.

Protoiereu

<ss> C.A.Ullea

Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*, f., 463.

- 1914 aprilie 27. – *Proces verbal de constatare a sfințirii bisericii din satul Rediu Galian, ctitoria lui D. Galian.*

Proces verbal

1914 Aprilie 27

Noi Nicodem Episcop Eparhie Hușilor însoțit de Dl Prefect al jud. Vaslui și de P.C. Revizor bisericesc și Protoiereu de Vaslui am inspectat biserica din satul Rădiu Galian, construită de răposatul D. Galian și găsind-o în bune condițiuni, zidită și înzestrată cu mobilier(ul) necesar, am sfințit-o și predate(-o) cultului public.

Drept care s-a încheiat prezentul proces verbal.

† Nicodem

<ss>

<ss> Ec. C. Ullea.

<ss> Paroh Ion Bogos.

Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952*, f. 644,
Original.

- 1915 decembrie 21. – *Episcopul Nicodem Munteanu se interesează de Dimitrie Păncescu.*

România
Decemb(rie) 1915
Sfânta Episcopie
a Hușilor
N. 4539
Cucernice Părinte,

Huși. 21

Comunicați-Ne Imediat dacă de sărbători Domnul proprietar Dimitrie Păncescu va fi la țară la moșie. În caz când nu va fi, să Ne comunicați imediat adresa Domniei-Sale din Iași.

† Nicodem

Director <ss> Pr. I. Negoită

Cucer(nicie) sale
Cucer(nicul) Paroh al Parohiei Mircești,
Com. Tăcuta, jud. Vaslui.
Nº 38
1915 Decembrie 23

Pr. am primit raportul Director al Sfintei Episcopii a Hușilor și voi urma.
Paroh <ss> Ion Bogos

Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 5 / 1940-1952, f., 620*,
Original.

- 1920 iulie 20, Huși. – *Episcopul Nicodem trimite listă de subscripție pentru construirea clădirii Seminarului din Huși.*

România
Sfânta Episcopiei a Hușilor
No 1392

Huși, 20 Iulie 1920

Cucernice părinte,

În toamna anului trecut s-a reînființat în Huși Seminarul eparhial. Vechiul local al Seminarului ne mai existând, iar statul, în împrejurările grele de astăzi, neputând singur face față tuturor nevoilor, Comitetul școlar al Seminarului a luat hotărârea să adun fonduri pentru clădirea din nou a unui local, în care scop a emis un număr de liste de subscripție, apelând la toți bunii creștini și Români.

Având în vedere de câtă trebuință este pentru Seminar un local propriu, rostul Seminarului pentru Biserica și poporul nostru, însemnătatea lui specială pentru nevoile clerului, trimitem și Cucerniciei Voastre lista de subscripție No 180, îndemnându-vă stăruitor a Vă da toată silința ca rezultatul urmărit prin asemenea liste să fie cât mai satisfăcător.

Pe lista de subscripție veți colecta în tot cursul anului 1920-1921, la diferite ocazii potrivite, urmând a fi înapoiată, cu sumele adunate, în preajma zilei de 1 Iunie 1921, pe adresa: Casierului Comitetului Școlar al Seminarului Teologic, Huși.

Episcop, † NICODEM

Director, Arhim. CHES. PĂUNESCU

Cucernicului Preot I. Bogos, parohia Mircești, Tăcuta, județul Vaslui.

Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 2 / 1910 – 1930*, f. 99,
Original.

- 1920 septembrie 8. – *Circulara economului Constantin Ullea, protoiereul județului Vaslui de convocare a preoților la Codăești în vederea discutării sprijinului pentru construirea seminarului din Huși.*

N. 567

1920 sept(embrie) 8

C(ucernicieii) sale
Parohului parohiei Mircești

Din ordinul sf. Episcopii N. 1513 a. c., sunteți convocați împreună cu ceilalți frați preoți la biserica din parohia Codăești în ziua de 14 sept(embrie) a.c., ora 2 p.m., când vom discuta împreună asupra concursului ce trebuie să dăm la construirea seminarului nostru din Huși. Prezentarea este în scris cerută, lipsa nescuzabilă se va considera ca o insubordonare și dezinteresare față de bunul mers al bisericii.

Protoiereu
<ss> Econ. Const. Ullea

Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 2 / 1910 – 1930*, f. 102,
Original.

- 1940 septembrie 20. – *Episcopul Grigorie Leu solicită parohului de la Mircești repararea bisericii din sat.*

România
SFÂNTA
EPISCOPIE A HUȘILOR
SECȚIA ADMINISTRATIVĂ
Nr. 5023

Huși
1940 Sep(tembrie) 20

CUCERNICE PĂRINTE,

Am luat cunoștință de constatările făcute de Părintele Protoiereu, cu prilejul inspecției făcute la acea parohie și nădăjduim că vă veți sili să reparați Casa Domnului, a cărei stare să fie pilduitoare.

EPISCOP: <ss> Grigorie

CONSILIER REFERENT: <ss> Pr. Anton Popescu.

CUCERNICIEI SALE
CUCERNICULUI PAROH AL PAROHIEI MIRCEȘTI VASLUI.

- 1940 noiembrie 11. – *Preotul Paul Potorac, protoiereul județului Vaslui, cere parohului din Mircești să elimine chipul și numele regelui Carol al II-lea.*

Protoieria Jud. Vaslui
No. 1825
11 Noemvrie 1940

Cucernice Părinte,

Conform ord. Sf. Episcopii No. 6038 / 1940 motivat de Adresa Onor. Minister al Educației Naționale, Cultelor și Artelor No. 52106 / 1940 vă punem în vedere să ștergeți imediat din biserică sau orice local al parohiei chipul și numele es-regelui Carol II.

Conform ordinului No. 5987 / 1940 vă invităm să ne comunicați de urgență dacă la acea parohie aveți nevoie de – Sinodic – pentru a vi se trimită tipărit de Sf. Episcopie.

Vă atragem atențiunea să ne trimiteți imediat fișele ce v-am trimis cu ord. No 1796, pentru a se înainta la timp Onor. Minister și a nu vă expune la sancțiuni.

Comunicați de asemenea dacă la acea parohie aveți un fond pentru pangar de 2-3000 lei, după cum vi s-au dat dispozițiuni.

Raportați situația bisericii în urma cutremurului.

Protoiereu
PAUL POTORAC

No. 1825

Cucerniciei Sale

Cucernicului Paroh al Parohiei Mircești Județul Vaslui.

- 1941 ianuarie 31. – *Circulara episcopului Grigorie Leu după rebeliunea legionară din 21-23 ianuarie 1941.*

Patriarhia Română
EPISCOPIA HUȘILOR
Nr. 521
Huși, 31 Ianuarie 1941

Cucernici Părinți,

Dumnezeu ne-a ajutat și ordinea s-a restabilit. Totuși țara e frământată.

Nu e înțelegere între vârste și clase sociale. Tineretul vrea noi rânduri, cum e și firesc. A căzut însă în compromisuri, cu mari jertfe, pătându-ne neamul și amenințând țara.

Și Biserica a fost coborâtă din rolul ei.

Mulți slujitori s-au abătut de la rostul părintesc al răbdării și al împăciuirii. N-au înțeles că numai respectând vor fi respectați.

Trebuie să ne refacem. Cuvintele „*Pace Vouă*” să fie principiul ființei și existenței noastre de preoți ai Mântuitorului Hristos.

De aceea, pe lângă cele arătate în circularile Nr. 230 și 400 din „*Cronica Hușilor*”(Nr. 1 Ianuarie c.), Vă invităm să fiți în toată vremea și în tot ceasul în mijlocul credincioșilor, sfătuind și împăciuind.

Îndeosebi apropiați-Vă sufletește tineretul și copiii, insuflându-le respectul și ascultarea de părinți, învățători și conducători, cu dragostea într-o răbdare pentru Biserică și neam.

Rămâneți în slujba altarului, pătrunzând Sf. Scriptură.

Acum mai mult ca oricând ni se cere să intrăm în adevăratul nostru rol pastoral, cu grija și înfățișarea prețească, pentru împăciuirea neamului și asigurarea patriei.

Episcop † Grigorie

Consilier referent, Icon. A. Popescu

- 1941 iulie 21. – *Protoiereul Paul Potorac solicită donarea de cărți de ritual către bisericile din Bucovina și Basarabia.*

PROTOIERIA JUDEȚULUI VASLUI

CIRC. I. VASLUIUL DE JOS

Nr. 374

21 Iulie 1941

CUCERNICE PĂRINTE,

Conform ord. Sf. Episcopii Nr. 4228 / 941, vă punem în vedere să dăruiți cărțile de ritual ce aveți în plus în bisericile din parohia c. voastre pentru bisericile din Bucovina și Basarabia.

Ne veți înainta până la 28 Iulie c. un tablou de cărțile ce puteți dona, cunoscând că Tipografia Cărților Bisericești vă va elibera alte cărți noi în schimbul celor dăruite îndată ce se vor reimprima.

Protoiereu, PR. PAUL POTORAC

Nr. 374

Cucerniciei Sale

Cucernicului Paroh al Parohiei Mircești, Jud. Vaslui.

- 1941 septembrie 10. – *Președintele Crucii Roșii aduce mulțumiri donatorilor din Mircești.*

PRIMĂRIA COMUNEI

Tăcuta

Nr. 2152

1941 sept(embrie) 10

Cuc(ernice) Părinte Paroh,

Conf(orm) ord(inului) Dlui Pretor N° 4675 / 941, cu onoare vă rugăm a citi la prima slujbă în biserică cetățenilor cuvintele de mulțumire de mai jos:

„Cofirmăm primirea darurilor ce ați binevoit a face pentru ostașii români prin Crucea Roșie. Darurile Dvs. s-a(u) făcut venit(e) cu chitanța N° 333 / 941. În numele Soc(ietății) Crucea Roșie vă aducem mulțumiri atât Dvs. cât și celor ce au contribuit pe lista Dvs. la patrioticul gest.

Vă rugăm a se citi acesta în sf. biserică prin cuc(ernicul) Preot a satului la prima slujba.”

Președ(intele) Crucii Roșii

<ss> Gen. Râșcanu

- 1942 februarie 22. – *Lista de donație nr. 1 pentru ajutorul de iarnă.*

Copie
„Ajutorul de iarnă”

Județul Vaslui
Comuna Tăcuta
Satul Mircești

Lista nr. 1

De donație – în numerar – din ziua de 22 Februarie 1942. –

Nr. crt.	Numele și prenumele	Suma donată	Semnătura proprie	Obs.
1	Înv. I. Ursanu	100 (una sută lei)	-	
2	Anuța Ancovici	40 (patruzeci lei)	-	Nep.A.T. Lărgeanu
3	A.T. Lărgeanu	60 (șase zeci lei)	-	
4	Tinca Cotruță	10 (zece lei)	-	(Alex. Pieptu)
5	Nicolae Lărgeanu	20 (două zeci lei)	-	
6	Gh. N. Agape	20 (două zeci lei)	-	
7	Perc. G. Lărgeanu	100 (una sută lei)	-	
8	Cânt. Șt. Moga	50 (cinci zeci lei)	-	
9	Deleg. N. Aniței	40 (patru zeci lei)	-	
10	Plut. rez. V. Manea	40 (patru zeci lei)	-	
11	Gheorghe A. Popa	40 (patru zeci lei)	-	
12	C-tin Tăbușcă	250 (două sute cincizeci)	-	
13	Alex. Bobu	40 (patru zeci lei)	-	
14	Costache Toma	200 (două sute lei)	-	
15	D-tru Tudorache	60 (șase zeci lei)	-	
16	N.Aniței II-lea	20 (două zeci lei)	-	
17	Eufr. Marin	20 (două zeci lei)	-	
18	Elena Plut. maj. Hriscu	100 (una sută lei)	-	

19	Nicolae Baci	25 (douzecișicinci lei)	-	
20	C-tin Pieptu	100 (una sută lei)	-	
21	Gh. Cozloschi	40 (patru zeci lei)	-	
22	Alex. Butnaru	40 (patru zeci lei)	-	
23	Petrache Popa	100 (una sută lei)	-	
24	Gh. Tudorache	50 (cincizeci lei)	-	
25	Ion Tudorache	50 (cincizeci lei)	-	
26	Gh. Perju Săvuc	20 (două zeci lei)	-	
27	N. Tăbușcă	30 (treizeci lei)	-	
28	Gheorghe Buliga	20 (două zeci lei)	-	
29	Ad. Ciubotaru	50 (cincizeci lei)	-	
30	Cânt. N. Ardare	60 (șasezeci lei)	-	
31	Tinca Gh. Ardare	50 (cincizeci lei)	-	
32	Ion Mogoș	50 (cincizeci lei)	-	
33	Mândița Cosma	40 (patru zeci lei)	-	
34	Elena Șt. Șoldan	20 (două zeci lei)	-	
35	Nicolae Blănu	20 (două zeci lei)	-	
36	Gheorghe Tăbușcă	100 (una sută lei)	-	
37	Ag. Sanit. C. Pruteanu	100 (una sută lei)	-	
38	Preot. D. Leon	100 (una sută lei)	-	
39	Catinca A. Popa	20 (două zeci lei)	-	
40	Ovidiu D. Leon	20 (două zeci lei)	-	
41	Elisabeta C. Pruteanu	100 (una sută lei)	-	
42	Coop. Școalei Mircești	20 (două zeci lei)	-	
43	Iosefina Popa-Înv.	100 (una sută lei)	-	
44	Gheorghe Hornea	20 (două zeci lei)	-	
45	D-tru Alexandru	20 (două zeci lei)	-	
46	Vasile Dolhan	20 (două zeci lei)	-	
47	D-trie Parfenie	15(cinsprezece lei)	-	

Totalul general – 2700 (două mii șapte sute) lei

Echipa de colectarea ofrandelor ptr. „Ajutorul de iarnă”

Președinta, Înv. I. Ursanu <ss>.

Membri:

Preot, D. Leon <ss>.

Cântăreț Șt. Moga <ss>.

Perceptor, G. Lărgeanu <ss>.

Ag. San. C. Pruteanu <ss>.

- 1945 septembrie 16. – *Consiliul parohial al parohiei Mircești pune în discuție problema casei parohiale.*

Proces Verbal
Astăzi, 16 Septembrie 1945

Consiliul parohial al Bisericii din parohia Mircești, circ. 3, Jud. Vaslui, în ședința de astăzi a luat în discuție următoarea chestiune:

În anul 1935 s-a pornit construcția pentru locuința preotului paroh local pe pământul donat Bisericii de către moșierul din localitate.

S-au ridicat pereții din coteleți de lut, i s-a pus lemnul pentru acoperiș și s-a împrejmuțat curtea. Din cauza evenimentelor neprevăzute nu s-a mai lucrat nimic la această construcție și până în prezent nu e terminată.

În dorința de a vedea această casă parohială la bun sfârșit, hotărăște: a convoca adunarea parohială și a decide asupra măsurilor necesare. Parohia va convoca această adunare în cel mai scurt posibil timp.

Drept care s-a încheiat prezentul.

Președinte <ss> Pr. A. Stamati.

Membri

<ss> Șt. Șoldan.

<ss> Șt. Moga.

<ss> Ion Tudorache

<ss> Alex. Popa

<ss> Const. Iliescu

Alte patru semnături indescifrabile.

- 1945 decembrie 31. – *Preotul Alexandru Stamati informează protoieria despre situația construcției casei parohiale și problema reparației bisericii din Mircești.*

România
Parohia Mircești
Jud. Vaslui
Nr. 23
(decembru)ie 1945

Prea Cucernice Părinte

Cu onoare vă raportăm următoarele: Satul Mircești, deși cu un număr restrâns de locuitori, a avut de întâmpinat amări greutăți. Printre acestea, a fost construită clădirea școlii primare care face cinste acestui sat. Ridicarea Troiței pentru Eroii Neamului este iarăși un fapt împlinit din partea poporului local.

Cu aceiași râvnă satul se stăruie să termine lucrările de construcție a casei parohiale și reparația bisericii. Pentru casa parohială s-a adunat suma de 100000 de lei, cu care se pune în prezent acoperișul. Pentru materialul lemnos necesar rămâne să colectăm sume din popor.

S-a adunat una sumă și pentru reparația bisericii, dar până la recolta nouă, aceasta va trebui amânată, întrucât pe deoparte efectuarea lucrării necesită sume mari, iar seceta ce a bântuit, precum și urmele războiului pun pe enoriași, deși sânt pentru Casa domnului, în imposibilitate materială de a susține actualmente această

cheltuială. Totuși vom întreba prefectura de județ și Onor. Minister pentru a ne veni în ajutor.

De aceea vă rugăm să binevoiți a ne acorda toată încrederea că ceea ce va fi posibil de făcut să se facă în parohia Mircești, ce ne e încredințată.

Paroh preot <ss> Alexandru Stamati

II

N. 24

31 XII 1945

Cu onoare vă raportăm că până în prezent n-am primit salariul pe septembrie, octombrie, noiembrie și decembrie. Roagă a dispune expedierea prin poștă.

<ss>

Prea Cucernicieii Sale

Părintelui Protoiereu al circ. 3, jud. Vaslui.

- 1951. – Mitropolia Moldovei face cunoscută aprobarea executării reparațiilor necesare bisericii parohiale din Mircești, județul Vaslui.

Republica Populară Română

Mitropolia Moldovei

-Iași-

Nr. 8544

15 DEC(RMBRIE) 1951

Parohiei Mircești

Raionul Codăești

La raportul nr. 18 din a.c., vi se face cunoscut, că am aprobat să se facă reparațiile necesare Bisericii parohiale Mircești, după devizul întocmit de dl arhitect al Sf. Mitropolii, în valoare de lei 385000.

Alăturat vi se trimite două exemplare de deviz pentru a le avea în vedere la angajarea lucrărilor care se vor face cu respectarea formelor legale în vigoare.

Din încredințarea IPS Sale

MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI SUCEVEI

<ss> Vicar, arhimandrit Ioan

Secretar eparhial <ss>

- 1952 ianuarie 11. – Proces verbal încheiat între maeștrii Gheorghe Măgureanu, Vasile Neculăiță și comitetul de reparare a bisericii din Mircești.

Astăzi 11 Ianuarie 1952

Noi Comitetul de reparații al bisericii Sf. Împărați Constantin și Elena din satul Mircești, Com. Tăcuta, Raionul Codăești, împreună cu maistrul zidar Ghe. Măgureanu din Iași, Str. Iarmaroc, nr. 49, autorizat cu autorizația Nr. 2213 / 5916, am încheiat prezentul act după cum urmează:

Comitetul de reparație al bisericii mai sus specificată, în urma lucrării făcută de maistrul de mai sus amintit, s.a constatat că sunt mici completări la lucrarea ce au avut de executat la această Biserică, cum și unele renovări ce urmează a se face, înainte de a se face sfințirea Bisericii, cel puțin înainte cu 3 săptămâni de a se face sfințirea Bisericii.

Noi maiștrii Ghe. Măgureanu și Vasile Neculăiță ne luăm angajamentul că vom face aceste lucrări specificate mai sus înainte de a se face sfințirea Bisericii, cei ce îl vom face în primăvara anului 1952; tot materialul pentru renovare și reparație ne privește pe noi pe cont propriu. Această lucrare se va face cel mai târziu până la 5 mai 1952.

Iar pentru această lucrare care o avem de terminat lăsăm ca garanție materialul schelei cu care am lucrat Biserica, care cuprinde următorul material:

Căldări – 4 (patru); Malale-3 (trei); Butoi – 1 (unu); Stănci fier -1 (una); ciur sârmă-2 (două); Scânduri-7 (șapte); și alte bucăți de lemn mici; scară mare făcută din 2 (două bile cu lungimea (...)) și alte 4 (patru bile lungi de 8 m. (opt); Lăzi pentru tencuit – 2 (două).

Acest material (...) specificat mai sus este depozitat în păstrare la locuitorul Petre P. Popa, membru al Comitetului de reparație al Bisericii.

Nu se va elibera nimic din inventarul schelei fără aprobarea Comitetului de reparație.

Consimt la cele de mai sus. <ss> P.P. Popa

Asupra lucrării efectuată de maiștrii mai sus arătați, noi comitetul de reparații împreună cu consiliul parohial al parohiei Mircești, conf. Procesului din 29 iunie 1951, am achitat integral, atât suma de bani 300000 (treisute de mii de lei) cât și (...) cereale de 1500 kg. (una mie cinci sute) maiștrilor care astăzi față consimt la toate de mai sus prevăzute în prezentul proces verbal.

Maiștrii:

<ss> Măgureanu Ghe.

<ss> V. Neculăiță.

Drept care am încheiat prezentul proces verbal.

Președinte: <ss> Paroh Constantin Roiu.

Membri: <urmează semnăturile>.

POMELNICE

Pomelnic²⁸⁰

†
VII:

Pr. Ioan și Mărioara Alexandru cu fiii Lidia și Emilan.

MORȚI:

Pr. Ioan, Presbitera Ruxanda, Pr. Domnițian, Pr. Iordache, Presbitera Ioana, Preot Constantin, Presbitera Elena, Pr. Gheorghe, Pr. Vasile, Presbitera Maria, Pr. Gheorghe, Presbitera Safta, Monahia Olimpia, Monahia Eproxia, Pr. Manolache, Presbitera Maghița, Ioan, Ioan, Constantin Maranda, Constantin Catinca, Gheorghe Maria, Ioan Maria, Vasile Elena, Nicolae, Vasile, Gheorghe, Ioan, Ioan, Vasile Anica, Gheorghe Savastița, Gheorghe Aurica Catinca, Catinca, Maria, Elena, Eufrosina, Maria, Maria.

Ștefan Elena, Maria Aureliu, Gheorghe Ecaterina, Vasile Ioana, Săndulache Ioan Ecaterina Spiridon, Constantin, Maria, Neculai Elena Mihai Vasile Ioan Gavril Ruxanda, Constantin Zoița, Alexandru Ioan Ecaterina, Ioan Căsandra.

Pachița, Pachița, Pachița Maria, Ecaterina, Ecaterina, Mărioara, Mărioara Mihai, Constantin, Anastasia, Ecaterina.

Pomelnicul eroilor din Mircești – Vaslui – 1877

1877-1878

Vasile Hriscu
Alexandru Latu
Mihail Stegariu
Gheorghe Păduraru

1916-1918

Gheorghe Huțuțui
Pave C. Alexandru
Gheorghe Popa
Gheorghe Ardare
Gheorghe Grigoraș
Vasile Ștefănescu
Neculai Moga
Constantin Cotruță
Ioan I. Roiu

²⁸⁰ De la sfârșitul secolului al XIX-lea sau începutul secolului al XX-lea; caractere latine.

Gheorghe Zeru
Neculai Agape
Gheorghe Hriscu
Constantin Moga
Neculai Spuză
Neculai Alexandru
Grigore Bostan
Gheorghe V. Ciu(...)
Vasile Stoleru
Gheorghe Radu
Alexandru M. Popa
Vasile Bahnă
Vasile Cozma

1941-1945

Vasile P. Săvuc
Gheorghe V. Cozma
Emil Gh. Baciuc
Vasile V. Luca

Arhiva bisericii „Sfinții Împărați” din Mircești, *dosar 6 / 1894*.

Familia Păncescu în imagini

Ileana Păncescu, născută Bantaș, căsătorită în 1832 cu Toader Păncescu. Copiii: Gheorghe, Constantin (n. 1837) și Elena (n. 1847, Draxeni- 23 decembrie 1888, Iași). Fotografie din 17 mai 1887, Iași.

Alexandrina Păncescu cu Sergiu Păncescu, fiul său. Fotografie din 1907.

Elena Șuba (1847, Draxeni, ținutul Vaslui – 23 decembrie 1888, Iași), născută Păncescu. Căsătorită cu Gheorghe Șuba(1842-14 septembrie 1914, Iași) în 1866, au trei copii: Maria (1867, Iași-1959, Bucureștii), Gheorghe (25 iulie 1872, Iași-28 martie, Constanța) și Iancu (n. 1874, Iași). Iancu a urmat Liceul din Iași, Facultatea de Drept din București, stabilit la Focșani (1901), unde devine membru al Baroului (1905). Are doi copii, anume Lucreția-Cecilia (n. 1903, Focșani) și Ernest (n. 1905, Focșani). Fotografie din 17 mai 1887, Iași.

Maria Țurcanovici, născută Șubă, absolventă a Liceului Emilia Humpel, unde ajunge profesoară de matematică. Fotografie din 22 aprilie 1934, cu prilejul centenarului Liceului. Maria Șubă, în primul rând, a opta de la stânga la dreapta.

Maria Șubă (1867, Iași – 1959, București), căsătorită cu dr. Nicolae Țurcanovici. S-au stabilit în orașul Roman. Fără urmași. Fotografie din Iași (17 mai 1887).

Căpitanul Gheorghe Păncescu și soția sa. Fotografie din 1904.

Dimitrie C. Păncescu și Mărioara, soția sa, ctitorii bisericii din
Mircești (1932, București).

Dimitrie (Mitiță) C. Păncescu (14 decembrie 1942, Constanța)

Gheorghe Păncescu, fost Șubă (1872, Iași-1956, Constanța), căsătorit cu Alexandrina Râmnicănu în 1901. Urmează Liceul Militar, Școala de Război. În 1898 își schimbă numele din Șubă în Păncescu. Locotenent colonel în Primul Război Mondial, Colonel în artilerie (din 1919), general din 1924, șeful garnizoanei Constanța. Are doi copii: Sergiu (9 iunie 1902, Bacău-1 ianuarie 1975) și Leonie (1908, Constanța-1996, Tecuci). Fotografie din 1922.

Maiorul Gheorghe Păncescu și Sergiu Păncescu (5 ani).
Fotografie din 1907.

Sublocotenentul Ernest Șuba(n. 1905, Focșani), fiul lui Iancu, văr
primar cu Sergiu Păncescu. Fotografie din februarie 1930.

Prof. univ. Florin Păncescu, fiul lui Sergiu Păncescu și al Eleonorei,
n.1940 29 XI, Ploiești, căsătorit cu Marieta (20 aprilie 1963).

REACTIVAREA MĂNĂSTIRII GRĂJDENI

Gheorghe GHERGHE

Inițiativa reactivării Mănăstirii Grăjdeni a fost a lui Iacov Antonovici, Episcop al Hușilor, în 1930.

Tutovean, originar de pe Valea Similei, din Bogdana, Iacov Antonovici cunoștea foarte bine istoria și situația acestui lăcaș de cult, mai ales după secularizare. Înalt ierarh, cu un ridicat grad de cultură, a păstorit Episcopia Hușilor având ca obiectiv ridicarea ținutei morale a enoriașilor prin fapte de credință și prin promovarea instituțiilor religioase. Pentru reactivarea Mănăstirii Grăjdeni, în 1930 s-a adresat Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care în 22 martie 1930 a dat un răspuns afirmativ: „*La adresa Prea Sfinției Voastre numărul 873/930, cu frățeasca dragoste, avem onoarea a vă face cunoscut că sub rezerva ratificării ulterioare a Sfântului Sinod, vă dăm binecuvântarea noastră, în baza prevederilor articolului 86 din Statutul Legii pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române spre a reînființa mănăstirea Grăjdeni din județul Tutova*”¹. Sfântul Sinod, în ședința din 22 iunie 1930, „*a ratificat aprobarea provizorie ce vi s-a dat de către Prezidiu de a reînființa mănăstirea Grăjdeni din județul Tutova*”². Ratificarea a fost anunțată Episcopiei Hușilor în 18 iunie cu adresa nr. 2344, semnată de Patriarh și directorul Gheorghe Vasilescu, diacon. Iacov Antonovici nu a așteptat aprobarea Sfântului Sinod pentru a lua unele măsuri în vederea asigurării cadrului necesar pentru reînființarea mănăstirii și s-a adresat Ocolului Silvic Grivița și Protopopiei județului Tutova. Pentru organizarea obștii mănăstirii, Iacov Antonovici l-a numit pe ieromonahul Agatanghel Georgescu, trăitor la Sfântul Munte 17 ani și suplinitor la parohii în Eparhia Hușilor, timp de 8 ani.

Ocolul Silvic Grivița, prin adresa nr. 268 din 11 martie 1930, a comunicat protoiereului econom Ștefan Vasilescu „*că s-a aprobat cedarea a 5 ha livadă și 3 ha teren arabil și pășune aflată în jurul schitului Grăjdeni spre folosința acestui schit pe anul 1930, urmând ca cedarea definitivă să se facă după ce mănăstirea Grăjdeni va lua din nou ființă*”³. Iacov Antonovici a dat delegație economului Ștefan Vasilescu, protoiereul circumscripției I a județului Tutova de a lua în primire 5 ha livadă și 3 ha teren arabil și pășune, aflată în jurul Schitului Grăjdeni”⁴.

Preotul econom Ștefan Vasilescu a luat în primire de la Ocolul Silvic Grivița, suprafața de 8 ha, în 1 aprilie 1930, teren pe care l-a dat în seama ieromonarhului Agatanghel Georgescu⁵. După primirea pământului, starețul

¹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Vaslui (D.J.A.N.V.), *dosarul 28/1930*, f.2.

² *Ibidem*, f. 14.

³ *Ibidem*, f. 1.

⁴ *Ibidem*, f. 2.

⁵ *Ibidem*, f. 6.

Agatangel Georgescu a plantat 60 de pomi fructiferi în partea de miazănoapte a Sfintei Biserici, a pus în pământ 200 kg cartofi, 4 kg ceapă, 4 kg bob, 100 kg căpățâni de usturoi, a pregătit 20 de prăjini pentru lucernă, restul urmând să fie semănat cu orz, ovăz, porumb, 20000 fire de viță americană. Intenționa să construiască o casă cu 10 camere, chilii, bucătărie, trapeză, să repare biserica și să completeze obiectele necesare serviciului divin. Pământul primit era dat în folosință numai pentru un an de zile. Ocolul Silvic Grivița, reprezentat de inginerul silvic C. Vasiliu, a cedat acest teren datorită ordinului nr. 2375 din 1930, al Direcției Silvice Iași, care executa avizul consiliului de administrație Casa Pădurilor care prevedea „că sub controlul Ministrului Cultelor să se dea în folosință mănăstirii din perimetrul pădurii Grăjdieni suprafața de 5 ha livadă și 3 ha teren arabil și pășune pentru anul 1931”⁶. Terenul trebuia folosit „fără a se aduce vreun prejudiciu arborilor forestieri sau fructiferi aflați în această porțiune”⁷.

Predarea definitivă nu se putea face decât în condițiile unui ordin al Casei Pădurilor. În iunie 1930, Agatangel Georgescu s-a adresat Episcopiei Hușilor cu rugămintea „să interveniți locului în drept pentru cedarea definitivă a terenului”⁸. Iacov Antonovici, în 26 iunie 1930, prin adresa nr. 2387 a informat Casa Pădurilor București despre situația de la mănăstirea Grăjdieni și a cerut cedarea definitivă a terenului deoarece: „Această mănăstire pe lângă că potrivit aprobării Sfântului Sionod are o existență legală, dar că există și de fapt prin aceia că pe terenul înconjurător au fost sădiți pomi și viță de vie, iar conducătorul acestei mănăstiri a și contruit în bună parte 10 chilii călugărești”⁹. În aceeași zi, Episcopia s-a adresat și la Casa Bisericii din București, cu rugămintea ca și aceasta să intervină la Casa Autonomă a Pădurilor Statului pentru cedarea definitivă a terenului din jurul mănăstirii Grăjdieni. Casa Autonomă a Pădurilor Statului a răspuns că „în ședința de la 23 IX 1930, a hotărât să respingă cererea, întrucât C.A.P.S nu poate face danii”¹⁰. Cereri au fost adresate și Serviciului Proprietății din Ministerul Domeniilor.

Pe 10 ianuarie 1931, starețul mănăstirii, ieromonahul Agatangel a anunțat Episcopia că în anul 1930 s-au construit 12 chilii acoperite cu tablă, s-a plantat vie americană pe un sfert de ha, s-a săpat un iaz pentru pește „de la vale de izvorul de apă”, s-au cumpărat cărți pentru biserică și s-au procurat veșminte pentru biserică¹¹. Totuși, Casa Autonomă a Pădurilor Statului a prelungit cedarea terenului din jurul mănăstirii numai până la sfârșitul anului 1932. De abia în 1935, C.A.P.S. prin ordinul nr. 31382 a aprobat predarea din pădurea satului Grăjdieni în folosința mănăstirii Grăjdieni în afara porțiunii predate anterior „până la completarea suprafeței de 50 ha în total”, pădurea urmând să se folosească „cu respectarea tuturor prescripțiilor Ocolului Silvic”¹². Predarea s-a făcut în 19 iulie 1935 printr-un proces verbal semnat din partea Ocolului Silvic Grivița de inginerul C. Vasilescu,

⁶ *Ibidem*, f. 8.

⁷ *Ibidem*, f. 8.

⁸ *Ibidem*, f. 15.

⁹ *Ibidem*, f. 15.

¹⁰ *Ibidem*, f. 18.

¹¹ *Ibidem*, dosar 8 / 1931, f. 9

¹² *Ibidem*, dosar 15 / 1935, f. 2.

brigadierul Silvic I. Curelaru, pădurarii Ștefan Olaru, Gh. Sava, iar din partea mănăstirii de starețul Agatanghel Georgescu. Suprafața a fost delimitată și hotărnicită prin movile și stâlpi de hotar la colțuri, apoi s-a întocmit o schiță de plan. Suprafața de 5 ha a fost dată în folosință, nu în proprietate, „cu respectarea tuturor dispozițiilor Ocolului Silvic și ordinile ministrului în rigoare”¹³.

În paralel cu activitatea administrativă, starețul trebuia să organizeze obștea mănăstirii. În 15 aprilie 1930, protoiereul Circumscripției I Tutova a dat aviz ieromonahului Agatanghel Georgescu să officieze serviciul religios în biserică și să primească inventarul de la parohul parohici Frunțișeni. Predarea inventarului s-a făcut în 16 aprilie, prin procesul verbal semnat de preotul Gh. Diaconu și epitropul Gh. Iftimie¹⁴. Pentru formarea obștii mănăstirii a cerut ca tovarăși „pe următorii ieromonahi care sunt cu aceeași râvnă și dragoste ca și mine, Ghedeon Platon actualmente la parohia Valea Caselor, județul Vaslui și Filaret Palii actualmente la schitul Mălinești” dar și „binecuvântarea și încuviințarea pentru a merge la Sfânta Mănăstire Neamț a-mi aduce ajutori câțiva frați a căror întreținere ma privește”¹⁵. În următorii ani, numărul monahilor a crescut, în unele perioade până la 10, dar nu toți „cu aceeași râvnă și dragoste”. Au ajuns la Grăjdieni calugări cu abateri disciplinare, trimiși pedepsiți în speranța găsirii unui cadru de pocăire. În documentele aflate în dosarele Arhivelor Naționale din Vaslui sunt menționați câțiva, dar și păcatele lor: Ghenade Stângă, Vichentie Bogza, Mihai Mămăligă, Eusebie Chirilă, Mihail Toma, Gherontie Cătuneanu, Vasile Andon, Modest Vintilescu, Nicodim Năstase, Epifanie Vasilescu, Cleopa Jereghie, Xenofont Grama, Nina Agapie, Teofil Niculescu, Macarie Buză, frații Emil Tacu, Mihai Petrea, toți în perioada 1930-1940. Stareți în această perioadă au fost: Agatanghel Georgescu (1930-1935), Eusebie Chirilă (1935-1937), Modest Vintilescu (1937-1940).

De la secularizare și până în 1930 trecuseră aproape 70 de ani. Viața monahală, seculară în pădurea Grăjdieni, a cunoscut o întrerupere îndelungată, perioadă care și-a pus amprenta asupra tradiției și rigorizității. Cei trei stareți în deceniul patru al secolului XX s-au confruntat cu multiple dificultăți, conflicte cu unii locuitori din satele din jur, Vinderei, Brădești, Grăjdieni, acte de indisciplină ale unor monahi care-și găsiseră refugiul în noul cadru monahal, dar nu și calea dreaptă. Cei trei stareți, dornici de a transforma Complexul monahal din pădurea Grăjdieni într-o oază de cucernicie și smerenie s-au străduit să ia măsuri adecvate momentului, în multe cazuri fiind învinuiți de răutăți omenești.

Agatanghel Georgescu, preocupat de ridicarea prestigiului așezământului monahal, a intervenit și la Episcopie pentru a stopa activitățile laice, degradante ale unui loc în care trebuia să domine smerenia. „M(ănăstirea) Grăjdieni fiind rămasă în părăsire de mulți ani, rămasă pe seama preoților din parohie și la ziua Hramului de vară. Sfânta Treime, locul fiind pustiu, crășmarii veneau cu butoaiile de băutură și le așezau lângă zidul bisericii, spre vânzare, iară flăcăii din satul Brădești veneau cu muzici și făceau jocuri la 20 m departe de zidul bisericii, acest fapt fiind

¹³ *Ibidem*, f. 15.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 28 / 1930, f. 12.

¹⁵ *Ibidem*, f. 7.

cu totul necreștinesc și oprit de sfintele canoane, de unde s-au făcut și crime, pentru care stau și astăzi la închisoare”¹⁶. Dorința starețului de a înlătura asemenea manifestări a deranjat pe cei dornici de petreceri în pădure, nemulțumiții găseau aliați și în interiorul mănăstirii, pe monahii Vichentie Bogza, Mihail Mămăligă. Abaterile unor monahi sunt repetate, cei doi părăseau des mănăstirea, se îmbătau, provocau scandaluri, deseori fiind scoși din arestul jandarmeriei.

În 12 decembrie 1935, în timp ce starețul Agatanghel a fost plecat la Protoieria de Tutova, Vichentie Bogza „a dat cep butoaielor, a chemat locuitorii din Grăjdieni la petrecere spunând că starețul nu este acasă și este chip de petreceri. S-a îmbătat, a luat arma pădurarului și i-a amenințat pe frați, s-a bătut cu Mămăligă, acesta a tras cu revolverul, fiind despărțiți de monahul Gherontie Cătuneanu”¹⁷.

Starețul, ocupat cu probleme administrative, cu pantahuza, cu hrana monahilor, „fiind zilnic la masă 10 persoane”, cu păstrarea avutului mănăstirii, a creat nemulțumiri.

Locuitorii din Grăjdieni, în special Sava Benea și Ghiță Lazăr au tăiat copacii din pădure, au pășunat pe pământul mănăstirii, provocând un conflict de durată. A urmat o sesizare a preotului I. I. Alexandru, din Vinderei, care a informat Episcopia despre indisciplina unor monahi și măsurile starețului care „îi bate și-i leagă cu lanțuri”¹⁸.

Episcopia l-a delegat pe protoiereul Grigore Dimitriu să verifice gestiunea mănăstirii¹⁹. În 31 decembrie 1935, s-a adresat Episcopiei cerând înlocuirea, motivând că „viața mea numără 33 de ani de călugărie, și în momentele în care mă aflu, nu pot conduce Biserica, gospodăria și sufletele încredințate mie de Mântuitorul cu bătaie”²⁰.

A fost numit stareț, cu data de 1 ianuarie 1936, protosinghelul Eusebie Chirilă: „veți lua în primire arhiva și averea mobilă și imobilă a schitului după inventar în ziua de 2 ianuarie 1936. Nădăjduim că veți îndeplini această demnitate cu toată priceperea, râvna și cinstea cuvenită”²¹. După un an jumate, acesta a fost înlocuit în 12 iunie cu Modest Vintilescu, venit de la Dobrovăț²². Greutățile au continuat și, în 17 decembrie 1938, starețul anunța Episcopia că „din lipsă de mijloace de tot felul pentru întreținerea cu hrană a personalului acestei Sfinte Mănăstiri, am hotărât să se servească o singură masă iar pe cei care nu se supun ascultării să nu li se dea nimic”²³. Un grup de locuitori din Brădești l-au reclamat pe stareț că nu se ocupă de mănăstire, că nu se țin slujbe și „în cursul săptămânii stă închis toată ziua în cameră, se distrează cu Mărioara, soția soldatului activ Radu Tănase din comuna noastră Brădești”²⁴.

¹⁶ Ibidem, dosar 8 / 1931, f. 6.

¹⁷ Ibidem, dosar 15 / 1935, f. 37-41.

¹⁸ Ibidem, f. 28.

¹⁹ Ibidem, f. 26.

²⁰ Ibidem, f. 29.

²¹ Ibidem, f. 30.

²² Ibidem, f. 25.

²³ Ibidem, dosar 12 / 1938, f. 54.

²⁴ Ibidem, f. 12.

Protoiereul econom Ștefan Vasilescu s-a deplasat la mănăstire, iar pentru a cerceta cele sesizate a răspuns Episcopiei: „*Se înțelege de la sine că reclamele nu sunt decât răutăți, opera unui dușman al starețului cum și al progresului ce se observă la această mănăstire de când are acest stareț*”²⁵.

Declarații favorabile au dat monahii Nicodim Năstase, Epifanie Vasilescu, Cleopa Jereghie, Xenofont Grama și paznicul Vasile Dimofte, dar și locuitorii din satul Grăjdieni, în frunte cu pr. econom Gh. Rotaru, deranjați de reclamațiile celor din Brădești²⁶.

Mănăstirea și-a continuat activitatea depășind lipsurile și neînțelegerile, dar nu a rezistat cutremurului din 1940. Stricăciunile au fost atât de mari încât obștea s-a destrămat. Până în 1949 s-a pus problema demolării, biserica fiind din nou salvată de locuitorii satului Grăjdieni, care au luat hotărârea unei noi reparații cu eforturi proprii.

ANEXĂ

I

România
Parohia Frunțișeni
Județul Tutova
Nr. 13
16 aprilie 1930

Proces Verbal
16 aprilie 1930

Subsemnatul preot Gheorghe Diaconu, paroh al parohiei Frunțișeni, județul Tutova, motivat de ordinul Prea Cucernicului Protoereu al Circ. I, județul Tutova, prin Nr. 1361 al Sfintei Episcopii a Hușilor din 16 aprilie a.c. am procedat la darea de seamă cu inventar averea mobilă a bisericii Sf. Nicolae din pădurea Grăjdieni, părintelui Agatanghel Georgescu, monah, după cum urmează:

- Una biserică zidită din piatră, stare foarte bună;
- Un Evanghelier litere vechi legat în piele, stare de uz;
- Un Liturghier litere vechi legat în carton, stare bună;
- Două sfeșnice pe Sfânta Masă, bune;
- Un sfeșnic la proscomidie din aluminiu, stare bună;
- Trei acoperminte la Sf. Masă, două uzate și unul bun;
- Un rând sfintele mase, compuse din potir, steluță, copie și discos, stare bună;
- Un potir din plumb și cositor, stare uzată;
- Una cruce mare Răstignirea Mântuitorului Iisus Hristos în altar, stare bună;
- Doua cruci pe Sfânta Masă, una metal și alta lemn cu metal, stare bună;

²⁵ *Ibidem*, f. 13.

²⁶ *Ibidem*, f. 67.

- O ladă pentru veșminte, mediocră;
- Un castron, stare bună;
- Un scaun de paie, bunișor;
- Una catapeteasmă zugrăvită din nou în anii 1911-1913;
- O cruce de lemn la catapeteasmă în stare bună;
- Un serafim de lemn, stare bună;
- Două icoane Maica Domnului, stare bună;
- Două icoane Sfânta Treime, una mare și una mică iconostar;
- O icoană cu hramul Sf. Nicolae;
- Una icoană cu Sf. Dimitri și Sf. Gheorghe;
- Cinsprezece sfeșnice, dintre care 2 alamă, 9 f(i)er și 4 lemn;
- Două strane de lemn pentru cărți;
- Douăsprezece Minee nelegate, ediția Sf. Sinod;
- Octoih vechi, stare mediocră;
- Două Trioade, unul vechi și unul nou nelegat, ediția Sfântul Sinod;
- Două Penticostare litere vechi, stare medie;
- Un Ceaslov litere vechi, stare uzată;
- Douăsprezece cărți grecești, stare bună;
- Douăzeci și două străni, bunișoare;
- Un policandru cu 12 lumânări, stare bună;
- Un tablou în ramă reprezentând viața, patimile și învierea Mântuitorului Iisus Hristos;
- Un disc, stare bună;
- O cristelniță din tablă uzată;
- Cinci scaune din lemn, stare bună;
- Douăsprezece lăvicere, din care șase de lână;
- Una carte Evanghelion, ediția Sf. Sinod legată;
- Una carte „Apostol” legat, litere vechi, mediocră;
- Două candelnițe, una de argint, stare bună și alta alamă.

Totodată predau recipisele cu nr. 491 / 927 și nr. 4 / 1930 confirmatoare de consumarea excedetelor bugetare 1924-1929 în valoare de 791 lei la banca populară Frunțișeni-Tutova.

Pentru care au predat averea bisericii filiale Sfântul Nicolae prin pretextul inventar însoțit de procesul verbal.

Am predat
Paroh Pr. Gh. Diaconu

Am primit
Pr. A. Georgescu

Prezenta copie fiind conformă cu originalul se certifică de noi.
<ss> Protocreu Econom Șt. Vasilescu.

D.J.A.N.V., dosar 28/1930, p.12.

II

Proces Verbal Astăzi 19 iulie 1935

Subsemnatul inginer șef Silvic C. Vasilescu Șeful Ocolului Silvic Grivița, județul Tutova, având în vedere ordinul nr. 31382 / 1935 al Casei Autonome a Pădurilor Statului, Serviciul Proprietății prin care se ordonă a se preda M(ănăstirii) Grăjdeni din satul Grăjdeni, comuna Frunțișeni, județul Tutova, în total suprafața de 50 ha din pădurea statului Grăjdeni, în care se cuprinde și suprafața de 6,35 ha poeni deja predate ca vatră pentru acea mănăstire, astăzi data de mai sus, însoțit de brigadierul silvic I. Curelaru și pădurarii Șt. Olaru și Gh. Sava am trecut la pădurea statului unde în prezența prea cucernicului stareț A. Georgescu înștiințat cu adresa noastră nr. 1151 din 10 iulie 1935, am procedat la delimitarea pe teren a suprafeței de 50 ha în conformitate și cu schița de plan înaintată Onor(atului) Minister a Agriculturii și Domeniilor cu Raportul nr. 706 din 25 IV 1935 de către acest ocol.

Am deschis linii separatoare fixând movile și stâlpi de hotar la colțuri.

Suprafața de 50 ha predată se arată în anexa schiță de plan care face parte integrată din acest proces verbal și are următoarele limite:

- La nord cu pădurea statului Grajdeni separată prin linie dreaptă deschisă;
- La sud-idem;
- La est-idem;
- La vest cu locuitorii din satul Grăjdeni prin movile de hotar. Suprafața se predă ca pădure M(ănăstirii) Grăjdeni, urmează a se folosi ca atare neputându-se beneficia decât cu respectarea tuturor dispozițiilor Codului Silvic și ordinilor ministerului în vigoare.

Pentru care am adresat prezentul proces verbal în patru exemplare din care un exemplar se predă mănăstirii Grăjdeni, un exemplar rămâne în arhiva ocolului, un exemplar se va înainta Direcției Silvice Iași, al patrulea se va înainta C.A.P.S.

Am predat
Șeful ocolului Silvic,
<ss> inginer C. Vasilescu
Brigadier Silvic <ss> I. Curelaru

Am primit
Starețul M-rei Grăjdeni,
<ss> Agatanghel Georgescu
Pădurari: <ss> Șt. Olaru
<ss> -Gh. Sava

D.J.A. N. V., dosar 15/1935, p.15.

III

Chestionar - 1938

Sfânta M(ănăstire) Grăjdeni-Tutova

Este aşezată în partea de răsărit a judeţului Tutova, în apropiere de satul cu acelaşi nume, aparţinând de comuna Frunţişeni, la o distanţă de 12 km de oraşul Bârlad.

După tradiţie ar fi ctitorie a voievodului Petru Rareş, care a fost construită la începutul domniei sale, din lemn. În urma invaziei turcilor şi tătarilor a fost arsă din temelie.

Biserica de astăzi a fost începută în 1853 de către un vlădică cu numele Anania. Temelia şi stâlpii de la ferestre sunt din piatră cioplită adusă de la Tg. Ocna, iar restul din cărămidă făcută acii pe loc şi zidită de zidari albanezi. A fost sfinţită la 1860, pe când erau încă călugări greci în ţară, dându-se hramul Sf. Nicolae. După secularizare la 1864, călugării greci împrăştiindu-se, a ramas pustie aproape 50 de ani.

La facerea legii clerului a devenit filială a parohiei Frunţişeni, făcându-se slujbe numai la hram.

În 1930 a fost reînfiinţată de către decedatul Episcop Iacov Antonovici.

La gospodărie

În 1930 prin stăruinţa stareţului vremii aceleia, s-a construit un corp de case de locuit cu 9 chilii, care azi sunt în stare bună.

În 1937 prin stăruinţa actualului stareţ ieromonah Modest Vintilescu, s-au construit următoarele:

1. Noua bucătărie şi sala de mese, care lipseau cu desăvârşire;
2. Un grajd pentru vite în lungime de 20 / 6 m având la un capăt cameră pentru servitori, iar la celălalt remiza pentru trăsură, acoperit cu ţiglă;
3. Una pivniţă de 8 / 4 m având deasupra crama acoperită cu scândură;
4. La biserică s-au pus uluce şi burlane din nou, cum şi alte îmbunătăţiri.

Donaţii

1. De către Protoiereul judeţului Tutova s-a donat în 1937 un clopot nou în greutate de 65-70 kg care a fost confiscat de la stilişti;
2. Cu condica pantahuză s-a colectat din Episcopie în 1936, suma de lei 11025;
3. Idem în 1937 – 38315

Total – 49340 lei

<ss> Ieromonah Modest Vintilescu

D.J.A.N V., dosar 12 /1938, p. 59.

GHEORGHE Ghibănescu ÎN VIAȚA ORAȘULUI BĂRLAD LA ANII TINEREȚII

Ina CHIRILĂ

În tradiția istoriografică modernă a Iașilor, Gheorghe Ghibănescu ocupă un loc de frunte, fiind considerat unul dintre cei mai prodigioși editori de documente¹. Pasionat de trecutul istoric dezvăluit de slova scrisă a documentului, el a înțeles să trăiască pentru și împreună cu acesta². Eforturile sale s-au concretizat în constituirea unei impresionante biblioteci și a unei colecții de material documentar inedit, publicarea a peste 8000 de documente în 55 de volume³ și copierea a încă 150.000 de documente adunate în 75 de volume mari rămase în manuscris⁴. Imensul material colecționat a fost valorificat, atât cât a reușit într-o viață de om, în numeroase studii și articole, majoritatea publicate în paginile presei și ale revistelor vremii.

Născut la 29 septembrie 1864, în satul Gugești, județul Fălciu, într-o numeroasă familie de răzeși, Gheorghe Ghibănescu se trage din neamul Ghibanilor, așa cum povestește chiar el într-un articol autobiografic din 1933⁵. În privința datei

¹ Despre viața și activitatea istoriografului vezi: N. Iorga, *Un răzăș moldovean: Gheorghe Ghibănescu, 19 iulie 1936*, în *Oameni cari au fost*, vol. II, ediție îngrijită de Ion Roman, Editura pentru Literatură, București, 1967, p.299; Constantin Velicu, *Gheorghe Ghibănescu 1864-1936 (necrolog)*, în «Anuarul Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași», 1938-1939, p. 697-700; Gheorghe Bezviconi, *Genealogiștii Moldovei*, în „Cetatea Moldovei”, V, vol. XII, nr.1, 1944, p. 50-67; Laurențiu Gheorghe Ștefănescu, *Gheorghe Ghibănescu (1864-1936)*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an XLVI, nr. 1-2, ian.-feb. 1970, f. 75-79; Dumitru Ivănescu, *Gheorghe Ghibănescu*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an LIII, nr.7-9, iulie-septembrie 1977, p. 611-615; Ioan Caproșu, „*Condicile*” lui Ghibănescu, în „Cronica”, anul XVI, nr. 13 (791), 27 martie 1981, p. 2; *Istoria Hușilor*, volum îngrijit și coordonat de Th. Codreanu, Galați, 1995, p. 275-276 și 311; Petronel Zahariuc, *Gheorghe Ghibănescu (1864-1936)*, în „Arhiva Genealogică”, IV (IX), 1997, 3-4, p. 21-26; Dumitru Ivănescu, *Gh. Ghibănescu, note epistolare*, în AII, vol. XLII, 2005, p. 699-722; Iulian Pruteanu Isăcescu, *Gh. Ghibănescu-145 ani de la naștere (remember)*, în „Chronos”, Revistă de Istorie, anul VII, nr. 1-2 (12-13), 2009, p. 152-155.

² N. Iorga, *op.cit.*, p. 299.

³ Trei volume (XVIII, XXIII, și XXIV) din *Uricariul* lui Theodor Codrescu, 25 de volume din *Surete și izvoade*, 12 volume de *Ispisoace și zapise*, nouă volume ale Buletinului „Ioan Neculce”, trei volume ale revistei „Arhiva Muzeului Municipal Iași” și trei volume „Teodor Codrescu”.

⁴ Gheorghe Ghibănescu, *Pe drumuri de cercetări istorice (Amintiri)*, extras din revista „Vremea Școlii”, anul VII, nr. 3, p.70. În 1965, aceste condici au fost aduse pentru evaluare în vederea achiziționării la Arhivele Statului din Iași, unde d-l prof. Ioan Caproșu a reușit în decurs de două luni să cerceteze doar 30 dintre ele (I. Caproșu, *op. cit.*).

⁵ Gheorghe Ghibănescu, *De mine...despre mine și Discursul ținut la sărbătorirea mea (28 mai 1933)*, extras din „Vremea Școlii”, Iași, 1933, 15 p.

de naștere, unii istorici au observat, pe bună dreptate, diferențe între informațiile oferite de istoriograf și documentele identificate în fondurile Arhivelor din Iași⁶. Avem astfel trei variante: 28 septembrie⁷, 29 septembrie⁸ și 1 octombrie 1864⁹. Lucrurile par să fie clarificate de condica pentru botezați pentru anul 1864¹⁰ unde este consemnat faptul că Hagi Gh. Ghibănescu și Magdalina botează pe fiul Gheorghe în ziua de 4 octombrie 1864, având ca nașă pe Maria Ciofea, probabil bunica sa după mamă. De asemenea, copia legalizată la 24 mai 1891 a actului de naștere și botez din 4 octombrie 1864, confirmă că Gheorghe Ghibănescu s-a născut la 1 octombrie 1864, în comuna Gugești, plasa Crasnii, județul Fălciu¹¹. Explicația este oferită de însăși practica înregistrării documentelor de stare civilă. În situația lui Gheorghe Ghibănescu, deși născut pe 29 septembrie, dată invocată chiar de el în studiul autobiografic, părinții săi au declarat data de 1 octombrie, nașterea fiind înregistrată după câteva zile, când s-a oficiat și botezul copilului. Această practică este des întâlnită în actele de naștere ale vremii¹².

Revenind la familia sa, Gheorghe Ghibănescu a fost ultimul născut din cei 12 copii ai Magdalinei și ai lui Hagi Gheorghe Ghibănescu și singurul care a reușit să urce trepte semnificative pe scara ierarhică a societății¹³. Tatăl său, născut pe la 1820¹⁴, în Răiești, s-a căsătorit la vârsta de 20 ani cu fata lui Gheorghe Ciofea, băcan din Huși. Magdalina, mama lui Gheorghe Ghibănescu, se trăgea, pe linie maternă, din neamul lui Cârjă¹⁵ din Bârlad. Au locuit o vreme în satul Gugești, locul nașterii viitorului cărturar, unde Hagi Gheorghe Ghibănescu luase din 1856 în arendă moșia domniței Hangerli din Iași¹⁶. Se mută apoi cu traiul în Huși, în mahalaua Răieștilor, în casa de la nr. 10, unde mezinul familiei își petrece copilăria. Din nefericire, la vârsta de numai 10 ani rămâne orfan de tată, acesta stingându-se la

⁶ Silviu Văcaru, *Gheorghe Ghibănescu în documente de arhivă*, în „Prutul”, Revistă de Cultură, serie nouă, Anul I (X), Nr. 1 (47)/2011, nota 7, p.60.

⁷ ANI, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, Rectorat (în continuare: Rectorat), dosar nr. 504, f. 2, 5 v și 12.

⁸ Gheorghe Ghibănescu, *De mine...*, p. 2.

⁹ ANI, Rectorat, dosar 481, f. 4 v- 5; ANI, Școala Normală „Vasile Lupu” Iași, dosar 4/1896, f.9; Ibidem, dosar 8/1909, f. 5 v-6; *Ibidem*, dosar 7/1916, f. 2 v-3; Ibidem, dosar 6/1927, f. 2 v-3; Idem, ANI, Gheorghe Ghibănescu, dosar 1, f. 32 – pașaport; în ANI, Chestura de Poliție Iași, dosar 5/1900, f. 6, la nr. 687 se găsește cotorul acestui pașaport. Acest act reprezintă singura mărturie eronată, precum că Gheorghe Ghibănescu s-ar fi născut în Iași.

¹⁰ AN Vaslui, *Colecția de Stare civilă jud. Vaslui, comuna Boțești, sat Gugești*, dosar 2/1864, nr. crt. 26, f.3v.- 4.

¹¹ ANI, Stare Civilă oraș Iași, dosar căsătorii, dosar 541/1891, f. 5.

¹² Vezi cazul lui Emil Racoviță, în al cărui act de naștere, înregistrat pe 17 noiembrie 1868, se arată că s-a născut „alaltăieri”, deci pe 15 noiembrie (*Ibidem*, născuți, dosar 15/1868, nr. crt. 697, f. 56).

¹³ Gheorghe Ghibănescu, *op.cit.*, p.10.

¹⁴ Informație din Gheorghe Ghibănescu, *op. cit.*, p. 2.

¹⁵ Vezi procesele familiei Cârjău/Cârja cu cei din neamul Cantacuzino Pașcanu (ANI, Gheorghe Ghibănescu, dosar 20, f. 56-57, 77-85).

¹⁶ Gheorghe Ghibănescu, *op.cit.*, p. 2.

4 februarie 1874, la numai 56 de ani¹⁷, lăsându-și cei 12 copii, în grija soției, Magdalina Ghibănescu, în vârstă de 40 de ani¹⁸.

De la 7 ani, a frecventat Școala primară nr. 3 din Huși unde, în clasa I, l-a avut ca dascăl pe Ion Grozescu, pentru care Gheorghe Ghibănescu a păstrat cele mai scumpe amintiri. La această școală a făcut primele trei clase primare, fiind premiantul al doilea, după Costică Tudoranul. În toamna anului 1874 a fost transferat la Școala primară de băieți nr. 1¹⁹ din aceeași localitate, de altfel singura școală care avea patru clase, unde dascăl era Ion Semaca, de la care a învățat aritmetica și geometria și istoria fără manual, și care, la absolvire, după ce i-a dat premiul al doilea și atestatul, l-a îndemnat să aleagă drumul Seminarului, deci să se facă popă²⁰.

Începând cu luna septembrie a anului 1875, urmează cursurile clasei I în cadrul Seminarului din Huși, alături de alți 125 de elevi, peste care maestru a fost Sava Costăchescu, tatăl viitorului ministru Nicolae Costăchescu²¹. În condica de disciplină a elevilor interni pe anul școlar 1875-1876, elevul Gheorghe Ghibănescu este consemnat cu două penalități, fiind „închis 1 oră” pentru „necuviință”, „cântări” și „neurmă la biserică”. Aceasta din urmă, ca de altfel, și pentru colegii săi de clasă, nu a reprezentat principalul obiect de interes, Ghibănescu înregistrând un total de 20 de absențe de la slujbe și 48 de absențe nemotivate de la ore, precum și nota 8 la conduită și 7 la „deligență”²². Cu toate aceste sancțiuni, Gheorghe Ghibănescu a fost premiantul al doilea la cântări, poate pentru că a cântat în strana bisericii din târg ani la rând²³.

După absolvirea Seminarului din Huși, în anul 1879, tânărul Ghibănescu părăsește locurile și oamenii dragi, apucând drumul Iașului, în dimineața Sfântului Ioan, într-o haraba cu boarfe, cufere și lăzi²⁴. Ajuns pe 30 august în dealul Repedei, nu se mai „satură privind Iașii din depărtare”²⁵, unde va sosi cu un singur scop: să continue studiile la Seminarul din Socola, pe care le-a absolvit în 1882, urmând apoi cursurile Facultății de Litere și ale Școlii Normale Superioare din Iași între anii 1882-1885.

Deși a fost îndrumat de ai săi spre o carieră preoțească și ar fi putut să ajungă în această breaslă, fiind în bune relații cu unii reprezentanți de valoare ai bisericii, s-a hotărât să intre în învățământ²⁶. Absolvent al Facultății de Litere și al Școlii Normale Superioare din Iași, în baza concursului susținut la 1 octombrie

¹⁷ ANI, Stare Civilă oraș Iași, dosar căsătorii, nr. 541/1891, f. 6.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Gheorghe Ghibănescu, *De mine...*, p. 2.

²⁰ *Ibidem*, p. 3.

²¹ *Ibidem*.

²² ANI, Seminarul de la Huși, dosar 1/1875, f. 53v- 54.

²³ Gheorghe Ghibănescu, *Amintiri* în «Anuarul Seminarului „Veniamin Costache” din Iași», pe anii școlari: 1927/1928 -1929/1930 și 1930/1931, p.105.

²⁴ *Ibidem*, p. 105-106.

²⁵ *Ibidem*, p. 108.

²⁶ *Viața școlii, în anii 1930-1931 și 1931-1932* în «Anuarul Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași», pe anii școlari 1930-1931 și 1931-1932, Iași, p. 123.

1885, chiar de ziua sa, la Universitatea din Iași, a fost numit, din 27 noiembrie²⁷, profesor de limbă română, cu titlu provizoriu, la Școala Normală primară din Bârlad, unde va funcționa până în 1889²⁸. Pe 28 noiembrie a fost înaintată adresa de înștiințare a directorului școlii că în „baza recomandățiunei juriului examinativ și a rezultatului satisfăcător al examenului” Gh. Ghibănescu este numit profesor cu titlu provizoriu, la catedra de limbă română de la acea școală, urmând ca acest lucru să fie adus și la cunoștința lui Ștefan Neagoe, suplinitorul de până atunci²⁹. Pe această hârtie directorul pune rezoluția: „Se va răspunde d-lui Ministru că d-ul Ghibănescu s-a prezentat la post la 7 decembrie”³⁰. A depus jurământul ca profesor în ziua de 5 decembrie 1885, în fața directorului Liceului „Codreanu” din Bârlad, Panaite Ghenciu, asistat de directorul Școlii Normale Ion Popescu. Prima lecție a ținut-o la 7 decembrie, la clasa a II-a, vorbind despre subordonatele de loc, după gramatica lui Ștefan Neagoe. Sosirea lui Ghibănescu la Bârlad a avut loc în contextul unui amplu proces al primenirii cadrelor didactice. În toamna aceluia an, din cei 12 profesori vechi ai Școlii Normale rămăseseră numai trei: „Ion Popescu, director și profesor de pedagogie, dr. C. Codrescu, medic și profesor de igienă, și Lascăr Hergescu, maestru de muzică. Alți profesori noi înlocuiseră pe cei vechi: Gr. Negură, profesor de matematică, pe bătrânul Stroe Belloescu, C.V. Slobozianu, profesor de știință, pe veneratul profesor Ghimbășanu și Petre Gheorghiu, maestru de gimnastică, „nu știu pe cine”, C. Pavelescu la desen, pe T. Gățulescu, Gavril Onișor la geografie pe D. Constantinescu, Gh. Constantinescu-Râmnicănuș pe Panaite Chenciu, iar Gheorghe Ghibănescu pe Ștefan Neagoe, cel mai autorizat condei al partidului liberal, ziarist de marcă la „Vocea Tutovei” a lui Gh. Catzafani, autor de gramatică, o bună carte didactică și mâna dreaptă în politica liberală pe lângă dr. C. Codrescu, frate cu Iancu Codrescu, deputat permanent în camerele liberale și fost director al Camerei Deputaților.

Cei care au simțit cel mai bine primenirea corpului profesoral au fost elevii. Erau 120 elevi, toți interni, supuși unui regim aspru de cazarmă, cu o pregătire formală, ce acoperea un gol moral la cei mai mulți. Și apoi un corp didactic prea bătrân ținea la distanță clasa și, cum „vârsta apropiată catedra de bănci”, elevii au văzut în tineretul profesoral un nou îndemn de muncă și o mai vădită prietenie între bancă și catedră³¹.

Încă din primii ani de profesorat, Gheorghe Ghibănescu a fost preocupat de soarta școlilor românești, a elevilor și a situației cadrelor didactice. În acest sens apare primul său articol în anul 1887³².

Împreună cu elevii săi de la Bârlad, întocmește prima sa lucrare de factură filologică, un curs de grafie chirilică³³, o dezvoltare „extra programatică” a celor

²⁷ ANI, Gheorghe Ghibănescu, dosar 1, f. 5 (originalul diviziei școlare nr. 15678 /27 noiembrie 1885).

²⁸ Gheorghe Ghibănescu, *De mine...*, p. 2-5.

²⁹ Idem, *Amintiri* în «Anuarul Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași», pe anii școlari 1930-1931 și 1931-1932, Iași, 1933, p. 36.

³⁰ *Ibidem*, p. 37.

³¹ *Ibidem*, p. 36.

³² Gheorghe Ghibănescu, *Școala privată prin prisma socială*, extras din revista „George Lazăr”, nr. 8-9, Bârlad, Unirea, 1887, 20 p.

două file din gramatica lui Neagoe, pentru clasa a III-a normală. Studiul, așa cum o declară chiar el, reprezintă prima sa depășire de program, de oficialitate³⁴. Din păcate, lucrarea nu l-a ajutat pe Gheorghe Ghibănescu în cariera universitară. Studiul a fost prezentat de A.D. Xenopol în „Arhiva”, iar observațiile sale privind inadvertențele de conținut ale textului au constituit în anul 1906 motive de respingere a candidaturii lui Ghibănescu la ocuparea catedrei de istorie a literaturii române din cadrul Facultății de Litere din Iași³⁵.

Înțelegând de tânăr cât de mult „câștigă individul din imboldul mediului” și „cât pot face puținii buni împreună”, încă din a doua zi după sosirea sa în Bârlad, Gheorghe Ghibănescu a „căzut în sânul”³⁶ Cercului Didactic al profesorilor din Bârlad unde, grație profesorului Vasile Lepădatu, profesor de istorie de liceu, tinerii profesori se adunau săptămânal, discutau chestiuni generale și țineau conferințe. Despre activitatea acestui cerc Gheorghe Ghibănescu a avut cele mai frumoase amintiri, deoarece datorită acestuia cerc el a ținut două conferințe, *Originea Hușilor* și *Poetul Alexandru Hrisoverghi*³⁷.

Cea dintâi conferință va constitui nucleu viitoarei monografii a târgului său natal³⁸. Mai întâi rezumatul conferinței a fost publicat în „Vocea Tutovei” a lui Catzafani la 30 ianuarie 1886. Incitat de aprecierile făcute de Ionescu Gion, într-un curier literar din februarie 1886, Gheorghe Ghibănescu dezvoltă subiectul, publicând textul în coloanele „Românului” lui C.A. Rossetti din luna mai, același an (numerele 4, 5, 8-14, 16-20). Fragmentul din monografia hușeană marchează debutul său și pe tărâm publicistic, oferindu-i astfel șansa unei colaborări aproape zilnice la acest ziar, între 1886-1889, unde a ținut rubrica *Impresii de călătorie. Vacanțele mele*³⁹.

Activitatea sa publicistică devine tot mai prolifică odată cu înființarea împreună cu Solomon Halița și cu încă alți patru colegi a revistei literare pedagogice „Gheorghe Lazăr”⁴⁰, la care a mai colaborat și Spiru Haret⁴¹. Mai apoi, la stăruințele librarului și tipografului V.D. Vasiliu, Gheorghe Ghibănescu a preluat timp de un an și direcția săptămânalului politic „Bârladul”⁴², începând cu numărul 27 septembrie 1887⁴³.

³³ Idem, *Grația chirilică la români*, Tipografia George Catzafany, Bârlad, 1889, 64 p.

³⁴ Gheorghe Ghibănescu, *De mine..*, p. 11.

³⁵ ANI, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Rectorat, dosar 707, f. 23.

³⁶ Gheorghe Ghibănescu, *De la serbarea jubilară a Arhivei*, p. 78.

³⁷ Idem, *Amintiri* în «Anuarul Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași», pe anii școlari 1930-1931 și 1931-1932, Iași, 1933, p. 38-39.

³⁸ Idem, *Originea Hușilor. Studiu istoric*, Tipografia Română, Bârlad, 1887, 88 p.

³⁹ Idem, *Impresii de călătorie. Vacanțele mele*, în „Românul”, 2 I 1888, p. 5; 10 I 1888, p. 25; 11 I 1888, p. 29; 12 I 1888, p. 33; 18-19 I 1888, p. 49; 20 I 1888, p. 54; 21 I 1888, p. 56; 27 I 1888, p. 82; 28 I 1888, p. 85; 29 I 1888, p. 89; 30 I 1888, p. 93; 2 II 1888, p. 100; 6 II 1888, p. 117; 7 II 1888, p. 126.

⁴⁰ „Gh. Lazăr”, *revistă de pedagogie și literatură* (în colaborare), Bârlad, 1887, 1888, 1889.

⁴¹ Gheorghe Ghibănescu, *Amintiri* în «Anuarul Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași», pe anii școlari 1930-1931 și 1931-1932, Iași, 1933, p. 38.

⁴² *Bârladul, ziar politic-literar*, Bârlad, 1887, 1888.

⁴³ P. Zahariuc, *op. cit.*, nota 10, p. 22

Vederile lui largi și puterea de muncă fără seamăn l-au făcut să se avânte și în politică, activând în partidele Liberal radical, Conservator, apoi Conservator Democrat, pentru ca la urmă să rămână devotat lui Tache Ionescu. În mai multe rânduri, a reprezentat în Parlament curente politice ale vremii, fiind ales deputat și senator de Fălciu și Vaslui, în repetate rânduri participând la sesiunile parlamentare din 1899⁴⁴, 1900, 1901, 1905, 1906, 1907⁴⁵, 1912, 1913, 1922⁴⁶ și 1923⁴⁷, devenind și prefect al județului său natal, Fălciu, între 1921-1923, sub guvernul lui Tache Ionescu.⁴⁸

Debutul în politică l-a făcut aliniindu-se radicalilor încă de pe vremea când era profesor la Bârlad. A solicitat să fie inclus pe listele electorale în colegiul al II-lea pentru Senat și Adunare, din partea județului Tutova, însă a fost respins fiindcă nu făcea dovada că are domiciliul în acest județ, fiind înscris în același timp pe listele electorale la comuna Huși, pentru județul Fălciu⁴⁹.

La Bârlad are fericita ocazie de a intra pentru prima dată în contact direct cu documentele vechi, inițiindu-se în tainele buchisirii lor. Prima sa gazdă, o doamnă Rogojină, avea un proces cu ginerele său pentru casa sa⁵⁰ ce se afla în Podeni, în vecinătatea caselor moșului lui Gheorghe Ghibănescu, Teohari Iordache, o rudă de a mamei sale, după bunica Cârjoa, de loc din Bârlad⁵¹. Bătrâna gazdă a apelat la locatarul său, fiind profesor, să-i citească două documente ale casei datate 1825. Pe atunci viitorul istoriograf citea „ca apa” slova de tipar, dar nu se încumeta să citească slova de mână. Transcrie actul cu foarte multe „ochiuri”, arătându-l apoi părintelui Carp, catihetel Școlii Normale, care îl citește ca la Psaltire. Intrigat de iuțea cu care fusese citit textul de către preot, tânărul profesor reia actele și le citește îndelung, până pătrunde rostul „cerdacurilor” din scrierea veche⁵². Se mută apoi în gazdă la un domn Popa, în piața domnească. Și gazda a doua se afla în proces cu vecinii dogari pentru casă și loc. Alte patru hârtii și o lungă carte de judecată ajung în mâna viitorului cărturar, care nu le-a lăsat până nu le-a „dezlegat” singur pe toate.

La câțva timp, un elev îi prezintă o hârtie sionească găsită din întâmplare. O citește și o notează și pentru prima dată se prezintă publicului în paginile „Contemporanului” (anul V, 45) din Iași cu articolul *Istoria unui proces din 1768*.

⁴⁴ ANI, Stampe și Fotografii, nr. 72 (sunt reprezentați toți membrii Senatului și Camerei din anul 1899).

⁴⁵ În acest an fost suspendat din învățământ timp de două luni, pentru o acuzație adusă în calitate de deputat (ANI, Școala Normală „Vasile Lupu” Iași, dosar 7/1916, f. 2 v).

⁴⁶ ANI, Gheorghe Ghibănescu, dosar 5, f. 38.

⁴⁷ ANI, Școala Normală „Vasile Lupu” Iași, dosar 4/1897, f.1-4.

⁴⁸ C. Velicu, *op.cit.*, p.,699.

⁴⁹ ANI, Gheorghe Ghibănescu, dosar 5, f. 4-6.

⁵⁰ Gheorghe Ghibănescu, *De la serbarea jubilară a Arhivei*, în „Arhiva”, Organul Societății Științifice și Literare din Iași, anul XXVI, nr. 1, 2, 3, ian., febr., mart. 1915, p.76.

⁵¹ Idem, *Pe drumuri de cercetări istorice (Amintiri)*, extras din „Vremea Școlii”, anul VII, Nr.3, Tipografia „Presa Bună”-C.215, Iași, 1934, p. 70. În acest studiu Ghibănescu afirma că „bătrâna avea fata măritată cu un domn Rogojină” și că a fost rugat să citească un zăpis de de la 1804. Trecerea anilor se pare că l-au făcut pe Ghibănescu nu numai să uite ce a scris cu 20 de ani în urmă, ci și să confunde anumite date.

⁵² Idem, *De la serbarea jubilară a Arhivei*, în „Arhiva”, p.76.

Așa cum singur remarcă, acest articol i-a deschis „primul drum” spre cercetări istorice⁵³. După o lună de la publicarea articolului Gheorghe Ghibănescu primește o scrisoare de la Gh. Sion-Gherei, prin care este întrebat dacă mai are și alte acte Sionești, fiind pofțit să îl viziteze la Brătești, lângă Târgul Ocna, unde a fost găzduit de Elencu Bantăș, mama lui Iorgu Sion. Tânărul profesor a avut astfel ocazia ca numai în zece zile să citească și să transcrie zeci de documente, pergamente și zapise slavone, copii după manuscrise și să vadă frumoasele colecții de mape, desene, cărți rare vechi, care azi se află la Biblioteca din Cluj⁵⁴. Regestele făcute de pe documentele familiei Sion le-a publicat în „Românul” din 1887 sub titlurile *O vizită la Brătești* și *Familia Sionească*. Subiectul a deschis polemica cu V.A.Urechia, care l-a acuzat în vol. I din „Miron Costin” că i-a „tătărat” pe Sionești⁵⁵.

Transcrie apoi documentele familiei Codreanu, întemeietorii Liceului „Roșca Codreanu” din Bârlad⁵⁶. Lada de zapise slavone și românești i-au fost puse la dispoziție de către Panaite Chenciu, om politic și profesor de istorie la Liceul „Roșca Codreanu”. Era ginerele lui Ioan Popescu, șeful liberalilor tutoveni⁵⁷.

Un alt elev îi aduse un pergament slavon despre niște vii de la Odobești pe care, după ce îl arată lui Gr. Tocilescu, îl citește și traduce împreună cu alte două pergamente despre Băseștii de la Fălcui date de Iuliu A. Zanne, autorul celor 10 volume din *Proverbele românilor*⁵⁸. Pe Zane, de profesie inginer, Ghibănescu l-a cunoscut la clubul din Bârlad unde se întâlneau cu toții, pentru a juca cărți, table, biliard sau șah. Căsătorit cu fata lui Bujoranul și proprietar în Băsești, Zane era pe atunci un tânăr „elegant, fin, delicat, prietenos cu aplecări literare”, pe care Ghibănescu l-a păstrat ca prieten și după plecarea sa din Bârlad⁵⁹.

Așadar, în iarna lui 1887-1888 reușește să descifreze taina unei limbi vechi fără un profesor special, fără seminarii de slavistică, ci doar cu ajutorul *Arhivei istorice* a lui Al. Hajdeu, *Zaconicul* lui Ștefan Dușan și textul gramaticii limbii paleoslvenice de Leskien, tradus în minutele de după masă de prietenul și colegul său Solomon Halița. În vara anului 1889, a cercetat arhiva Roseteștilor de la Bohotin, după ce a citit și a întocmit regeste de pe interesanta arhivă Berca de la Huși, cu acte Cantemirești⁶⁰. Dovedind pricepere la traducerea și transcrierea celor două pergamente același Zane i-a încredințat mai târziu întreaga sa arhivă de documente – peste cinci sute – pe care le-a transcris împreună cu elevii săi de la Școala Normală din Iași în condicele colecției *Surete și izvoade*⁶¹.

⁵³ Idem, *Pe drumuri de cercetări istorice (Amintiri)*, p. 72.

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ Gheorghe Ghibănescu, *De la serbarea jubilară a Arhivei*, în „Arhiva”, p.77.

⁵⁶ Dumitru Ivănescu, *Gheorghe Ghibănescu*, în MMS, an LIII, nr. 7-9, iul-sept. 1977, p. 611.

⁵⁷ Gheorghe Ghibănescu, *Pe drumuri de cercetări istorice (Amintiri)*, p. 71.

⁵⁸ Idem, *De la serbarea jubilară a Arhivei*, în „Arhiva”, p.77.

⁵⁹ Idem, *Pe drumuri de cercetări istorice (Amintiri)*, p. 72.

⁶⁰ Idem, *De la serbarea jubilară a Arhivei*, în „Arhiva”, p.77.

⁶¹ Idem, *Pe drumuri de cercetări istorice (Amintiri)*, p. 73.

La doi ani de la venirea sa în oraș, în ianuarie 1887⁶², este cooptat ca membru al societății Ateneului Român din același oraș⁶³, unde i se oferă ocazia să-și țină conferințele⁶⁴. A participat la baluri și petreceri unde, cavaler fiind, s-a arătat a fi un „dansator în baluri fără pereche”, viorist de scotea „nunta din casă pe la petrecerile din familii”⁶⁵.

Deși părea că Gheorghe Ghibănescu se integrase perfect în societatea culturală bărlădeană, după patru ani se hotărăște să plece. Evident, dorința de afirmare a tânărului debutant a constituit un motiv serios de a da Bârladul pe Iași. Imboldul însă, se pare, că a fost dat de motive absolut firești și umane. Unul dintre acestea bănuim că a fost determinant, și anume relația dintre Gheorghe Ghibănescu și superiorul său, Ion Popescu, care a fost una încordată pe tot parcursul celor patru ani. Directorul școlii a fost o figură culturală importantă a Bârladului⁶⁶, iar chipul său în bronz, ridicat de sculptorul Ion Dimitriu, în 1924, în fața Școlii Normale este relevant pentru ceea ce a făcut dânsul timp de 45 ani pentru învățământul și viața publică ale acestui oraș⁶⁷.

După mai bine de 30 de ani de la derularea faptelor, Gheorghe Ghibănescu a încercat să-și explice de ce „nu s-a lipit”⁶⁸ de Ion Popescu. Considera că, după schimbarea majorității cadrelor didactice a Școlii Normale, bătrânul director, ce urma să iasă la pensie în 1891, s-a simțit singuratic în noul corp profesoral, în care nu-i avea aproape decât pe dr. C. Codrescu și pe Herjescu, din vechile cadre. Cu Gavril Onișor, ardelean și el, lesne a legat prietenia, făcându-l ginere cu cea mai mică dintre fete. De altfel, până la moartea sa survenită la 11 iulie 1901, Ion Popescu a trăit într-o cruntă sărăcie⁶⁹ și izolare.

Se pare că vârsta, pregătirea culturală și orientarea politică diferită i-a separat de la început pe cei doi. Gheorghe Ghibănescu, ieșean în momentul depășirii amintirilor, considera că Ion Popescu avea o rezervă fățișă contra Iașilor și a școlilor de la Iași, iar revista „Contemporanul” a fraților Nădejde, cu

⁶² ANI, Gheorghe Ghibănescu, dosar 6, f. 1.

⁶³ Societate științifică, literară și artistică, filială a Ateneului din București, înființată în 1885. Vezi contextul înființării și statutele Societății în *Ateneul din urbea Bârladu*, Bârlad, tipografia George Cațafany, 1885. Broșura se află astăzi la biblioteca Arhivelor Naționale Iași și a aparținut lui Gheorghe Ghibănescu (vezi semnătura), fiindu-i trimisă personal, la Huși, prin poștă în ianuarie 1886. În interiorul ultimei coperte Ghibănescu a transcris niște însemnări din anii 1707, 1824, 1834, 1835.

⁶⁴ Gheorghe Ghibănescu, *De la serbarea jubilară a Arhivei*, în „Arhiva”, p.78.

⁶⁵ Idem, *De mine...*, f. 6.

⁶⁶ Nicolae Ionescu, *Personalități culturale bărlădene*, în „Obiectiv”, Ediție de Vaslui, din 19 martie 2011,

<http://www.obiectivdevaslui.ro/node/15029>.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Gheorghe Ghibănescu, *Amintiri* în «Anuarul Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași», pe anii școlari 1930-1931 și 1931-1932, Iași, 1933, p. 37.

⁶⁹ Nicolae Ionescu, *Personalități culturale bărlădene*, în „Obiectiv”, Ediție de Vaslui, din 19.04.2011,

<http://www.obiectivdevaslui.ro/node/15029>.

propaganda socialistă cunoscută, o vedea ca pe o „nenorocire”⁷⁰. Mai ales că, în coloanele acestei publicații, A. C. Cuza, tânăr epigramist, își vărsa veninul său satiric contra lui Damaschin, alias Ion Mateescu, profesorul de greacă la Liceul din Bârlad, iar tânărul Ghibănescu, abonat al revistei, publicase primul său studiu asupra unui document sionesc⁷¹. Un alt motiv invocat, evident subiectiv, al separării celor doi ar fi că Gheorghe Ghibănescu ocupa locul lui Ștefan Neagoe, coleg de redacție cu Ion Opescu la „Semănătorul”⁷², fiind considerat de acesta un „Cipariu al Bârladului”. Profesorul Ștefan Neagoe avea o frumoasă pregătire didactică, om de societate, cu care Ghibănescu a păstrat, de altfel, legături personale tot timpul șederii sale la Bârlad⁷³.

Ion Popescu, colaborator și el la „Românul”, nu vedea cu ochi buni articolele lui Gheorghe Ghibănescu, care și-a amintit cum a adus în cancelarie numărul cu articolul acestuia despre *Casa Obștei* din Bârlad, subliniat mai tot cu creion roșu. Istoriograful își explica această atitudine prin faptul că liberalii fideli directorului său fuseseră scoși din obște de opoziția liberală a lui Gheorghe Paladi și Neculai Nicorescu, cu care Ghibănescu legase prietenii personale și chiar politice⁷⁴. Conflictul dintre cei doi se pare că s-a acutizat în vara anului 1887, atunci când directorul, nemulțumit, cum afirma Gheorghe Ghibănescu, de „manifestarea extrașcolară” a tânărului profesor, consemnează în raportul său anual asupra mersului școlii îndeplinirea programului și câteva păreri asupra profesorilor vizând activitatea lor în clasă și societate. Dintre aceștia toți, unul și anume profesorul de limba română Gheorghe Ghibănescu nu poseda „calitățile multiple atât de delicate ale acestei grele profesii”. Raportul a fost înaintat la Minister, iar prietenii fuseseră avizați că „Ghibănescu nu se mai întoarce la Bârlad”. Raportul directorului a ajuns la inspectorul general, Grigore Tocilescu, care s-a interesat de persoana lui Ghibănescu. Hazardul a făcut ca informațiile despre Ghibănescu să fie furnizate de către Gheorghe Aramă, fostul său profesor de la Seminarul din Huși, care a ținut să-l informeze pe discipolul său într-o lungă scrisoare despre tot incidentul cu Tocilescu și că acesta a dorit să îl cunoască personal. De Crăciun, Ghibănescu a fost la București, unde l-a vizitat pe Tocilescu, care i-a adus la cunoștință raportul directorului, l-a felicitat pentru colaborarea la „Românul”, asigurându-l că nu va păți nimic. Atunci i-a arătat acestuia și pergamentul muntenesc pomenit mai sus, cel din 1612, despre viile de la Odobești - Vrancea.

Ancheta așteptată de director nu a mai avut loc, Ghibănescu a tăcut și și-a continuat activitatea didactică culturală și politică⁷⁵. În vara anului următor, Ion Popescu înainta un nou raport Ministerului în care scria că „unul din toți [...] și după părerea celorlalți profesori [...] și după observarea a multor din cetățeni fără distincțiune, care venind în contact cu el, a putut să-l aprecieze, este departe de a

⁷⁰ Gheorghe Ghibănescu, *Amintiri* în «Anuarul Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași», pe anii școlari 1930-1931 și 1931-1932, Iași, 1933, p. 38.

⁷¹ Gheorghe Ghibănescu, *Istoria unui proces*, în „Contemporanul”, anul V, nr. 45.

⁷² Primul ziar săptămânal apărut în Bârlad, al cărui director a fost mulți ani Ion Popescu.

⁷³ Gheorghe Ghibănescu, *Amintiri* în «Anuarul Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași», pe anii școlari 1930-1931 și 1931-1932, Iași, 1933, p. 38.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 39-41.

poseda calitățile multiple atât de delicate ale acestei grele profesii, așa că în ceea ce privește metodică și expunerea difuză și confuză, subsemnatul, Ion Popescu, declară simplu și fără nici o rezervă că-l crede imposibil pentru această carieră și în special pentru o școală ca aceasta, care ar fi condamnată la sterilitate pe 30, poate 40 de ani, fără a mai adăuga și alte considerațiuni tot atât de importante ale educației religioase, sociale și politice”⁷⁶. Și acest raport a avut soarta celui din anul trecut. Tot Tocilescu era inspector, iar numărul cercetărilor lui Ghibănescu crescuse și, pe deasupra, acesta îi făcea câte o vizită în fiecare vacanță de Paști sau Crăciun. Ca urmare, Ghibănescu i-a rămas recunoscător că a oprit „puhoiul răutății” și pentru că i-a dat liniștea morală care l-a ajutat mult în cei 46 ani de profesorat⁷⁷. În primăvara anului 1889 Ghibănescu a cerut mutarea la Iași. Ordinul de mutare îi venise la 1 iunie, iar directorul Școlii Normale fusese informat pe 3 iunie că „D-l Ghibănescu s-a permutat cu rezerva drepturilor câștigate pe ziua de 1 septembrie 1889 la Catedra de Limbă Română la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași; iar în locul dmsale s-a transferat ca profesor suplinitor d-l Radu Radovanu, actualminte suplinitoriu la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași”⁷⁸.

Această schimbare de lucruri l-a făcut pe director să consemneze în raportul anual întocmit în zilele următoare că „profesorii Școlii Normale, cu prea puține excepțiuni sunt buni în ceea ce privește știința [...]”. Gheorghe Ghibănescu nu mai era profesorul școlii din Bârlad. Când, la finele lunii august s-a dus la Bârlad să-și facă bagajele pentru Iași, unde era așteptat de alt director, C. Meissner, și alți colegi, singurul de la care nu și-a luat rămas bun a fost directorul său, Ion Popescu, un gest al tinereții, pe care Gheorghe Ghibănescu l-a regretat⁷⁹.

Aceste întâmplări au făcut ca amintirile lui Gheorghe Ghibănescu despre anii petrecuți la Bârlad să fie „așa și așa”⁸⁰. Faptul însă că acest oraș a oferit cadrul debutului său pe plan profesional, istoriografic și publicistic l-a determinat pe Ghibănescu să recunoască că acei patru ani din viață petrecută în Bârlad au format substratul sufletului său „cel mai temeinic și adânc”⁸¹.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 42.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 43.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ Gheorghe Ghibănescu, *De mine..*, p. 5.

⁸¹ *Ibidem*, f. 6.

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

Adina Berciu-Drăghicescu, Maria Petre, *Schituri și chilii românești la Muntele Athos, partea I-II. Documente (1852-1943)*, București, 2008

Autorul prezentării de față a lucrării neobositelor arhiviste Adina Berciu-Drăghicescu și Maria Petre colindă de mai bine de 32 de ani Sfântul Munte, încercînd să depisteze – și să valorifice – bunuri culturale românești, mai ales documente, dar și manuscrise sau cărți aflate acolo. În acești ani a cunoscut și numeroși monahi români, care i-au împărtășit din cunoștințele sau din nevoile lor în mănăstirile, chiliile sau colibele în care locuiesc și se roagă.

De multe ori, mai ales înainte de anul 2008, el s-a simțit ca un alergător de cursă lungă, dar fără nici un ajutor în pelegrinările sale, în afară de cunoștințele de paleografie, dar și de carte veche românească, însușite atît în Facultatea de Istorie din București (unde a urmat cursul de paleografie cu profesorul Gheorghe Ionescu), cît și în Biblioteca Academiei, la Cabinetul de Manuscrise-Documente-Carte rară, unde a activat ca paleograf între anii 1970-1978.

În anul 2008 am avut surpriza să primesc un cadou neobișnuit din partea prietenului meu, profesorul de limbă română de la Salonic, Apostolos Patelakis. E vorba de cartea pe care – cu mare înțîrziere – vreau să o prezint cititorilor revistei „Prutul”. Ea e redactată în două volume, însumând circa 900 de pagini¹.

Cartea se deschide cu o succintă (p. 5-7) dar densă *Prefață* a regretatului profesor al Facultății de Istorie (cu care am făcut prin 1966 un seminar de Istorie a Bizanțului, profesor fiind Eugen Stănescu), dr. Gheorghe Zbucnea. Acolo, profesorul, după ce face o prezentare de ansamblu a Muntelui Athos, se concentrează asupra prezenței (monahale) românești, ca și asupra dificultăților de tot felul pe care călugării le-au întâmpinat. Urmează (între p. 9-66, cu o variantă în limba engleză între p. 67-125), o bogată *Introducere*, un adevărat studiu științific, unde cele două arhiviste, după ce fac un scurt istoric al Sfântului Munte și al modului în care acesta a funcționat și funcționează, trec la prezentarea istoriei schiturilor și chiliilor românești de acolo. Începutul aparține schitului idioritmic Lacu (p. 11-17), de la primele informații din secolul al XVIII-lea despre acesta și pînă prin anul 2007, făcînd nu o dată – spre cîntecul lor – trimeri la documentele din cuprinsul volumului, după care se ocupă de schitul – singurul – chinovial Prodromu, pe parcursul a 20 de pagini (p. 17-37). E, dacă vreți, o istorie completă a acestui schit (înainte de a ne delecta cu documentele referitoare la el, foarte

¹ E merituos că aceleași autoare au mai publicat cu puțini ani înainte – în anul 2004 – și o altă lucrare, oarecum similară (tot o culegere, de 353 de documente), sub titlul *Școli și biserici românești din Peninsula Balcanică. Documente (1864-1948)*, apărută ca și cea prezentată acum la Editura Universității din București. Un număr de 46 de documente figurează și în noua carte.

numeroase)², care a trecut nu o dată, din 1866 de la înființare și până târziu, după al doilea război mondial, prin multe și grele încercări. Partea cea mai importantă a *Introducerii* – după părerea mea – este prezentarea pe care o fac cele două arhiviste prezenței și nevoirii monahilor români în chilii athonite. E o temă aproape necunoscută nu numai publicului larg iubitor de istorie, dar și specialiștilor, din moment ce majoritatea documentelor văd lumina tiparului pentru prima oară. Autoarele volumelor se bazează și în acest subcapitol pe documente, din care ies la iveală date foarte interesante relative atât la chilii românești – unele cumpărate de la mănăstiri athonite, altele închiriate de la acestea – cât și la încercările călugărilor români de a se organiza în comunități, prezentându-ne și câteva figuri proeminente ale acestora, dintre care se remarcă Teodosie Soroceanu sau Antipa Dinescu.

În general, se poate spune că traiul monahilor români nu a fost ușor, ei adresându-se în repetate rânduri autorităților politice și ecleziastice românești (și nu numai) cerînd ajutor și, în plus, și între ei au existat nu o dată asperități și conflicte care le-au îngreunat situația. De asemenea, situația politico-militară în Peninsula Balcanică, precum și cele două conflagrații au avut același rezultat negativ.

Parcurgînd *Introducerea*, aflăm o serie de date necunoscute despre chiliile românești, despre monahii ce se nevoiau în ele (prezenți nominal și cu locul de proveniență din România).

Urmează (între p. 127-168, cu o variantă în limba engleză între p. 169-315) scurte – dar folositoare – regește ale celor 414 documente păstrate în arhivele din București, care introduc cititorul în problematica volumului.

Rapoarte diplomatice, decizii ale autorităților politice sau ecleziastice românești, dar mai ales documente provenind în mod direct de la călugării români athoniți și de la conducătorii lor sufletești ajută pe cititor să pătrundă într-un univers aproape necunoscut pînă astăzi.

Care este tematica celor 414 documente românești prezentate *in extenso* de cele două arhiviste?

1) **Prezența monahilor români la Muntele Athos** în perioada sus-menționată, mai ales începînd cu secolul XX. O serie de memorii semnate de călugări, ca de pildă cele din 1905, 1908, 1912, 1936, 1938, ne dau informații bogate despre numărul acestora în unele mănăstiri athonite, în cele două schituri românești, Prodromu și Lacu (dar și în chilii, ba chiar și în case, fără biserică)³. Dintre cei ce locuiau în chilii, începe să se afirme de prin 1905 și ca personalitate, dar și prin numărul de monahi din chilia sa basarabeanul Teodosie Soroceanu⁴.

² Subsemnatul a pregătit – pe baza informațiilor din cele două volume – o listă a egumenilor (mai corect a dicheilor) schitului Prodromu pînă prin 1943, pe care o va ceda superiorului acestuia sau celor interesați.

³ Dăm un singur exemplu numeric sugestiv. În 1938 existau pe teritoriul Muntelui Athos 72 de lăcașuri românești cu 52 de biserici și 210 monahi, în timp ce prin diverse mănăstiri și alte schituri etc. se nevoiau alți 52 de monahi români, în total 262.

⁴ Cunoscută personalitate a românilor athoniți, cu funcții importante în reprezentarea lor. În 1901, era superiorul schitului Prodromu. În România, activitatea sa era cunoscută deja cu cîțiva ani înainte, pentru că Teodosie Soroceanu e unul dintre cei trei monahi decorați la 11 decembrie 1900 de regele Carol I – vezi în volumul I documentul nr. 91, la p. 378.

2) **Organizarea monahilor români în Comunități.** E o temă foarte interesantă ce demonstrează nevoia acestora de a fi acționa uniți și a fi mai bine reprezentați în diverse discuții cu autorități grecești sau românești. Primele Comunități apar pe la sfârșitul secolului al XIX-lea (Comitetul Comunității fraților români din Provata (1897), apoi Comunitatea călugărilor români Sfântul Ioan Teologul tot din Provata (1898), formată din patru chilii, la care, un an mai târziu, a mai aderat una. În 1900 apare Regulamentul de organizare a Comunității fraților români de la Muntele Athos⁵.

3) **Conștiința călugărilor români despre ajutorul pe care înaintașii lor l-au acordat tuturor mănăstirilor athonite⁶.** Conștiinți de dreptul ctitoricesc al românilor în Sfântul Munte, așa cum o dovedeau numeroasele pisanii, odoare sfinte, manuscrite sau documente, unii călugări cu funcții cereau autorităților române (din România sau reprezentanților diplomatici ai acesteia la Salonic) să se acționeze ca și românii să aibă o mănăstire a lor, cu reprezentare în *Chinotita*, mănăstire care să fie cumpărată sau cedată (de greci).

4) **Relațiile călugărilor români cu cei greci, fie de la unele mănăstiri, fie din *Chinotita*.** Așa cum rezultă din documentele publicate, de multe ori ele nu erau armonioase. Uneori era vorba de șicane mărunte, alteori însă atitudinea neprietenească a unor călugări greci era justificată de decretul lui Alexandru Ioan Cuza de secularizare a averilor mănăstirești. Asperități existau și între schitul Prodromu și mănăstirea Marea Lavră (de care depindea), dar și între schitul Lacu și mănăstirea Sfântul Pavel (de care depindea). Unii monahi din prima mănăstire își exprimau nemulțumirea că inscripțiile de la schit sunt scrise în limba română. Uneori călugări ruși cumpărau de la cei români locuri ce fuseseră ajutate de domnii și boierii din Țara Românească și Moldova, făcând să dispară orice inscripții, orice urme ale oricăror drepturi le-ar fi avut monahii români în Sfântul Munte. În asemenea cazuri, ultimii apelau la statul român prin intermediul consulului român din Salonic. Ba chiar câteodată îi proteja un caimacam turc, Ramy Bey. Unii nu rezistau presiunilor și se retrăgeau în România.

⁵ Vezi în volumul I documentul nr. 83, p. 349-367. În 1902, Antipa Dinescu semnează un document în calitate de președinte al Societății Coloniei monahilor români din Sfântul Munte – vezi în același volum documentul nr. 110, p.407-408. Din colonie făceau parte la acea oră zece chilii, pendinte de mănăstirile Vatoped (patru chilii), Kutlumus (una), Dionisiu (una), Marea Lavră (una), Stavronichita (una), Ivir (una), Pantokrator (una). Unii monahi au cumpărat de la mănăstirile respective chiliile. E important de semnalat că în document se dau informații despre istoricul fiecărei chilii, cele mai multe bineînțeles necunoscute nici specialiștilor. Din documente rezultă și fenomenul retragerii unor chilii dintr-o Societate și aderarea lor la alta. Dintre ele, chilia Sfântul Gheorghe din Colciu, construită, cum se specifică în document, în 1613 (!), e menționată ca având o bogată bibliotecă și cutii cu moaște. Existența unor cărți românești la unele mănăstiri athonite ca Sfântul Pavel, Pantokrator, Marea Lavră, Dionisiu, dar și la chilii unde se nevoiesc monahi români e una din temele mele de cercetare preferate, cu date în continuă creștere. În sfârșit mai menționăm și existența pe moștile unor mănăstiri athonite (Vatoped, Marea Lavră, Simonopetra) a unor colibe, unde se nevoiau monahi din Țara Românească (mai ales), dar și din Basarabia.

⁶ E dovedită în multe memorii, unde aceste lucruri se specifică, dovedind o bună cunoaștere a ajutorului românesc din partea unor călugări.

Statul român ajuta cum putea pe călugări, în primul rând prin subvenții. Au primit asemenea subvenții – constante în cazul în care vicisitudinile timpurilor împiedicau statul – schitul Prodromu, schitul Lacu, Comunitatea fraților români Ioan Teologul, cum și unele chilii.

5) **Comportarea unor monahi români.** Destul de des existau conflicte între conducerea schitului, de pildă, și monahi, cu acuzații reciproce, cu aluzii la folosul unor subvenții de la stat în folos propriu. Au existat și alte acuzații, de pildă ale unui părinte împotriva unor monahi care convinseseră un copil de 13 ani să vină în Athos, pentru a fi educat ca să devină călugăr și care, odată ajuns acolo, era foarte rău tratat. Cazul s-a rezolvat prin ieșirea tânărului din schitul Prodromu și revenirea lui în țară, la Roman.

6). **Evoluția schitului Prodromu, singurul schit chinovial din Athos.** Este pe larg descrisă în multe documente. Ea a fost destul de spinoasă și conflictele între moldoveni și munteni nu au fost ultima cauză⁷. Acuzații numeroase împotriva dicheilor (destul de des schimbați, dar și reclamați) au fost trimise și în România, în timp ce altele aveau în vedere deservirea de către unii monahi cu funcții a punctului de vedere a mănăstirii de care depindea schitul, Marea Lavră, care se implica nu o dată în conflictele interne. Prodromiții încercau în general să-și conserve caracterul de schit (ba chiar uneori și de mănăstire) românesc, ca și independența sa vizavi de administrarea intereselor sale materiale și religioase.

M-am extins dat fiind importanța – pentru mine – a conținutului celor două volume publicate de Adina Berciu-Drăghicescu și de Maria Petre, colege pe care le felicit călduros. Desigur, temele sunt multe⁸, dar las pe cititor să descopere și altele, în afara celor expuse de mine aici.

Poate că într-un număr viitor al revistei cineva (sau poate tot eu) va prezenta și cealaltă culegere de documente editată de aceleași arhiviste, culegere, cred eu, la fel de importantă.

Florin MARINESCU
Atena

⁷ Chiar de la începuturile sale, doi dintre protagoniștii conflictelor au fost expulzați la metohul din insula Thasos (satul Potamia) al schitului. Prodromul a fost singurul schit românesc deținător al unui metoh în Sfântul Munte. Despre acest metoh am publicat un articol, sub titlul «Biserica avînd hramul Sf. Dumitru din Potamia (Thasos), metoh al schitului românesc Prodromu din Sfântul Munte. Situația sa pînă în 1943» în volumul *Izvoare istorice, artă, cultură și societate. În memoria lui Constantin Bălan (1938-2005)*, coordonat de Constantin Rezachevici, București 2010, p. 633-640.

⁸ Mai cităm dintre ele nevoirea unor călugări români la mănăstiri athonite, nevoirea unor călugări macedoneni (aromâni) în schitul Prodromu, existența unei tipografii românești în Muntele Athos, vizita la Athos a doi români foarte cunoscuți, Nicolae Mladin și Gala Galaction, etc.

Gheorghe Gherghe, un oltean destoinic așezat pe plaiuri moldave, ne-a obișnuit prin aparițiile sale editoriale, prin care pune în evidență trecutul localităților de pe meleagurile vasluiene, dar nu numai. Fondator al revistei „Elanul” și pasionat arheolog a colindat dealurile și văile apelor din județul Vaslui pentru a ne introduce într-o lume din trecut, greu de înțeles pentru „muritorii” de rând. Rezultatele cercetărilor efectuate au fost publicate în revista pe care o patrona spiritual și financiar, dar și în alte publicații. Cu aceeași ritmicitate a peregrinărilor după cioburi (izvoarele nescrise ale istoriei), Gheorghe Gherghe se deplasează în arhive pentru depistarea și punerea în valoare a documentelor inedite, fără de care nu s-ar putea scrie istoria locală.

Gheorghe Gherghe are meritul de-a atrage și o serie de colaboratori în susținerea demersului istoric, în cazul de față pe Neculai-Claudiu Apostol, fiu al satului Fedești, cu originea într-o familie de intelectuali, care lucrează „pentru sătenii” săi.

Autorii, adepții szeptoeuropenismului contemporan, preocupați de fenomenul emigrării în masă a românilor și dispariția satului românesc, pornesc de la articolul program al revistei „Ion Creangă” cu titlul „Ținta noastră”: *„Vrem, ..., să sporim tot mai mult cunoașterea minunatelor produceri ale poporului, adevărate comori de gândire și de simțire, de credinți și datini gospodărești, în cari se oglindește sufletul și viața neamului nostru”*. Prin demersul lor, Gheorghe Gherghe și Neculai Apostol urmăresc să facă cunoscut *„civilizația și cultura satului Fedești, modul de viață al celor care le-au dat viață, necazurile și bucuriile lor, truda lor, cuminenția lor duminica și în zilele de sărbătoare, când cuviincioși sau smeriți, se deplasau ca un șuvoi spre biserica satului, chemați de Dumnezeu, la sunetul clopotelor. Cartea noastră nu este o monografie, cel mult un studiu monografic”*.

Istoriografia locală este prezentată în capitolul „Istoricul cercetării”, printre cei care s-au implicat în cercetările arheologice din zonă regăsindu-se C. Mateescu, C. Cihodaru, R. Vulpe, R. Petru, Șt. Kiss, Dorin Popescu, N. Gostar, Silviu Sanie, Seiva Sanie, Ghenuță Coman, M. Brudiu, Marin Rotaru, Gheorghe Gherghe, Vasile Palade, A.C. Florescu, I. Glodariu, Costachi Buzdugan, Bucur Mitrea, iar pentru perioada medievală, modernă și contemporană Theodor Codrescu, Gheorghe Ghibănescu, Corneliu Istrati (editori de surse istorice), Dumitru Ciobanu, Natalia Ciobanu, Vasile Apostol și alții. Sursele istoriografice sunt prezentate cu profesionalism și deontologia care ar trebui să-l caracterizeze pe istoric. O incursiune asupra dovezilor nescrise este realizată de autori în capitolul „Așezări atestate arheologic”, unde sunt amintite cele de la Fundătura, tezaurul de monede histriene din bronz de la punctul Recea, fortificația hallstattiană de la Cetățuia, unde romanii au construit un castru, valea Lahova cu așezarea hallstattiană de la Recea. Imaginile tezaurului de monede histriene, ale ceramicii slave descoperită la Fedești și a vasului geto-dacic lucrat la mână, însoțesc demersul istoric de care ne ocupăm.

Mediul natural, așezarea satului și hidronimia constituie scurtul capitol „Mediul natural”. Satul Fedești, în formă de potcoavă, ce *„pare un vechi teatru*

grecesc antic”, datorită situării pe cele două coaste de deal, este așezat pe culmea înaltă a dealurilor Fălciului și străbătut de pârâul cu același nume, care izvorăște din mijlocul satului și se varsă în Mihoanea. Este cunoscută influența mediului în evoluția unei comunități, așa explicându-se și ridicarea de geți a cetății de pământ, la sud de satul actual, la locul numit nu întâmplător Cetățuia.

Capitolul „Organizarea administrativ-teritorială” surprinde evoluția administrației din zonă, apartenența satului la ținuturile Fălciu, Bârlad și Tutova și perioadele respective. Menționăm existența districtului și instituției prefectului anterior legii comunale din 1864 și chiar înainte de 1859.

Vechimea satului din epoca La Tène, continuitatea locuirii, cea mai veche atestare documentară din 16 ianuarie 1489, elemente de toponimie legate de un legendar stăpân al locurilor, Fede, curgerea proprietății și schimbarea proprietarilor satului (imaginea Fedei, Ivan Drocici, Lazea, Mihul, fiii lui Ivan Ciumalea, Sima, Ivan, Mărie, fiii lui Toader Ciumalea, Mihul Ciocan, Gavriliță Costachi, Iordachi Lambrino, Ioniță Lambrino, Scarlat Lambrino, profesorul universitar Alfred Juvară, Alice Chiricuță), reformele agrare din 1921 și 1945, o succintă spiță genealogică, teme foarte interesante pentru cititorul avizat și pentru amatorul de istorie, constituie capitolul intitulat „Satul Fedești”.

Biserica și școala au constituit de-a lungul timpului cei doi stâlpi pe care s-a sprijinit comunitatea rurală din spațiul românesc. Buni cunoscători ai problemei evoluției mănăstirilor și bisericilor din eparhia Hușilor, autorii prezintă rezultatele cercetărilor efectuate în capitolul intitulat sugestiv: „Mănăstiri. Biserici. Parohii”. Toponimia și hidronimia de origine eclesiastică atestă prezența vieții monahale din cele mai vechi timpuri. Parohia Fedești beneficiază de un capitol special. Trebuie să privim cu rezervă informațiile lăsate de unii preoți sau pe cele consemnate în sinodice, pentru că nu întotdeauna le putem considera veridice. Este și cazul chestionarului completat de preotul Gheorghe Arsene, care plasează sfințirea bisericii cu hramul „Nașterea Maicii Domnului” în 1654, după ce „a fost clădită din nou în 1630”. De ce a fost nevoie de 24 de ani pentru a fi sfințită? Ne manifestăm regretul pentru demolarea în 2010 a bisericii vechi din cimitirul satului. Aceste valori arhitectonice ale trecutului ar trebui păstrate cu sfințenie de preoții slujitori. Considerăm necesară o listă a preoților din parohie și a perioadelor în care au slujit. Să nu-i uităm pe cântăreții bisericești și epitropi.

Participarea fedeștenilor la marile evenimente care au marcat istoria neamului românesc constituie obiectul capitolului „Tributul de sânge”. Fedeștenii nu au lipsit de la războiul de independență (1877-1878), al doilea război balcanic (1913) sau de la cele două conflagrații mondiale care au marcat secolul al XX-lea (1916-1919 și 1941-1945). Localnicii i-au cinstit pe cei căzuți la datorie prin construirea cișmelei, unde li s-a inscripționat numele, ca mărturie pentru viitor.

Nașterea, botezul, nunta, înmormântarea, tradițiile, obiceiurile, superstițiile, casa, acareturile, portul și ocupațiile sunt tratate cu acuratețe și profesionalism de cei doi autori în capitolul „Etnografie și folclor la Fedești”.

Evoluția învățământului local ocupă un loc important în economia lucrării, fiind sugestiv titlul capitolului dedicat temei: „Școala din Fedești, școală centenară 1912-2012”. Cu acribie sunt redată numele și perioadele celor care și-au pus viața în slujba școlii din satul Fedești, înființată în 1912 și care, la începuturile existenței,

funcționa în casa unui localnic, beneficiind în 1914 de dania noii proprietare Alice Chiricuță (3600 m²) și de sprijinul său financiar în construcția imobilului școlar. Afectată de cutremurul din 9/10 noiembrie 1940 (dărmată), școala se afla la 1 august 1958 „în reparație generală a acoperișului și geamurilor, rândul 2”. Este surprinsă evoluția școlii în timpul comunizării țării, a reformei învățământului din 1948 după model sovietic, alfabetizării, până la căderea regimului comunism, dar și în perioada postdecembristă. Școala elementară de 4 ani devine în anul școlar 1959/1960 Școala elementară de 7 ani. În anul școlar 1960/1961, încep lucrările de construcție al noului local. Este identificată în evoluția școlii și „perioada Vasile Apostol”. Perioada 1929-1971 aparține învățătorilor Dumitru și Natalia Ciobanu, doi truditori pe tărâmul educației, al căror nume este dat școlii din Fedești cu prilejul sărbătoririi centenarului în 2012. Natalia Ciobanu a lăsat și o monografie în manuscris, care se păstrează și la Direcția Arhivelor Naționale din București. Tabelele cu elevii școlii, începând cu anul 1939, sunt și importante surse genealogice pentru o viitoare monografie.

Capitolul „Oamenii satului”, Anexele și Bibliografia studiată de autori încheie demersul istoric inițiat de Gheorghe Gherghe și Neculai Apostol. Printre oamenii satului l-am regăsit pe Petru Ujeucă, căsătorit cu Frosea Mătăsaru. Cu vocea sa domoală de moldovean din stânga Prutului, Petru Ujeucă, pe care l-am vizitat odată, te încântă prin bunătatea sa, dar te și înfioară cu grozăviile suferite din partea bolșevicilor vânduți Moscovei. Arestat de vestita Securitate, condusă de agenții K.G.B., condamnat la șase ani de închisoare, ca „dușman al clasei muncitoare” și „bandit”, Petru Ujeucă s-a stabilit în 1990 în colțul de rai de la Poiana, unde își așteaptă prietenii și unde a redactat lucrarea *Caragaci. Sat românesc din Bugeac*.

Costin CLIT

REVISTA „ELANUL” ȘI EDITAREA DOCUMENTELOR INEDITE

În spațiul cultural vasluian, revista „Elanul”, editată de Asociația culturală „Academia Rurală Elanul” din Giurcani, comuna Găgești, județul Vaslui, s-a impus prin longevitate și prolificitate. Nu ne-am propus o analiză a calității articolelor și autorilor, unii dintre ei de o reală probitate științifică.

În numărul 122 al revistei „Elanul”, din aprilie 2012, p. 14, un Ionel Daniel Stângă, doctorand în teologie (sic !), încearcă să publice o carte de întărire ca duhovnic, din 10 noiembrie 1837, a preotului Gheorghie de la biserica din satul Puiești, ținutul Tutova. Cartea respectivă, format tip, este editată în limba română, cu caractere chirilice, completată cu numele preotului, localitatea, ținutul, data eliberării și semnătura episcopului Meletie al Romanului (iunie 1826-februarie 1844). Transcrierea documentului de către doctorandul Ioan Daniel Stângă poate fi plasată în zona neștiinței, autorul fiind lipsit de cunoștințele elementare în efectuarea acestui demers publicistic și editorial. Pentru doctorand, documentul inedit este „adresat episcopului Meletie al Romanului”. În realitate, cartea respectivă este dată în numele episcopului Meletie, așa cum reiese din titlatură, care

la sfârșit se semnează și întărește cu pecetea episcopiei. Episcopul Meletie întărește ca duhovnic pe preotul Gheorghe de la biserica din satul Puiești, ținutul Tutova.

Fără menționarea preotului și a satului unde slujește, documentul publicat de Ioan Daniel Stângă rămâne fără niciun folos cercetării istorice și chiar teologice. Precizăm acuratețea scrisului din documentul publicat, care nu poate pune niciun fel de problemă de transcriere editorului inițiat sau chiar cu mai puțină experiență.

Sugerăm o mai mare atenție din partea colectivului de redacție al revistei „Elanul”, dar mai ales a redactorului șef Marin Rotaru, poliglot declarat, cunoscător a cel puțin zece limbi străine, așa cum reiese din citarea în lucrările domniei sale a diverselor studii, articole și cărți tipărite în străinătate, inclusiv în limba rusă. Publicarea unui asemenea document cu erorile menționate este de neconceput în lumea științifică și academică, dar și a noastră, a simplilor profesori din provincie. O analiză a valorii studiilor și articolelor publicate în revista „Elanul” ar fi foarte interesantă pentru istoriografia vasluiană.

Redăm în continuare documentul transcris de noi. Erorile majore ale doctorandului le redăm în notele de subsol.

- 1837 noiembrie 10. – *Meletie, Episcopul Romanului, întărește ca duhovnic pe preotul Gheorghe de la biserica din Puiești, ținutul Tutovei.*

MELETIE CU MILA LUI D(U)MNZEU EPISCOP ROMANULUI

Smerenia noastră, prin D(u)mnezeescul Daru și putearea a prea Sf(â)ntului Începătoriului săvârșirilor DH, dă molitvei tale Preote Gheorghe¹, de la bisearica din satul Pu(i)ești², de la ținutul Tutovei³, a Eparhiei Episcopiei Noastre, slujba părinteștii D(u)hovniciei, de care lucru ți să cade să primești gândurile și tot feliul de patimi, ale celor ce vor veni cătră molitva ta la mărturisire, să te arăți cătră dânșii lin, bland, învățătoriu, mângâitoriu, ispitindu-i și cercetându-i⁴ de toate faptele și cugetele⁵ lor cu amăruntul, și să nu te miiri de mulțimea sau mărimea păcatelor, nici să te pornești cu mânie la cuviincioasa muștrare, ci mai vârtos cu chip iscălit să tocmești pocăința și îndreptarea lor, prin canonisire potrivită cu starea fieștecăruia⁶, să legi ceale ce să cade a lega, și să dezlegi ceale ce să cade a dezlega, după cum vei cunoaște din⁷ ispitire zdrobirea inimei, și umilința fieștecăruia⁸. Însă: fără de nici un feliu de luare, sau cerere⁹, ca nu cumva pentru lenea, sau vreo rapier ceva înșălându-te să te faci părtaș păcatelor streine. Iară care pricinii vor fi mari și nu te vei putea dumeri spre a da canon potrivit, ești datoriu a veni la noi să ne faci arătare

¹ Nu este transcris.

² Nu este transcris.

³ Nu este transcris.

⁴ Lipsește cuvântul „cercetându-i”.

⁵ „cuvintele”.

⁶ „fiecăruia”.

⁷ „prin”.

⁸ „fiecăruia”.

⁹ Introduce cuvântul „să”.

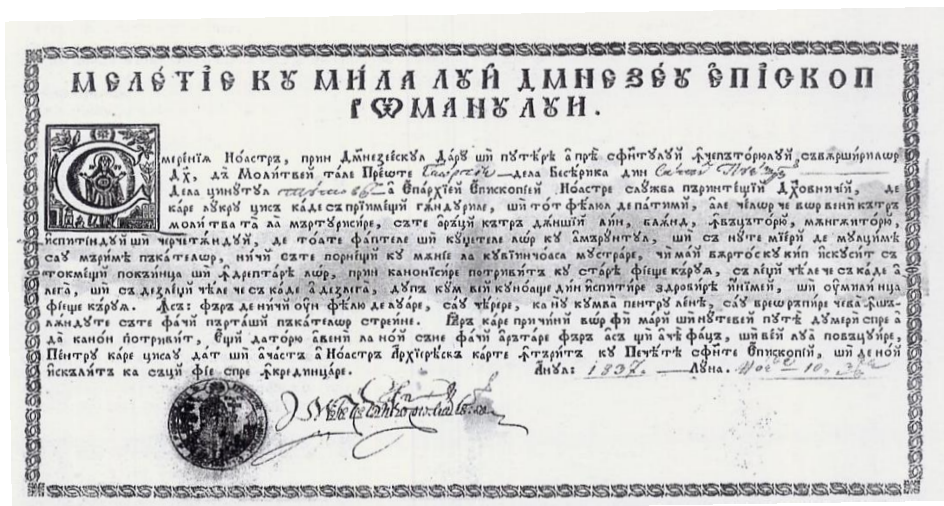
fără a să ști¹⁰ acea față, și vei lua povățuire, Pentru care ți s-au dat și această a Noastră Arhierescă carte întărită cu Peceatea sf(i)ntei Episcopii, și de noi iscălită ca să-ți fie spre încredințare.

Anul 1837, luna No(i)emvr(ie)¹¹ 10 zile¹².

<Pecetea Episcopiei Romanului>

<ss> Meletie Episcop Romanului¹³.

Costin CLIT

Meletie cu mila lui Dumnezeu, Episcop al Romanului

Smerenia noastră, prin Dumnezeiescul Dar și puterea a preă Sfântului Începătorului săvârșirilor Dumnezeu dă Molitvei tale preote _____ de la biserica din _____ de la ținutul _____ a Eparhiei Episcopiei Noastre slujba părinteștii Duhovnicii, de care lucru ți să cade să primești gândurile și tot felul de patimi, ale celor ce vor veni către (a) molifta ta.

la mărturisire să te arăți către dânsii lin, blând, învătătoriu, mângâietoriu, ispitindu-i de toate faptele și cuvintele lor cu amănuntul, și să nu te miri de mulțimea sau mărimea păcatelor, nici să te pornești cu mânie la

cuvilincioasa mustrare ci mai vărtos cu chip iscusit să tocmești pocăința și îndreptarea lor, prin canonisire potrivită cu starea fiecăruia, să legi cele ce să cade a lega, și să dezlegi cele ce se cade a dezlega, după cum vei cunoaște prin ispitire zdrobirea inimii și umilința fiecăruia. Însă: fără de niciun felul de luare, sau cerere, să nu cumva pentru lenea, sau vreo răpire ceva, înșelându-te să te faci părtaș păcatelor străine. Iară care pricinii vor fi mari (și nu te vei) putea dumeri spre a da canon potrivit, ești datoriu (a veni) la noi (să ne) faci arătare fără și acea față, și vei lua povățuire, pentru care (vi s-au) dat și această a Noastră Arhierescă carte întărită cu pecetea Sfintei Episcopii și de noi iscălită ca să-ți fie spre încredințare.

Anul 1837. Luna: martie (sau noiembrie) 10

14

¹⁰ „fără și”.

¹¹ „martie (sau noiembrie)”.

¹² Fără cuvântul „zile”.

¹³ Numele celui iscălit nu este transcris.

